

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Necip Tosun	<i>Öykü Birikimimize Yerli Pencereden Bakmak</i>	3
Necati Mert	<i>Üç Kişiyi İki Hikâye</i>	5
Yavuz Ahmet Koç	<i>Hikâye Yarışmaları Üzerine</i>	8
Osman Alagöz	<i>Recep Şükrü Güngör'le Memleket Meselesi Üzerine</i>	10

ÖYKÜLER

Cemal Sakar	<i>Babamın Kokusu</i>	14
Mihriban İnan Karatepe	<i>Her şey Çok Güzel</i>	17
Hasibe Çerko	<i>Diana'nın Kanlı Kavakları</i>	19
Handan Acar Yıldız	<i>Zımpara Tutmayan Sıfat</i>	24
Veysi Erdoğan	<i>Fotoğraf</i>	28
Bedia Koçakoğlu	<i>Erguvanlar Açmadı Bu Mevsim</i>	35
Merve Koçak Kurt	<i>Sevgilim Kardan Adam</i>	39
İsmail Sert	<i>Kımlıdayan</i>	43
Gülsüm Ekinci	<i>Onlar</i>	47
Mustafa Orman	<i>Bir Daha Bir Daha</i>	54
Aytaç Ören	<i>Sen Erken Başladın Güze</i>	58

Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	59
DOSYA	ÇAĞDAŞ KAZAKİSTAN ÖYKÜSÜ	
Zhandos Kunganbayev	<i>20. Asrın Başında Çağdaş Kazak Edebiyatının Temeli</i>	
Ömer Küçükmehtetoğlu	<i>Atılırken Oluşan Siyasi Durum</i>	61
	<i>Kazakistan-Türkiye Kültürel İlişkilerinin Yorulmaz Emektarı</i>	
	<i>Abdulahap Kara ile Röportaj</i>	66
Beyimbet Maylin	<i>Kavganın Başı-Dayrabay'ın İneği</i>	71
Gabit Müsirepov	<i>Gökyüzünde Düello</i>	81
Bolat Kanatbayev	<i>Denizden Esen Rüzgâr</i>	91
Didahmet Aşimhanulı	<i>Akkaba'nın Dalgaları</i>	99
Nurdavlet Bebihanulı Akış	<i>Üzgün Gözlerin Parıltısı</i>	108
Nesip Jünisbayulı	<i>Kertolğau</i>	119
Ömirjan Abdihalık	<i>Toprak</i>	140

ÖYKÜLER

Esra Demirci	<i>İhtimal</i>	143
Mehmet Kahraman	<i>Çok Uzun Bir Sahne</i>	146
Ayşe Bağcivan	<i>Ziyaret</i>	151
Akif Hasan Kaya	<i>Kuş Çocukları</i>	154
Ayla Şenel	<i>Tombul Saat</i>	156
Ayla Coşkun Ceren	<i>Benim Adım P...</i>	162
Sevgül Yılmaz	<i>Kör Kurşun</i>	164
Necib Mahfûz	<i>Gül Bahçesi</i>	168

Firdevs Canbaz Yumuşak	<i>Yunus Develi'yle Frenk Havası ve Öykü Üzerine Söyleşi</i>	171
Firdevs Canbaz Yumuşak	<i>Yunus Develi'nin Frenk Havaları Üzerine Notlar</i>	176
Arzu Kaplan	<i>Modernizme Sanatsal Bir Başkaldırı: Fener Bekçisinin Rüyaları</i>	181

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

Necip Tosun	<i>Ömrün Yazı</i>	188
Hatice Bildirici	<i>Karışık Odalar</i>	188
Akif Hasan Kaya	<i>Ama Sizden Değilim</i>	190
Zeynep Delav	<i>Evlerin Yüreği</i>	191

O^HY^EC^EK^EÜ

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 9 SAYI: 52 AĞUSTOS-EYLÜL 2012

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2
İskitler/ ANKARA

2012 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 45 TL.

Kurumlar İçin: 120 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. fti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2012

H E C E Ö Y K Ü

NECİP TOSUN

**ÖYKÜ BİRİKİMİMİZE YERLİ
PENCEREDEN BAKMAK**

Tarihsel serüveni içerisinde öykücülüğümüz sürekli yenilik, değişim ve gelişme içerisinde olmuştur. Bu anlamda Türk öykücülüğü öncelikle biçimsel anlamda dünya öykücülüğünün hem mirasçısı hem de özgün, farklı bir sesi olmuştur. Öyle ki modern öykünün geçirdiği evrelerin izdüşümünü, öykücülüğümüzde bulmak mümkündür.

Ancak, her sanatçı ister bilinçli ister bilinçsiz, içinde yaşadığı toprakların bir ürünüdür ve toplumun bir tezahürüdür. Hiçbir zaman yeryüzüne fırlatılmış öncesiz ve sonsuz bir birey değildir. Yazdıklarında bu toplumdan bir iz, bir koku, bir tat taşır. Bu bağlamda yerli bir yazarın içinde yaşadığı toplumun beğenilerini, zevklerini, insana ve eşyaya bakışını, bir zihniyet olarak dünyayı algılayışını eserlerinde değerlendirmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Öykücülüğümüzde de bu birikimi değerlendiren, hikâye anlatma geleneğimizi günümüz diliyle ifade eden, derinden derine güçlü bir şekilde akan yerli bir çizgi var. Ahmet Mithat, Ömer Seyfettin, Ahmet Hamdi Tanpınar, Memduh Şevket Esenal, Tarık Buğra, Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu çizgisinde akan bu güçlü damar günümüzde, zenginleşerek, çoğalarak büyük bir atılım içinde. Olaylara, eşyaya, durumlara yerli bir pencereden bakan ve bu ülkenin insanlarını duyuş, hissediş olarak öykülerine yansıtan bu yerli damarın öykümüzde ileride egemen bir anlayış olacağını söylemek mümkün.

Bu çizginin özellikle 1980'ler kuşağı olarak niteleyeceğimiz Hüseyin Su, Ramazan Dikmen, Ali Haydar Haksal, Cemal Sakar, Ahmet Kekeç, Kâmil Doruk, Cihan Aktaş, Fatma Barbarosoğlu'nun çıkışlarıyla güçlü bir öykü birikimi oluşturduğunu görürüz. 1990'lar ve 2000'lerde ise bu birikim giderek zenginleşmiştir. Bu bağlamda Hüseyin Su,

M

**ÖYKÜ
GÜNDEMİ**

M

Ramazan Dikmen, Ali Haydar Haksal, Ahmet Kekeç, Kâmil Doruk, Cemal Sakar, Fatma Barbarosoğlu, Nazan Bekiroğlu, Cihan Aktaş, Ethem Baran, Yıldız Ramazanoğlu, Melek Paşalı, Gökhan Özcan, Köksal Alver, Abdullah Harmancı, Kâmil Yeşil, Mehmet Harmanacı, Güray Süngü, Mihriban İnan Karatepe, Selvigül Kandoğmuş Şahin, Yunus Develi, Sibel Eraslan vb... öykücülüğümüzde farklı renk, ton, anlayış sergilemiş, kendi öykü dünyasını kurmuş yazarlar olarak anılabilir.

Hüseyin Su, kaybettiğimiz manevi zenlikleri, kuşaklar arası çatışmayı, her şeyi değiştiren/bozan "yeni"nin birey ve aile üzerindeki yıkıcı etkisini, çocukluğun saf ve temiz duygularını, ustalıklı bir biçim tercihiyle öykülemiştir.

Ramazan Dikmen, kuşağının pek çok yazarından önce öykünün ağırlıklı olarak bir dil olayı olduğunu fark etmiş, ayrıntı ustalığı ve yüksek gözlem gücü ile unutulmaz öykülere imza atmıştır.

Nazan Bekiroğlu öykülerinde, tasavvuf ve klasik metinlerin temalarından yararlanarak, tümüyle tarihsel, dönemsel olaylara, durumlarına, olgulara eğildi, şiirsel bir dil yarattı.

Öykülerini, kent ve modernizm eleştirisi, gelenekten/kutsaldan kopuş, bireyin yabancılaşması yaklaşımları etrafında kurgulayan Ali Haydar Haksal öykü serüvenini derinleştirerek sürdürmektedir.

Geleneksel öykü anlayışının dışında, kendini kolay ele vermeyen, kapalı, daha çok iç sesin hâkim olduğu biçemi tercih eden Kâmil Doruk, imgesel öykünün peşinde oldukça farklı, yenilikçi ve derinlikli bir öykü evreni kurgular.

Cihan Aktaş eşyayı, olayları, dünyayı inanç penceresinden yorumlayan kahramanlarının bu seçimlerinin neye mal olduğu dönemsel tanıklıklar, güncel olaylar ve tartışmalar ışığında örnekler.

Yıldız Ramazanoğlu, inançları, beğenileri, zaafı arasında bir yol arayan kadınların dünyasına eğilir. Modernizmin, anlayışsız insanların, gündelik hayatın kadınla hayat arasına ördüğü duvarları örnekler.

Seksen sonrası öykücülüğümüzün önemli isimlerinden biri olan Ahmet Kekeç, öncül bir yazar çıkışı sergiler. Öncüdür çünkü daha sonra bir kuşağın yoğun bir şekilde kullandığı hem biçimsel hem de tematik birçok imkânları ilk kez denemiş, bilinç akışının, biçimsel arayışın nitelikli örneklerini vermiştir.

Cemal Sakar öykücülüğümüzün farklı, özgün seslerinden biridir. Sakar, tema olarak tümüyle geleneğe yaslanırken, biçimsel anlamda modern öykünün imkânlarını kullanır. Sakar öykülerinde, bir insanın hakikate ulaşma serüvenini anlatır.

Ethem Baran, melodrama mesafeli duyguyu yoğunluğu, derinlikli taşra gözlemleri, yaşama coşkusu, tasvire yaslı şiirsel anlatımı ile öyküsünü en nitelikli yerde kurmuştur.

Değişim ve değişime ayak uyduramayan insanların çarpılmışlığı, dindar kadının çağdaş yaşamda karşılaştığı sorunlar, modernizmin bozduğu güzellikler, geçmişe özlem, insan ruhunu yok sayan modern hurafeler ve medya çağının ikiye bölme çabaları Fatma Barbarosoğlu'nun öyküsünün ana temaları olur.

Kâmil Yeşil öyküleri iki ana tema üzerinde ilerler. İlki İslami/hikmet öyküleri diğeri ise daha çok insanlık hâllerine odaklı karakter odaklı öykülerdir. Yeşil çok net bir şekilde mesaja yaslı öyküler yazar. Güncel İslami sorunları öyküsünde tartışır.

Gökhan Özcan öykülerinde, düşsel, simgesel, çağrışıma yaslı bir anlatımı tercih eder. Masallardan fantastiğe, büyülü gerçekçilikten şiirsel melankoliye pek çok anlatı alanında gezinir. Özcan dili ustalıkla kullanırken, muziplikle derin melankoli arasında oluşturur öykülerini.

Sibel Eraslan'ın öyküleri ayrılıkların, gitmelerin, yitilmişliklerin ardından yazılmış lirik, melankolik mektuplar gibidir. Kahramanlar tam da bu yenilgi günlerinde en başa, her şeyin başladığı yere doğru yol alırlar.

Melek Paşalı bir yüzleşme öyküsü yazar. Okuru kendi kendine yönelterek onu bir iç muhasebeye çağırır. Lirik, İslami/tasavvufi belirlemeler, içsel öngörüler, kolajlarla bilinç akışının parlak örneklerini verir.

H E C E Ö Y K Ü

Köksal Alver, temaşaya itibar etmeyen, sessiz, derinden akan bir sanat algısıyla öykü evrenini sağlam bir zemin üzerine inceliklerle kurar. Şehrin belirlediği insanlık hâllerine, dostluklara, yenilgilere, mazlumlara ve iktidara bakarak, oradan kalıcı, yaralayıcı olgular çıkarır.

Selvigül Kandoğmuş Şahin, anlatım düzeninde içsel bir derinlik hedeflerken ritimle yoğunlaştırılmış bir anlatı kurar. Duygunun, coşkunun temsili, iç sesin tam olarak yansıtılabilmesi için lirizmi tercih eder. Böylece vardığı yer monolojik tutum ve şiirsellik olur.

Mehmet Harmancı büyüklü gerçekçilik, gerçeküstücülük, hikmet ve imalarla örülmüş bir öykü anlayışından beslenir. Tümüyle mesaj odaklı, okuru sarsmaya yönelik bir kurguyu benimser.

Mihriban İnan Karatepe ağırlıklı olarak anne-çocuk ilişkisini, değişim ve dönüşüm karşısında bireyin durumunu, ölüm olgusunu ve yüzleşme temasını gündeme getirir. Öykülerinde özellikle çocuğun naif, sahil ve hakikatle bağlantılı bakışını inceliklerle işler.

Abdullah Harmancı öykü kişilerini, ölüm, aşk ve cinsellik testlerinden geçirerek sınarken onları süfli yanlarıyla yüzleştirir. Hayatın hem güzelliğini, hem aldattıcılığını zaman zaman hikmetle bağlantı kurarak örnekler.

Güray Süngü'nün öyküleri, iç monolog ve diyaloglarla, dozunda aforizmalar ve yerli yerinde göndermelerle oluşur. Kelimeler ve onların çağrışımlarından beslenerek felsefi yanları da olan bir öykü anlayışını benimser. Parlak sonlar dikkat çekicidir.

Aslında bu birikimin öykücülüğümüzde, derinden derine güçlü bir şekilde akan ama kanon ve edebî iktidarcı görülme bu yerli çizginin yansımasıdır. 2000'ler sonrası bu damarın büyük, zengin, kuşatıcı bir atılım içinde olduğunu görürüz. Suavi Kemal Yazgıç, Handan Acar Yıldız, Yıldırım Türk, Dilek Aslaner, Münire Daniş, Aykut Ertuğrul, Güzide Ertürk, Hasibe Çerko, Kamil Yıldız, Yılmaz Yılmaz, Nihan Kaya, Recep Şükrü Güngör, H. Hümeysra Şahin, Naime Erkovan, Mukadder Gemiciler kitaplarıyla nitelikli bir öykü dünyası yarattılar.

Diğer yandan İsmail Sert, Fikri Özçelikçi, Zeynep Hicret, Esra Özdemir Demirci, Emine Batar, Banu Kaba, İrem Ertuğrul, Mehmet Kahraman, Zeynep Delav, Müzeyyen Çelik, Mustafa Başpınar, Bedi Koçakoğlu, Merve Koçak Kurt, Eriş Özgül, Ayşe Bağcıvan dergilerde iyi öyküler yayınladılar, dikkat çektiler. Ve Rabia Boran. *Mahalle Mektebi* 5'de yayınlanan tek öyküsüyle: "Hafız."

Bu büyük yerli öykücülük atılımında pek çok, dergi, yayınevi yanında kuşkusuz *Hece-öykü*'nün katkısı büyüktür. Alanında istikrarlı ve kesintisiz tek tür dergisi olan *Heceöykü*, bu birikimin oluşmasında önemli bir zemin yaratmayı başarmıştır. Tabii bu öykü ortamına eleştirel katkıyı da unutmamak gerekir. Bu eleştirel katkıda hakkı teslim edilmesi gereken isim ise Ömer Lekesiz'dir.

Aslında öykünün yerli damarının böyle sine güçlü bir atak yapmasında şaşılacak bir şey yok. Çünkü öykünün sağlam bir arka planı var bu topraklarda. Bu nedenle dünya ölçeğinde bu türün zirveleri bu topraklarda yazılacak. Hikâye anlatıcısı yeniden söz aldı.

NECATİ MERT

ÜÇ KİŞİYE İKİ HİKÂYE*

Sait Faik'in iki hikâyesi vardır, ikisinde de aynı hikâye anlatılır. Soruları da getirir.

Mahalle Kahvesi'nde yer verilen hikâye-deki balıkçı neden Ermeni'dir, martı neden topaldır?

Alemdağ'da Var Bir Yılan'da okuduğumuz diğerinin adı neden "İki Kişiyeye Bir Hikâye"dir?

Ermeni Balıkçı ile Topal Martı, 1949'da *Salon* dergisinde yayımlanır önce, ertesi yıl da kitaba girer. İlk yazılan da acaba bu mudur?

İki Kişiyeye Bir Hikâye, okur önüne ilk kez 1954'te çıktı diye onun sonradan yazıldığı düşünülmesi mi? Ya önce bunu yazmışsa Sait Faik, yazmış da unutmuşsa yahut kaybetmişse, oturup yeniden yazmış, adını da Er-

H E C E Ö Y K Ü

Martı gider beş kulaç öteye konar bu sefer, sonra da havalanır. Kaçtığını sanır anlatıcı. Sivriada'da başka balıkçı var mı diye bakmaya gitmiştir oysa, dönecektir. Anlatıcı: "Bakıp öğrenmesi mi lazım?" Balıkçı: "Onun için değil ama benim için lazım da" der, sırsar. Ne demektir bu?

Deniz her iki hikâyede de korkutur anlatıcıyı -hele "İki Kişiyi Bir Hikâye"de iyice korkutur. Anlatıcı, kara insanıdır. Balıkçının susmasıyla denizden o "mavi âlemden derin, sağır bir ses çık(ar). Bildiğimiz insan, hayvan, düdük, makine, tahta, rüzgârda, tel, ağaç, böcek... yeryüzü seslerinden başka tür-lü bir ses, derinden, kulaç kulaç derinden (gelen) bir ses." Bir karınca bizi bütün duyar mı? Duymaz. O nasıl bizim milyonda bir parçamızı duyarsa anlatıcı da "bu kocaman, deniz denilen canlı, muhteşem mahlukun bir parçasının sesinin, sağır, derin gürültüsünün milyarlarla eksilmiş bir parçacığını işit(ir)". Bu sesi duymamak ister. İçinden de geçirir: "[S]ivriada'ya kadar yüzsem, karaya ayağımı bassam, bağıra bağıra bir türkü söylesem."

Balıkçıya döner yazar, cevabını alamadığı soruyu yeniden sorar: "Barba, söyle Allah aşkına, neden gidip Sivriada'da balıkçı var mı diye bakar da geri döner martı?" Basit. Başka balıkçı varsa kalkıp Barba'nın yanına gelecek, Barba huysuzlanacak, terslenecek, kaçacak, martı da balıksız kalacaktır. Martı böyle düşünür, herkes de balıkçının nişan belli olmasın için kaçtığını sanır. "Vallahi değil" der balıkçı, "Ne münasebet! Allah herkesin rızkını verir. Benim için buralarda balık tutacak 'taş' mı (nişan mı) yok?" Martıya döner, denilenlere inanamazlığı olmuş gibi yazarı şikâyet eder: "Benim, yalnız balık tutmaktan hoşlandığımı sen nereden bilecekmişsin? diye bu efendi soruyor, cevap versene ulan!" Martı bakar, susar, balıkçı, efendiye, "At şu kafaları martıya" der.

Yutar ki yutar martı. İştahlı insanlar gibidir. İştahından tiksindir yazar. O, yemeğini gizlice yiyen insandan hoşlanır. "O insanlar bir ağaç altına oturur, paketini açar, ne yediğini

bile bilemezsin. Belki ağızlarını şapırdatırlar, belki iştahla da yerler ama, yanlarından biri geçse suçüstü yakalanmış gibi utanırlar." Martı açgözlüdür. Balıkçı, "Bu huyunu sevmem ama, martı bu!" der, "Bu martı mahluku doymak nedir bilmez." Yazarın aklı iştahıyla tiksindiren insandadır, "İnsan gibi" der. İnsana taş atılmasına canı sıkılan balıkçı, "[İ]nsandan insana fark vardır, tokgözlüsü de olur" der. Yazar: "Ama azdır." Balıkçı: "Çoktur."

Tam o sırada, o tokgözlü insanların, yediklerini göstermeyen insanların ne taraflarda olduğunu sorasınız gelir okur olarak, balıkçı, duymuş gibi, "Bu taraflarda" der, "karları erimemiş Uludağ tepelerini göster(ir)". Neden Uludağ? Nedir anlamı? Zannım o ki şöreti-miz yeterli olsaydı balıkçıya Keremali, Erenler yahut Serdivan taraflarını göstertirdi Sait Faik.

Balıkçı her şeyi görmüş, hayattan her derisi almış bir Ermeni. "Yemek yerken utanan köylü çok gördüm" diyor, ama, "[s]ofrasında ki istakozu ağzını açmadan kibarcasına, martıdan daha çabuk tüketen beyler de gördüm" diyor. Kibardırırlar. Şapırtısızdırlar. Çeneleri oynar sadece. Çene değil makine, makine değil değirmendirler sanki. Efendi yazar dinlemez, martıya takmıştır kafayı, "Bunun başka ahab sandalları da olmalı Barba?" diye sorar. Öyledir. "Bir martı için bu kadar politika." E, çok değil mi? Balıkçı, ağzını küçük dili görülecek kadar açar, "Gırtlak. Boğaz." der.

Anlatıcının deniz korkusu yüzünden erken dönerler. Bir başka gün, yeniden isteklenir anlatıcı. Nazlanır balıkçı -yakasındaki matem tü-lüyle de dikkat çeker. Denize çıkarlar. "Kimin öldü Barba?" "Bir uzak akraba." Arkadan peş peşe dersler: Kafa denizde de karadaki gibi işle-meli. Hem bilinmeli ki ecelin denizde gelme-niyle karada geleni aynıdır. İnsan çaresizdir. "Bize çare, elimizin altında gibi gelir. Yalan! Boş! Dünya çaresiz dünyadır." Anlatıcı, müthiş bir itirazla, "Olamaz öyle şey Yakamoz" der, "Dünya çarelidir. İnsanlar dünyaya bir çare bulacaklar." Balıkçının beklediği budur işte: "Hay yaşayasın pedimu! İşte karada böyle dü-

H E C E Ö Y K Ü

şünüdür. Denizde de böyle düşünmelidir."

Leandros adasının ucunu gören yere gelirler. Kırmızı toprak da görünür. Beyaz ev - tam da kayaların üstünde. Balıkçı oltanın ucuna karidesleri takıp suya saldıığında martıyı hatırlar anlatıcı: "Topal martı nerde?" Bir sabah nişana vardığında tam nişanın üstünde ölüsünü yüzer görmüştür balıkçı. Efendi, matem alametinin topal martı için takıldığını düşünüp güler, "Yoksa uzak akraba topal martı mıydı?" der. Efendinin korkusuzluğundan, kafasının karadaki gibi işleyişinden memnundur balıkçı şimdi: Martıya ağlar. Kalptir eskimeyen çünkü. Tül sökülür sonra, suya atılır. Rakı fincandır. Göz yaşlı. Göğsüne de şöyle bir vurdun mu, hikâye biter.

İki kişi üzerinden adlandırılırsalar da bu hikâyelerde anlatıcıyla birlikte üçer kişi var. Üstelik anlatıcı anlatmakla da kalmaz, diğer iki kişinin yaşadıklarından etkilenip dönüşür, onlardan olur. Kimdir onlar? Kimlerdir? Mesela Varbet neden huysuzdur, yahut Barba niye yalnızdır? Niye çoğunca kahvede ya da sanda- lında yatar? Bilinmez ki! Uzun uzun anlatmaz balıkçı: susar, boşluk bırakır, siz bulun der gibi. Belki denizin dibinden bir canavardır neden, belki daha yavru iken bir insanoğlu yavrusunun eline düşmüşüktür. Neyse! Gırtlak, boğaz derdindedir onlar. Balıksız kalmaktan korkarlar. Buldular mı yiyecek bir şey, ağaç altına oturup gizlice, gören oldu mu köylüler gibi utana utana yerler, içlerinde iştahlıları, şırtırtıyla ve açgözlüce yiyenleri olsa da edeple- riyle dikkat çekenleri daha çoktur -yani tok- gözlüleri. Kalabalıktırlar, ama farkında değil- lerdir bunun. Ağızları var, dilleri yok yaşarlar. Konuşmadan anlaşır birbiriyle. Öyle ses- siz bir anlaşmadır ki bu, denizin, o mavi âle- min dip dalgası sanılabilir gürültüsü. Anlatıcı her iki hikâyede de korkar bu denizden. Fakat bozulmaya başlamış dünya karpuzunun koku- sunu ilk duyan da odur. Ne zaman ki dışlan- mışların çaresiz olmadıklarına, hatta dünyaya çare bulacaklarına inanır, o da onlara dönüşür.

Sait Faik hemşe(h)rimiz -hiç şüphesiz. Fakat onunla sadece bir şehri paylaşmıyoruz.

Şu üç kişiye iki hikâye, aslında bizim de hikâyemiz. Bütün dışlanmışların. Diyece- ğim, Sait Faik'le beraberliğimiz hemşe(h)ri- likten öte.

* 28 Mayıs 2012 akşamı Sakarya Büyükşehir Be- lediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlı- ğı'nca düzenlenen "Hemşehrimiz Sait Faik" pa- nelinde sunulan metin.

YAVUZ AHMET KOÇ

HİKÂYE YARIŞMALARI ÜZERİNE

Tek partili dönemin tartışmalı onca uygu- lamaları arasında bir de ödüllü edebiyat yarış- maları vardır. Şiir, roman, hikâye dallarında düzenlenmiş yarışmalar neticesinde Halide Edip, Yakup Kadri, Cahit Sıtkı gibi önde ge- len isimler taltif edilmiş, Tarık Buğra, Attila İlhan gibi gençler edebiyata kazandırılmıştır. Sonrasında DP tarafından karşı bir yarışma düzenlenmediği gibi CHP de kendi geleneği- ni sürdürmemiştir. CHP'nin o yarışmalarda ne derece isabetli seçimler yaptığı, ödül almış eserlerin günümüz edebiyat ortamında hâlâ varlık göstermesiyle ölçülebilir.

1950 sonrasında 2000'lere edebiyat ya- rışmaları biraz değer kaybetse de 2000 sonra- sında tekrar bir ivmeden söz edilebilir. Çeşitli belediyeler, sivil toplum kuruluşları, yayınev- leri ve sanal âlemdeki bazı edebiyat siteleri, her yıl, yeni kalemleri heveslendirecek yarış- malar düzenliyorlar. Yayınevleri, düzenledik- leri yarışma sonunda derece almış eserleri ya- yımlayarak genç kalemlere imkan tanıyor. Burada belediyelerin düzenledikleri yarışma- lara ayrı bir paragraf açmak yerinde olacaktır.

Belediyelerin yarışmaları, resmi kurumlar olmaları nedeniyle CHP yarışmalarını hatırlat- sa da hepsi aynı değildir. Mesela Gönen Bele- diyesi, Ömer Seyfettin Gönen doğumlu olma- saydı acaba Ömer Seyfettin hikâye yarışması düzenler miydi? Oysa Ümraniye Belediye- si'nin bu yıl sekizincisini düzenlediği yarışma,

H E C E Ö Y K Ü

bir yazar adına değil, sanatsal bir faaliyet olması açısından önemlidir. Zaten eleştirilerimiz de genel olarak bu yarışma merkezlidir.

Örneğin bu yarışmalar hikâye yarışması mı olmalı, hikâyeci yarışması mı? Yani hikâye mi yarışmalı hikâyeci mi? Her iki sorunun yanıtı bir başka soruya verilecek yanıtta gizlidir: Bir yarışmada ödül, yazarın edebi değerinin tanıtılmasının önüne geçer mi? Eğer katılımcılar ödül alma amacını hikâyecilik kimliğinin önüne koyarlarsa yarışan hikâyeci değil hikâye olur. Dolayısıyla ödül almış isimlerden, daha sonra, nitelikli ürünler beklemek beyhudedir. Yarışma, yeni kalemleri okura tanıtmak amacını gerçekleştiremez.

Dosya yerine tek bir eserle katılımın sağlandığı yarışmaların en başta gelen sakıncalarından birisi, hikâye türüne gönül vermiş, hikâye okumuş, kalem alıştırmalarının sıkıntılarını yaşamış, *yazmasam çıldıracaktım* dediği anlarda kalemi öpüp başına koymuş isimlerle edebi bir kaygıdan ziyade ödülle odaklanmış heveskârın aynı şartlarda değerlendirmesidir. Kitap hacminde bir dosyanın oluşturulması kolay değildir. Ancak hikâyeci olabilme yolunda bir aşamayı kaydedenler başarabilir. Dolayısıyla sadece yazma anında değil, hayatın her anında dünyaya bir hikâyeci gözüyle bakmayı gerektirir.

Hikâyeyle az buçuk haşır neşir olanlar bilirler. Uсталık yolunda atılmış en ciddi adım, kalemin kazandığı üsluptur.

Ümraniye Belediyesinin yarışmaları, verdiği ödüllerle ön plana çıktı. 2012 itibarıyla Pendik Belediyesi de bu kervana katıldı. Ödül miktarının yüksek olması elbette eleştirilemez. Ne var ki yarışmanın ön kriteri yanlış belirlendiğinden sonuç, bazı sıkıntıları beraberinde getirmekte. Şayet tek bir hikâye yerine hikâye dosyası değerlendirmeye tabi tutulsa yarışma farklı sonuçlar verecektir. O zaman hikâye değil hikâyeci, yani heveskârlar yerine yazarlar yarışacak.

Hikâyenin değerlendirildiği yarışmanın bir diğer olumsuz yanı da katılım meselesidir. Ümraniye Belediyesinin sekizinci kez düzenlediği yarışmaya bu yıl iki bin küsur hi-

kâye katılmış. Her katılımcının iki hikâye gönderdiği hesaba katılırsa bu, binin üzerinde katılımcı olduğunu gösterir. Türkiye’de şu an bin adet hikâye okurunun olduğu bile şüpheliyken bu yazar bolluğu ilginç değil mi? Şu halde hikâye okuyan herkes hikâye yazma ihtiyacı hissediyor. Yoksa iki bin küsur hikâyenin başka mantıklı bir açıklaması olamaz. Bu kadar eser arasında seçim yapmak durumundaki jüriye ne demeli. Bu insanların çoğu okur ve yazar. Başka okumalar yapmak durumundalar. Akademik çalışmaları var. İş gücü bırakıp hikâyelerin tamamını okumaya kalksalar, değil yarışmanın değerlendirme süresi, koca bir yılda bitiremezler. Oysa hikâye dosyası gönderilse hem katılımcı sayısı azalacak hem de hikâye türüyle uzun süreli ilgilenenlerin katılımı sağlanacaktır.

Yarışmalarda dikkat çeken bir diğer husus, konu meselesi. Belirli konularda az buçuk kitap okumuş her insanın düşüncesi olabilir. Biraz da kalem terbiyesi varsa bu düşüncelerini deneme, makale, fıkra gibi formatlarda bunları ifade edebilir. Hikâye, öncelikle kurgu merkezli bir türdür. Bir konuda kurgu oluşturmak, sokaktaki bir enstantaneden yola çıkılarak hikâye yazmaktan zordur. Konu, bir şekilde kalemi sınırlar. Oysa kurgu, kişisel sansür dışında yazarın tam manasıyla özgür olduğu dünyadır. Bütün bunlara rağmen yarışmalarda kimi zaman konu belirlenebilir. Özellikle amaçları edebi olduğu kadar bir düşüncenin tartışılması da olan sivil toplum kuruluşlarının yarışmalarında konunun belirlenmesi doğaldır. Fakat konunun, öncelikle hikâyeye uygun olması gerekir.

Ümraniye Belediyesi 2012’de konu belirlemedi. Önceki yıllarda belirliyordu. Serbest bırakıldığında sayının iki bin küsurlara ulaşması endişesi konu belirlemenin gerektirdi. 2010 yılı için Ümraniye Belediyesinin konusu "Medeniyetler ve İmparatorluklar Başkenti İstanbul"du. İstanbul’un, o yıl kültür başkenti ilan edilmesinden dolayı bu konu seçilmişti. Öte yandan böyle bir konu hikâye için pek de uygun sayılmaz. Akademik bir çalışma için daha uygundur. Kısa hikâye için İs-

tanbul ve sokaklar, İstanbul ve insanlar... gibi konular daha uygun olurdu. Ümraniye Belediyesi, 2011 yılında Evliya Çelebi'ye ithafen konuyu "Yol ve Seyahat" olarak belirlemişti. Duyuruda yarışmanın UNESCO'nun 2011 yılını 'Evliya Çelebi Yılı' olarak ilan etmesi nedeniyle üç yarışmanın da ortak temasının 'Yol ve Seyahat' olarak belirlendiği ilan edildi. Hikâyelerde illa Evliya Çelebi ismi geçecek diye bir zorunluluk yoktu. Ne var ki yarışma sonucunda dereceye girmiş veya mansiyon almış hikâyelerde Evliya Çelebi bir şekilde yer aldı. Bir anlamda, herhangi bir zorunluluk konusu işlemiş hikâyeler yerine tarihi bir şahsiyete gönderme yapan yahut doğru tarihi hikâyeler ödüllendirildi.

Hikâye yarışmalarının bazılarında görülen bir diğer eksiklik de ödül töreni. Alt tarafı bir ödül töreni, eleştirilecek ne var denebilir? Amacım, heyecanına ortak olduğum yarışmaların daha etkin ve nitelikli olabilmesi için düşüncelerimi paylaşmak. Çünkü bu yarışmaların önemi yadsınamaz. Meseleye buradan bakılırsa ödül törenlerinin eksiklerini de görmek gerekir. Gerçi belediyeler olsun, sivil toplum kuruluşları olsun genel olarak ödül törenlerinde başarılı organizasyonlar yapıyorlar. Fakat Ümraniye Belediyesi, belki de ödül töreni tercihiyle onca çabanın karşılığını yeterince alamıyor.

Ümraniye Belediyesi bu yıl, katılımın çok olması, değerlendirmenin uzaması gibi nedenlerle ödül törenini erteledi. Önceki yıllarda yerel yönetimler bayramında yapıyordu. 2010 yılında naçizane ben de "Bin Beş Yüz Yıllık Rüya" adlı hikâyemle mansiyona değer görülmüşüm. Benim katıldığım tören kapalı spor salonunda yapılmıştı. Hatırı sayılır bir kalabalık vardı. Ne var ki yetmişlik kadınlar dan on yedilik lise öğrencisine hemen herkes, ödül töreninden ziyade Mustafa Ceceli konserine gelmişlerdi. Oysa aynı tören, daha dar kapsamlı, birkaç yazarın katılımıyla yapılsa yerinde olurdu. Böylelikle ödül, en azından edebiyat atmosferinde yapılmış olurdu.

Bir de kitaplaştırılan eserlerin sunumu var. Bir yarışma sonrasında dereceye girmiş yahut mansiyon almış eserlerin illa kitaplaştırılacağı gibi bir zorunluluk yok. Ama her hal-

de bir hikâyeye verilebilecek en güzel ödül onun okurla buluşturulmasıdır. Yayınevleri, yeni yazarları bünyelerine dâhil etmek amacının ağır basmasıyla, düzenledikleri yarışmalarda bunu yapmaya çalışıyorlar. İşin içerisine ticari kaygıların girmesiyle popüler edebî olanın önüne geçmesi tereddütleri ortaya çıkarsa da gerçek yazar, göreceli bir meblağdan ziyade eserinin okurla buluşmasını isteyecektir.

Ümraniye Belediyesi, yarışmada dereceye girmiş hikâyeleri ve mansiyon alanları iki ayrı kitapta topluyor. Kaynağını belediyenin kendi imkânlarından temin eden bir yarışma için fazlasıyla takdire layık bir uygulama. Ama hikâyeye verilecek en büyük ödül konusunda yani onun okurla buluşturulması noktasında elindeki imkânlardan yeterince yararlanmıyor.

Yarışmalar önemli. Özellikle yazdıklarını dergilerde yahut kitap halinde yayınlamayan gençler için... Düzenlenen yarışmaların öyle ya da böyle bir heyecan uyandırdıkları bir gerçek. Ümraniye Belediyesinin yarışmasının yeri ise daha farklı. Yukarıdaki eleştiriler bu yarışmanın önemi bilindiği için yapıldı. Ümraniye Belediyesi, birtakım eksiklikleri telafi ettiğinde kalıcı, nitelikli eserlerin ve isimlerin tanıtılması gibi işlevi yerine getirecektir.

RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR'LE MEMLEKET MESELESİ ÜZERİNE

Konuşan: Osman ALAGÖZ

— *Öykünün meselesi mi "memleket meselesi?"*

— Bütün hayatımı kaplayan konu bu. Daha önce neden bu isimle bir kitap yazmadığıma hayıflanıyorum. Öyküler bir bütün haline gelip kitaplaşacağı zaman yeniden okudum. Baştan sona memleket insanını anlatmışım. Adını da böyle verdim. Tedirgin oldum, değiştirdim, arkadaşlara sordum. En sonunda bu isimde karar kıldım. Meselesiz öykü olmaz. Olmamalı. Memleket meselesi öykünün meselesi. Yıl-

H E C E Ö Y K Ü

maz Yılmaz'ın öyküleri bireysel sorunları, Hüseyin Su'nun öyküleri aile meselelerini, Mustafa Kutlu'nun öyküleri yoksulluğu, Rasim Özdenören'in öyküleri iç dünya sorunlarını anlatıyor olabilir. Benim öyküler de memleketin her köşesinden insanların sorunlarını anlatıyor.

— *Bunca yoğun sosyal meseleleri ele alırken mutlaka ciddi nedenleriniz olmalı. Sizi sarsan hangi hadiseler oldu ki öyküleştir-meye değer buldunuz?*

— Ülkem, bu ve benzer konularla boğuşurken ben kişisel hazlarımı yazamazdım. Vicdanım beni bu konuları işlemeye sürüklüyor. Arzularım elbette hafif meşrep hikâyeler istiyor. İkisinden birini tercih ediyorum. Sivas olaylarında kısa süre karakolda kaldım. Olaym her anma şahit oldum. Orada Müslümanlara zulmedildi. Bazı kesimler özellikle saldırdılar ve *Sivas katliamı* diye halkı suçladılar. Orada olayları çıkaran ve sonuna kadar yöneten bir iç örgüttü. Hâlâ halka katil deniyor. Yazmam da ne yapayım. Sonra Maraş, Çorum, Gaziosmanpaşa olayları için de aynı yorumlar yapılıyor. Olaylar bahane, sebep aranıyor. Sivas olayından sonra bazı gazeteler haftalarca benim adımın da olduğu liste yayınladılar. Katil dediler. Oysa o olaylar oluncaya kadar Alevi, sosyalist, liberal... her fikre, mezhebe sahip arkadaşlarla bir aradaydık. O olaydan sonra dağıldık. Gördüklerim, yaşadıklarım zorluyor meseleleri yazmaya.

— *Recep Şükrü'nün sanatı, mecrasını mı buluyor? Önceki öykülerden dil ve içerik olarak biraz daha farklı duruyor Memleket Meselesi?*

— Her gidişte bir durulma oldu. Bu kitapla da bir çizgiye kayma var. Bu aynı zamanda öykülerin yatağında akmaya başlamasıdır. İyi mi kötü mü bilemem ama yeni öykülerimde bir ırmağın akışındaki ahenk var. Bu benim gördüğüm. Eleştirmen, bunlar beş para etmez diyebilir, çok iyi de diyebilir. Bu

kitaptaki öyküler dil olarak öncekilerden farklı. Sade kelimelerle, soyutlamalardan uzaklaşarak, anlaşılma ve anlatma kaygısını biçimin önünde tutarak yazdığım öyküler. İçerik olarak öncekilerden çok farklı saymam. Kitabın adında *mesele* kelimesi biraz dikkat çekici. Memleket hikâyeleri ismini Refik Halit öyle sahiplenmiş ki kimse o ismi ikinci kez kullanmaya cesaret edemiyor insan. Ben de isim benzerliği olmasın diye *memleket hikâyeleri* demedim. Konu aslında *memleket hikâyeleri* ama ustaya saygıdan böyle koydum. Dil bakımından farklılık var. Yerel kelime oldukça az.

— *Kitapta görsel farklılıklar dikkat çekiyor. Mesela Aynalı Kavak öyküsünde ortada çeşme, cami, hemen etrafında çarşı, sonra evler, tarla ve bahçeler şekil olarak gösterilmiş. Öyküde alışık olmadığımız bir tarz bu. Birilerine mi öykündünüz yoksa bilinçli bir tercih mi?*

— Bu şekilde biçimsel öykü deneyenler genç kuşaktan da eski kuşaktan da var. Nezihe Meriç'te, Sadık Yalsızuçanlar'da, Bilge Karasu'da var. Benim biçimselliğim onlardan farklı. Birincisi ben dünyayı ve onun etrafında evreni çizdim.

İkincisi gönül dünyamda yer eden yaşama biçimini yansıttım. İnandığım medeniyet düzeninde yaşamın nasıl örgüldüğünü anlattım. Aslında Lostra ile İncitmeyen öyküleri de biçimsel öykülerdi, sayfa tasarımı sırasında tasarımcının çok bilmişliğine kurban gitti o anlatım.

— *Ben anlatıcılığı çokça kullanmışsınız. Öykü kendi kaderiyle mi geliyor yoksa sizin cüzi iradeniz mi burada baskın çıkıyor?*

— Öykü kaderini yaşar ama öykücünün iradesi olmadan da yaşayamaz. *Ben anlatı* 20. yüzyılın anlatım biçimiydi. Şimdi yeni bir anlatım şekli bulmak lazım. Bu yüzyılda tahmin ederim ki *sen anlatıcı* önde olacak. Bunu ben de yapmak isterim. Başarabilir miyim, bilmem. Bediüzzaman *Muhakemat* kitabının *Unsurul Belagat* bölümünde ben anla-

Recep Şükrü Güngör

tıcının çağa hükmedeceğini söylüyor. Yeni çağa da sen anlatıcı hâkim olacaktır sanırım. Düz vaka anlatımı Ömer Seyfettin'le zirveye ulaştı ve ondan sonra Sait Faik ile ben anlatıcı devreye girdi, zirveleşti. Şimdi yeni tarzlar bulmak lazım. Öykü döneminin kaderini yazar. Ben anlatıcı benim tercihim. Bazı hikâyelerde klasik anlatıcı var ama çoğu öyküde birinci tekil anlatıcı var. Dediğim gibi yeni bir anlatım biçimi bulmak lazım.

— *Öykü içinde okurla da sıkça cedelleyorsunuz. Okuru diri tutmak gibi bir kaygı mı güdüyorsunuz mesela?*

— Okuyucu ile konuşmayı seviyorum. O satırları yazarken kendimi okurun yerine koyuyorum. Bunda da hiç zorlanmıyorum. Yazmak aynı zamanda iyi bir okur olmayı gerektirir. Yazar iyi bir okur olduğu için yazabilendir. Başka söz gereksiz. Okur bu tür ikili karakterli metinlerde daha canlı olur. Bir anda kendini metnin içinde bulur. Burada okuru kırmak gibi bir risk de var. O ayarı iyi yapamazsanız okur nezdinde değer kaybedersiniz. Bunu göze almadan okuru metnin içine çekemezsiniz.

— *Öykülerin yazıldığı şehirleri belirtmişsiniz. Çoğunda var. İstanbul, Adapazarı, Kahramanmaraş, Batman. Size en çok dokunan öyküler hangi şehirde yazıldı? Şehirlerin ruhu baskın oldu mu öykülerde?*

— En dokunaklı öykülerim Batman'da yazıldı. Çünkü şu an Batman'da Sıddık Tekin Lisesi'nde görev yapmaktayım. Öyküler Maraş, İstanbul, Adapazarı gibi şehirlerden katarılma ama kelama dökülme yeri daha çok Batman. Dolayısı ile Batman bu öykülerde çokça hak sahibidir. Adapazarı, Fahri Tuna, Necati Mert, Komünist Şaban, Saatçi Osman, Rüstem Budak bu öykülerde en çok hak sahipleri. Aynalı Kavak öyküsünün isim başı bu isimle yazdığı şehir kitabıyla TYB ödülünü alan Fahri Tuna'dır. Öyküleri yazdığım şehirlerin benim kadar öykü üzerinde hakkı olduğunu düşündüm. Bu yüzden belirttim. Okuyucu da öykünün atmosferini, yazıldığı şehre göre düşünsün istedim.

— *Siz, gelecekte edebiyat eleştirmenlerine hangi "şey"leri miras olarak bıraktığınızı düşünüyorsunuz?*

— Öykülerimi tabii ki. Bunun dışında günlüklerim. Yazarlar, şairler, kültür adam-ları hakkında yazdığım günlüklerim. Öykülerimin bütün serüvenini yazdığım günlüklerim. Bundan sonraki kitaplardan birinde eserinin sonuna öykünün yazılış, yayınlanış serüvenini anlatmak istiyorum. Bazen de metnin içinde eleştirmene, edebiyat tarihçisine kolaylık sağlayacak noktalar sakladım. Ehli onu arar, bulur. Bunlardan en önemlisi öykünün yazıldığı mekânlar ve tarihler. Daha sonra metnin içine yerleştirdiğim ve çağıma tanıklığını ifade eden cümleler.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

NİHAN KAYA, AMA SİZDEN DEĞİLİM (Granada Yayınları, İstanbul 2012, 14 öykü: Dokuzu Altı Geçe, Kent, Kitap ve Paredü Yakası, Yıldönümü, Petunya, Pakize, Pasaklı, Taş Parke, Tahir Efendi'nin Tarih Kitapları, Yangşao Çömleği, Duvar, Duvar-daki Sarı Leke, Michele'in Geçmişi ve Ayakabı Dolabı, Kız, Kedi ve Paspas, Radyo)

MEHMET ERİKLİ, BOHEM APARTMANI (Granada Yayınları, İstanbul 2012, 15 öykü: Cevat ve Öteki Yüzler, Bohem Apartmanı, Günlerden Bir Gün, "İki Bin On Bir" in Güzel Düşleri, Bilinç Dışı Olayı, Hayat Bu, Sıradan Bir Cumartesi, Sevgili Düşüm, İşsiz ve Aş-sız, Ölüm ya da Kalım, Malum Olmayan Hayat, Suç, Asılsızdır, Kapı Sesi, Yavaş Şehir)

SADIK YALSIZUÇANLAR, EVDEN EVE GEZEN ÖLÜM (Granada Yayınları, İstanbul 2012, 5 öykü: Ölüm Ölüm Hezen Ölüm, Evden Eve Gezen Ölüm, Yangın, Köstebek, 40 Gözaltı Öyküsü)

SERHAT ÇELİKEL, PENCERE (YKY Yayınları, İstanbul 2012, 24 öykü: Avize, Beklerken, Yıldönümü, Tramvay, Gezinti, Dergi, Parıltı, Merdiven, Tıkanmak, Çekim, Trende, Tablo, Mektup, Tiyatro, Ses, ortada, Uyku, Pansiyon, Kumsal, Tek, Basamak, Sahaf, Pastane, Terzi)

YUNUS DEVELİ, FRENK HAVALARI (Hece Yayınları, Ankara 2012, 22 öykü: 1

Frenk Havası, 2 İyi Çocuklara Dair, 3 Arkadaş, 4 Ninni, 5 İz, 6 Gönlümde Açmadan Solan, 7 Bir Çamlıca Türküsü, 8 Mahalle Kavgası, 9 Muzdariplerle Hasbihal, 10 Eşikteki Derviş, 11 Akşam Gezmesi, 12 Avlanmaya Dair Bir Resim Çalışması, 13 Tutmayan Uyku ya da Bir Mendebur, 14 Suçsuz, 15 Maket, 16 Kırgın Şövalye, 17 Tanrı İle Konuşan Adam, 18 Karımın Bir Oyunu, 19 Atölyeden Sesler, 20 Oyundan Çıkan Adam, 21 Kule, 22 Final Havası)

MİHRİBAN İNAN KARATEPE, ARAMIZDA (Hece Yayınları, Ankara 2012, 17 öykü: Aramızda, Ayna, Loş, Köpek Uçmak İstemiş, Bandırma Vapuru, Beyaz Güvercin, Boşluk, Eski Ev, En İyi Arkadaşım, Erik Ağacının Altına, İstihâre, Duvar, Güvercinler, İçerden Ağlama Sesi Geliyor, Dönemeç, Masadakiler, Birkaç Kırık Görüntü)

MURAT TUNCEL, GÜNEŞSİZ DÜNYA (Altın Bilek Yayınları, İstanbul 2012, 10 öykü: Bir Çalı Gölgesi, At Ahırları, Güneşsiz Dünya, Kelepçeli Kutlama, Davalı, Sürgün Güllü, Rıhtım, Gülbahar, Leydi di, Gönüllüler)

KEMAL ÖZER, BABA İLE KIZ (Varlık Yayınları, İstanbul 2012, 18 öykü: Karabasan, Mektup, Yanıt, Kadın Ağlamayı Bilmiyordu, Lüferler, Saraydan Kız Kaçırarak, Ekmek, Peynir ve Şarap, Ağustos'tan I, Ağustos'tan II/Kaçış, Gecikmiş Bir Yaz Günü, Körfezdeki Girinti'den / Bir Bataklıkta, Gidiş, Karşı Kıyı, Yeni Bir Albüm İçin Görüntüler, Geceler Ülkemdir, Doğum Yeri İstanbul'dan (Bir yaşamöyküsü için başlangıç denemesi), Son Yerine ya da Akbasan, Defterdeki El Yazması: Bastonlu Adam)

MUSTAFA ÇİFTÇİ, ADEM'İN KEKLİĞİ VE CHOPIN (Ülke Edebiyat, İstanbul 2012, 15 öykü: Adem'in Kekliği ve Chopin, Ese Dayı, Ankara'nın İnşaatları, Kasap Kokuşu, Bozkırda Balık, Gülizar, Müjgan, Memur Çocuğu Karpuzdan Ne Anlar?, Kıpırmızı, Portakal, Şırlı Şırlı, Neşeli Gelin, Turkuaz Ajans, Lacivert Adam ve Babası, Melahat)

GAMZE GÜLLER, BEŞİNCİ KÖŞE (Dedalus Kitap, İstanbul 2012, 9 öykü: Bal Kemiği, Gerçek Hayattan Fotoğraflar, Beşinci Köşe, İyi Bir Adam, Kirazların Açtığı

Gün, Son Durak, Zeliş'in Rüyası, Kartpostallar, Tuzak)

NEVZAT GÜNGÖR, BEYAZ KANDİL (Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2012, 26 öykü: Beyaz Mendil, Burası Değil Afrika Orası!, Denizi Hayal Etmeye Çalışan Çocuklar, "Bir Varmış Bir Yokmuş...", Çay ve Zeytin, Bin İkinci Gecenin Masalı, Asmin, En Zor Zanaat, Dedem, Ben ve Babam, Saatın Taşlaşan Gölgesi, Cinler Hangi Dilde Şarkı Söyler?, Bulmamak için Telaşla Anıyorduk, Büyük, Mavi Bavul, Gülümseten Sızı, Çığlık, Diş Sağlığının Önemi Üzerine, İkinci Doğuş, Gökdenizde Balıkkuşlar, anlatsam Duyar mısın?, Bir Gün Yirmi Dört Saat midir?, Sağlar, Dağ Çiçekleri Yağıyor Üzerime, Yakınlardaki Çok Uzağa Yolculuk, Kar Yağışının Durdurulduğu O Gün, Soğanın Cücüğü)

GÖKHAN YILMAZ, BİRAZ KUŞLAR, AZICIK ALLAH (YKY Yayınları, İstanbul 2012, 23 öykü: Sargılı Öykü, Bebekrizantem, Nokta, Aciz Memuru, Ömürlilik Soğanı, Hava Dumuru, Okuma Parçası, Hurdahaş, Kerrat-a Cetveli, Hörgüç, Salep Ödül Töreni, Kış'ter, Sayıevi, Kuşusıkı, Ritim Bozukluğu, Tütsü, Hakkını Delalet, EKAGE, öyk..., Fuşya, Kuş Performansları, Kızkuşu, "İşbu kitap)

MURAT SOYAK, ACI CEVİZ (Romanetik Kitap, İstanbul 2011, 17 öykü: Acı Ceviz, Şen Boyacılar, Tespih, Suya Doğru, Bizim Mahalle, Bağ Bozgunu, Bir Umut, Kimsesiz, Okul Yolu, Gönül Sohbet İster, Kuyu, Diriliş Aydınlığında, Çanakkale İçinde, Ana Oğul, Ey Hayat, Gün, Akşamlıdır, İstanbul, İstanbul)

MAHİR ÜNSAL ERİŞ, BANGIR BANGIR FERDİ ÇALİYOR EVDE (İletişim Yayınları, İstanbul 2012, 14 öykü: Çok Sıkılır Arkadaşı Ölen Çocuklar, Kimi Sevse Gülderen, Biten Bir Aşkın Ardından, Bana Küstüler, Bilye Hikmet, Her Kanser Erken Ölümdür, Bir Konsomatris Hikâyesi, Ringo, Mektup Yazacak Gün, Hep Klinsmann'ın Yüzünden, Kadınlar Hep Olmadık Zamanlarda, Ben Evlenmeyi Boşanmaktan Daha Çok Seviyorum, Vakitlece Gelmeyen Çiş, Biraz Uzunca Bir Diyet Hikâyesi)

CEMAL SAKAR

BABAMIN KOKUSU

08 Haziran

Teşekkür almışım.

Arkadaşlarım gibi eve doğru koşamıyorum.

Öğretmenimiz seneye birleri okutacak.

Hava çok sıcak.

Aklımın yarısı öğretmenimde, yarısı babamın evde olmayışında. Oysa bu kadar değil, bu kadar olmamalı. Şöyle olmalı: iki gün sonra açık görüş vardı. Elimde karne ve teşekkürname, annemin elinde bohça, temiz çamaşırlar.

— Mum gibi eriyorsun.

— Geçen hafta iki kişi daha geldi, olduk otuz.

Hava çok sıcak. Babamın ter kokusu her yanı sarmış.

— Babam biraz para verdi. Haftaya sana bir vantilatör alayım.

— Olmaz. Arkadaşlara ayıp olur. Karı kılıklı derler. Hem ilk duruşmada tahliye olursun diyorlar.

Babam sandalyemi biraz daha kendine doğru çekiyor. Kanatlarının altından dayım. Elleriyile saçlarımı okşuyor. Gözlerini annemden alamıyor. Avluyu, ağız ağıza vermiş insanların uğultusu dolduruyor. Duvarların gölgesi hızla uzuyor. Sinekler insanlardan ürkmüyor. Babamın her yanı saran kokusu, sıcakla sarmaş olmuş, dolaşmış avluya çökmüş. Daha hızlı nefes alıyorum. Nefes aldıkça pelteleşiyorum, pelteleştikçe külçe gibi ağırlaşıyorum, ağırlaştıkça boğuluyorum, boğuldukça dışarısını: Evimizi, evimizin önündeki erik ağacının gölgesini, erik ağacının gölgesini serinleten hafif poyrazı, poyrazın yüzümü yalamasını, yüzümde serin poyrazla erik ağacının dallarında parçalanmış gökyüzüne bakmayı özlüyorum. Gökyüzüne bakıyorum. Duvarlar sur gibi. Kare bir gökyüzü. Bir kümecik bulut yok. Bıçak gibi bir mavi. Mavilik çöküyor üzerimize. Nefes alamıyorum. Babamın kokusu...

12 Haziran

Babam iyice zayıflamış. Saçlarındaki kırlar artmış. Gözleri çökmüş. Öfkeli. Önce tarih atacaksınız demişti öğretmenimiz. Her gün yazmasanız da olur, ama alışkanlık kazanmanız için sıkça yazmaya çalışın. Ne yazdığınız önemli değil. O gün, illa bir şey olması gerekmez, önemli gördüğünüz ne varsa yazın. Sadece, bugün hava çok sıcak, deseniz bile yeterli olur. İleride bunlar, sizin için bir hazine gibi olacak. Bugünleri, çocukluğunuzu, bugün neler dü-

şündüğünüzü bulacaksınız. Yıllar sonra günlüklerinizi okurken, bugüne geleceksiniz, güzel değil mi?

Güzelmiş. İçimde donup kalmış bir acıyı böyle mi dile getirmişim. Annem babamın çamaşırlarını yıkıyor. Leğendeki su gitgide kahverengiye dönüyor. Alnındaki terleri elinin tersiyle koynuna doğru süzülenleri tülbindenin ucuyla siliyor. Beyaz köpükler savruldukça babamın kokusunu görüyorum suda. Yarım kalmış bir hayat annemin şakaklarında zonkluyor, alnında bir damar seğiriyor ve büyüyor.

Anneme söyleyemediklerim şimdi bir bir geliyordu aklıma, ama artık onlara ihtiyacım yoktu.

Yutkundum.

16 Haziran

Feracesini bile giymeden, sözlerini bile bitirmeden koşuyordu annem. Seni uzaklardan geliyordu: Sen dedenle kal oğlum.

Annemin arkasından, dedem elinde bastonuyla hemen yola düştü: Nenen içerde oğlum.

Ben, hemen kapının önündeki erik ağacının altında kalakaldım. Erik ağacının dallarında parçalanan gökyüzüne bakıyorum. Kaç kez babamın gözleriyle bakmayı denedim gökyüzüne. Sadece duvarların sınırladığı kare, yapay, bıçak gibi bir gökyüzüydü gördüğüm.

O gece öyle değildi. Erik dallarının arasında hafif kıvrımlarla salınımlarla aya doğru uzayıp giden kara dumanlarla babamın, bu yapay gökyüzünden, saccakta kavrulduğu avludan mutlu bir şekilde uzayıp gittiğini düşünmüştüm. Şimdi. Otuz küsur yıl sonra, bu imge hiç değişmiyordu. Çocukluğum sadece bıçak gibi bir gökyüzü, bıçak gibi bir gökyüzünün kendine doğru çektiği babam. Karanlıkta, kapalı bir kapının altından sızan ışık gibi sızıvermişti, uçuvermişti.

Hiçbir ses yoktu.

Sadece birkaç çobanaldatanın uzak sesleri.

Ürpermişim. Erik ağacının altında yele kapılmış perçemlerimi toplarken yana doğru eğildim. Nenemin hıçkırıkları mıydı kapının altından sızan. Saçırma takılıp kalmış karahindibalardan uçuşan tüycükler parmaklarımın arasından da eriyiverdi.

Şimdi, babamın kokusuyla yüklü o kara dumanı hatırladıkça elim ayağım uyuşuyor, sonra buz gibi oluyor ve hafifliyorum. Efil efil uzanıyorum bulutlara. İşte bütün hayatımın arkaplanı buydu: O gece aya doğru nazlı nazlı uzayan dumanlar.

Böyle bitmez!

Böyle bitmemeliydi!

Başa dönelim.

Şöyleydi: Dedemin cenazesinden sonra, Beykoz sırtlarındaki gecekondusuna dönmüştüm. Bu ev, köydeki evimizin kötü bir kopyasıydı. Belki de, sa-

dece bahçesindeki erik ağacı nedeniyle bende böyle bir duygu uyanıyordu. Briketten yapılmış, tek katlı, çatısında kırılan kiremitlerin yerini alüminyum plakalar almış bu ev, git gide bir teneke eve dönmeye başlamıştı. Etrafında yükselen apartmanlara inat o yıkılmaya, çökmeye yüz tutmuştu. Dedem, nemem ve annem birbirlerine tutunarak sığınmışlardı buraya. Her şey yabancıydı, bastıkları asfalt, dokundukları kapı, kokladıkları çiçek. durmadan tökezliyorlardı. Birbirlerine tutundular.

Misafirler el ayak çekmişti. Odada sadece nenem, annem ve teyzelerim kalmıştı. Bir tek annem ağlamıyordu. Gözleri büyümüş, yüzü buz... Yıllar önce içinde katılaştan acı nedeniyle mermer gibiydi. Bir an odada kalakaldım. Ne yapmalı, ne demeliydim!

Karşı duvarda, camın her zaman aydınlattığı yerdeki, dedemin tek raflık kitaplığında, birkaç kitapla birlikte yatık vaziyette duran Kur'an'ı aldım. Naylon kaplıydı. Cildi dağılmaya yüz tutmuş. Sayfaların kenar boşluklarına, yer yer ayrıca niyetine yapıştırılmış balmumları, artık kurumuş, çatlamış. Yasin'in yer aldığı sayfalar daha yıpranmış ve balmumu yok. Ezbere bildiğim giriş ayetlerinden sonrasını okumakta zorlanıyorum. Odada nefes alamaz hale geliyorum. Nefeslerim sıklaşıyor. Kur'an'ı yerine koyarken yatık vaziyetteki diğer kitaplara bakıyorum: Akseki'nin akaidi. Onun altında bir defter. Kur'an'ı ve akaidi bırakıp onu alıyorum. Etiketle benim adım yazıyor.

Odadakilere ses etmeden, defterle birlikte bahçeye çıkıyorum, bir çocuk paçalarına dolaşıyor. Beni düşürecek.

Düşmemeliyim. Elinden tutuyorum. El ele bahçeye çıkıyoruz.

Tahtaları iyice bel vermiş, yer yer çatlamış sekiye oturuyorum. Hayat Bilgisi dersi için aldığım, ancak dokuz sayfasını kullandığım, sarı, kötü kağıtlı defteri kurcalarken, boş kalan sayfalarında günlük tutmaya niyetlendiğimi görüyorum. 08 Haziran'da başlamışım: Teşekkür almışım. Arkadaşlarım gibi eve doğru koşamıyorum. Öğretmenimiz seneye birleri okutacak. Hava çok sıcak. Aklımın yarısı öğretmenimde, yarısı babamın evde olmayışında. Yanımdaki çocuk yok. Yine yalnız kalmışım. Başkası kaldıramaz diye düşünmüştüm, başkası kaldırmamalı, başkalarına yük olmamalı, olmamalıym, taşınmaz bir şeydi, miras bırakmamalıydım. Sustum ve yalnız yaşadım.

Günlüğüme sadece üç gün not düşebilmişim.

Son gece.

Aslında 12 Haziran'da anneme söyleyemediklerim hep içimde büyümüştü. Çamaşırlarının yıkandığı leğende babamı görmüştüm. Gün gün, saat saat erimeye dayanamıyordu. Duvarların sınırladığı küçük, kare gökyüzü tek umuduydu, oradan yükselecekti serin rüzgarlara.

Duman olup aya doğru yükselen kaç kişiydiler, onuç mü?

16 Haziran'da babamın kara dumanlarla aya doğru yükseldiği akşam, ben de efil efil uzanmıştım bulutlara. İşte bütün hayatım arkaplanı buydu: O gece aya doğru nazlı nazlı uzayan dumanlar. &

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

HER ŞEY ÇOK GÜZEL

I.

Mikailin kanatlarında rengârenk taşlar güneşin altında pırıl pırıl parlıyordu. inci mercanlar, zümrüt yeşiller, sedefler...

Kadın durmadan anlatıyor. Çocuğun başını dizlerine koyuyor. Hem dinle hem uyu sen diyor. Karnın da tok...

Hem dinleyip hem uyurken çocuk, Mikail, ağır kanatlarını bir sağa bir sola yatırarak yemyeşil çimenlerimizin yemyeşil, masmavi göğümüzün masmavi olmasını sağlamazdan az evvel güneşi bir kanadında gizleyerek püsküllü başını eğip uzaklara çok uzaklara bakarak düşündü. Düşündü demek yanlış olurdu bir an gözü daldı sanki... Bir çocuk simidini yere atıyordu. Simit yuvarlana yuvarlana, yuvarlandıkça susamları dağıla dağıla duvar dibini buldu. Bir kadın geriden simidi gördü... Simidin düşerken çıkardığı ses, çıkarmadığı sesteki çocuk için simidin sesi mi olurdu, dalga dalga toprakta yankılanınca karınca yuvaları birden hareketlendi. Mikail bulutları çekiverdi çocuğun üzerinden. Çocuk annesine koştu. Kadın karıncalardan önce...

II.

— Adın ne senin?

— Mika...

— Nerelisin? Ver ar yu furom, canım ha?

— Moldova... Bir iş var bana?

— Olmaz mı.

Bıyıklarını çiğneyip duruyor bir yandan. Mika anlamazdan geliyor.

— Benim var üniforma lacivert...

Gözleri bir an dalıyor kaptanın, o dakika soyuyor üniformasını Mika'nın.

Mika kararlı,

— Ben daha önce oldu hostes, iyi biliyor.

— R'lerini yerim senin. Yorma sen kendini Mika, yattığın yerden nasıl olsa.

Mika'nın karnı iki gündür aç. İki lokmalık simit dişinin kovuğunu doldurmadı. Dişlerinin arasına sıkışan birkaç susam tanesi, yutkundukça simit tadı

vermeye devam ediyor ama aç, çok aç... Başı dönüyor. Ağzına geleni sayıyor Mika, erkek gibi.

— Hadi len, diyor kaptan, otobüste bi orospumuz eksikti.

İki basamak gerisin geri iniyor otobüsten Mika, aynı anda yukarı çıkmak—ta olan muavine değişiyor vücudu... Fuları yüzüne sürünüyor.

Taş mısın mübarek... diyor muavin içinden, kaptana göz kırpmıyor.

Kapılar otomatik kapanıyor. Muavin başucundaki spreyn boşunu alıp dolusunu yerleştiriyor. Kaptan aynasını düzeltip arkadan Mika'ya bakıyor. Ağır ağır perondan çıkıyor.

III.

Karnın da tok, otobüs de beşik gibi... Uyu artık diyor kadın. Çocuk Mikail'in bulutları olmasa da annem var benim, diye düşünüyor. Başını annesinin göğsüne dayıyor. Mika'nın fularından uçuşan çiçeklerden mi, Mikail'in boyadığı çimenlerden mi bilemiyor, buram buram bir koku. Çok güzelsin annecim sen, diyor. Her şey çok güzel. &

HASİBE ÇERKO

DİANA'NIN KANLI KAVAKLARI

"Bense bir su perisiydim o yüce ırmaktan doğma"

Ovidius-Heroides, Oenone'den Paris'e

“Gece yarısında ay, yokluğunun işaretini verir” demişti, “Sakin Diana! Sakin bilmediğin yerlere gitme.” Anamızın sözlerine aldırış etmeyerek ıssız dağları, el değmemiş koyakları aşmış gittim. İnsanoğlu denilen taifeyi, dünya gözüyle görmezsem içimdeki gizlilik ateşi beni yakacaktı. Böyle, ateşten kavrulduğum bir gecede şehrin abanoz kapısından sıvıştım. Mücen'i, iki gözüm gibi sevdiğim şehrimi kuşatan buz hendeğini de geçtikten sonra kuş olup uçtum sanki. Kör talihin başıma çorap öreceği varmış, devamı geldi uçmalarımın. Cinsimden olmayan birisini temaşa ettim günlerce; kavruk tenli, yeşil gözlü, sefil bir insanoğlunu. Allah'ın günü muhafızları atlatıp kanatlı kapıdan sıvışıyor, insanoğlunun ben bir periyim- bölgesine varmak üzere hendeği geçiyorum.

Aybars: Tabularımız korku saçar, biz yine kurban vermekten sakınamayız. Bir âdeme yahut klanımızdan bir peri oğlanına âşık olmak affedilemezdir. Buralarda Allah'ın her yılı dokuz kız bu suçlardan birini işlemekten yargılanıp eşek cennetini boylar. Çoğunlukla kavak suretindeki yılanların zehrinden nasiplenmekle olur bu. Kız kardeşim bunu ah bilseydi... Güzeller güzeli kardeşim beğenmeseydi o alçak, yeşil gözleri...

Kızperiler: Ayın, Mücen'in sokaklarına dolduğu, dallardaki kuşların, yumurtalarını kayalıklara götürdüğü saatte, tam dokuz perikızı cümle kapısının önünde boğularak hendeğe atıldık. Ayın ışığında uyuyan kavaklar uyanarak birer yılanla dönüşüp önce ısırды, sonra boğdu bizi. Boyumuzun mensupları, “Bunlar kırık” dediler, “kırık olan iflah olmaz.” Çocuklarımızın babaları -âdemoğulları- suçsuz bulundu. Onlardan öc almak, iz sürmek uğursuzluktan sayıldı.

Diana: Dokuz yeni doğmuş veled ne âdemden ne de periden sayıldığı için analarının yanına, buz hendeğine yollanır yollanmaz dolunayda çehreme baka baka, yine kuş gibi uçtum. Geçen günkü kiraz bahçesinde buluşmayı kararlaştırmıştık İsrail'le.

Leylaklar denizi tutmuşlar. İstila etmişler. Denizi içmişler. İçtikçe şişerek morlaşmışlar.

Denizin leylak moru sularına kiraz yağmış. Kirazları yutmamış deniz. Denizi kirazlar içmemiş. Düzen bozulmamış. Kişisel hâkim.

Sahilde koşuyorum.

Rüzgârdan hızlıyım, kumlar yavaşlatamıyor narin ayaklarımı.

Az ileride sıra kavaklardan geçeceğim ama bunlar Mücenlilerin tapındıklarından farklı. Alelade. Nerde olursa olsun totem kavaklarımızı tanırım. Hayal gibi bir atlı o fidanları getirip bana vermişti ve ben katil köklerini cümle kapısına işte o zaman dikmiştim. Birden bire büyüyen kavaklar uğultuyla salınırken havada dönen meşum müziği duymuştum. Mücen boyu akıl almaz tuhaflıklara sevk edeceğini bilmeden tapınıp dallarının gölgesinde oturmuşlardı.

Bir yıl sonra perilere ölüm yine kavaklardan geldi. Dolunayın son gecesi dokuz peri daha aynı akıbete uğradı. Boyumuzun, onlara âşık delikanlıları merhametsiz değildi. Hiçbiri güvenini kötüye kullanmadı güzel sevgilileri—nin; ama kız kardeşlerine karşı günahkâr duygularla yaralanmıştı hepsi. Klanın hükmü buydu zira aynı klanın mensubu olmak buralarda kardeşten öteydi. Hiçbiri diğerinin kardeşi değildi hâlbuki. Kulaklarım duydu konuşulanları. Onları eşek cennetine yolladıktan sonra kavakların yüreği eskisi gibi atmaya başlamış. Şehvet tozlarını böyle savurmuşlar sabahlara dek. Niyetleri yeni acemi kurbanlarını pençelemekmiş. Cümle kapısının önünde, kırmızı dev yılanlar olarak çıkmışlar kabuktan.

Anam delirmiş. Fildişi tarağımı ağzıma soktum, bakınıyorum. Kavaklar yıkılmamış. Kahrolayım her gece yıkılması için dua etmiyorsam.

İsrafil'i meyve bahçesinde her zamanki kirazın altında otururken buldum. Ne kadar ufak, ne kadar narin olduğumu, ellerimin taze pırnal yaprağından farksız, saçlarımın saf ipekten, kirpikleriminse siyah incilerden tel tel kazınıp çıkarılmış özler olduğunu söyledi. Gözlerimin içinde ayı görüp irkiliyormuş... Neciymişim, soyum, cinsim... "Diana! Ne hoş bir ad: Tanrısal bir çekimle çiçeklere özgü isyan, Diana. Ama buralı hatta bu dünyalı değil gibisin." Boğazım düğümlenerek sırrımı açtım. Ah! Kirazların tadını kaçırdı o. Hava müthiş soğudu. Beni sarsmadı, düşlerimi büyütmedi. Kar gibi soğuk. Ona hayranlığım koca bir yalana döndü.

Ah, ne desem; bir iş var bu işin içinde. Aybars kardeşim değilmiş gibi. Aklımdan hep öyle geçiyor. Kırıktı diyecekler benim için; ne insan ne de peri. "Yoldan çıkmışlar tümüyle kırıktır ve her türlü cezayı hak etmiştir" diyecek anam. "Hudutlarımız aşılmıştır, çamura bulaşmıştır" gibi hükümler verecek, dokuz ölüme katacaklar beni. Ressamlarımızın, klanın en güzeli olduğu—mu imleyen resimleri yakılacak. Bu gidişle perikızlarının topunu kaldıracak—lar bu hayattan.

Saçlarım topuğuma iniyor. Göğsümden aşağı bir sızı içime iniyor. Saçlarımı tarıyorum. Yedi kez ismini anıyorum. Hepsi Aybars'a olan umutsuz aşkımı gömmek, o yeşil gözlere başlangıçtaki ilgimi geri çağırmaq için. Asabi-

yeti gökleri tutmuş anam bilseydi... O dakika esip gürleyerek, aynanın ortasına bir yumruk attıktan sonra şangır şungur yere inen cam sesleri arasından kardeşimi ünlüyor: "Aybars! Oğlum!" Bir âdemin adını andığımı söylerken, acı sesi taş duvarda çın çın ötüyor. Saçlarını yoluyor; bakışları bomboş artık. Fildişi tarağımı ağzıma sokup cam kırıklarına bakıyorum. Aybars bin parçaya bölünüyor gözlerimde, o bölündükçe tutkum büyüyor. Âdemoğlunun başıma bu işleri açacağı aklımın ucundan geçmezdi. İş nereye varır, ne yaparım diye düşünürken rüzgâr gibi geçip kapıları aştım. Oklar kulağımın kökünde ılık çalmaya başlamadan virane bahçenin yoluna vurdum.

israfil, sallanan sandalyede oturuyor. Ölüymüşüm gibi, ona bakınca üşüyorum. "Neden? Yemiyor içmiyor bana kuşku dolu, endişe dolu gözlerle bakıyorsun. Bir evvel baban olup olmaması umurumda değil" diyor. Evvel babam yok, ben halkedildim. Bunu söylemiştim. Varolduğum şey için sevmiyor; olmadığımı sevmek istiyor.

Su. Ateş. Hayat. Ölüm. Kavakların kökünde yazgımızın düğümü.

Beynim köpük köpük, saçlarıma uzanıyor. Hatırlar gibiyim, "Su perisi ol!" diye kulağıma fısıldanan sesi. Altın rengi saçlarım göğsümdeki gümbür-tüyü örtmiyor. Soruları yalnızlaştırıyor, kanıma dokunuyor sözleri. Kalbimden hızla uzaklaştığını bilmeden anlamsızca gözlerime bakıyor, korkuyorum. Ah Tanrım! Kalbimin çeperleri inceldi. İsrail nasıl da siliniyor. Boşluğum derinleşiyor. Sakın vazgeçme, demişti diğer kızlar. Buzların sivri ucu hendeğe ölmüş tenlerine batan. Farklısın sen. Sen... Bu işin içinde bir iş var. Buz gibi kesiyor, sözleri kupkuru bu âdemin. "Soğuk kırar da yakar da. Kavakları güneş, bu yüzden kelleştirir" demişti anamız aklını yitirdiği saat.

Aybars paramparça. Kendime bakmaktan korkmadığım kırıklarım o. Aybars paramparça çoğalıyor.

Ah! Kardeşim *Aybars* bir yılan, anamız deli oldu. O gün bugündür kardeşimin loş diplerinde günışığını arıyorum. Bir âdemle karşılaşmadan ve başıma bu işler gelmeden evvel: Hafif rüzgâr esse, küçücük bir yaprak kımıldasa hislenmem, ayı izlerken nasıl bu kadar güzel olduğuma şaşıp, içli içli ağlamam hep dolunayın son akşamına denk gelirdi. Kendimi unutuncaya dek şarkısını dinlerdim. Kimi zamanlar bal rengini alırdı ay, cildinde dalgalanıp kıvrılan yüzümün canlılığı içimi ürpertirdi. Hep onu düşünürdüm. Kardeşimi.

Aybars: Saatler ikindiye geçti. Deniz, azgın kuzey rüzgârlarıyla çalkanıyor. Sahildeki dişbudaklardan birinden asılıp silkinerek kurudum. Kuyruğumun ucunu çengel yapıp uzanıyorum, şu an bir yılan oluşuma, o sefil yaratığın belindeki sapı kırık hançerden korktuğuma inanamayarak, içim cız ederek onları seyrettim. Deniz tutmuştur kesin. Yiğit Aybars olduğumdan şüphelenir miydin yoksa! Kabukları sıyrarak indim.

H E C E Ö Y K Ü

Sevgili kardeşim Diana kanattı beni. Öyle ağırım ki çatlamış kabuklar karnımı yaraladı. Kırmızıya boyadım kabukları.

Onu kalbimle gördüğüm gibi, keşke gömebilseydim yılanca hislerimden uzağa.

Diana: Kırmızı bir şey, boylu boyunca bana doğru uzanıyor. Buğulu gözlerinden tanıyorum. Hep düşündüğüm gözlerden.

Aybars: "Aman kardeşim! Beni görmemiş ol. Ateşten ruhunu soğutmaya benim kanım ne ki" dedi. Dudağı acı acı titredi. Kusursuz bir reveransla beni gözlerimden öptü.

Tıslayarak, yürek büyüklüğündeki kellemi sağa sola sallayıp kuyruğumun üzerinde dikildim, boğumlu, iri bedenimi sürükleye yuvarlaya tepelerin ardındaki anamıza yollandım. Boynumu kıvrıp alttan bakıyorum. Prensesim, değer mi bu sefilin yüzünden ana ocağını terk etmeye. Bil ki bir daha hendeğin dışında karşıma çıkarsan aşkınla tutuşmuş kanımı akıtmak zorunda kalırım. Narin vücudunu pis zehrimle kurutup o melun sapı kırık bıçağa teslim olurum. N'olur Diana, n'olur beni öfkelendirme. Sen hayattan ay ışığı gibi geçip giderken beni dar kılıfımla, sensiz koyma.

Ah sevgili kardeşim. Deşsem gizlerini deşsem de kalbinin üstünden uçsam gitsem.

Diana: Fazla düşünmeye vaktim olmadı. Gözlerimi son kez açıp aya baktım; iş işten geçmiş. Koynum sıcacıktı, bir su gibi içine akarken kollarımı gömdüm koynuma.

* * *

Aybars: Ay, gece yarısını çoktan aşmış, Diana dönmemişti.

Diana: Elimdeki sepetle birlikte yere çakıldım. Sarhoşluktan sağa sola yalpalıyordum. Kan kırmızısı kirazlar yere saçıldı. Uyandırdım onu. Mücen'e ay doğmuştur; bütün kızların aynı anda gökyüzüne çevrilir başları.

Bir çatırtı. Kirazdaki kuşlar uçuştı, arılar vızlamayı kesti, güller büzüşüp tomurcuk hâlinde yaprakların içine çekildi. Zümrüt yeşili, pul pul derisiyle hışlayan Aybars kayarak büküle büküle, göğsüyle toprağı süpürerek yaklaştı ve insanca, kehribar gözlerini gözlerime dikti. Öfkeli bakışlarını bir an, yaprakların üzerindeki mahmur yeşile çevirdi. İsrail, gözlerini ovuşturup ummadığım soğukkanlılıkla bıçağına davranıyordu. Etkilendim mi? Çoktandır soğuktan kavrulan vücudum titredi, küçüldü. Kardeşim kederli kederli baktı, gümüş kadeh gibi ışıldayan ağzını açtı.

Aybars: Neden ama neden bu kadar sevdin bu sefil yaratığı. Hangi hilebaz seni kandırıp alaşağı edebilir, kalbini dondurabilir, yüce duygularınla oynayabilirdi bu alçak oğlan kadar. Oysa suratına bir tükürsem ne insanlığından ne kavruk teninden eser kalır bunun.

H E C E Ö Y K Ü

Diana: Haşmetli kardeşimin kan çanağı gözleri, gözlerimi yakaladı. Ağaçtan uluyarak çıkan alev gövdesini yakınca can havliyle bana atıldı.

— Ah! Kanımın ateşinden yandı ağaç. İçime ağlıyorum.

Diana: Gözlerinden yaşlar buharlaşıp akıyordu. Alt çenesini yerlere kadar indirip beni baldırlarımdan kavradı ve hızla içine aldı.

— Çek bıçağını, avurtlarımı kes hadi, ciğerlerim soğusun.

Diana: Kollarımı iki yana açtım. Yutamadı, belimden aşağısı içindeydi yılan kardeşimin, kesik kesik soludu. Nehri andırıyordu. İçinde saçlarımın ucu yüzüyordu.

Bıçağın demiri *israfil'in* böğründe ısıldadı üstümüze yürürken. Aybars kıpırdamadı. Hepsi benim suçum. Ayı içime çektim. Beni göremediler o gece; kapkara boşluktan söktüm çehremi. Ve o an doğumumu gördüm kayaları yaran köpüklü nehirden. "Diana! Diana!" nidalarını, sonra kırlara atıldığımı.

Kollarımı birleştirdim, dalıp gittim içine.&

HANDAN ACAR YILDIZ

ZIMPARA TUTMAYAN SIFAT

Zımpara tutmayan bir sıfatı vardı marangozun. Zımpara yapmaktan yıpranmış elleri, cilanın parlatamadığı, örselenmiş bir ruhu vardı.

Zımpara.

Elleri acıdıkça öfkesi artıyordu. Herkese. Avuç içi kadar, kahverengi, sert kâğıdı pürüzlü zemine gücünü zorlarcasına sürtüyordu. Zımpara da aslında ağaçlandı. Şekil değiştirip hemcinslerindeki pürüzleri törpülerken geçmişini de hatırlıyor muydu acaba?

Düzleştirmeğe çalıştığı, dışındaki ağaç değil, içindeki pürüzlerdi marangozun. Halbuki insan topraktandı ve toprağın pürüzü sonsuzdu. Koltuğun ahibine kendini ispatlamalıydı. Antika model koltuk istemişlerdi. Gösterişli olmalıydı. Ancak koltuğun tepesindeki kıvrımın ucu ne yapsa parlamıyordu. Parlatmaya çalıştığı, küçücük, sivri bir tepeydi. Vücudundaki gücü koluna toplayıp zımparayı hızla ileri sürdüğünde, yüksekliğin bitmesiyle vücudu sendeliyordu. Sanki her seferinde kocaman bedeni parmağı kadar küçük o tepenin üzerinden yuvarlanıyordu. Direnen bir şeyi parlatmaya çalışmaktan daha zor ne olabilirdi? Düşmekle kalmak arasındaki o duygu... Birinci sendeleme. Birinci ve ikinci sendeleme. Birinci ve ikinci sendeleme. Birinci ve ikinci sendeleme. Böyle katlanarak gidiyordu Sendeleme Piramidi.

'Ne içersiniz Mimar Bey?'

'Usta sen çay alır mıydın?'

İçmimar .. Bey ile Marangoz .. Usta arasındaki farkı zımparalıyordu. Çırak sordu.

'Çok yoruldun, bir çay alır mıydın Usta?'

'Hay çay kadar.'

Çocuğun yüzü düştü. Gözlerinde kırgınlıkla kin karışımı bir ışık çıktı. Çırağın bakışlarındaki kin onun gözlerini yaktı. Yoksa o da çırağını mı aşağılıyordu? Kendini yokladı. Hayır, hayır onunki gelip geçici kırgınlıklardı. Ama çırağın gözlerinde biriken kin? Kendisiyle aynı yemeği ısmarladığı, soğutmadan, önce ona ikram ettiği, en parasız dönemlerinde bile haftalığını eksik etmediği bu çırağın gözlerinde biriken kin de neyin nesiydi? Elbette kendi kiniydi. Müşterilere kızdıkça ona patlardı. Sonra? Onca acı sözün ardından, ön-

celik tanınarak ikram edilen yemeğin hiçbir anlamı yoktu. İçindeki öfkeyle başkalarının gözlerinde tekrar karşılaşmak iki misli acı veriyordu.

Üst üste dizili keresteleri izledi. Yanında, bin bir emekle keresteden dönüştürülmüş mobilyaları... Tuhaf şeyler olmaya başladı. Mobilyalar birer birer eski haline, keresteye dönüşüyorlardı. Yakında teslim etmek zorunda olduğu mobilyalar kayboluyorlardı. Ne yapacağını şaşırды. Hiç bu kadar çaresiz kalmamıştı. Elindeki koltuk, oturmak isteyip de oturamadığı koltuk! Onun da eski haline dönüşmemesi için iki elini koltuğun kenarlarına bastırды. Rüzgârda uçacak bir şeyi yakalamak ister gibi sıkıca tuttu, tuttu. Koltuk sarsılıyor elinden kurtulmak istiyordu. Tam bir kişisel koltuk kavgasıydı onunki. Kendi rakibi yine kendi olduğu için, bilinen 'koltuk kavgaları'ndan daha tanımlanamaz ve daha yıpratıcıydı. Nefesi kesilene kadar direndi. Bütün eşyaların eski haline gelmesine izin verebilirdi ama bu koltuğun asla! Günlerdir en küçük kıvrımlarla dahi saatlerce uğraşmıştı. Ne kadar güzel bir koltuk yapabildiğini, hatta koltukların en güzelini kendisinin yaptığını ispatlamalıydı. Koltuğu ayaklarından sınıksız tuttu. Elinden uçup gitmek için niye böyle inatlaşıyordu bu ağaç parçası. Takati kalmayınca bıraktı.

Acıdan sızlayan avuçları yana düştü. Çocuk gibi ağlamaya başladı. En çok da zımpara tutmayan sıfatının, oturamadığı koltukların öfkesini sevdiklerinden çıkardığı için ağladı. Onlara her baktığında, kendi küskünlükleri, karşısındakine çarpıp ona tekrar geri dönüyordu. Bir kalpteki kini yok etmek, kırık iki cam parçasını yapıştırmak kadar zordu. Yeniden doğabilseydi... Zamanı geri getiremeyeceğini bilerek ağladı.

'Usta! İyi misin? İyi misin?'

Bu sesle kendine geldi. Her şey yerli yerindeydi. Tüm mobilyalar... Başını kaldırdı. Şimdi çırağın gözlerinde öfke yerine acıma duygusu vardı. Çırağın gözlerindeki merhamet, içilesiydi.

Telefon çaldı. Arayan hanımıydı. Oğulları için iyi bir hoca bulmuştu. Ders ücretini sordu. Çok pahalıydı. Duraksadı. Düşündü. Oğlan iyi bir lisede okursa üniversiteyi kazanabilirdi. Kim bilir, ileride 'Çaydan Başka Şeyler İçebileceği Bir Mesleği' bile olabilirdi. Biraz daha beklerse cevabının değişmesinden korktu: 'Tamam, çocuk derse başlasın. Parayı ayarlayacağım.'

* * *

Aynı parayı üçüncü kez sayıyordu. Belki yanlış saymıştır umuduyla. Çırağın haftalığı, ders parası, benzin parası çıkınca çocuklara harçlık vermeye parası kalmıyordu. Son sayışında da aynı rakamı bulunca çocukların odasına geçti. Uyuyorlardı. Kadife perdeler dışarıdan gelen ışığı kesiyordu. Çocukları uyandırmaktan korkuyordu. Sessizce içeri girdi. Kumbaradan aldığı parayı akşam tekrar yerine koyacaktı. Çocuklardan biri yatağında dönünce dep-

rem olduğunu zannetti. Şimdi gözlerini açsa hırsız durumuna mı düşerdi? Pe-
ki ya yaptığı? Hırsızlık mıydı bu? İsteseydi çocuklar itiraz etmeden bütün
kumbarayı verirlerdi. Üzülmesinler diye. Yo, sadece bunun için değil. Kum-
barayı istemek, babalık gururuna çok ağır gelmişti. İçlerinden biri şimdi
uyansa, gururu sonsuza dek yerle bir olacaktı. Kumbaranın kapağının açılma-
sı esnasında çıkan ses, ona dünyanın en büyük gürültüsü gibi geldi. Kağıt pa-
rayı aldıktan sonra sarı renkli kumbarayı kapattı ve yerine koydu.

Siyah şeritli sarı Anadol, sahil semtlerinden birine gitmek üzere yola çık-
tığında arka koltukta iki çocuk oturuyordu. On iki yaşında bir kız, dokuz ya-
şında bir oğlan... Şoförün aklı ise sarı kumbaradaydı. Müşteri parasını dün
teslim etse bunlar olmayacaktı. İş bitene kadar bin bir kapris yaparlar, burun-
larından kıl aldırılmazlar ama ödeme yapmaya gelince sus pus olurlardı. Yap-
tığı mobilyalara kusur bulamadıklarından geç teslimat bahanesiyle parayı ge-
ciktirirlerdi. O bunları düşünürken, ilk uyku mahmurluklarını atan çocuklar
didişmeye başlamışlardı. Sürekli böyleydiler. İkisi de çok sinirli çocuklardı.
Tıpkı kendisi gibi. 'Susuuuuuuun' diye bağırırdı. Çocuklar sıçradı. Sesi ol-
ması gerekenin çok üstünde çıkmıştı. Aynadan baktığında iki çift korku dolu
gözle karşılaştı. Biliyordu, oğlan biraz sonra unutacak, eskisi gibi davrana-
caktı. Ama kız hiç unutmazdı. Gözlerinin ta derinliklerinde kin birikirdi. Ki-
me benzemişti bu çocuk? Gördüğü, yaşadığı her şeyi biriktirirdi. Şimdi ayna-
da, çırağıninki gibi bakan gözler vardı.

* * *

Harçlığını alırken babasının yüzüne bakmadı. Babaları tarafından sevil-
mediğini düşünen çocuklar çok erken olgunlaşır. Onların gözlerinde çok der-
rin bir keder vardır. Sadece aynı kederi yaşamış başka gözler tarafından fark
edilebilecek kadar şifreli bir keder... Tıpkı bu kız çocuğunun gözlerindeki
kadar şifreli bir keder... Evet, babasının ondan nefret ettiğini düşünüyordu.
Bundan emindi ama nedenini bulamıyordu.

Kardeşinin elinden tuttu. İlk katın zilini çaldılar. Yaşlı ama çok bakımlı
bir kadını Semiha öğretmen. Sapsarı saçlarını yeni taramıştı. Duvar da yan
yana dizili sarı kenarlı tabloların önünde durduğunda, kapıdan giren, ister is-
temez gözlerini kırpmıyordu. Kız çocuğuna çok değişik gelirdi bu ev. Mesela
annesinin her yere serdiği dantellerden burada hiç yoktu. Koltuk ve perdele-
rin renkleri, okul kitaplarında gördüğü kır resimlerindeki kadar uyumluydu.
Eşyalar, eski ama yıpranmamıştı. Evet, müze gibi bir evdi burası. Semiha öğ-
retmen ona 'siz' diye hitap ederdi. Sohbet ederdi.

İçeri girdiğinde, her hafta ders yaptıkları masada başka çocuklar vardı.
Birkaç haftadır derse gelmelerine rağmen, bu çocuklarla ilk defa karşılaşmış-
tı. Semiha öğretmen, koltuğu gösterirken 'Siz biraz bekleyin. Dersimiz bit-

mek üzere' dedi. Öğretmen masaya, diğer çocukların yanına oturdu. Yeni talebelerini övmeye başladı. Terbiyelerini anlata anlata bitiremedi.

Çok terbiyeli çocuklar gittikten sonra, masaya kardeşi geçti. Kardeşiyle öğretmen ders yaparken, onların dikkatini dağıtmamak için yerinden bile kıpırdamaz, soru sorulursa cevap verirdi. Fakat bugün öğretmenin üzerinde tuhaf bir hal vardı. Sanki derse diğer çocuklarla devam etmek istiyormuş da onların gelmesine kızmış gibiydi. Halbuki, her zamanki saatte gelmişlerdi. Üstelik yeni olan diğerleriydi.

Öğretmen, yeni talebeleri görünce eski talebelerine alışamamıştı. Belki bu yadırgama durumu çok yeni değildi. Öğretmen başka semtten gelen öğrencilerini, kendisinin bile fark etmeyeceği kadar sinsi şekilde yadırgamıştı. Fakat kıyaslamayla birlikte yadırgama da maskesini indirmişti. Kalemin ucu evde açılmadığı için talebesine, hatta biraz da kaleme kızdı. Kalem açılırken ortaya çıkan çöpe kızdı. Pek çok şeye kızdı. Dersin sonunda ise 'Ben böyle talebe istemiyorum.' cümlesini kurdu.

Kardeşi, babasının ani kızgınlıklarına gösterdiği tepkiyi göstermişti. Kayıtsızlık... Ama onun kafasında kocaman bir soru işareti oluşmuştu. Ve bu kayıtsızlık onu çok sinirlendirdi. Ders eşyalarını toplarken kardeşine yardım etti. Diğer haftalar gördüğü ya da gördüğünü sandığı o saygıyı kaybettiği için biraz kızgındı kardeşine. Tam kapıdan çıkmak üzereydiler ki Semiha öğretmen, fırına kadar gidip poğaçaya almasını istedi. Patatesli olsun, dedi.

Fırında patatesli poğaçaya yoktu. Peynirli ve sade arasında tercih yapamadı. Sonunda peynirli almaya karar verdi. Eve döndü. Öğretmen kapıda paketi aldı.

'Patatesli değil mi?'

Kendisini o an çok yorgun ve halsiz hissetti. Sadece tek bir cümle söylemeye gücü kalmış gibiydi. Sadece 'Hayır' dedi ve nedenini açıklamadı. Belki de öğretmenin, nedeni merak etmeyeceğini sezmişti. Semiha öğretmen de çok kısa bir cümle kurdu: 'Dikkatsizsiniz işte.'

Buradaki 'SİZ' eki saygı ifadesi değildi. Onun belli bir gruba, sınıfa ya da öyle bir şeye dahil edildiğini anlatan bir 'SİZ' ekiydi. 'Siz hepiniz böylesiniz...' der gibi. 'Sağlıklı beslenemediğiniz için kafanız çalışmaz' der gibi. Buradaki, azaltıcı bir çoğul ekiydi.

O gün dikkatsiz çocukların getirdiği peynirli poğaçayı yiyen Semiha öğretmen, gece uzandığı yataktan bir daha kalkamadı. Yalnız yaşadığı için komşular cesedine günler sonra ulaşılar. Haberi annelerinden öğrenen çocuklardan küçüğü üzülmeydi. Büyük kardeş üzüldü. Ama yıllar sonra, bu olay aklına geldiğinde, o gece üzüldüğüne üzüldü.«

VEYSİ ERDOĞAN

FOTOĞRAF¹

Cemal Süreya için

Durakta üç kişi

Adam, kadın ve çocuk

- "Ben ne yaptığının farkında mıyım?" dedi adam. / İçinden dedi.
"Bir daha dönmemek üzere çıkıyorum senden" dedi kadın. / İçerden dedi.
"Biz böyle nereye gidiyoruz?" dedi çocuk. / Bilmeden dedi.
"Ben şimdi gitme dersem kalır mısın?" dedi adam. / Kaygıyla dedi.
"Kalmak, kalbe kefendir" dedi kadın. / Bilgece dedi.
"Galiba güzel bir sürpriz bekliyor beni" dedi çocuk. / Saflıkla dedi.
"Bir daha ben seni göremeyecek miyim?" dedi adam. / Korkuyla dedi.
"Biz birbirimizi üşüttük" dedi kadın. / Birden kar yağdı.
"Ben çok üşüyorum" dedi çocuk. / Duyan olmadı.

Adamın elleri ceplerinde

Kadın, çocuğun elini tutmuş

- Unutalım her şeyi. Evimize dönelim.
- Kapattım kapıları. Bir daha asla!
- Bana içini ver tekrar. Lütfen.
- Sana verebileceğim bir şey kalmadı.
- Elini tuttuğun ikimize ait ama.
- Aitlik nedir?
- Birbirimiz olmak.
- Hiç kimse hiç kimsenindir.
- O halde bu çocuk kimin?
- Onu dünyaya getirdik sadece. Ötesi yok!
- Bu, aitliği belirleyen bir kanıt değil mi?
- Bilimsel bir kanıt. O kadar.
- Başka ne olabilirdi ki?
- Bir kalbin olduğunu hatırlamak mesela.
- Kalp mi? Hatırlamak mı?"
- Üstüne beton dökmüşsün sanki. Görünmüyor.

- Bu ne şimdi? Bir hakaret mi?
- Hayır. Senin bendeki karşılığın.
- Hissiz. Tekdüze. Anlamsız. Öyle mi?
- Evet öyle. Kendinden sıkılan bir heykel gibisin.
- Böyle mi düşünüyorsun gerçekten?
- Evet, gerçekten. Böyle.
- Peki, konuşmayalım otobüs gelene kadar.
- Nasıl istersen. Beklemeyebilirsin.
- Senin için değil. Onun için.
- Çocuk, otobüsün camından adama uzun uzun baktı.

Adam hüzünlü

Hüzünlü şarkılar gibi hüzünlü

Kaç gündür yataktaydı adam. Yemek ve sudan uzak birkaç gün. Bir felç—li gibi. Çakılakalmıştı. Oraya, öylece. Bitkindi. Yüzüne çok koyu bir gölge düşmüş, bedeni çürümüşü sanki. Keder, başında beklemişti uzun zamandır. Bir refakatçi gibi gitmemişti. Kayıptı; aklı, kalbi, ruhu, gözleri, elleri... Parçalı, dağınık bir çığlık taşıyordu içinde. Boşluğa mihlanmıştı gözleri. Tavana. Orada açılan gedikten kara bir zamanı arşınıyordu. Belleğinin odalarında kaybolmuş, geçmişe demir atmış yarım bir adam. Zihni, karabasanların izleriyle dolu. Korkutucu. Bir hayli karışık. Büyük bir gerilim hattında dolaşan bir kimsesizlik. Yalnızlığın kıyıya vurmuş ölü hali. Bir upuzun. Bir ceset. Bir boşluk. Yatak. İçine kıvrılmış eksik bir harf...

Yoktular. Onlar. Gitmişlerdi.

Etraf sessizdi. Kendi yankısından başka bir şey duymuyordu odada. Ökürüyordu devamlı. Hastaydı. İçine gömülmüştü. Yalnızdı. Çaresiz. Sahibini unutan bir gölge gibi uzaktı herkesten ve her şeyden. En çok da kendinden. Bundandır; vaktini aşmıştı iyi olmanın. Uzamıştı ruhuyla kendisi arasındaki mesafe. Kayboluşa yuvarlanıyordu varlığının her hali. Kalkmalıydı artık yataktan. Toparlanmalıydı. Kendini yeniden kurmalıydı.

Parmakları kıpırdadı. Sola doğru bir bakış. Su arayan bir çift göz. Karşıda, gece lambasının yanında bir bardak. Kolunu uzattı. Su yok, kalmamış. Canı sıkıldı. Ellerini yüzüne götürdü. Gözlerine, burnuna, yanaklarına dokundu. Saçlarını, arkaya yasladı. Su içmeliydi. Birinden yardım alırcasına ellerini öne uzatarak doğruldu yatakta. Vücuduna yapışmış yorganı bir kenara itti. Çok terlemişti. Ayağa kalktı. Mutfığa doğru yürüdü. Ağır ağır. Küçük adımlarla. Çeşmeyi açtı. Suyu ilk kez gören bir adamın hayretiyle dokundu ona. Bir bardak suyu titreyen ellerinden içti. Acıkmıştı. Buzdolabına yöneldi, kapısını açtı, pek bir şey bulamadı. Kurumuş, küflenmiş bir parça ekmek

vardı mutfak tezgâhında, uzun uzun baktı sadece. Yemek yemekten vazgeçti. Vücudu kötü kokuyordu. Banyoya geçti. Üstündekileri çıkardı. Aynadan seyretti kendini. Çok zayıflamıştı. Yüzüne baktı. Avurtları çökmüş, elmacık kemikleri irileşmiş, âdemelması iyice belirginleşmişti. Gözlerindeki çukur, bir meteorun yeryüzüne bıraktığı boşluk kadar ürkütücüydü. Siyah bir boşluk. Simsiyah. Ağzını açtı. Dişlerine baktı. Katran karası bir görüntüsü vardı dişlerinin. İğrendi kendinden. Saçları darmadağınktı. Uzamıştı. Küvete girdi. Suyu açtı. Uzun uzun yıkandı. Banyodan çıktı. Dişlerini fırçaladı. Sakal tıraşı oldu. Yüzüne krem sürdü. Saçlarını kuruladı. Eşofmanını giydi. Mutfığa yöneldi. Bir fincan çay koydu önüne. Oturdu bir sandalyeye. Bir sigara yaktı. Etrafına bakındı. Her şey darmadağınktı. Yıkanmamış bir hayli bulaşık, bira şişeleri, küflenmiş muzlar, çerez kabukları, küllüğe sığmayan sigara izmaritleri. Eski gazeteler duruyordu mutfak masasında. Birkaç hafta önce nin gazeteleri. Uzun bir süredir evden çıkmadığını düşündü. Hayıflandı kendini haline. Üzüldü. Sigarasından bir yudum daha aldı, külünü döktü. Gözü gazetede bir habere takıldı o an.

"Karısını aldatan adam, karısından boşandıktan bir süre sonra kuytu bir ormanda bir ağaçta asılı bir şekilde ölü bulundu. Bir de gömleğinin cebinde bir not çıktı: beni bağışlayın."

İç çekti adam. Sıkıldı. Gazeteyi yuvarlayıp çöpe attı. Salona geçti sonra. Koltuğa oturdu. Televizyonu açtı. Gündüz programları, içeriği boş şarkıcılar güruhu, magazin. Televizyonu kapattı. Anlık bir hızla gözlerinin önünde kuytu bir orman belirdi. Orada yürüdüğünü gördü. Tek başına. Koskoca bir çınar ağacı ve kalın bir ip. Sonra da ağaca çıktığını. İrkildi o an. Görüntüyü zihninden atmak istedi hemen. Uzaklaştı o havadan.

Onları özlediğini hissetti.

Bir sigara yaktı. Bir tane daha. Bir daha. Bitirdi paketi. Boğazı oksijene kapanmış gibiydi. Masada duran suya uzandı elleri.

İyi değildi.

Bu kafayla öykü de yazamazdı. Bir şeyler yazmanın anlamı olmadığını düşündü. Kaleme dokunmak, kâğıda bakmak, mürekkebe dalmak anlamsızdı. Yazmak ile yaşamak arasında bir yakınlık bulmuyordu artık. Hâlbuki bu düşüncenin birlikteliğine ne kadar inanmıştı eskiden. "İnsanın yazdıkları yaşamından bağımsız olamaz" demişti. Son yazdığı öykü duruyordu önünde. Sehpa. Adı: *insan Fahi*. Ne çok hissederek yazdığını hatırladı. Büyük bir sevinçle hem de. Öyküyü eline aldı. Uzun uzun baktı. Derin bir nefes aldı, verdi. Onu da bir sigarayı yaktığı gibi yaktı. Küllerini sehpadaki boş kâseye bıraktı. Ağladı sonra. Durmamacasına. Kaybettiklerine bir yenisini eklemiş kadar ağladı.

Bir ses duydu. Yan daireden. Bir şarkı. Hicaz makamında. "Hançer-i aşkına, ey yâr, gönlüm üzre vurma hiç." Bu şarkıyı biliyordu. İçine işledi bu şarkı. Gönlüne vurdu âdeta. Hüzünlendi. "Bu kadar yeter" dedi.

Kalktı. Perdeyi çekti. Pencereyi açtı. Dışarı çıkmak isteği uyandı içinden.

Sonra sırasıyla; çorap, gömlek, pantolon, kemer, ceket, ayakkabı, kapı, anahtar sesi.

Kadın güzel

Güzel anılar gibi güzel

Sabah güneşiyle uyanmıştı kadın. Uykusu yoktu uzun zamandır. Evde oturmaktan sıkılmış, dışarı çıkmıştı. Yorgundu. Bir o kadar dağılmış. Kayboluş hattındaydı sanki. Yokluğa yürüyordu. Zihninin kabarıklığına yetişemiyordu adımları. Ruhu, acıya dair bir kuşatma altındaydı. Büyük bir bombardıman. Bir deprem dolusu söz yığını. Eksik zamanlar. Boynu bükük harfler. Yanılmış Kalpler Sokağı...

İçindeki yası, üzerinden uzaklaştırmaya çalışıyordu, yürüyerek. Bu tür zamanlarda hep yürürdü. Yürümenin insanı sağaltan bir tarafının olduğuna inanırdı. İnsanı kendi acısından bir mühlet de olsa uzaklaştırdığına. Yürümenin içinde "uyku" gizliydi çünkü. Kendini unutmak istediğinde yürümeye kanat açardı. Sokak sokak, mahalle mahalle, cadde cadde memleketi arşınlamak.. Arada bir mola. Bir çay. Sonra tekrar yürümek. Yettiği yere kadar.

Yürüdü, çok yürüdü. Yoruldu. Lakin uykuya uzanmadı bedeni. Bir zaman daha geçirmek istedi dışarıda. Evden de bir hayli uzaktı. Bir banka oturdu. Denizi gören. Martılara daldı. Gemilere. Uzaktan gelen bir rüzgâr; gözüne düşen perçemi geriye attı, düzeltti. Ağacından düşen bir yaprak geldi, yanına oturdu. Yalnızlığını bir nebze de olsa aldı. Sonra gitti yaprak, rüzgâra gitti. Kadın, kendi serencamı gibi baktı giden yaprağın ardından. Hüzünle karışık bir tebessüm dudağında döndü birkaç saniye. Sonra o da gitti. "Herkes gidiyor" dedi içinden. "Dünya, gitmek üzerine kurulu bir yol. Hiç kimse aynı yerde durmuyor. Buradasın ve değilsin."

Kendisi de gitmek fiiline yol olmuş bir zamandaydı. Kalmamaya sonsözü düşürmüştü. "Bir daha asla"nın kırbacıyla geziniyordu. Öfkeliydi. Ama öfkesinin peşinden koşmuyordu. Sadece anıların insan ruhunu kuşatan ve ele geçiren tarafından konuşuyordu içinden. Oralarda geziniyordu daima. Onu yoran da buydu. Yoksa geri dönmeyi zerre kadar düşünmemişti. Olmayacaktı da. Kesindi.

Zihnini dağıtmak için çantasına baktı kadın. Okuyacağı bir şeyler aradı. Bir roman, bir şiir, bir anı kitabı. Charles Baudelaire'in *Elem ÇiçeklerVne* dokundu parmakları. Zaman zaman okuyup da bitirmek istemediği kitapların-

dandı bu. "Elem" sözcüğünü düşündü. Bu sözcükle ne çok zaman geçirmişti, onu ne çok tanıyordu. Her yerde karşısına çıkmıştı neredeyse. Çocukluktan, okula başladığı, o siyah önlüğü giydiğinden beri. Babasını kaybetmişti ilkin. Bir trafik kazasında. İki yıl sonra da annesini. Kalp krizinden. Babannesinde yaşamaya başlamıştı. Bir kasabada. Bir zamana kadar. Sonra büyük şehirler, aşklar, yenilgiler.. Yakın zamanda yaşadıkları da vardı ama bunları tamamen unutmak istiyordu.

İç çekti kadın. Kitaba daldı. Birkaç şiir okudu. Hüzünlendi. Kapattı kitabı. Çantasına koydu. Uzun zamandır bir şeyler yemediğini hatırladı. Kalktı oturduğu banktan, canı istemediği halde karşıdaki büfeden bir hamburger ve cola istedi. Bitiremedi. Gazetelere ilişti gözü, dergilere. Gazeteleri es geçti. Bu ayın öykü dergilerine yöneldi. Birkaç dergi karıştırdı. Kendinden bir şeyler arıyor gibiydi. Bir isim belki, belki bir paragraf, bir cümle ya da bir harf. Bulamadı. Sıkıldı. Neden sonra yüzünü bir tebessüm sardı: "Herkes birbiri—nin cümlesini bir başkasına emanet eder." Dergiyi aldı.

Bulunduğu yerden yüz metre uzaklıkta bir kitabevi vardı. Oraya doğru yürüdü. Kitaplara bakmayı, onlara dokunmayı seviyordu. Deneysel ve kurmaca türü romanlara bayılıyordu. *Sek Sek*, *Yaşam Kullanma Klavuzu*, *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu'ya* tekrar dokundu, sevdi onları, tozunu aldı. Ayaküstü muhabbete daldı kitapçıyla. Sonra çıktı oradan. Canı kahve çekti. Kitabevinin hemen karşısında Cafe Calvino vardı. Türk kahvesi içmek istiyordu. İçeri girdi. Dışarıyı seyredebileceği boş bir yere oturdu. Yaka kartında Perec yazan bir garson aldı siparişini.

"Bir Türk kahvesi lütfen."

Kahve geldi. Sağ omzundan düşmeyen kedisiyle garson Perec getirdi kahveyi. Aldı teşekkürünü ve gitti. Dışarıyı seyre daldı kadın. İnsanlar durmadan akıyordu bir yerlere. Yorulmak nedir bilmeden sağa sola koşturuyorlardı. Döne duran bir yürüme hali. Sonsuz bir devinim. "Boşluğa akmak" dedi içinden kadın, "evet, tam da bu." Boşluk fikrinde durdu zihni. Orada çakılakaldı bir vakit. Kendi haliyle yan yana koydu bu fikri. Oturduğu masada duran boş sandalyeye baktı, biri varmışçasına. Yoktu. Boşluğa güldü. Sonra bir soru işareti geldi, oturdu karşısına: "İnsan, nereye kadar gidebilir kendini?"

Bu sorunun yanıtı yoktu, daha doğrusu bu boşluğun. Kendisi gibi.

İçi sıkıntılıydı hâlâ. Arkada bıraktığı anılar, hafızasını kurcalıyordu. Bir bıçak gibi alnına dayanıyordu yaşadıkları. Susmuyordu. Kapıların kapanması yetmiyordu bazı şeylerin üstünü örtmek için. Ruhun çatlağından sızan kara bir ışık hep vardı ve daima onunla yürüyordu. İşte yine oradaydı. Geçmişin perdesini aralıyordu elleri. Zihni, onu eski zamanlarına götürüyordu. Bakışın bırakıldığı ilk yere. Kalbe çadır kurulduğu mevsime. Bir nisan akşamı—

na. Göl kıyısında. Pırıltılı ışıklar. Ay, gönlüne göre kurulmuş. Yakamoz vurmuş ayaklar suda. Bir elinde şarap, diğerinde kalplerin kanat sesi. Sabah, öğle, akşam... Pazar, pazartesi, salı... Ocak, şubat, mart... Üç yüz altmış beş gün altı saat... Gülmeler, sevişmeler ve ter... Şiir akşamları, mektup aşkları, söylenceler. Kitaplar arasında gezintiler, güzel sözler, kelimeler. Zamanı açan bir dua. Uçmak iklimine iki bilet. Bir yüzük. Beyaz bir elbise içinde. Kalabalıklar. Arkaya savrulmuş bir demet çiçek. Alkışlar...

Geçmişe attığı demir onu dibe çekiyordu. Perdeyi kapattı hemen. Şimdi'ye döndü. Bu yalnızlığı taşımaya alışmalıydı. "Bir daha asla!" demişti ona. Geri dönüş olamazdı. Kahvesini içti. Kalkmalıydı. Çocuğu uyanmış olabilirdi.

Kalktı. Hesabı ödedi. Döndü, kedisiyle oynaşan garsona teşekkür etti.

Cafeden çıkarken kapının önünde bekleyen dilenci kılıklı biri ona dönerek; "*insan falına* bakılır" dedi.

Kadın güldü sadece.

Çocuk

Güzel anılar gibi hüznölü

Hüznölü şarkılar gibi güzel

Sarı saçlı ya da sarı, yeşil gözlü ya da yeşil, beyaz tenli ya da beyaz bir çocuk, uykusundan uyandı. Gözleri, annesini aradı. Annesi hava almak üzere dışarı çıkmıştı. Yoktu. Babasına bakındı. Çalışma odasına yöneldi. Her şey yerli yerindeydi.

Babası hariç.

Dudağını büzdü çocuk, ağladı. Göz pınarlarında kalmayınca su, sustu. Anne ve babasının olmayışını kabullendi bir süre sonra. Evde tek başına olduğunu da.

Acıkmıştı. Buzdolabına yöneldi. Kapıyı o minik elleriyle zor da olsa açtı. Annesinin dışarı çıkmadan önce kendisi için hazırladığı bir bardak sütü içti. Ağzının kenarına bulaşan lekeleri, elinin tersiyle sildi. Odasına geçti. Oyuncakları arasında bir zaman geçirdi. Sıkıldı. Dilinden anlamadığı evdeki tüm saatlere tek tek baktı. Tik taklarını dinledi. Televizyonu açtı. Son çıkan animasyonlardan birini izledi.

Duvardaki tablolara ilişti gözleri. Picasso'nun Guernica'sıydı biri, diğeri Dali'nin Eriyen Saati. Bir de Monet vardı. Hepsini şaşkınlıkla seyredildi. Picasso'nun tablosundaki kesik hayvan ve insan başlarına baktı, kollara, ayaklara. Dali'nin Eriyen Saatleri'ne sonra. Gözlerini ovdu. Monet'te çok uzun durdu. Bir kadın vardı tabloda, bir de çocuk. Birbirinin az uzağındaydılar. Kadın önplan, çocuk arka. Kadın, güneşten korunmak için bir şemsiye tutmuştu. Çocuğun başında şapka. Rüzgârlı bir zaman. Gökyüzü; mavi, gri, be-

H E C E Ö Y K Ü

yaz. Yeryüzü; yeşil, siyah, sarı, hafif kırmızı, yaz. Bir ikindi vakti. Solgun bir takvim yaprağı gibi her şey. Hüzün yürüyor tabloda. Çocuğun gölgesi yok.

Dışarıdan gelen korna sesleri, çocuğu tablodan uzaklaştırdı. Pencereye baktı. Aklından annesi geçti. Sonra babası. Unuttu sonra ikisini de. Sehpa, vazoun önünde, bir fotoğraf duruyordu. O fotoğrafa baktı uzun uzun. Durakta bekleyen üç kişinin fotoğrafıydı bu; annesi, babası ve kendisi. O, annesi ile babasının arasındaydı. Babasının elleri ceplerinde. Hüzünlü bir duruşu vardı. Bir şarkıyı mırıldanır gibi. Annesi onun ellerinden tutmuştu. Sımsıkı. Annesi güzeldi. Anılar prensesi...

Çocuk, çok sıkıldı yalnız olmaktan. Ne yapacağını bilemez bir zamanda fotoğrafa uzandı elleri. Odasına geçti. Birkaç şey döktü önüne; makas, iğne, yapıştırıcı, kâğıt, kalem vesaire. Fotoğrafı çerçeveden zorlukla çıkardı. Makası aldı eline, babasını ayırdı önce. Annesini ve kendisini sonra. İğneyle babasının gözlerinde birer delik açtı. Kalemle bıyık yaptı ona. Annesinin saçlarını maviye boyadı. Bir papatya yerleştirdi saçlarına. Sol göğsüne eğri büğrü bir kalp çizdi. Sonra kendi elini kesti makasla, annesinin tuttuğu. Bütün bunları beyaz bir kâğıda yapıp dizdi. Bir şemsiye çizmeyi de unutmadı, yere düşmüş.

Her şeyi oracıkta bıraktı. Pencereye doğru yürüdü. Sandalyeyi çekti önüne. Annesini merak ediyordu ve babasını. Pencere açıldı ve rüzgâr, insanı dışarıya çağırarak kadar güzel esiyordu.

İnledi kalp. Ürperdi boşluk. Sustu zaman.
Tanrı, deklanşöre bastı. &

BEDİA KOÇAKOĞLU

ERGUVANLAR AÇMADI BU MEVSİM

Mevsimsiz şehirlerde erguvanlar hiç açmaz.
Şehr-i Anlatıcı

Dışarıda bir yağmur dayandı kaldırımların bağına. İçeride gözümden düşen iri bir yaş parkelerimin ve ömrümün önü sıra yürüdü gitti. Ne zamandır bilmiyorum orada öylece oturmuş düşünürken, gölgem sessizce kalktı ve günlerdir cesaret edemediğim şeyi yaptı. Çekmeceyi açarken elleri titriyordu, gördüm. Mektubu yavaşça aldı. İncecik, karanlık vücudunun taşıyamayacağı kadar ağırdı bu birkaç sayfa. Suç işlemiş bir çocuk yaramazlığında apar topar gelip yanıma kuruldu sonra. Kâğıtları kucağıma atıp, okumamı beklemeye başladı. Benden herhangi bir hareket görmeyince de biraz öfkeli, mektubun ilk satırını söktü yerinden ve suratıma fırlattı. Gözlerimden "bunca", ağzımdan "yıl", burnumdan "aramız" kelimeleri dökülüp, kucağımda tekrar birleşti: "Bunca yıl aramız."

"Bunca yıl aramıza giren onca ayrılığa en sonuncuyu da ekledi iki gün önce kader. Onu duyurmak için yazıyorum sana sevgili kardeşim. Ne çok acı gördü bu ev senden sonra. Top koşturduğumuz bahçemiz, onlarca kez kırıdığımız camın hesabını hep benim ödediğim pencerelerimiz, anamın gözleme pişirdiği kara duvarlı ocağımız, ocağın ortasında sönmüş ateşin üzerinde nicedir sessizce bekleyen sacayağı, ejderhaya benzetip dev masallar uydurduğumuz ateşin yamacına dayalı duran tahta sedir, babamın elleriyle ektiği, sahiplenmek için kavga ettiğimiz ve yine mücadeleyi senin kazandığın erguvanlar ve bir de O. Hepsi yerli yerinde yine. Ama bu mevsim erguvanlar açmadı ilk kez. Bir de O, sustu bu mevsim, sonsuza dek konuşmamak üzere. İki hafta evvel yatağa düştü. Ne olduğunu anlamadık. Anamın tılsımları, babamın duaları, yavrucakların çırpınışları, benim çaresizliğim kâr etmedi. O gül yüz nasıl solarmış, bülbül olup şakımak nasıl kanatırmış gülü dalında, gün be gün insan nasıl gidermiş yok oluşa, şaştık kaldık hepimiz. İki gün önce ağzından kan gelmiş, çocuklar 'amcamın adını dedi anam' dediler. Seni anmış son nefesinde. Sonraki gün kaynar bir kazan kuruldu ocağın ortasındaki sacayağına. Gül yüzü nasıl da bembeyaz olmuş. Ölümüne bu kadar mutlu gideni görmemiştik hiç. Kapalı gözlerinin altından yayılan bir nur halkası, minicik dudaklarında

başkalarının duaları, göğsünün üzerindeki demir bıçağın altından parlayan bembeyaz bedeni, yanlara boylu boyunca uzatılmış zayıf kollarında kanatlanmaya doğru bir istek, yıllardır yüzünde hiç görmediğim bir gülümseme izi. Oysa neler vermezdim bu iz uğruna. Bir kez çocuğumuz doğduğunda belirdi belli belirsiz, sonra yine kayboldu bu gülümseme. Şimdi ise huzura kavuşmuş engin bir rahatlık yüzünde. Cenaze için seni beklemedik. Nasıl olsa gelmeyecektin. Yazdığımız onlarca mektuptan bir tanesine bile cevap vermedin. Bir sabah seni evde bulamadığımız günün ardından yıllar geçti. Bildiğimiz tek şey adresin. Kaç kere geldik, nasıl oldu da evde olmamayı başarabildin hayret. Bir gece inatla kapıda bekledim ertesi ve daha ertesi güne kadar, gelmedin. Artık ne biz bekler olduk seni, ne de umar olduk dönüşünü. Cenazede bir omuz eksik oldu ama taşıdık mezarlığa. Konu-komşu omuz verdi sevdamin incecik teline. Kırıldı, koptu nicedir titreyen telim. Tutamadım, tamir edemedim işte. Tıpkı seninle aramızda kopanları düzeltmediğim gibi. Sen askerdeydin biz O'nunla nişanlandığımızda. Sen "iş aramaya" diye çıkıp gittin biz evlendiğimizde. Günler sonra saç sakal karma karışık döndüğünde sus pus oldun. Anlamadık ne olduğunu, sonra da gittin işte. Şimdi de en acılı zamanlarımda bilmediğim bir adreste, bilmediğim bir kardeş olarak yaşıyorsun."

Gölgem dayanamadı okuduklarıma. Baktım hıçkırıklarla sarsılıyordu bedeni, gözleri kupkuru. Sonra kendime dönüp baktım, donmuş bir vücudun üzerine kondurulmuş gözlerimde yaşlar. Bu sefer gölgemi o koltuğun üzerinde öylece bırakıp, ben kalktım yerimden. Kutsal bir emanete saygı duyar gibi aldım bir zarfı çekmecenin en alt gözünden. Özene bezene açtım. Satır satır oyulmuş kelimeler sırtırken kenarlardan, artık sararmaya yüz tutmuş incecik bir kâğıdı çıkardım. Rastgele gözlerim dolaşmaya başladı anlamlı anlamsız.

"Bugün babanla karşılaştık duvar dibinde. Erguvanları suluyordu. Bana 'Gelin kızım yakın zaman sonra bu işler sana kalacak haberin ola' dedi. Dedin mi yoksa onlara? Askerden dönüşünü dört gezle beklemekteyim."

"Sevdiğim, dün köyün yamacına çıktım dilek adamaya. Telli Baba'ya bir kırmızı çaput bağladım. Anam 'kırmızı tak ki tez zamanda kısmetin açıla' dedi. Sonra ondan gizli bi de sarısını bağladım ki Arife Nine 'meyve sararır olgunlaşırsa tez düşer, sarı takarsan Telli Baba'ya, gideni tez döndürür.' dedi. Tez dönesin inşallah."

"Babanlar bize geleceklermiş haftaya. Anan anama 'hayırlı bir iş' demiş. Hani asker dönüşüydü konuşacaktın. Ne oldu, yoksa mektup falan mı yazdın? Deyimiverdin yoksa sevdamızı? Çok açık etmeyeydin. Babam duyarsa vurur valla beni."

"Kardeşim çok mutluyum. Kusura bakma askerden dönüşünü bekleyemedik. Eee ne de olsa köyün en güzeli, başkasına kaptırmayalım diye isteyiver-

dik geçen akşam. Sen gelmeden de nişan yapılır herhal. Ama söz sana, düğünü sensiz yapmaycaz. Anam yolunu gözleyip durur. Gözlerinden öperiz."

"Dün ananlar istemeye geldi beni... Ağabeyine."

"Oğul, can evlat. Neden dönmezsün bunca zaman oldu. Hadi dönmezsün, anacığını da mı düşünmezsün, bir haber olsun neden esirgersin benden? Evladım iki satır yaz da sağlığını duyayım."

"Kardeşim anam hastalandı."

"Sevdiğim gelişine az kaldı bilirim ama gönül dayanmaz oldu bu hasrete."

Yıllar sonra kendimi ve gölgemi ayırıp, ayrı ayrı iki varlık olarak sorguya çektim sonra. Hayatımı meğer bu satırlar gibi nasıl da gömmüşüm bu eve. Kâğıtları tek tek savurdum odanın dağınık zeminine. Pencerenin önüne yaklaşıp, inceden yağan karı içime çekebilmek için derin bir soluk aldım. Yalnızlıkla buz kesen odama, erguvan bir sabah çöktü ansızın. Yolun başında elime sarılmış iki büküm bir kadın "Gitme oğul!" Kaç yıl arkama dönüp bakmayacağımı bilmeden çıktım o sabah yola. Geride bıraktıklarımı anacağım güne kadar içimde bir yerlere belki en derine gömüp bindim otobüse. Yürek çarpıntılarının yanında duran incecik bohçaya sıkıca yapıştım sonra. Binlerce elin değdiği binlerce satırlık bir mektup ısıtıyordu avucumu. Biraz daha bastırdım göğsümün üstüne. Kimse bana bakmasın, dokunmasın, yanlışlıkla yerime oturmasın, muavin ne içeceğini sormasın, otobüs fren yapmasın, biz hiç durmayalım, yan koltuktaki teyze iki de bir bir şeyler ikram etmesin, yanımdaki zevzek adam konuşup durmasın, kimse nefes almasın. Bir ben bir de koynumdaki mektup, gidelim bir an evvel varacağımız yere. Bunların hepsi oldu tabi. Yani yerime yanlışlıkla oturan kadını kaldırdım ilk önce, sonra muavinden çay istedim, yanımdaki yaşlı teyzenin poğaçasından bir tane aldım, zevzek adamın "Yolculuk nereye hemşerim?"le başlayan sohbetine ortak oldum mecburen ve otobüsümüz fren yaparak durdu. Etraftan telaşlı konuşmalar yükselirken ben oralı olmadım pek. Elim göğsümün üstünde pencereden dışarıyı izlemeye başladım. Hayret, yanımdaki adam susmuş sert bir ses onun yerini almıştı: "22 numara kalkar mısınız?" Bana ne canım 22 kimse o kalksın ben neden oralı olayım ki! "22 numara dedik. Duymuyor musun kardeşim? Sen sen dışarı bakan." Aman canım benden başka dışarı bakan yok mu sanki. Muhatabı baksın işte. "Fesüphanallah. Kalksana lan." Başka "lan" mı yok otobüste. Kimse baksın demeye kalmadan kolumdan sertçe çekildim. İteklener ek otobüsten aşağı indirildim. Durdurulduğumuz yer uzun bir dağ yolunun başlangıcı, zaman da bir erguvan akşamıydı. Göğsümün üstüne bastırdığım elim zorla aralandı, jandarma hışımla aldı mektubu eline. "Vatanı kurtarmak sana mı kaldı lan it? Ben varım ben. Sen bu topraklarda benden habersiz vatan kurtaramazsın oğlum, anladın mı? Artık hapiste düşünürsün kurtarma planlarını." Sonrası anamın iki çift lafı kadar koyu: "Devlet, babadır has oğul. Döver de sever de. Sen susacan. Baban gibi itaat edecen."

Gecenin soğuğu hapishane kadar ürperti verdi neden sonra içime. Pencereyi kapattım. Beni, bıraktığım yerde bekleyen gölgemin yanına döndüm. Anacığımın o bahçeden gencecik bir delikanlı olarak uğurladığı ben, yıllar sonra devlet babaya itaat etmeyen, zararlı şeyler yazan bir adam olarak dönmüştüm. Sonra aynı kapıdan yasaklı bir adam olarak çıktım bir gün ve şimdi konuşmaya mecali kalmamış yaşlı ve sünepe bir öykücü olarak dönüyorum kendi içime. Ne acı, kapısına döneceğim bir ana ocağı kalmadı, artık bundan sonra dönüş içe olur ancak.

Odanın dört bir yanına dağılan mektupları aldım tekrar elime. Geçen gece yine yazma sancısının orta yerinde kıvrılırken kapım çalındı. Geç bir kararla, kapıya gelenin gitmesini umarak açtığımda yerde iri bir zarf buldum. İçinden şimdi parkeyi beyaza ve yer yer sarıya kesen bu mektuplar çıktı. Bir de not:

"ÖYKÜMÜ YAZ DİYE..."

Parça parça okuduğum, kime ait olduğunu ancak kendi uydurduğum isimlerle anlayabildiğim her bir mektup, ne çok değdi kabuk bağlayan yarama. Ardımda bıraktığım erguvan kokulu göğsü, beyaz bürümcek yazması, bükülmüş belinde evlat hasreti, üç aylıktan kocasız büyütüp okuttuğu umudu, devlet babaya karşı gelene açmadığı kapısı, helal etmediği hakkı ile anam düştü odamın orta yerine. "Cenazeme gelmesin. Varsın bir omuz eksik taşısın beni toprağa." demiş. Köyün muhtarı kızgın ve kırgın, ana katiliymişim gibi bakarken etti bu lafları. Şimdi bu zarfta yatan gözlerden irak, gönüllere firak aşkı okurken, sevdalı iki genci ayrılığa yazgılayan kadere bakarken satırların içinden, toprak aynı toprak, yangın aynı yangın oldu birden. Herşeyi bırakıp gitmek istedim kendimin olmadığı bir yerlere. Gölgeyi alıp anam kadar masum, anam kadar toprak kokulu bir diyara varmak, varıp kapısına gençliğimin dayanmak, "Devlet babaya itaat edeceğim. Tek anamın tabutunu taşımak isterim" demek... Zamanı kendime karşı kurup, akrebi yakalamak, yelkovanı geçmesin diye. Anılarımın köşe başını tutmak, gelip ruhuma hükmetmesin diye. Vatani kurtardığımı zannettiğim satırları onlarca gencin gözü önünde yakmak ve tutup anacığımın elinden şöyle okkalı bir küfür savurmak bütün düşüncelere. Ve şimdi küçücük bir odanın içinde, yazamama sancısının büyüttüğü yalnızlıklarımın yerine, ölebilmek sıcacık bir kucakta.

Hayal gibi gençliğim. Kalktım oturduğum koltuktan. Yanımdan yıllardır ayırmadığım gölgeme baktım son kez. Elimle ittim sonra, yere düştü. Karanlık bakışlarında küskün bir sessizlik. Geçtim ahşap masamın başına. Uzun zamandır öylece bekleyen kalemi elime alıp başladım öyküme:

"Dışarıda bir yağmur dayandı kaldırımların bağrına. İçeride gözümünden düşen iri bir yaş, parkelerimin ve ömrümün önü sıra yürüdü gitti."«

MERVE KOÇAK KURT

SEVGİLİM KARDAN ADAM

*Mayıs'ın içindeki Kar'a- Kıs'a...***Obadaki... Gördüğüm.**

Yalnızca bir 'kara düşen yalnızlık' hikâyesi değil! Kara duyulan bir özlemin, hatta bir arzunun heyecanını saklıyor gözleri. Yok, hayır saklamıyor bile. Her şey o kadar apaçık, her şey o kadar ortada ki. Tıpkı adam gibi: Tam ortasında karın, aslında içinde... Sanki "Kar hayatımın en güzel şeyi bugün." der gibi. Sağda ve solda insanlar, küçük, uzakta...

Adamın boynundaki parlament mavisi atkının rengi dışında sanki her şey siyah, beyaz, gri... Elleri paltosunun ceplerinde. Yok. Ellerini hep saklayan bir adam olmalı o; kısacık, diri saçları, yüzüne yama gibi yapışmış kirli sakallıyla bir bütün. Öylece duruyor işte. Bir de kaşlarını çatıp uzaklara bakıyor. Biraz öfkeli sanki, biraz da muzip... Zarif bir isyan saklı dudak kıvrımlarında. Sanki kar tanelerini yutmak istiyor. Aralanmış dudakları... Ruhunu katıyor beyaza. Öylece duruyor, öylece, sabit.

Bir hayale dalmış gibi. Çocukluğunun kardan adamlarına özenmiş olmalı. Öylece herkes çekip giderken, tam da ortasında kara bakmak, kara karışmak, kara teslim olmak... İçinde yitmek, beyaza bürünmek istercesine... Duruyor. Oysa kurşuni paltosu, kurşun renginde tam da... Neyi arıyor acaba? Hangi duyguları körüklüyor karın beyazlığı onda? Neyi düşünüyor?

Kar ve karanlığın arasındaki o ipince çizgide şimdi adam. Bir de arkadaki büyük lambanın puslu sarısında. Yok yok, bir kubbe gibi duruyor arkadaki flu görüntü. Ardındaki ağaçlar bir yağlıboya tabloya serpilmiş gibi. Yumuşak, yaygın, kadifemsi bir dokuyla...

Sisley'in kış tablolarından birinin için(d)e düşmüş gibi duran insanlar var. Ama yıllar o kadar eski değil. Günümüzde. Kıyafetiyle karanlığı çağırıyor herkes. Siyah, kurşuni, gri... Bir ucu havaya savrulmuş parlament mavisine diyecek yok. Çamlar arasından baş uzatan azıcık yeşiline de...

Her şey, bir Nuri Bilge Ceylan karesine hazırlanmak için bir arada sanki. Reha Erdem'in Kosmos'undaki kar, yağıyor biraz biraz saçlarına. Sağdan soldan insanlar geçiyor. Belli belirsiz onlar da. Şemsiyesiz. Hazırlıksız yaka-

lanmış olmalılar. Herkes ağzını burnunu kapatıyor. O hariç. Neden öylece duruyor ama? Neyi bekliyor? Kimi ya da?

"Hepimiz bir kardan adam eder miyiz?" diye soran o çocuğun gözlerine yağmur karışıyor şimdi. Karı hep bekliyor, özlüyor, istiyor... Her yağışında pencereye yapışan yüzü aydınlanıyor. Yağmur değil illa kar olacak ama. Karın cümleleri, işte onun armağanı... Hayatı sevdiren de bu beyaz değil mi bize: Bu şehre alıştıran... Aşka çeviren yüzümüzü. Sözümüzü evrilten. Ehlileştirip evcilleştiren. Gökten inerken kelimeleriyle... O değil mi ısıtan içimizi?

Belli belirsiz bir hikâye... Onu canlandıracak bir kadın var. Düşünde. Zihninde. Rüyacı ben'in bir rüyası olmalı yazıya dair; ve kardan adam, ona...

Peki, sen neredesin şimdi? İlk gençlik düşünüy bulduğun o bozkırda mı? Kaç kez görmüştün yağışını karın buraya gelene kadar? İlkinde okula başlamamıştın daha. İkincisinde lise son... Kar, kendi s/imgesini büyütüp durmuştu sen gelene kadar. Bu şehirde... İçinde... Beyaz örtüsünde az kayıp düşme miştik. El ele... Düştük de ne oldu, yeniden kalktık işte. Öğrettiği, her beyazın el değince kararacağıydı belki bize.

"Kendi kendine yaptın, ben sadece şahitlik ediyorum!" dedin. Kalmaya ve hayata sarılmaya karar verdiğinde... Onun kelimelerine tutunmuştun, tuttuğunda elini. Şahit olduğunsa, bu şehre gelip de nefes alamayan bir kadındı sadece.

Sonra bozkırın ortasından denizin kıyısına dönüş. "Benim istanbul'um sensin!" diyerek... Kıyılarına vuruş. Bak duvarlar bile şahit.

Belki de o köprüyü hiç geçmemeliydik. Boğaz'ın maviliklerine bakıp "Hiç bir şey yok!" demezdim o zaman, "Burada hiçbir şey yok!" Oysa deniz yine maviydi, ilk gelişimizdeki gibi... Balıkçılar yine oltalarını salmışlardı. "Aaa! Bak, zargana var burada." Hayret ve şaşkınlıktan, bir çocuk sesi gibi çıkmazdı sesim. Görmeseydim.

Dokunduğu her şeyi şiire çevirebilir miydi bir insan? Sesi/ sözü/ dili hep şiir olabilir miydi? Belki... Ya parmakları, ya parmakları bir kadının... "Bunca yolu niye yürüdüğümüzün mantığını hâlâ anlamadım." diyen çocuğa verilmemiş o cevap: "İleride anlayacaksın!"

Uysal med cezirler biriktirmeliydik oysa. Adım adım. Yavaş yavaş dokuşlar... Mızraksız. Oksuz. Dost bildiğimiz kelimelerimizdi. imlediğimiz, yüzlerimizdeki göz izi.

"O kadar yorulacağımızı bilseydim bunca yürümezdim!" Sonrasında kadındaki o derin susku. "Kasten yaptım zaten." Sözün aslında kimeydi, "Burada hiçbir şey yok!" diyene mi? Ne diyebilirdim ki anlattıklarının karşısında. Ne yapabiliirdim, şahitlikten başka? Yazmaktı belki tek çözüm yolu, tek cevap belki de...

Eşit olduğumuz tek yer burası işte. Tam da ortasına kuruyoruz kalbimizin çadırını, beyaz kâğıtların. Yazdığımız kimin yazgısı peki? Hayat ne tuhaf! Ev-

deki hesap çarşıya hiç uymaz ya. O hesap! Bodoslama bir yaşam elimizde avcumuzda kalan. Hesapsız kitapsız...

Düşteki... Yaşadığım.

O rüyayı anlatmıştım ya sana. Yine anlatasım var. Hani senin köyüne geliyorduk. Kocaman bir yayla evi ama bozkırın ortasındaydık. Annem ve ben... Akşam olup hava kararınca yere döşekler seriliyor. Yorganları çıkarıyorsun. Ki patiskası bembeyaz... Kar gibi çarşaf! Annemi yatırıyoruz. Sonra sıra benim yatağımı yapmaya geliyor. Yorganı uzatıyorsun, alıyorum. Parmak uçlarımız değişiyor usulca birbirlerine. Bir şimşek çakımı... Çekiyoruz birden şaşkınlıkla.

Sonra uyuyoruz aynı salonda ayrı yataklarda. Kızın da var. Sabah uyandığımdayken bizi bırakıp gitmiş oluyorsun. Komşu köylü kadınlar sandalye atmışlar şen şakrak sohbet ediyorlar balkonlarda. "Günaydın!" diyerek karşılıklı, selamlaşıyoruz onlarla. Güneşli ve aydınlık bir hava üstümüzdeki. Sıcak karşılıyorlar bizi. Annemle koyu bir sohbe dalıyorlar. Sonra laf arasında kızına acıyorlar. "Yazık kızcağıza!" diyorlar, "Annesi onu doğururken öldü!" Üzülüyorum.

Güzün döktüğü yaprakları bir bir çevirdin. Anımsadığın bir Eylülün vardı, ayaklarını sürüyüp giderken götürdüğü sarı son bahar... Şimdi her adımı bir anı bu şehrin. Koskoca bulvarlar. Küstüğün kaldırımlar. Kalabalıklar. içi boşalmış, gözleri oyulmuş, dili eprimiş... Orta malı bir kelime yalnızlık artık. Karanlık.

Yorganın narçiçeği renginden farklı dudaklarımın rengi. Kızıl. S/imgesi ölü bakan bir deniz. Nehir kana boyanan bir 'Asi'... Öylece bitiverecekmiş gibi geliyor rüyam. Ama bitmiyor. Dışarı çıkıp uçsuz bucaksız bozkıra uzanıyorum. Sarı sarı buğday tarlaları. Boynumda fotoğraf makinesi. Dilimde bir şarkı.

Hep gidiverecekmişim gibi... "Gitme kal bu şehirde!" diyen o şarkıyı anımsıyorum. Ama sen çıkıp gitmiş oluyorsun. Rüya mı gerçek mi olduğunu bilemeden uyanıveriyorum uykumdan.

Ellerimdeki bu lavanta kokusu o yorgandan kalma. Bir ara kolonyası da vardı. Ama şimdi ellerim iğde kokuyor. iğde, Paşabahçe özel üretimi... Oysa, Cunda'dan getirdiğimiz zeytin kolonyasıyla ferahlayacaktık daha.

Bu aralar seni ferahlatan şeyler başka. Hayatın dinginliği, içinde kanamayı durduruyor. Yavaş ve uysal dokunuşlarla yapıyor hayat pansumanını. Yine de şu beyazın altında kalan şehre baktığında dışarı çıkıp haykırmak istiyorsun. Alabildiğine ıssız bir dağın tepesinden aşağı... "Heeeeey!" diyerek karları yuvarlamak uçurumdan aşağı. Büyük bir kardan adam yapmak, içinde biriktirdiğin tüm beyaz cümlelerle. Birini diğerine ekleyerek, diğerine birini katarak karıştırmak karı... Ona bürünerek sil baştan bir kardan adam yapmak. Ama heykel yapmak gibi olamayacak bu. Bir mevsimlik ömrü var karın, sadece bir...

Benim yaptığım tek şey izlemek... "Deja vu"... Biz bu filmi daha önce görmüştük! Teoman'dan 'Mevsim Rüzgârları' çınıyor kulaklarımızda bazen...

"Akşama doğru azalırsa yağmur/ Kız Kulesi ve Adalar/ Ah! Burada olsan/ Çok güzel hâlâ/ istanbul'da sonbahar."

Şimdi o İstanbul'daki denize bakan evinde... Elinde, yeni tutuşturduğun sigara. Çektiğin yeni filme fragmanlar yazıyorsun. Bense burada masa başı öyküler kuruyorum hiç 'gerçek'leşemeyen...

Sen ki şu saatlerde... Hissediyorum dua da ediyorsun. Her kelimeyi bir sonrakine ekleyerek gözyaşlarıyla: "Geceyi kardeş bildirene andolsun! Uykudansa uyanıklığın hayrını gösterene şükrolsun! Kelimeler en çok gece dolarmış insanın kalbine. Hissedene, hissettirene aşkolsun!" ... Bense artık hiç inanmıyorum biliyor musun? İnanır gibi yapıp yazıyorum, sadece; hayata, aşka ve söze dair...

Hayat çok hızlı akıyor şimdilerde. Çoğu zaman her şey üç beş saatlik bir zaman dilimine/ bir yazıya sığıyor. Karın yağışı bile. Kalacak yerler, gezilip görülecek mekânlar, görüşülecek dostlar... Hepsi, hepsi planlanmıştı oysa. Ancak Bolu'yu geçmeyi göze alamadık. Tünellerin karanlığından korktuk belki de...

Şimdi biten bir şarkı eşliğinde... Ajandamda karın bıraktığı yıldız izleri... Her biri diğerinden ayrı... Kelimeler karın beyazını karartıyor, sayfaların boşlukları uçuruma dönüşüyor: Bir söz uçurumu bu! içimdeki ses, "En sevdiğim kelime uçurum!" diyor artık.

Köy evinden dönerken arabada yaptığımız konuşmaları anımsıyorum, tebessümle... "Biliyor musun İstanbul hayalim öldü!" diyorum. Uçarı bir gülüş dudaklarında. "Aaa! Cenaze töreni yapacak mıyız hayaline?" diye soruyor kızın muzip bir ifadeyle. "Ölen hayallerin cenaze töreni olmaz ki! Hayal, törene minnet etmez çünkü." diyorsun. "Çat kapı dirilir ve ölür!" diye ekliyorum, "Sonra da yok olup gider, hepsi bu!"

Sen sevgili kardan adamım... Hayat defterimde çat kapı... Hayalim...&

İSMAİL SERT

KIMILDAYAN

Seyyar simit arabası, belediye binasının uzun çarşıya bakan köşesinde, şehrin en kalabalık yerindeydi. Elektrik direğinin dibinde, direğe yaslanır gibi duruyordu. Geceleri zincirli küçük kilidiyle direğe bağlardı arabasını. Uzaktan bakılınca direk sanki arabanın içinden çıkıyordu.

Tezgahın arkasındaki taburesinin üzerindeydi gün boyu. Bağırmasına gerek yoktu. Müşteri sadece rakamı söyler, o da simidi maşayla alır, peçeteye sarar uzatırdı.

Üst bölümü camlıydı tezgahının. Alt tarafı ise kapalı ve kapaklı. Üstte simitler dururdu. Alt bölümde ise kağıtlar, poşetler, kendi kişisel eşyası vs...

Simitler gün doğmadan hazır edilirdi Ali Ustanın fırınında. Fırına geldiklerinde ortalık yeni aydınlanıyor olurdu. Sıraya girerler, tepsiler içinde sımıcak simitlerini alırlardı. Şehrin dört bir yanına dağılırlar ve kendilerine ayrılan yerleri tutarlardı. Sıcaklıklarını uzun süre muhafaza ederdi simitler.

İlk gelenler sıcak simide düşkün olanlardı. Erken uyanmış, erken yola çıkmış, erken iş başı yapanlardı onlar. Sıcak simit tam da onlara göreymiş. Sonradan gelenler kaç simit alacaklarına zor karar verirler, mutsuz görünürler, paralarının üstünü almayı bile unuturlardı.

Sabahın telaşı bittikten sonra farklı farklı müşterileri olurdu. Akşam üstleri kalan simitler; ikisi bir fiyatına, bazen üçü bir fiyatına satılır, tezgahıta ne var ne yoksa bitirilirdi. Adettendi. Eve götürülmez, yarıya bırakılmazdı. Dün su, un, tuz, ateş olanlar bugün gün doğarken simide dönüşür, akşamın ilk saatlerinde ise tamamen biterdi.

Son simidi bazen kendisi yerdi. Tabağındaki yemeği bitirip ekmeğinin son lokmasını kırıntılarla birlikte yiyen babası gelirdi gözünün önüne. Bazen tok olurdu tezgahıta son bir simit kaldığında. Yine de zorla yerdi. O zaman da kardeşi ile kavun yiyişleri gelirdi aklına. Önce en güzel yerlerini bitirirler, sonra kalın kestikleri kabukların yumuşak yerlerini, sularını akıta akıta kazırlardı. Neredeyse kabuklarını bitirecek kadar devam ederlerdi. Kavun tadı almadıklarında anırlardı ileriye gittiklerini.

Susamlar da kuşlarındı. Tezgahın kapanış töreniydi. Kuşların susamların döküldüğünü nasıl gördüklerini, nereden geldiklerini fark edemezdi. Biri gelir, arkasından üçü beşi sökün eder, sonrasında sayılamayacak kadar çok sayıda kuş toplanırdı. Birbirleriyle tatlı tatlı itişerek, şaşırtıcı bir hızla bitirirlerdi susamları. Sonra hangi yöne gittikleri belli olmaz, gözden kaybolurlardı.

Biraz geriye çekilerek özellikle seyrederdi bu töreni. Öyle dikkatli bakardı ki; sanki kuşların sayılarını belirlemek, renklerine, büyüklüklerine göre ayırmak gibi bir görevi vardı. Kuşları tek tek tanıyor gibiydi. Susamları, susamların arasına karışmış küçük simit parçalarını yiyen kuşlar sanki arkadaşlarıydı.

Bir arkadaşı kuş olup uçuvermişti ya kulakları sağır, gözleri kör eden, dili lâl bırakan bir gürültüyle ve toz bulutuyla. Kuşlardan biri o olabilir miydi?

Güzel oturtmuştu düzenini. Onu tanıyorlardı artık. Belediye başkanı bile bir sabah hayırlı işler dilemiş, hatırını sormuştu. Minnettarlığını iyi anlatamasa da öyleydi. En iyi yer onundu. En kalabalık yerdeydi tezgahı.

Artık tecrübeli de sayılırdı. Bu direğin dibinde, bu köşede, hafta sonunu, bayramı görmüş, yazı yaşamıştı. Artık hangi gün çok simit satılır? Hangi gün onun yarısı kadarı bile zor gider? Tahmin edebiliyordu.

Çok konuşmazdı. Konuşmak ister, konuşmak için gayret gösterir ama konuşacak konu bulamazdı. Çok konusu olsa da hepsi kısa sürer, birkaç diyalogdan sonra bitiverirdi. Laf lafı açmaz, sözler sözleri doğurmaz, konudan konuya geçemezdi.

İşini seviyor, tatil nedir bilmiyor, geç gelmiyor, erken gitmiyordu. Arabasıyla birlikte bu köşenin fotoğrafının ayrılmaz bir parçasıydı artık.

Bir ikinci üzeriydi. Rahat bir zaman... Ne sabahın kalabalığı vardı, ne akşamın indirimli satışları. Gölgele uzamış, meydanın görüntüsü değişmişti. Dalgın dalgın etrafa bakınıyordu. Her şey bir anda olup bitiverdi. Hemen iki metre yakınındaki kaldırım taşının oynadığını fark etti. Biri mi basmıştı da oynamıştı. Bir kedi ya da bir köpek mi geçmişti? Yoksa üzerine bir şey mi düşmüştü?

Gördükten sonrasını hatırlamıyordu. Ne zaman kendisini geriye atmıştı? Nasıl düşmüştü? Ne diye bağırmıştı? Başını kaldırırma vurduğu anı, etrafındaki koşturmacayı... hiçbirini hatırlamıyordu.

Hastanede uyandı. Herkes şaşkın, çaresiz, suskundu. Doktorların biri gidip, biri geldi. Ancak hiçbirisi bir şey söylemedi. Odaya toplananlar bir açıklama bekliyorlar, ama çok da zorlamak istemiyorlardı. Doktor "müşahede altına alacağız." demişti ya, "hastayı yormayın, 48 saatlik kritik dönemi kontrol altında geçirmemiz gerekiyor." demişti ya... O da bu korunma aralığına sığındı ve konuşmama hakkını kullandı.

Geç vakitte Belediye Başkan Yardımcısı geldi. Öyle hızlı konuşuyor, son cümleye varmaya o kadar acele ediyordu ki... Üstelik anlatacağı çok şey vardı. Hiçbir olağanüstü hal yoktu olay yerinde. Ne doğalgaz borusu patlamıştı, ne elektrik kaçağı vardı, ne motosiklet kazası! Ne üstten düşen, ne yerden fırlayan.. hiçbir şey yoktu. Her şey yerli yerindeydi. Olay çok esrarengizdi, çok inanılmazdı. Herkesi ikna ettiğine emin olduğunda, asıl önemli olan sonuç bölümünü, kelimelerin yerlerini değiştire değiştire tekrar ederek, uzatarak anlatıyordu: Kısacası; belediye üzerine düşen her şeyi yapmıştı. Hiçbir eksiği yoktu. Bu olayda sorumluluğu olamazdı. Ve hepsinden önemlisi; başkan da böyle düşünüyordu.

Her gelen 'tedbiren' diyordu. En çok bunu duymuştu üç gün boyunca: "tedbiren". Tedbir tedbire eklendi, süre tamamlandı ve hastaneden çıktı sonunda.

Doğrudan ilgili amirin odasına gitti. Derdini anlatacaktı:

— Amirim ben tezgahımın yerinin değiştirilmesini istiyorum.

— Yapma oğlum, en iyi yer seninkisi...!

Bol ünlemler, ağır soru işaretleri vardı amirin bu kısa cümlesinde. "Biz a-na acıdık da bu yeri verdik" de vardı. "Benden çok kazanıyorsun.neyine itiraz ediyorsun." da vardı. Uzayıp gidiyordu üstelik.

— Kaldırım taşları var ya amirim... o yüzden...

— Kaldırım taşı da değil aslında, büyük plakalar var... Onlardan biri oynamıştı ya, yine oynar amirim. Baş edilmiyor bu oynayan taşlarla...

— Benimki şöyle beton bir yer olsun. Taş olmasın, parçalı olmasın. Düz olsun. Dumdüz.

— Parça parça olmasın...Düz olsun. Kımıldamasın.

— Sen şimdi git en iyisi oğlum. Şimdi git sonra konuşalım. Sonra anlatırsın, sonra...

— Uzun sürer anlatması...!

Çocuktum. Kaldırım taşlarıyla oynardım okula giderken ve dönerken. Ne zaman başladığımı hatırlamıyorum. Kare kaldırım taşlarının çizgilerine basmadan yürüdüm. Evden çıkıp okula varıncaya kadar hiçbir çizgiye basmamayı başardım. Büyük başarının onurlu baş tutuşuyla girerdim sınıfa. Kimse bilmesede gururlu ve başarılı... Göğsüm kabarık, soluğum ağzıma sığmıyor olurdu yerime geçtiğimde. Biraz bekledikten sonra ancak normalleşirdim.

Dönüş yolundaki başarılarım daha azdı. Dönerken genellikle kalabalık olurduk. Bazen iddiamı çaktırmazdım yanımdaki arkadaşlara. Adımlarımı sıradanlaştırmaya çalışır, arada seker, arada seksek oynar gibi peş peşe zıplayarak adım atardım.

Taşların düzensizleştiği, işimi zorlaştırdığı olurdu. Kırık taşlar, eksik olanlar... Bozulan su borusu için kazılıp tekrar kapanan, düzeni değişen taşlar ritmimi bozardı.

Bazen de tam tersini yapardım. Hep çizgilere basarak gider gelirdim. Kuralları tek başıma ben koyuyordum nasıl olsa. Bir çizgiye, bir içeriye bastığım da olurdu. Peşimde bir motif bırakırdım. Motiften bir yol uzardı ardım-sıra. Neşem yerinde olduğunda renklere boyardım motifleri. Çoğunlukla iki rengim olurdu. Bir beyaz, bir siyah. Bir mavi, bir yeşil...

Askerdeydim. Çavuş görevimi bildirdiğinde, adını ilk kez duymuştum: mayın arama dedektörünü ben kullanacaktım. Mayını arayacak dedektör! Ben onun taşıyıcısı, sorumlusu, kullanıcısı olacaktım.

"Çok önemli haa." demişti komutan olan çavuş. İlk günkü ders bu kadardı. Tekrarlayıp durmuştu. Bu uyarıyla bağlantılı olarak bildiği çok şey vardı da anlatamıyordu sanki. Ya da anlatmak istemiyordu.

"Çok önemli bir görev...", "çok önemli bir görev..." Kulaklarımda çınlandı durdu: çok.önemli.

O geceyi, işimin ne olduğunu düşünerek, hayal ederek geçirdim.

Neye benziyordu taşıyacağım alet? Rengi nasıldı? Ağırlığı ne kadardı? Elektrikle mi, pille mi, aküyle mi çalışıyordu? Kolu vardı da çevirecek miydim?

"Çok önemli" ne anlama geliyordu? İnsan canıyla çalışıyor olabilir miydi?

Çok önemliyse, çok da hızlı olmazdı herhalde görev almam. Hızlı görev alacaksam, önemi ne kadar çok olabilirdi?

Hiçbirini bilmiyordum. Yanımdaki ranzada yatan da bilmiyordu. Ben ona dedektörü soruyordum, o bana memleketimi. Ben ona mayını soruyordum, o yine memleketimi öğrenmeye çalışıyordu. Ne kadar önemli olabilirdi bu memleket dediği. Mayın arama dedektöründen de mi önemliydi?

Ben de memleketimi söylemedim o gece. Haince geldi yaptığım, ama hiç de pişman olmadım. İyi etmiştim söylememekle.

Yastığım topraktan bir tümsek gibi gelmeye başlamıştı bana. Sorular durdukları yerde durmuyorlar, gecenin karanlığından yararlanıp boyuna çoğalıyorlardı. Bu alet mayını bulunca ne olacaktı peki? Ya bulamayınca.? Buldum deyip yanlış sinyal gönderirse ne yapacaktık? Bulamadım dediğinde, orada mayın varsa.?

Sallanan, kımıldayan yol malzemeleri rüyama girdi o gece. Yeraltında bir canavar vardı da kuyruğunun en ucu o kımıldayan taşın hemen altındaydı. Oraya basınca canavar üstünde ne var ne yoksa ufalıyor, uzaklara saçıyor, parçalıyordu.

Arazideydim. Birlikte yürüyorduk. İsmi o sabah öğrenmiştim daha. Memleketini de sormamıştım. Kimsenin memleketini sormuyordum. Dal gibi, incecikti. Kendince dikkatli yürüyordu. Postalları bol mu geliyordu, yoksa sürür gibi hareket ettirdiği için mi öyle görünüyordu. Taşın kımıldadığını gördüm. Görmekle görmemek arası bir yerdeydi o bir kare fotoğraf. Arkasım uçuvermişti kımıldayan taşın ucundan. En uzağa uçmuş, bir daha görünmemişti. Sonradan tabutunun fotoğrafını gördüm. Üstünde ismi yazıyordu. İçine ne koymuşlardı da, üstüne ismini yazmışlardı? Bilmiyordum.

Benim de bir ayağım orada kalmıştı işte. Taşın kımıldadığını görmüş müydüm? Sonradan gördüğümü mü vehmetmişim? O an ne kadar da kısıydı. Saniye mi, salise mi? Salise kaç bölünebilirdi? Hayatımı, birbirine benzemeyen iki parçaya bölen salise...!«

GÜLSÜM EKİNCİ

ONLAR

Sıradan insanların güne başladığı, sıradan sabahlardan biriydi. Kadın hem sağlıklı hem doyurucu hem de lezzetli bir kahvaltıdan sonra eşini, çocuklarını uğurlayıp rahata ermişti. Ev onundu. Yalnızdı. Hiçbir yere koşturması gerekmiyordu. Derin bir nefes aldı. Sandalyeye yayılarak oturdu. Çayından bir yudum, peynirden bir ısırık aldı ve gazeteyi açtı. İlk sayfaya şöyle bir göz gezdirip takip ettiği köşe yazarlarına yöneldiğinde, üçüncü sayfada bir habere takıldı gözü. O günün sıradanlığı okuduklarıyla bozulmuştu bir kere. Genelde üçüncü sayfa geçilir, gündeme dair önemli tespitlerde bulunan, önemli köşeyazıcılarına kulak verilirdi. Köşeyazıcıları bekleyedursun. Kadın, en kutsal hâliyle anneliğini hatırladı. Daha az önce, evde bir başına kalmanın verdiği rahatlıkla aldığı derin nefes ciğerini yaktı.

Haberde okuduklarını kafasında canlandırmaya, yalnızca isimlerini (soyadları haberde yalnızca bir harfti) bildiği insanların zihinlerinin nasıl işlediğini anlamaya çalıştı. "On günlük bir bebeğe nasıl kıyılır? Bu canilik! Bari bir cami avlusuna bıraksalardı." Aynı anda başka başka evlerde, ofislerde, sokaklarda aynı haberi okuyan yüzlerce kişiyle aynı şeyleri düşündüğünden emin, fedakâr ve kutsal anne cemiyetine aidiyetiyle gurur duydu; birkaç dakikalığına.

Kalkıp ev işlerine koyulmak istedi, kalktı. Elindeki gazeteyi orta sehpa bırakarak. Şöyle bir etrafına bakındı. Bu sefer cam kenarında, sırf kendisi için hazırladığı köşeye geçti. Burada da (kitabını, çayını-sigarasını bırakmak için) ufak bir sehpa ve bir berjer koltuk vardı. Ev kadınları severler berjer koltuklara oturup sohbet etmeyi; genelde karşılıklı iki koltuk ve ortada da (çok doğru tanımlanmış) bir fiskos masası vardır. Fakat o, ikinci berjeri karşısına konurmaya hiç düşünmedi. Neden düşünmediğini de (fiskos edeceği bir arkadaşlığın eksikliğini) düşünmek istemedi o an. Yalnızca cam kenarına kuruldu. Perdeyi dışarıdakileri iyi-kötü görebilecek kadar araladı. Gelip geçen yüzlerden aklında dolaştırdığı hikâyeye uygun yüzler bakındı.

Genç bir adam, hatta belki çocuk bile denebilir, öğrenci: Kendini kapana kısılmış hissetmiştir. Sert olmalı, acımasız... Kısıtıldığı kapandan kurtuluşunu acımasızlık sağlayacaktı. O da (adı Mesut'muş) ısrarlı damlaların bile işleyemeyeceği sert bir kayaya dönüştü. Küçük bir hastane tuvaletinden başka yerde düşünememiştir.

Aynada gördüğü aptal surata tükürdü. "Aptal, geri zekâlı, su katılmamış salak!" kelimeler birbiri ardına öfkeyle, tekrar tekrar döküldü ağzından. "Çocuk doğdu doğacak. Bu saatten sonra ne yapabilirim? Hayallerim, isteklerim hepsine veda etmem gerek. Baba oluyorum." Daha önce hiç yüksek sesle tekrar etmediği kelimeler ağzından çıktıkça başı ağırlaşıyordu. Küçücük alanda volta attı. Başını avuçlarının arasına alıp koparırcasına sıktı. Tekrar aynaya çevirdi gözlerini. Hiç böylesine aptal görünmemiştir yüzü.

Genç bir kız, hatta belki çocuk bile denebilir, öğrenci: Hastane odasında bebeğini kucağına almayı beklerken (adı Aslıy'mış) o, kapandığı tuvalette geleceğini kurtarmaya karar vermiştir.

"Ulannn!" Nnnn sesi dişlerinin arasına sıkışmıştır. "Babalık senin neyine! Aileleri hiç bulaştırmadan halletmeliydik işi. Çocuğu daha büyümeden aldırıcaktık." Mutlaka o sırada sağdan soldan, ağlayan bir bebek sesi duymuştur. "Hay benim akılsız kafam! Nasıl da kandım karının lâflarına! O da uyanık; kurtaj sınırını geçince haber veriyor. Adi karı işini de biliyor. İki gözü iki çeşme geldi, yok bunu da aldırırsa bir daha anne olamazmış da, yok bilmem ne! San-ki hiç ağlayan kadın görmedin." Bir daha sevgilisinin gerçekten ağladığına hiç inanmamıştır. Onu ağlayarak tufaya düşüren bütün kadınları hatırlayarak... "Büyü mü yaptırdı nedir? Nasıl da kandım, nohut oda, bakla sofa hayallerine. Salaksın oğlum sen! Su katılmamış salakkk!" K sesi yanağını acıtmıştır kesin.

Yüzünü, şakaklarını soğuk suyla ovaladı yeniden. "Sakin ol. Geç değil. Daha evlenmedik. Hâlâ çıkabilirim bu işin içinden."

Ancak bir aptal iş işten geçtikten sonra hayıflanır, ta başta yapması gereken hareketi plânlamaya cesaret edebilirdi. Hayır, hayır kendine haksızlık etmemeliydi. Kendini nasıl kontrol edeceğini, çaresiz kaldığı zamanlar çıkmanın içinden nasıl sıyrılacağını öğreneli çok olmuştu. Elini yüzünü bir kere daha yıkadı, yüzünün normal göründüğünden emin olunca lavabodan çıktı. Aslı'nın yattığı odaya doğru adımlarını atarken bir yandan da kendi kendine mırıldanmaya devam ediyordu. "Bir yolunu bulacağım. Başka yolu yok!"

Ne günahlar, ne ayıplar unutuluyordu. Yapıp ettikten sonra nasıl da hiçbir şey olmamış gibi, gündelik yaşama devam ediliyordu. Öğrenmişti. Aldatıldığını öğrenen eski sevgililerinin gözlerine baka baka, yalan söylerken öğrenmişti. En yakın arkadaşının çok beğendiği telefonunu, sırf hırsından yanlışlıkla düşürmüş gibi yapip yok ettiğinde öğrenmişti; insan akli çok işlevli, çok pratik bir kullanıma sahipti. Ne verirsen onu alıyordu. Neyi, nasıl istersen o şekilde hatırlıyordu.

Kadının gözkapakları kapanmak üzereydi ki karşıdan gülüşen bir çift geçti. İlk anda aklından geçen, onlar olabilir mi, sorusunun saçmalığıyla bedeni de canlandı. Onlar kim, onlar; on günlük bebeklerini öldüren bir kız ve erkek.

Onlar, bundan böyle hep onlar. Çocuklarının öğretmenlerinden, kocasının iş arkadaşlarından, akrabalarından, dostlarından birinin; herhangi birinin 'onlar' olmayacağını kim söyleyebilirdi? Bunu bilmek mide suyunu kaydattı. Eliyle hafifçe midesine bastırdı, yerinden kalkıp ilaç alacak hâlde değildi. O da yarı uyur, yarı uyanık yine gözlerini yoldan geçenlere dikti; herkesin onlara dönüşmesi hiç de zor değil, diye mırıldanarak.

Kuru, kupkuru olmalıydı. Her gün damla damla kuruyan, derinlikleri pişmiş balçığa dönen bir kuyu gibi... Dönüşmek çok da zor olmamalı. İnsan bir işi yapmayı aklına koymayagörsün, bahaneler teker teker dökülür saklandıkları köşelerden.

Mesut, aylar önce okul koridorlarında rastlaştığı ayaküstü bir görüşmeyi alladı pulladı. Artık taptaze, el yakan bir aldatılma duygusu vardı. "Ne malûm bebeğin benden olduğu. Serkan'la fingirdeştiğini görmedim sanıyor tabii. Piçini bana yamamaya çalışmadığı ne malûuumm!" Biraz daha... Başkalarını suçlamak her zaman işe yarar. "Ama en büyük aptallık ablama hala olacağı haberini çıtlatmamdı. Gerizekâlı!" Koridordan gelip geçenlerin şaşkın bakışları onu kendine getirmiştir. "Aptal sesini kıs! Ablam da hiç durmamış anneme yetiştirdi tabii. Artık annemi tutabilene aşk olsun..." Ailelerin tanışmalarını, hemen de kaynaşıp düğün tarihi belirlemelerini hatırladı. Aslı da hemen istemiyordu (gelinlik giydiğinde incecik olmalıydı), ikisi birlikte okulları bahane ederek doğumdan sonrasına ikna etmişlerdi. Bir kere düğün telâşı aklına düşen anneye erteleme kâr eder mi hiç! İkisinin anası da hem düğüne hem toruna hazırlanıyorlardı. Eşyalar, oturacakları evin tadilatı. Aslı'ya gönderilen bebek eşyaları... Bu kadar da baskı kurulmaz ki insanların üstünde! "Az daha, az daha evlenip çoluk çocuğa karışıyordun oğlummm!" M'ler ağzından yuvarlanmıştı. Bir an, Aslı'yla evlilikleri geldi gözünün önüne. Birkaç sene sonra bir çocuk daha... İşten eve, evden işe. Çocuklar, sorumluluklar, tam bir PTT adamı olacaktı. İstem dışı gülümsedi; pijama-terlik-televizyon üçlüsüne... Kaşları anında yeniden çatıldı.

Kendine kızmayı bırakıp çocuk-Aslı-yüzük üçgeninden çıkmanın alternatiflerini düşündü. "Aslı'yı bebeği birine vermeye ikna edemem. Hem işime de gelmez." Ömrü boyunca, tanımadığı bir çocuğun "Siz benim babamsınız, size baba diyebilir miyim?" sorusunu bekleyecek değildi. İyi bir yere saklayıp kaybettiğini sandığı, yine de odanın bir köşesinde durduğundan emin olduğu bir eşyası (anısı) gibi, hep orada bir yerlerde olduğunu bilmenin yükünü taşıyamazdı. Hem sonra Aslı faktörü vardı; bebek var oldukça aralarında ki bağın (sonsuz dek sürecektir sanmışlar mıdır) tamamen kopması imkânsızdı; kendini neredeyse bir üçgene hapsedeceğini hatırlatacak her şeyden, bir an önce ve kesinkes kurtulmak istiyordu. Bebeği bir cami avlusuna bırakma ihtimali de çürüdü bu yüzden.

Kaybedeceklerini hatırlamak da öfkesini harlamıştır. Üniversiteye başlar-ken ne söz vermişti kendine; motorunun tergisine attığı kızlarla eğlenecek, ilerisi için iyi bir sosyal çevre kuracak ama kesinlikle herhangi bir duygusal bağlılığa kapı açmayacaktı. İyi bir işe kapağı attıktan sonra gezebildiği kadar gezecek, tanıyabildiği kadar beden tanıyacaktı. "Az daha. Hayatından olu-yordun salak!" Kendi canına kıymaktan, capcanlı hayatını sonlandırmaktan-sa, henüz yaşamının ne olduğunu bilmeyen bir bebeğin, başlamamış hayatı-na son vermek daha akılcıydı.

Her şey yerli yerine oturdu. Birkaç günlük (dokuz ay) rehavete kapılışını mazur görebilirdi. Çaresiz dert yoktu bu dünyada. Kimsenin bilmediği bir ölüm; temiz iş. Kısa. Kolay. Hızlı bir bitiş. Yeni bir başlangıç... Daha üç gün önce onlar isteyken bebeğe kimin bakacağını düşünen 'baba' değildi artık. Hiç baba olmayacaktı. Hemşire durup durup tam da bu rahatlamının üstüne gelmiştir, "Müjde! Bir oğlunuz oldu beyefendi." Zoraki gülümsemesi korido-run duvarına yapıştı.

Polise bir akrabası haber vermiş. Bir akraba, belirsiz, kimliksiz... "Bir be-bekleri oldu (adı Arda). Doğumdan sonra surların dibine bıraktım, dedi Mesut. Fakat şüpheleniyoruz." Böyle demiş karakolu ikinci sefer aradığında. Mesut'un ya da Aslı'nın ablası var mıdır? Anne yarısından fazlasıdır ablalar. Bazen kıs-kançlıkla, bazen kızarak ama hep sevgiyle ilgilenen, düşünen bir varlık. Ablası-nı özledi birden, telefona doğru yürüdü. Kardeşinden telefonla haber alan bir ab-la... Onu merak etmiştir; pek hazzetmediği müstakbel damadını, hiç görmeyece-ği yeğenini... Her olayı en ince detayına kadar belki defalarca düşünmüştür. Ablasının evlenirken iğneden ipliğe sorgulaması geldi aklına, buruk gülümsedi.

Nasıl tanışmışlardır; okulun koridorlarında Aslı sınıfa doğru koştururken çarpışır, kucagındaki kitaplar yere düşer. Mesut mahcup yerden dökülen-leri toplarken göz göze gelirler ve... Ne kadar da tanıdık, ne kadar klişe; iz-lediğim filmlerden birinden aklımda kalan sahneyi onlara yakıştırdım muhte-melen. Hemen aşık olmuşlar mıdır? Belki... Biraz flört dönemi... Aslı arka-daşlarına anlatmıştır. Gelsin hayaller; bahçesinde çocuk sesleri cıvıldaayan, nohut oda, bakla sofa bir ev (hayaller de mi geleneksel). Ne demişti, telefon-da ki'leri uzatarak? "Ablacım biriyle tanıştım. Bir görsen öyle tatlı kiii... Da-ha önce hiç kız arkadaşı olmamış. İlk aşkıymışım, öyle güzel kiii..." Okul döneminde olur böyle, onca dersin içinde vaktin nasıl geçtiğini hissettirme-yen biri olmasında ne sakınca var, mutlu olsun yeter.

Mesut da ablasını arayıp "Abla bir kızla tanıştım, bir içim su. Öncekiler gibi değil bu sefer. Çok akıllı, beni de yönlendiriyor. Ders bile çalıştırıyor. Valla bak düzene girdim resmen! Okul bitene kadar devam ederse bu ilişki, belli mi olur evleniriz bile." demiş midir?

Ablası dayanamayıp annesine ne zaman anlattı acaba? "Anne, yeni gelin hayırlı olsun. Mesut'a bakarsan zehir gibi kız. Kimseye benzemiyormuş. Kız hizaya sokmuş bunu, öyle diyor oğlun." Annem gibidir annesi de; evlenediklerinde nerde oturacaklarından, geliniyle nasıl geçineceğine kadar hepsini bir çırpıda hesaplamıştır. Zamane gelinleri beraber oturmak istemezler; uzak olsun, tatlı olsun değil mi?

Aslı hamile olduğunu öğrenir öğrenmez haber vermiştir. Hep tez canlıydı, ne olacaksa hemen olsun, hemen karar verilsin, hemen sona gelinsin. Aslı'nın evindelerdir. Öğrenci evleri hep eğreti gelmiştir bana. Hiç öğrenci evinde kalmadığımdan olsa gerek. İhtiyaç duyulabilecek eşyalardan başkası olmaz ve kesinlikle ikinci eldir. Bir-iki çekyat (hem oturmak, hem yatmak için), kitapları koymak için eski vitrinimi vermiştim ama içinde ders kitaplarından başkasını görmedim. Ne vardı başka, ortada hem yemek için kullandığı, hem üzerine ıvır zıvırı bırakacağı bir sehpa, 37 ekran tv (yalvar yakar almıştı hınzır), doğru düzgün çalışmayan buzdolabı ve tabii nazik ellerine yazık olmasın diye çamaşır makinesi. Babam çok nazladı bu kızı. Hastalanacak, incinecek diye üzerine titredi. Hâlbuki bana. Ama ne yapsın adam, küçük-lüğünden beri hep narindi, hep hasta. N'oldu şimdi bak, kıyamadığımız kızı-mız ziyan etti kendini. Of! Nasıl da çekinerek haberi vermiştir; kolay mı pat diye "hamileyim" demek. Evli olsalar neyse, kaçır-gider korkusu olmaz hiç değilse. Ama bu durumda; benden değil bile demiştir belki, hayvan!

Nasıl? Peki, nasıl yapabildiler? Bir annenin göz göre bebeğinin ölümüne razı olabilmesi ona imkânsız geliyordu. Zorunluluk gereği yetimhaneye ya da başka bir aileye verilmesini bile anlayabilirdi. Ama bunu... Hayır, bu ancak bir canıye yakışabilirdi. Yeniden fedakâr-kutsal anne cemiyeti duyguları sarıydı; yine birkaç dakikalığına. Kendine eziyet ettiğini bilerek son anına kadar yaşananları düşünmeye çalıştı. Aslı'yı ikna etmenin de bir yolunu bulmuştur. "Ya bizim ya da dünyaya hiç gelmemiş bir bebeğin hayatı?" sorusu Aslı'da da işe yaramıştır belki.

Bundan sonrası onun için çocuk oyuncağıydı. Aslı'nın yanına girdi. Henüz kendine gelmediğini görünce rahatladı. Kulağına eğilip fısıldadı, "Göreceksin, tereyağından kıl çeker gibi hâlledeceğim bu işi. Sen de rahatlayacaksın ben de. Kaldığımız yerden hayatlarımıza devam edeceğiz." Kapıda kucağında bebekle hemşireye rastladı. "Annesi bebeği emzirmeyecek. Sarkık göğüsler istemiyor." dedi gözlerinin içine bakarak. Hemşirenin suratı düştü. Hiçbir şey söylemeden bebeği alıp gerisin geri dönerken Mesut merak etti; hemşiranım attığı bu yalana inanmadığından mı, fazladan bir iş daha (bebeği doyurmak) yüklendiğine mi bozulmuştur? İlk iş ablasını aradı "Bebeği kaybettik abla. Doğumda öldü. Aslı kendine gelemedi henüz, haberi de yok du-

rumdan. Hayır, hayır sizin gelmenize gerek yok. Belki de en iyisi budur. Anımlara sen anlatırsın artık."

On gün çok yavaş geçmiştir. Bebeği emzirmemesi için Aslı'ya hangi yalanı attı acaba; "Bak yavrum, bebeği yetimhaneye bırakmaya karar vermedik mi? Emzirirsen ayrılman zor olur." Neden on gün bekledi peki?

"Mesut, Mesut uyan. Bebeği susturamıyorum." Aslı'ya sinirli bir bakış attı. Yataktan hızla kalktı. "Karnını da doyurdum ama susmuyor. Emzirebilseydim daha kolay olurdu. Hep o aptal hemşirenin yüzünden. Ne demeye bebeği ilk günden biberonla hazır mamayı dayadıysa. Bir kere bile emziremedim çocuğu. Sütüm de kesildi tabii." Çok şeyler söylemek istiyordu Mesut. Herkes sussun kendisi konuşsun istiyordu. Bütün bu kâbustan bir an önce kurtulmak istiyordu. Yine de tuttu kendini. Son bir kere daha söylemek istedikleri yerine Aslı'yı teskin edecek cümleler kurdu. "Tamam, bana ver. Bir de ben deneyeyim. Sen uyu biraz." Aslı minnettar gözlerle baktı. Doğumun hemen öncesinde ettikleri kavgayı sanki unutmuşlardı. Hastaneden döndüklerinden beri hiç kavga etmemişlerdi. Aslı yeni duruma kendini alıştırmaya hazırdı. Yeni baştan hayatını kurgulayabilirdi. Belki o da... Garip bir mutlulukla gülümsedi. Kendini bu duyguya fazla kaptırmak istemese de, bir belkiye yaslanmak kolayına geldi. Mesut belki de yeni bir karara varmıştı. Belki bebeğe alışmıştı. Belki de yeniden bebek haberini ilk duyduğu zamandaki heyecana kaptırmıştı kendini. "Ben kahvaltı hazırlayayım o zaman. Arda uyursa eğer biz de sakın bir kahvaltı ederiz." Mutfığa geçti.

Daha fazla beklemeyecekti. "Bugün bu iş bitmeli!" On gündür, her gün bu cümleyle uyanıyordu. Hastanede tuvaletinde aklından geçenleri kendi kendine tekrar ediyordu. Öfke damarlarını dolu tutmak için, her bir düşüncüyü kafasında ince ince işliyordu. Bu bebek onun değildi. Başkasının peydahladığı bir piçin bedelini o ödemeyecekti. Hayatına sahip çıkacaktı. Motorundan, iyi bir gelecekten, farklı bedenlerden vazgeçmeyecekti. Hırsı arttıkça kucığında ki bedeni sıkıyordu. Ağlama sesi evin her köşesine yayıldı. Ağlama sesinden yorulan Aslı, yanlarına bile gelmeden içerden seslendi "Bakkala gidiyorum, bir şeyler alıp geleceğim hemen." Kapı kapandı. Kapanma sesi Mesut için işaret fişeğiydi. Hızlıca dağınık yatağın üzerine attı bebeği. Evden dışarıya taşan ağlama sesleri bir onun kulaklarına erişemiyordu. Yastık kendi boyunca bir bedene kapaklandı. Minik bedenini nefessiz bırakırcasına kapladı. Arda da sustu. Evden dışarıya yayılan derin bir sessizlikte artık. Mesut günlerdir tuttuğu soluğunu, aynı derinlikte bir nefesle bıraktı. Rahatlamıştı. Tarif edilemez bir rahatlık, üzerinden tonlarca yük kalkmıştı, denir ya tıpkı öyle.

Kapı açıldı. "Ooo tebrikler, sonunda uyutmuşsun bebe..." Mesut yastığı kaldırıp arkasına döndüğünde, yüzünde donmuş bir tebessümle eşikte kala-

H E C E Ö Y K Ü

kalan Aslı'yı gördü. Duraklama kabul edilemez bir aşamadaydı. Hızlıca sarsıtı kadını. Hiç susmayacakmış gibi konuşmaya başladı. "İşte oldu. Hepsi bu kadar, ne söyleyen boş artık. Sana anlatsaydım kendine yenilecektin. Hem kendini, hem beni mahvedecektin. Seni hiç zora sokmadan hâlettim işte. Söylemiştim bir yolunu bulacağımı. Tereyağından kıl çeker gibi olacak, demiştim." Dudakları büzülen kadını canını acıtarak tekrar sarstı. "Sakın! Sakın zırlamaya başlama. Şunu bir kaldıralım ortadan, bak nasıl rahatlayacaksınız! Sakın... Sus! Bana bırak, her şeyi düşündüm ben." Aslı'yı yatağa oturttu. Birkaç dakika önce ortalığı yıkarcasına ağlayan bebeğin cansız, nefessiz bedenini yastık kılıfına sarıp aldı. Dışarıda bir gün önce arkadaşlarına ziyafet vermek için kullandıkları barbeküye yöneldi.

Ateş küle dönene, tek bir iz kalmayana kadar izledi. Herhangi bir Pazar günü, bahçesinde mangal yapan herhangi bir aileydi 'onlar' da. Tıpkı herkes gibi..

MUSTAFA ORMAN

BİR DAHA BİR DAHA

Sabah, kırmızı bisikletin patlak lastiğini tamir etmeye koyuldum. Bisikleti ters çevirip koltuk ve direksiyon üzerine oturttum. On iki on üç numara yıldız anahtarla somunları gevşetip ön jantı çataldan çıkarıp yere koydum. İç ve dış lastiği janttan söktüm, hava pompasıyla iç lastiği şişirdim, mavi leğenin içine daldırdım. Leğende lastiği gezdirdikçe patlaklar, suyun yüzeyinde küçük baloncuklar çıkardı. İç lastikte birden çok patlak vardı. Bir futbolcu gibi gerildim, plastik leğene tekmeyi indirdim. Su, sağa sola, üstüme başıma savruldu. Bir koşuda bisiklete de tekmeyi indirdim. Mır mır söylendim. Oysa insan, mırıldandığı tüm kelimelerin içinde kendisini bulabilir. Evet, bisikleti, dikenli camlı yollarda ben sürmüştüm. Tandırlığın buzlu merdivenlerine oturdum. Hangi para ile şimdi lastiği tamir ettireceğim, kimden borç para alacağım diye, söylenip durdum.

Siyah çantalı bir adam yokuştan aşağı bahçeye inip görüş açığına girince ayağa kalktım. Konuşmuyordu; öylece duruyordu. Birkaç defa göz göze geldik. Mahcuptu. Yüzü, terli ve kirliydi. Saçları kıvrıkcık, elleri kavruktu. Buğday rengi yüzünde dudakları çatlak, sakalları dikenli kuru otlar ve çalı çırpı gibi iç içe dışarıya sarkık duruyordu. Ensesi yanık, bakışları ise hep donuktu. Soluk aldıkça geniş cüssesi daha da büyüyordu. Titreyen elleri bir sancı gibi göğsünde doluşuyordu. Yüz kasları dışarı fırlayacakmış gibi gerildi ve durdu. Yüzü şimdi beyaz bir maske; gözleri bu maskeye oyulmuş siyah noktaları andırıyordu.

Annem kapıda adamla göz göze geldi, sağ omzunu -omzu biraz çökük- karpının eşiğine dayadı. Bir çılgılık. Evet. Bilmediğimiz bir çılgılık! Dünya, rüzgârın uğultusunu kaydediyordu da hepimizin susmasını istiyordu. Adam, evin önündeki taşlardan birine oturdu. Cebinden çakmağını, paketini çıkarıp bir sigara yaktı. Derin nefesler aldı. Dumanı ağzından burnundan çıkardı. Varoş evlerinin bacaları gibiydi ağzı. Bacaklarını araladı, hafif öne doğru eğildi. Açık yakasından beyaz kıllı göğsü görülüyordu. Donuk bakışları, içimizde birikiyordu.

Kimdi bu adam?

Yüksek sesle konuşmanın, gülmenin, bağırmanın kahramanı, Âdem'in oğullarından babam: Başkalarının açtığı çukura düşen, başkalarının doldurduğu sudan içen, açtığı kapılardan giren, başkalarının gözüyle dünyayı seyredip kanan annemin erkeği.

Annem, babamın yanında gerilmiş bir yay gibi titrerdi. Diyelim ki bir ak-raba ziyaretine, çarşıya, pazara, hastaneye gidecekler, on metre geriden baba-mı takip ederdi. Bir eziyet zinciriyle babama bağlıydı. Biz çocuklar da öyle. Annem aldatılmışlığını, yırtılan, yarılan, kanayan, çatlayan ruhun en gizli kıvrımlarında ve en derin çukurlarında yaşırdı. Gözyaşlarını bizden gizler, geceye saklardı. Uyuyamadığı zamanlarda elinden hiç düşürmediği tığı da onunla beraber uyanık kalırdı. Bazen biz de annemle beraber sabahı beklerdik, her güne aynı endişeyle başlardık. Babam yine mi gidecek? Bu olduğundan yavaş geçen zamanda hayat, ailenin bütün bireylerini kendi merceğiyle büyütüp küçültürdü.

Sabah güneşi, sırtımı ne kadar dikleştirirsem dikleştiririm, gölgemi yamuk yumuk merdivenlere seriyordu. Nefret dolu bakışlarımı yüzüne diktim. Ellerim cebimde, yumruklarım sıkılı, onu izliyordum. Semaverdeki çay kaynamak üzereydi, ateşte çalı çırpı çatırdıyordu. Babam, "Git biraz kalın odun getir. Sonra beraber çay içelim." dedi. Üşüyen ellerimi ovuşturup, tandırlıktan bir kucak dolusu odun alıp getirdim. Zibil, kazağıma kirletmişti. Gözü-mün içine baktı: Sol alt dudağının kenarında bir titreme. Sert bir tokat attı, sı-lak toprağa düştüm. "İt oğlu it, üstünü kirlet demedim mi ben sana." Elimi yüzümde gezdirdim. Saatlerce susmadan ağlayabilen biri değildim.

Herkes uyuduktan sonra misafir odasına girdim. Siyah, şifreli çantayı dizlerimin üstüne koydum. Saatlerce çantanın orasını burasını kurcaladıktan sonra açtım. İçindekileri sırayla inceledim. Kâğıtlardan, fotoğraflardan, bir de siyah ciltli bir defterden başka hiçbir şey yoktu. Defteri aldım okul klasörümün içine koydum. Çantayı aynı şekilde düzenleyip yerine bıraktım.

Hergünkü gibi okul kıyafetlerimi giydim, okula gitmeyecek, defteri okuyacaktım. Gece boyunca, yatağımda dönüp durmuştum. Uyku girmedi gözlerime. Sabah uyandığımda, kızıl bir ışık pencereye vuruyordu. Horozlar ötüyor, kuş sesleri geliyordu. Yüzümü bile yıkamadan evden çıktım. Bir kahveye oturdum. Çay istememiştım, çayı önüme koyup gitti garson. Saat on buçuktu. Kahvenin orta yeri bir perdeyle bölünmüş, sandalyeler beşerli sıralar halinde arka arkaya dizilmişti. İçeride on - on beş kişi vardı. Şekeri ağzıma attım, çaydan bir yudum aldım, şekeri iyice ağzımda erittim. Çayım bitti. Garson, "Çay getireyim mi?" dedi. Başımı hayır anlamında salladım. Sonra, bir aydınlık duvara vurdu. Sesler kulağıma gelmeye başladı. Televizyonun sesi zar zor duyuluyordu. Dikkatimi deftere verdim. Defteri okumayı bitirdi-ğimde öğle ezanı okunuyordu. Bir daha, bir daha bir daha okudum.

13 Aralık 1988

Bugün dayımla birlikte Riad'daki şantiyeye geldim. Çok yorgunduk ikimiz de hemen uyuduk. Hava çok sıcaktı. Gece boyunca terden elbiselerimizin hepsi ıslanmıştı. Yarın iş başı yapacağız. inşallah geçen senelerde olduğu gibi gölgelik bir yerde çalışırız. Yoksa ben bu sığa dayanamam.

27 Aralık 1988

Hava çok sıcak. Böyle devam ederse çalışmayacağım. insan dayanamıyor.

10 Ocak 1989

Dün akşam şantiye şefi odaya geldi. Her gün koğuşların, banyoların, tuvaletlerin temizliğini yapacak biri varsa elini kaldırsın, dedi. Herkes birbirine baktı. Ben elimi kaldırıncı herkes bana güldü. iyi ki de kaldırmışım, yoksa o sığa dayanamazdım. işim en fazla iki saat sürüyor. Ondan sonra çarşıya çıkıp geziyorum.

17 Ocak 1989

Arif dün Türkiye'ye dönecekti diye, herkes sesini kasetlere kaydedip ailelerine gönderdi. Çocukları özledim ben de. Arif bir aylığına izne gitti.

18 Şubat 1989

Çok şükür benim işim diğerlerinkinden daha kolay. Pek yorulmuyorum.

9 Mart 1989

Bugün yine çarşıya çıktım. Bir Arapla tanıştım. Perde satıyor. Yarın da oraya gideceğim.

10 Mart 1989

Perdecı çok iyi biri. Her gün buraya gelmemi istiyor. Yaşı epey ilerlemiş.

14 Nisan 1989

Uzun zaman sonra perdecıye gittim. Beni merak ettiğini, arada bir de olsa yanıma gel diye tembihledi. Akşam şantiyede kavga çıktı.

21 Nisan 1989

Bir hafta aradan sonra bugün perdecinin yanına gittim. Kızı Esmı da oradaydı. ilk defa gördüm onu, daha önce hiç gelmemişti. Dayım on beş gün sonra Türkiye'ye gideceğini söyledi.

24 Nisan 1989

Çok yorulmadığım zamanlarda perdecinin yanına gidiyorum. Ben gittiğimde Esmı da orada oluyor.

27 Nisan 1989

Perdecı dün hastaydı. Dükkâna gelmemişti. Esmı ile bol bol sohbet ettik. Ailenin tek çocuğı olduğunu, annesinin geçen sene vefat ettiğini söyledi.

26 Mayıs 1989

Perdecı üç haftadır dükkânı açmıyor. Çocuklar gözümün önüne geldiğinde, perdecinin kızını mı yoksa onları mı merak ettiğim noktasında bir türlü karar veremiyorum. Yarın son defa uğrayacağım.

27 Mayıs 1989

Bugün dükkân açıldı. Sadece Esmâ vardı. Yüzü berbat bi haldeydi. Seni ve babanı merak ettim deyince, başını bana yaslayıp ağladı. Babasının öldüğünü söyledi.

29 Mayıs 1989

Esmâ başını omzuma yasladığı günden bu yana kafam iyice karıştı. Dük—kâna hem gitmek istiyorum, hem de gitmek istemiyorum.

11 Haziran 1989

Neredeyse her gün Esmâ'nın yanındayım. Sabahları işimi erken bitirip ona yardım etmeye gidiyorum.

16 Haziran 1989

Ona çok alıştım. Sanırım o da öyle, her sabah kapı ağzında beni bekliyor.

8 Temmuz 1989

Esmâ'ya olan duygularım gittikçe değişiyor.

17 Temmuz 1989

Esmâ dün benimle evlenmek istediğini söyleyince, yanına gitmemeye karar verdim. Kaç gecedir hep aklımda.

2 Ağustos 1989

iki hafta aradan sonra bugün Esmâ'ya uğradım. Bitkin bir haldeydi. Nasıl oluyorsa ben de onunla evlenmek istediğimi söyledim. Çok sevindi, ne yapacağını bilemedi. Hemen şahitleri ayarlayacağını birkaç güne kadar evlenebileceğimizi söyledi.

16 Ağustos 1989

Bugün Esmâ'yla, benim tarafımdan kimse olmadan imam nikahı kıydık. Ona evli olduğumu bile söylememiştim. Ya çocuklara ne diyeceğim?

20 Ağustos 1989

Esmâ'yla dükkânı beraber işletiyoruz. Şantiyedeki işimi bıraktım. Dayım geldiğinde ne diyecek bilmiyorum.

19 Eylül 1989

Geçen gün şantiyeye uğradım. Arkadaşlara başka yerde iş bulduğumu, parasının buradan daha iyi olduğunu söyledim.

20 Haziran 1990

Esmâ iki aylık hamile. Zor bir durum.

Akşam. Babam. Babama bakmadım hiç. İçeri girdim. Annemin hallerine ne çok alışmıştım. Artık babam gitsin, bir daha gelmesin, dedim. Yer yatakları kurulmuş, herkesin elleri, bacakları yorganın altında. Işıklar kapatılmış, sesler kesilmişti. Annem, başımı okşadı, odaya geçti. Üzüldüm. Kaç gündür o adamın odasında. Üstelik adam annemle evli. Uyumadığımı göstermek için... Sabaha kadar kapının kanadıyla oynadım. &

AYTAÇ ÖREN

SEN ERKEN BAŞLADIN GÜZE

sonbahar yakalamış seni ve sen ona tutulmuşsun. eylül kandırmış olmalı. bundan sonrası hep hüznün olacak. daha çok üşüyeceksin. ve daha çok yalnızlaşacaksın...

sonbahar en uzun mevsimdir insan hayatında. sen erken başladın güze. döküle döküle yağmur altını seçtin. sürekli ıslak bakacaksın. camların hep buğu olacak...

üşümek ruhunun derinliğine kadar üşümek, titremek kelimelerin heceleri— ne kadar titremek. geceler daha karanlıktır sonbaharda ve gündüzler yarı karanlık. pus vardır şekilleri yeniden şekillendiren ve durmadan şekillendiren. her gördüğün sonradan yeni gördüğün olacak...

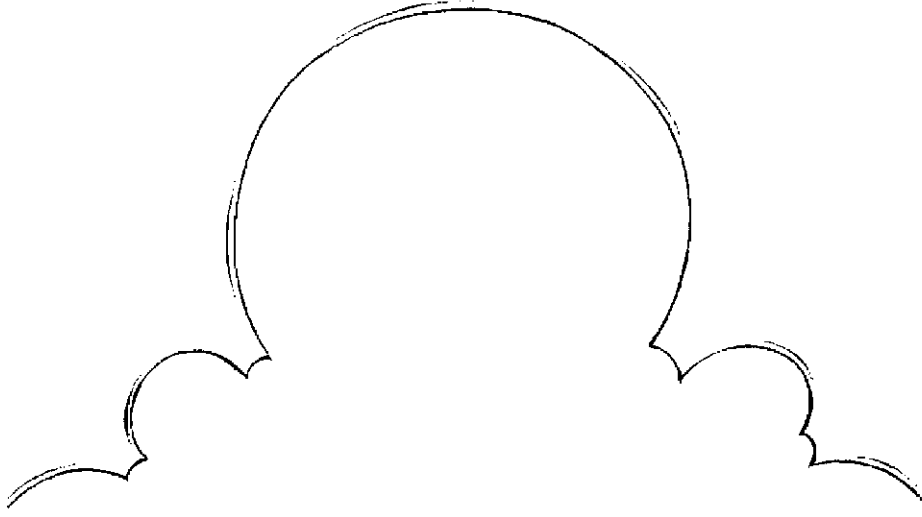
verde dökülenler olacak ve sen üzerlerine basacaksın. sonbahar yıpratır, söker, biriktirdiğini alır. ve herkesin ayağına sunar onları. gökyüzü hayallerinde kalacak...

renkler soluk ve sarı. umutlar soluk ve sarı. bahar kısaymış, yaz daha da kısa. ummazdın onların çabuk geçişini. ummazdın aniden güze tutulacağını. ummazdın gözlerini sonbaharda açacağını ve belki de kapatacağını. susmak bile soluk ve sarı kalıyor. sonbahar yakalamış seni...

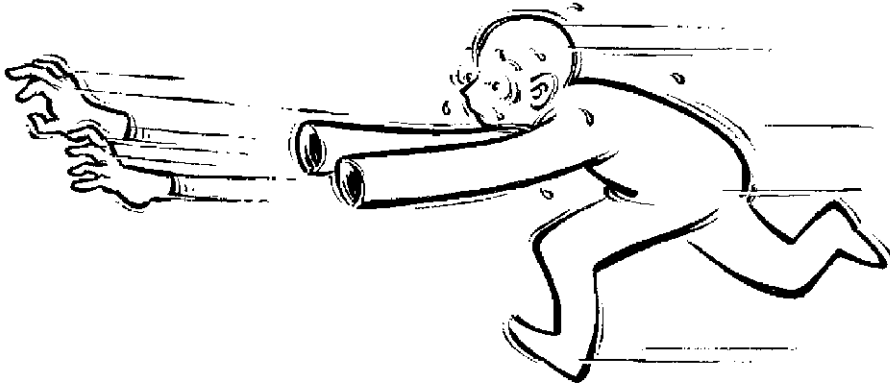
o heyecan arasında yaşıyordun. cümlelerin hayallerini çiziyordu yeryüzüne. ve kendin bekliyordu seni. bir gün geleceğini bilen kendin köşede sabırla bekliyordu seni. ve sen onunla karşılaştın. seni sen düşürdü. eylül sendin ve sonbahar düştü düştüğün yere. hüznün ve yalnızlık düştü. yağmur yağdı, hayallerin sertleşti ve dökülmeye başladılar. erken başladın güze. bundan sonra hep üşüyeceksin...&

H E C E Ö Y K Ü

HASAN AYCIN

ÇİZGİ

DOSYA
ÇAĞDAŞ KAZAKİSTAN ÖYKÜSÜ

ZHANDOS KUMGANBAYEV

Türkçesi: Leila YERGOZHA

20. ASRIN BAŞINDA ÇAĞDAŞ KAZAK EDEBİYATININ TEMELİ ATILIRKEN OLUŞAN SİYASİ DURUM

Kazak halkına bağımsızlık gökyüzünden inmemiştir, atalarımız sömürge kuranlarla uzun yıllar boyunca mücadele etmiştir. 260 yıl boyunca Çarlık Rusya'sının daha sonra da Sovyet Birliği yönetiminin egemenliğinde olduğumuz hepimize malum. VI. yüzyılın başlarından 1758 yılına kadar da Karmıklarla savaştık. Bu yüzden yeniçağımızda can özgürlüğümüz için, milli devletimiz için, onun daimi olması için her şeyimizi feda ederiz. Ancak bu şekilde düşünen halk kendi bağımsızlığını koruyabilir. Bağımsızlık uğruna mücadele eden atalarımızın emeklerini sonraki nesil nasıl unutsun ki? Öykümüze esasen XX. yüzyılın ilk yarısında yaşayan milli aydınlarla başlayalım. Söylemek gerekirse XX. yüzyılın birinci yarısında değişim rüzgârı sadece Çarlık Rusya'sının yönetimi altında olan şimdiki Orta Asya ülkelerinde değil, tüm dünyada esmekteydi, fakat ele almakta olduğumuz konu doğrudan ülkemizle ilgili olduğundan dünyadaki gelişmelerden sıyrılarak esas incelediğimiz konumuza yöneleyim. Genel olarak XX. yüzyılın başlarındaki aydınlarımızın düşünce ve fikirlerinin gelişmesi 1905 yılında gerçekleşen Birinci Rus Devrimi fikirlerinin etkisiyle Müslüman hareketlerini esas alarak oluşmuştu.

Adı geçen 1905-1907 yılındaki Birinci Rus Devrimi Kazak bozkırlarındaki milli hareketlerin gelişmesini etkilemişti. Çar yönetiminin çöküşüyle birlikte Orta Asya halklarının, özellikle Kazak bozkırlarının bağımsızlık mücadelesi yoğun bir şekilde verilmekteydi. Rusya kendi içinde tahrip edilirken aydınlarımız ayrı bir memleket olma çabasında emeklerini esirgememişlerdi. Bu esnada Alihan Bökeyhanov'un yönettiği Alaşorda hükümeti oluşturulmuştu fakat 1917 yılında Bolşeviklerin güçlenmesi nedeniyle Alaşorda'nın bağımsızlığı çok sürmemiştir. O dönemde Moskof siyasetinden dolayı Kazak aydınları iki gruba ayrılarak iki farklı yönde ilerlemekteydi. İlki Alihan Bökeyhanov, Ahmet Baytursinov ve Mustafa Çokay'ın önderliğinde ilerleyen aydınlardan, ikinci grup ise Turar Rıskulov, Saken Seyfulin ve Seitkali Mendeşov gibi aydınlardan oluşmaktaydı.

İkinci grup Sovyet yönetiminin hizmetinde ilerlemekteydi; fakat grupların ikisi de Kazak Otonomisine, Kazak devletini oluşturma çabasında kendi düşünce ve planlarınca dürüst bir şekilde çalışmıştı. Bu yüzden bu iki yönde ilerleyen

aydınlarımıza büyük bir hürmetle bakmaktayız. İkinci yönde ilerleyen Turar Rıskulov kendi amaçlarına Komünist Partisi'nin çizdiği yolla giderek ulaşacağını düşünmekteydi ve amaçlarına ulaşma süreci esnasında birçok engelle karşılaşmakla birlikte olumlu sonuçlar elde etmeyi başarmışlardı. Bu sistem doğrultusunda ilerleyen aydınlar 1920 yılında Bolşevik sistemi kapsamında oluşturulan Kazak Otonomisi ve Otonomi'nin 1936 yılında Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak değiştirilmesi için çaba sarfederek nispeten epey emek vermişlerdi. İlk bakışta Alaşorda'lılara kıyasla Turar ve Saken'in başkanlık etmekte olduğu fraksiyonun düşünceleri ile hedefleri farklı gözükabilir lakin doğrusu durum görüldüğü gibi değildi. Bu neticeye Sabit Mukanov'un "Ömür Mektebi" eserinde yer alan, durumu açıklayan delillere dayanarak varabilmekteyiz.

Bu meseleye yakından merak duyan okuyucuların aklında Mustafa Çokay'ın bağımsızlıkla ilgili düşüncelerinin hangi gruba ait görüleceği veya üçüncü ve farklı bir görüşle ilerleyen fraksiyona katılıp katılamayacağına dair soru işareti oluşabilir. Mustafa Çokay'ın bağımsızlık uğruna mücadele ettiği ve Türkistan Otonomisini kurduğu çok iyi bilinmektedir. Çokay'ın izlediği siyaset Sovyet sistemine itaat etmeme ve bütün Türkistan halkını birleştiren devlet kurma yönündeki mücadele olarak nitelendirilmektedir. Bahsi geçen meseleyi özetleyecek olursak, Alaşorda yöneticisi Alihan Bökeyhanov ile Mustafa Çokay'ın bağımsızlık mücadelesi Bolşevik sistemine karşı olduğundan Çokay'ın Türkistan fikrini Alaşorda fikriyle eşdeğer görmüştük. Bununla birlikte Sovyet Yönetimi Mustafa'nın kurduğu Türkistan Otonomisinin yok edilmesine neden olduğu için Alihan ile Mustafa milli mücadelede birleşerek, aynı düşünceyi paylaşarak mücadelelerini devam ettirmişlerdi. Türkistan'ın yok edilmesinden sonraki Mustafa'nın gayretleri Avrupa'da devam etmişti, düşüncelerini gerçekleştirmek için kardeş ülke Türkiye'de "Yeni Türkistan" daha sonra da Fransa'da yayımlanmaya başlayan "Yaş Türkistan" dergilerinde bilek gücü, mızrak ucuyla değil özgür makalelerinde yansıttığı özgür düşünceleriyle mücadele vermeye devam etmişti. Mustafa'nın bağımsızlık çabaları 1939 yılına kadar devam etmişti ve onun Türkistan Birliği fikri Alaş yöneticilerinin uluslararası siyasî durumu hesaba katarak öne sürdüğü düşüncelerinden sonraki jeostratejik duruma ilişkin en kazançlı fikir olmuştu. Türkistan Birliği fikri Mustafa Çokay'ın özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinin ana fikrine dönüşmüş olup hayatının sonuna kadar Sovyet yönetimine karşı meydan okuma çabalarını durdurulmamasına neden olmuştu. Böylece Mustafa'nın Alaşlıların sürdürdüğü bağımsızlık gayretlerini yansıtan en son temsilcisi olduğu kanaatine varmaktayız. Mustafa Çokay'ın Kazakistan'ın bağımsızlığı mücadelesinin manasını daha da derinleştirdiği açıktır.

Bahsi geçen iki farklı fraksiyonun ana fikri Kazak Otonomisini kurmak, yitirilmiş Kazak bütünlüğünü tekrar oluşturmaktan ibaretti. İki grubu temsil eden aydınlar o dönemde kaybettiğimiz her şeyi yeniden kazanmak için mü-

cadele etmişti. Fraksiyonların siyasi bakışlarının ortak noktaları şimdiki dönemde araştırmaya başlanmıştır. Aslında grupların stratejilerinde pek fark yoktu; fakat uyguladıkları taktikler farklı olmasına rağmen gruplar birbirini çok iyi anlamamış olsa bile ne yazık ki kaderleri aynı şekilde sonuçlanmıştı. O dönemde Kremlin (Moskova) Alaşordalıların hiçbir üyesini iktidara yaklaştırmamaya çalışmıştı. Stalin onların sadece kitap yazmalarına, dergi yayınlamalarına ve edebi eserler yazmalarına izin vermişti.

Hal böyle olunca Bolşevik platformunda halkın çıkarları için sadece Turar, Saken ve diğerleri gibi ikinci yönde ilerleyen aydınlar elinden geleni yapmıştı. Bolşevizm o dönemde etkinliği yüksek aşırı büyük ve muazzam bir güç olmuştu, hem parası hem silahı hem de yönetimi açısından güçlüydü, bu yüzden onlarla açık bir savaşa girmek, onları kazanmak mümkün değildi. Bu grubun elinden geleni Bolşeviklerin düşüncelerini açıklamak ve onların tutumlarını savunarak kendi halkını ileriye çekmeye çalışmak olmuştu. Örneğin, açlık dönemlerinde Moskova'dan yardım isteyerek açlığa maruz kalan halkını kurtarmak gibi... Elbette ki açlık döneminde Kazak bozkırlarında milyonlarca insan hayatını yitirmişti; fakat Turar Riskulov'un önderliğinde gelen aydınlar daha fazla insanın ölüme maruz kalmaması için büyük katkıda bulunmuştu. Açlık döneminde sadece Kazaklar değil hem de çok sayıda Ukraynalılar da hayatlarını kaybetmişti; ancak Kazakların ölü sayısı, ciddi anlamda kıyaslanamayacak kadar çoktu. Açlık konusuyla ilgili araştırma yapan bilim adamlarına göre Kazakların ölü sayısı 3 milyon 300 bin kişiden fazla olmuştu. Çok sayıda Kazağın hayatını kaybetmesinin başlıca nedeni et sanayisinden kaynaklanmaktadır. Büyük şehirlere, Kızıldorda'ya, Kuzey Kafkasya'ya, pamuk yetiştiriciliği yapan Taşkent, Nemangan, Semerkant şehirlerine ve Kuzey Sibirya'ya et sağlamak gerekmekteydi. Bu nedenle et hazırlama kampanyaları hızlandırılmış olup 1930-1933 yılları arasında SSCB'ne et sağlanması kampanyaları yüzünden ülkedeki canlı hayvan sayısı 40 milyondan 4 milyona kadar düşmüştü. Kazakların ana meşguliyeti hayvancılık olduğu için hayvanlarını kaybeden halk çoklu katliama uğramıştı; ilk başlarda halk her tarafa dağılmıştı, her yerde insanlar teker teker tükenmeye başlamıştı. Kazaklara yapılan zulümden halkı kurtarma çabasında Turar Riskulov'un önderliğindeki aydınlar üstüne düşen vazifeyi yerine getirmekten asla kaçınmamışlardı.

Genel olarak bakılırsa Turar, 1919 yılında kendi düşüncesiyle hemfikir olan yiğitlerin yardımı vasıtasıyla Türkistan Komünist Partisi içinde ayrı bir Müslüman bürosu oluşturmuştu. Müsbüronun kısa bir zaman içerisinde Türkistan Müslümanlarının ayrı bir siyasi partisi derecesine ulaşmasını sağlamıştı. Turar, 1920 yılında Türkistan Otonomisinin Merkezi Yönetim Komitesinin başkanı olduktan sonra Türkistan egemenliği meselesi ile ilgili Kremlin'e gitmiş, Bolşevik yöneticileri Lenin ve Stalin'i eleştirip onlarla sıcak siyasi tartışmalar yapmıştı ki bu yüzden daha sonra çok büyük baskı ve sıkın-

tılara uğramıştı. Turar ile birlikte tüm Müslüman bürosu üyeleri sürgüne gönderilmişti. Turar, Bolşevizm olgusunu iki yönde değerlendirmişti. Bir taraftan Bolşeviklerin Sovyet hakkındaki düşüncelerini çok desteklemişti. Adı geçen sistemin Kazak toplumuyla uyum sağlayabileceğini hemen anlamıştı ve bu unsur onun Bolşevikleri desteklemesinin başlıca nedeni olmuştu. Fakat diğer yandan Bolşeviklerin proleter diktatörlüğü hakkındaki tutumlarına bir nevi karşı olmuştu. Turar'ın düşünceleri birçok Türk-Müslüman siyasetçi tarafından destek bulmuştu. Turar "Millet Cumhuriyetlerinin milli askeri olması gereklidir," diye şart koşmuştu. 1920 yılında Turar'ın talep etmesiyle Türkistan'da Kızıl Ordudan 30.000 Müslüman genci askere çağırılmış ve onlardan oluşturulan askeri birimler askeri hazırlıklara başlamıştı. Fakat aradan çok zaman geçmeden Müslümanların eline silah vermeyi tehdit gören Türk komisyonu orduyu dağıtmıştı. Moskova yöneticileri yüzünden dağıtılan Müslüman Kızıl Ordusunun sayısı iç savaş yıllarında Alaşorda hükümetinin oluşturmaya giriştiği milli polisten iki kat daha fazla olmuştu.

Turar, yönetim mekanizmasını organize etmesi açısından Türkistan'ı Kazakistan'dan daha yüksek bir mevkide tuttuğunu göstermişti. Zira Kazakistan yöneticilerinin çoğunluğu Orenburg Kazaklarından çıkan komünistler olmuştu. Mecliste ise 70-80 Rus'un içinde 10-15 Kazak siyasetçi bir kenara toplanıp sesini çıkaramaz hale gelmişti. Eskiden Müsbüroda Türk gençleri tüm işlemleri ana dilinde gerçekleştirmektedir. Meclis toplantıları sadece farklı Türk lehçelerinde yapılırken Orenburg'da Kazak dili hiç kimseye gerekmeyen dil halinde olmuştu. Turar, Kazakistan yöneticilerine milli meseleler hakkında kendi hazırladığı tezleri tartışmayı teklif etmişti. Turar'ın eserlerine bakılırsa onun savunduğu milli mesele tezleri Orenburgtaki Kazak siyasetçilerinin içinden Muhtar Avezov, Sımağul Saduvakasov, Muhammedkapiy Murzagaliev, Asfendiyar Kencin gibi aydınlarca desteklenmişti. Turar birzat Stalinin kendisinin yönettiği milli işler halk komiserliğinde, 1922 yılında toplam sadece 3-4 ay çalışmıştı. Fakat bu kadar kısa süre içerisinde muazzam iş çevirmişti. Bağımsızlık ideallerini savunan Turar'ın fikirleri ne yazık ki Bolşevik sistemi tarafından desteklenmemişti. Sömürgecilik ile şovenizmi korkusuzca eleştirmiş, Türk halkları konfederasyonu kurmayı teklif etmişti ve ekonomik ve siyasi bağımsızlığı hayal eden Turar 'pantürkist' 'halk düşmanı' olarak suçlanıp 1937 yılında hapse atılmıştı ve 1938 yılının 10 Şubat tarihinde katledilmişti. Adaletsizlik bununla bitmemişti, Turar'ın tüm ailesi çoluk çocukları, akraba ve yakınları eziyet ve zulüm çekmişti.

Gerçekte ise XX. yüzyılın başlarında Çar hükümetine karşı muhalif siyasi partilerin programları, çalışmaları, izledikleri yollar, kendi çıkarlarını savunabilmeleri, entelektüel kesime has uygarlık seviyesindeki kültürleri şimdiki ve gelecek nesillere örnek ve ders olacak şekilde olmuştu. Alaş hareketi milli özgürlük hareketinin büyük bir hedefiydi. Bolşevik yönetiminde ilerleyen ikinci grubu temsil eden aydınlar da elinden geleni esirgmeden mücadele verdiler.

Bu olgu XX. yüzyılda milli ruhun yeniden yapılanmasına yol açmış, milletin kendisini tanımasıyla birlikte, devlet aşamasına geçmiş, egemenlik, bağımsızlık, demokratik bir ülke, milli birlik, din ile devlet ilişkileri sorunları XX. yüzyılın gündemine konulmuştu. Bu şekilde biz bugün içinde bulunduğumuz bağımsızlığımıza kavuştuk ve dönemin başlarında yaşayan aydınların çabası devletçiliği yeniden yapılandırma yönünde olmuştu. Bununla birlikte Şubat Devrimi zamanındaki Kazak aydınlarının devletçilik uğruna mücadeleleri ve Sovyet yönetimi dönemindeki Kazak entelektüel kesiminin milli otonomi meselesini ortaya koyması o dönemin gerekliliği olmuştu.

Kazak aydınlarının milli devlet kurmaya yönelik yaptıkları çalışmalar, milli bağımsızlığın yeniden düzenlenmesi hareketleri, tarih sayfalarının incelenmesi temelinde o dönemin milli düşüncelerin oluşumu, bugünkü bağımsızlığın var olmasına yol açmıştı. Halkı için kendi hayatını feda eden canların bütün nesillerin kalplerinde sonsuza dek kalacağı açıktır. Halkı için canını feda eden aydınlar sadece kendilerini kurban etmemişlerdi. Lakin amaçsız totaliter sistem onların ailelerine, akraba, kardeş ve yakınlarına eziyet edip onlara baskı uygulamıştı. Dolayısıyla onlardan geleceğe nesil bırakılmamıştı. Kalan bazı aydınların suçsuz ilan edilmesine kadar onlar yürek burkan azap ateşi görmemiş miydi? Abay atamızın dediği gibi: "Büyük halkım Kazağım acıklı ulusum, bıçaksızın ağzına düştü sakalların".Asırlarca verilen bağımsızlık mücadelesinin sonucunda bugünkü Kazakistan dünyadaki tüm çağdaş demokratik ülkelerle eşit bir ülke haline gelmedi mi? Onlar halkının bağımsızlığı için savaşmışlar ve onlar gelecek nesillerin yüreklerinde sonsuza dek saklıdır.^

KAYNAKÇA

1. Asfendiyarov. C. Kazakstan tarihinin очерктери.-Almaty: Kazak universiteti, 1994
2. Abdulvahap Kara. Mustafa Çokay. Omiri, kuresi, şigarmaşılığı.Almaty 2004.
3. Golinkov D.L.Krushenie antisovetskogo podpol'ya v SSSR (1917-1925 gg.)
4. Galihan. Men kadet partiyasınan nege şıktım? Sariarka, 1918. _29.
5. Esmganbetov K.L: Alem tanıgan tulga. Almaty 2008.
6. Dvijenie Alaş,sbornik materialov sudebnyh protsessov nad alaşevtsami.Almaty 2008.
7. Kemengeruly K. Kazak tarihinan .Tandamalı.Almaty: Kazakstan 1996.
8. Kenjetayev B.A. Kazahskie uçebnye zavedeniya i protsess formirovaniya kazahskoy intelligentsii v seredine XIX- v načale XXvv. Kazan', 1998
9. Koygeldiev M. "Alaş kozgalısı" Almaty 1994, 1995, 2008.
10. Koygeldiev M.Bökeyhanov A. Şıgarmaları- Almaty: Kazakstan 1994.
11. Turkestan v načale XX veka: k istorii istokov natsionalnoy nezavisimosti. Taşkent,2000
12. Turar Riskulov şıgarmaların tolık jinagı 1,2,3,4 tomdar.Almaty 2007.
13. Nurpeisov Kenes . Alaş hem Alaşorda. Almaty, 1995.
14. Mustafa Çokay Tandamalı şıgarmaları 1,2,3 tomdar Almaty 2007
15. Muhtar Kazıbek, Gappar Maymakov. Kupiya kenester. Almaty 2007.

KAZAKİSTAN-TÜRKİYE KÜLTÜREL
İLİŞKİLERİNİN YORULMAZ EMEKTARİ
ABDULVAHAP KARA İLE RÖPORTAJ

Konuşan: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

— *Abdulahap Bey siz, Türkiye ve Kazakistan'da iki dilden birbirine yaptığınız çevirilerle, entelektüel kimliğinizle Türk akademik çevreleri ve okuyucuları tarafından yakından tanınıyorsunuz . Siz Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyesisiniz. Yani tarihçisiniz. Ama edebiyat alanında da yaptığınız çevirilerle tanınıyorsunuz. Türkiye'ye gelmeniz ve tahsil hayatınızı... isterseniz sizi biraz tanıyalım.*

— Babalarım 1952 yılında Türkiye'ye gelmişler. Ben 1961 yılında İstanbul Zeytinburnu'nda doğdum. Zeytinburnulu olmakla gurur duyuyorum. Herkesin doğduğu yer kendisi için önemlidir. İlginç bir tahsil hayatım var. Yeşilköy Ticaret Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi Elektronik Yüksek Teknisyenliği ve ardından İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü. Ticaret, elektronik ve tarih benim eğitimimin üç önemli sac ayağı. Ticaret lisesi ekonomik konuları anlamamda ve özellikle 10 parmak daktilo eğitimini almam hızlı yazmamda önemli oldu. Elektronik ise bugünkü internet ve bilgisayar çağına uyumumu sağladı. Tarih ise temel mesleğimdir. Bugünkü bilgi çağı veya postmodern çağ dediğimiz çağ böyle bir çağ. Yani tek bir alanda uzmanlık artık yetmiyor. Birkaç dalda uzman olmak gerekiyor. Bir uzmanlık alanım da gazetecilik. 1988-1995 yılları arasında Almanya'nın Münih şehrinde bulunan Özgürlük Radyosu Kazak Türkçesi yayınlarında editör olarak çalışmam da bana önemli katkılar sağladı. Belki internette çokça yazılarımın çıkması bu gazetecilik alışkanlığından gelse gerek, önemli bulduğum, faydalı gördüğüm konularda yazmadan edemiyorum. Edebiyattaki çevirilerime gelirse, ilkokuldan beri okuma sevdalıyım. Roman veya hikâye kitabı buldum mu okuyup bitirmeden bırakmam. Mesela ilkokul, ortaokul dönemimde arkadaşlarla oynuyoruz, birisinin evinde raflarda roman gördüm mü, oyunu bırakır o kitabı okumaya koyulurdum. "Arkadaşlar siz oyuna devam edin, ben şu kitabı bitireyim" derdim. Bu da bana edebiyat sevgisini aşıladı herhalde. Şimdi Kazak Türkçesinden edebi eserleri çevirerek Türk edebiyatına katkı yapmaya çalışıyorum. Aynı zamanda çok okuma insanın yazma kabiliyetini de geliştiriyor.

— *Kazak Edebiyatından oldukça önemli çeviriler yapıyorsunuz. Bu çevirilerinizin birçoğu kitaplaştı. Kazakistan-Türkiye edebî alakalarında çok önemli bir yeriniz var. Daha açık bir ifadeyle bu işte bir öncü rolünüz var. Sizi sadece Türkiye'deki yayın organlarında değil aynı zamanda Kazakistan'ın Juldız, Ana—tili, Türkistan, Alaş Aynası, Egemen Kazakistan gibi gazete ve dergilerinde önemli kültür meseleleri ve aydınlarla ilgili makalelerinizi röportajlarınızı okuma imkanı buluyoruz. Biraz bu çevirilere değinebilir misiniz? Bu çeviri süreci sizin hayatınızda nasıl başladı?*

— Bu çeviriler bir boşluğu görmemden başladı. Hem Türkiye Türkçesi ve hem de Kazak Türkçesine iyi derecede hâkim olmam beni çeviri alanına yöneltti. Kendime Kazakistan'da Türkiye'yi, Türkiye'de Kazakistan'ı tanıtmamı misyonu yükledim. Türkiye'de olduğum için Türkiye Türkçesinde yazmam normal. Ama Kazak Türkçesinde yazı yazabilme seviyesine çıkmam Özgür—lük Radyosunda oldu. Orada günde en az iki Kazakça makale yazardım. Bu benim Kazak Türkçesinde yazı yazmamı geliştirdi. Tercümeye de burada başladım. Uluslararası ilişkiler, ekonomi, tarih ve kültür konularında ABD ve Batı basınında Kazakistan ve Türk Dünyası ile ilgili İngilizce makaleleri Kazakçaya çeviriyordum veya basın özetleri hazırlıyordum. Bu da çeviri konusunda büyük bir tecrübe kazanmama sebep oldu. 1995 yılında Türkiye'ye döndükten sonra, Kazak gazete ve dergilerinde çıkan bazı önemli makaleleri Türkçeye kazandırdım. Bazı önemli Türkçe makaleleri de Kazakçaya kazandırdım. Böylece çeviri alanına girmiş oldum. Ben çeviri işlerinin çok önemli olduğuna inanıyorum. Ama maalesef Türkiye'de genelde bu önemsenmiyor galiba. Mesela akademik hayatta yazdığınız kitap ve makalelerde bilimsel manada puanlandırılıyor, ama yapılan çevirilere hiç puan verilmiyor. Bence bu çok yanlış. Akademisyenleri çeviri alanına teşvik etmek lazımdır.

— *Bir dilden başka bir dile kitap çevirmek aynı zamanda medenî birikim ve tecrübelerin diğer dile aktarılmasıdır. Çeviri sizin açınızdan nasıl bir önem taşıyor?*

— Doğru söylüyorsunuz, çeviri için sadece iki dili bilmek yetmiyor. İki dilin ait olduğu halkların kültürel özelliklerini de iyi bilmek gerekir. Çünkü kelime kelime çeviri bazen yeterli olmuyor, hatta yanlış anlamalara sebep olur. Mesela, Kazak Türkçesinde "Açlık zamanında "kuyka"nın tadı ağızdan gitmez" diye bir deyim vardır. Kazak yemek kültürünü bilerseniz, kuykanın koyun derisinin tüyleri ütülendikten sonra pişirilmiş hali olduğunu bilirsiniz. Ama Türk yemek kültüründe böyle bir şey yoktur. Dolayısıyla bu deyim "Açlık zamanında yenen derinin tadı ağızdan gitmez" diyemezsiniz. Çünkü bundan Türk okuyucu hiçbir şey anlamaz. Ama onun yerine "Açlık zamanında yenen kuru ekmeğin tadı ağızdan gitmez" diyebilirsiniz. Bunu yapabilmek için iki kültürü

Abdulvahap Kara

iyi bilmek gerekir. Onun için sıhhatli ve doğru çeviri önemlidir. Yoksa, büyük yanlış anlamalara yol açarsınız.

— *Her dilin kendine göre deyimleri ve düşünce dünyası, hayal âlemi var. Çevre ve yaşantılar kelimelerin şekillenmesinde, ifadelerin zenginleşmesinde, tasvirde önemli rol oynuyor. Kazak dilinden Türk diline çevirirken nelere dikkat ediyorsunuz. Ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz?*

— Güzel bir soru. Kazak Türkçesi özellikle tabiat tasvirlerinde, hayvanların isimlendirilmesinde ve insan huy ve davranışlarının anlatımında çok zengindir.

Bu tip durumlarda sıkıntıya düşüyorum. Mesela Kazaklarda çok hızlı koşan atlara "şaban, jüyrık, argımak, tulpar" gibi hızına göre çeşitli isimler verirler. Ayrıca atların yaşlarına göre "kulın, jabağı, tay, kunan, besti" gibi isimleri vardır. Bunların karşılığı Türkçede yok. Belki eskiden vardı, ama zamanla unutulmuş. Bir keresinde bir Kazak yazarın öykü antolojisini çeviriyordum. Bir akademisyen arkadaşımız antolojideki öykülerden birinin daha önce Türkçeye çevrildiğini söyledi. O öyküyü buldum. Ama okumadım da, bakmadım. Kendimi sınamak istedim. Ben bir tarihçiyim, acaba edebi çevirilerim nasıl? Önce ben çevireyim, sonra bununla mukayese edeyim dedim. Çünkü edebiyat çevirileri bilimsel çevirilerden farklıdır. Bilimsel çevirilerde akla hitap edersiniz, oysa edebiyat çevirilerinde gönüle, yani duyguya hitap edersiniz. Bu yüzden edebiyat çevirileri bir tarih kitabını çevirmekten daha zor ve ustalık isteyen bir iştir. O yüzden benden önce bir edebi çevirinin bulunmasını, kendimi sınamak için önemli bir fırsat bildim ve çevirime başladım. Öyküde bir köyün iki dağı arasında yerleşimi tasvir ediliyordu. En çok bu paragrafı çevirmekte zorlandım. Çünkü Kazakça bazı kelimelerin Türkçe tam karşılığı yoktu. Yakın kelimelerle zar zor çevirebildim. Çevirim bittikten sonra, ilk bakmak istediğim, bu kısmın nasıl çevrildiği idi. Ama çeviriye baktığımda bu paragrafın olmadığını, atlandığını gördüm.

— *Sizi sadece sempozyum ve başka bilimsel faaliyetlerinizden değil aynı zamanda basında da hakkınızda çıkan yazılarla tanınıyorsunuz. Zaman gazetesinin kültür sayfasında kitap meraklıları diye bir haber bölümü vardı. Sizinle ilgili orda uzun bir yazı yayımlanmıştı. Kütüphanenizi açmıştınız Zaman gazetesine. Geniş bir kütüphaneniz var. Bu kitap merakını sormak istiyorum. Kitapların sizin hayatınızdaki yeri.*

— Daha önce söyledim, çocukluğumdan kitaba meraklıyım. Ayrıca geniş bir okuma ve araştırma yelpazem var. Genelde Çağdaş Türk Dünyası ve özellikle Kazakistan üzerinde araştırmalar yapıyorum. Ama İslam öncesi Türklerden Osmanlıya kadar Türk tarihinin her alanıyla ilgileniyorum. Bu konularda bulduğum önemli kitapları kütüphaneme alıyorum. Ayrıca Sovyetler Birliği, Türk - Sovyet İlişkileri, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi de benim çalışma konularım arasındadır. Bu konulardaki önemli kitapları elimin altında bulunduruyorum. Ayrıca felsefeye özel ilgim var. İslam Tarihini seviyorum. Bu hususlarda da kitap topluyorum. İleride Türk Tarih Felsefesi ve Türk Devlet Felsefesi konularında yazmak istiyorum. Tarih alanında ne kadar geniş alanda çalışırsanız, ufkunuz o kadar genişliyor.

— *Tercümeyle ilgilenen bu yolda ilerlemeye çalışan genç çevirmenlere neler söylemek istersiniz?*

— Ben öncelikle gençlere İngilizce başta olmak üzere bir yabancı dili mutlaka öğrenmelerini tavsiye ediyorum. Ama burada bir parantez açarak yabancı dilde eğitime karşı olduğumu da söylemeliyim. Eğitim Türkiye'de Türkçe olmalıdır. Hatta bilgisayar dersleri bile üniversitelerde Türkçe verilmelidir. Bazıları efendim bilgisayar terimleri İngilizcedir, dolayısıyla bu dersi İngilizce vermek daha kolay ve verimlidir diyorlar. Doğrudur, bilgisayar dersini İngilizce vermek kolaydır. Ama o zaman güzel Türkçemiz bilgisayar konusundaki gelişmeden kalıyor, köreliyor. Bilgisayar dersini Türkçe vermek başlangıçta zor olabilir, ama bilim adamlarımız zorlandıkça Türkçe karşılıklarını yaratacaklardır. Böylece Türkçe teknik alanda da gelişecektir. Bizler kolay yolu değil, milli kültürümüzün, dilimizin gelişmesi için zor olan yolu seçmeliyiz. Dünyada kolay ne var ki? Ama üniversitelerde dil hazırlık sınıflarının olmasını destekliyorum. Üniversite öğrencileri İngilizceyi çok iyi derecede öğrenmeli. Ama dersleri Türkçe görmelidir. Eğer bir mühendis veya bir öğretim üyesi bilgisayar dersini çok iyi bir şekilde İngilizce verebiliyor, ama Türkçe veremiyorsa ve bunu da devlet teşvik ediyorsa, buna doğru bir politika diyebilir miyiz? Devir küreselleşme, postmodern veya bilgi çağı denilen devir. Bu devirde dünya ile iletişim kurabilenler ön plana çıkacaktır. O yüzden yabancı dil önemli, ama kendi Türkçemizi ihmal etmeden. Ayrıca gençlere her fırsatta yabancı dilden Türkçeye önemli eserleri tercüme etmelerini salık veriyorum. Çünkü, hem yabancı dilleri gelişecek ve hem de Türkçe yazma kabiliyetleri. Çevrinin kullandığınız dili geliştirme özelliği de vardır.

— *Son olarak çeviriyle, sizce bu postmodern dönemde edebiyat nereye gidiyor, önemi artacak mı, azalacak mı?*

— Bence edebiyat hiçbir zaman olmadığı kadar bu yeni dönemde önem kazanacaktır. Artık dünyada sıcak savaşlar, silahlı savaşlar dönemi bitti. Bun-

dan sonra kültür savaşları başlıyor. Kültürüne sahip çıkan, geliştiren milletler kazanacak, bunu yapamayanlar yok olacak veya önemsizleşecek. Bunun için kültürün temel ayağı edebiyat önem kazanıyor. Ayrıca edebiyat büyük bir sanayi olacaktır. Büyük bir gelir kaynağı olacaktır. Bunu şimdiden görmeliyiz. Gençleri roman, senaryo, sinema, televizyon yapımları alanında yaratıcı olmaya teşvik etmeliyiz. Artık böyle yapımlar sadece Türkiye için yapılmamalı dünya okuyucuları için yapılmalıdır. Diğer bir ifadeyle, eğer sizin yazdığınız bir eseri bir Amerikalı, bir Alman okumuyorsa, Türkler de okumayacaktır. Yani küresel çapta yazmak zorundayız. Bunun için sadece Türkiye'yi değil, dünyayı da iyi tanımalıyız. Ayrıca dünyada gelişmiş ülkelerde bir edebiyat sektörü veya sanayisi oluştuğunu da fark etmeliyiz. Mesela bir Harry Potter kitabı dünyada çok sattı. Filmleri, reklamları İngiltere'ye milyarlarca dolar kazandırdı. Bu bir tesadüf değildir. Kitabın yazarı J. K. Rowling eserini ilk başta hiçbir yerde yayınlamamıştır. Yayınlanacak nitelikte bulunmamıştır. Yıllar sonra bir ajans kitabın konseptini beğenerek yayınlamaya karar vermiştir. Ancak kitabın içeriğini büyük oranda değiştirmiş ve küresel çapta ilgi çekecek özellikler eklemiştir. İşte böyle profesyonel ajanslar bizde de olmalıdır. Yetenekli yazarlara yol göstermelidir. Onların ürettiği yaratıcı konseptleri dünya ölçeğinde geliştirmelidir. Şimdi Harry Potter kitabı İngiltere'ye milyarlarca dolar döviz kazandırıyor. Oysa binlerce kişinin çalıştığı narenciye alanında portakal ihracatından Türkiye'nin kazandığı yıllık döviz miktarı 100 milyon dolar civarındadır. Yani edebiyat alanının büyük bir sanayi olduğunu artık görmeli ve buna göre çalışmalarımızı yapmalıyız.

— *Hece Öykü dergisi okuyucularıyla görüşlerinizi paylaştığınız, bu röportajınız için teşekkür ederim.&*

BEYİMBET MAYLİN*
Türkçesi: Abdolvahap KARA

KAVGANIN BAŞI-DAYRABAYTN İNEĞİ

Kolhoz yönetiminin başkanı Külzayra isimli kadın, siyah atkıyı başına iyice sarmalayıp somurtup oturan biriydi. Nadiren konuşurdu. Konuşunca sesi öfkeli çıkardı.

— Sizden bir şey sormak istiyordum, - dedi Külzayra.

Ne soracak diye dikkat kesildiklerinde:

— Sizler bizi niçin boş yere yoruyorsunuz, ocak başında oturup kül çıkarmaktan başka, biz ne işe yararız?! - derdi.

— Öyle demeyiniz, kadınlara eşitlik zamanı, kadın eşitliği kağıt üstünde kalsın, fiiliyatta olsun. Sizin gibi kadınları işe alıştırıp öğretmek lazım, - dersenez:

— Bizi rahat bıraksalar, o "eşitlik" denen şeyi istemezdik. Eskiden beri bize bakan erkekler yine bakmaya devam etseler olmaz mı? - derdi.

"Eşitlik" hakkında konuşmaya devam ederseniz, Külzayra bu konuya yanaşmaz. "Bunun sebebi nedir?" - diye sorarsanız:

— Daha önce böyle bir şey görmemiş kadın, toplum işleri kolay mı, birisi ileri, birisi geri konuşarak başını ağrıtır, sonra kızgınlığından konuşuyor, - derler.

Gerçekten de öyle: Dayrabay'ın ineği, büyük tartışmaya yol açan ineğinin kavgası kimin olsa da başını ağrıtırdı...

..."Algabas" grubunun üyeleri mektebe toplansın diye haber salınmış. Herkes birer ikişer geliyordu. Gruptaki 63 ailenin yerleşimleri dört mahalledeydi. Bir mahalle ile ikinci mahallenin arası 8-10 kilometredir.

— Atlar zayıf, çoğunluğu yürüyemiyor, yaya gelmekte gecikiyorlar, - diyorlardı.

Grup toplantısı iki günde bir yapılıyordu. Temsilci, imece çalışmalarına sık geldiğinde günde iki defa toplantı olması da mümkündü. Taa 10 kilometre ötedeki yerleşimdeki üyeler bu toplantıların hiç birinden geri kalmıyordu.

Bugünkü toplantı - önceki toplantılardan farklıydı. Bugün grubun yeni tüzüğü kontrol edilecek: tüzüğün ekleri gözden geçirilecek. Yeni tüzükte birçok değişiklik var, bunlar kolhozcuların hayatına uygun düşecek gibi görünüyordu. Fakat bunu bile az bulanlar vardı.

— Gönüllülük denmiş ya, girmesek de olurmuş, - diye esmer adam yüzünü ekşitti.

"Gönüllülük" olunca gruptan kaçmak mı gerekir?.. Kaçma sebebini bazıları grup yönetimine yüklemek istiyor:

— Grup olmuştuk, nefeslenemez olduk: hayvanlarımızda, canlarımızda dur durak kalmadı, - diyorlar.

İlçe görevlileri aşırıya kaçarak hayvanların hepsini ortaya almışlar ve grubu komüne çevirmişlerdi. Grup yönetimi bunu kendince büyüterek tamamen genişletmişti. Birinin altı aylık buzağını, birinin bir yaşındaki buzağını, birinin tayınını avlusundan götürerek kesmişler ve satmışlar. Bunların arasında "çocuğundan da çok severek" baktığı Ahmet'in kızıl buzağısı da gitmiş. Tek kendisi bir kova süt veren - Dayrabay'ın ineği de bunlar arasındaydı. Halk tedirgin olmuş ve gruba olan hevesleri birden kaybolmuştu... sonra "gruba girmek de, çıkmak da isteğe bağlı" sözünü halk kendine göre yorumlayarak, ikinci manayı çıkarmak istiyordu.

— Saduvakas isimli açığöz birisi vardı. Bu yoksullar arasında fitne sokmaya çalışmış: halkı evine toplayarak "gruptan çıkın, dağılın" diye nasihat veriyor, - dedi Casıbay koşarak gelerek.

Saduvakas gerçekten de açığözmüş. "Saduvakas aramıza katılmasın!" diye yoksulların çoğunluğu bir zamanlar onu aralarından uzaklaştırmışlardı. O Saduvakas bugün "himayeci" oluyor! Dünkü örgütlenen yoksullar, bugün Saduvakas'ın fitnessinin peşinden giderlerse, ne olurlar?..

Üst tarafını hayvanların yiyerek budadığı otların ortasında üç kişi konuşuyor. Birisi - yoksul, ikisi orta halli işini bilenler. Ne konuşuyorlar acaba? Gruptan çıkmamak gerektiğini mi, yoksa çıkmak için aralarında söz birliği mi ediyorlar?..

— O iki açığöz Dutpay'ı ortalarına almışlar, toplantıya karşı dolduruyorlar, - dedi Veli.

— Konuşmasınlar diye bir kanun yok. Konuşsun, sarmaş dolaş olsunlar. Fakat Veli'nin söylediği gibi bir şey yapıyorlarsa, insafsızlıktır.

Herkes toplandı. Okulun küçük odası sıkışık vaziyette doldu. Yer bulamayanlar çocukların sıralarının üstüne çıktı. Mektebe evini kiraya veren kişi:

— Sıraların üstüne oturmayınız, kıracaksınız, - diye çırpınıyordu.

— Kırılırsa sen ödemeyeceksin ya, her ay alacağın kirana bak, yeter, - dedi birileri.

— Öyle söyleme, mektep halkın malı, kırılmasın! - dedi bir başkası.

Toplantı açıldı. Bir başkan seçmek lazımdı.

— Masaya yakın oturuyormuş, İristi başkan olsun, Abiş sekreter olsun! - şeklinde bir teklif geldi.

İristı divan başkanı olarak masanın orta kısmına oturdu. Gülümsüyordu.

— Toplantının gündemini ilan ediniz, - dediklerinde:

— Sizler söyleyiniz, - dedi gülümseyerek.

Gürültü yapan topluluğu disipline sokmak gerekiyordu.

— Hey, gürültücüler, kesin artık, bu kişi konuşmak istiyor, - dedi İristı.

Bir saat kadar süren konuşma: ekonomik grubun ne olduğu, nasıl kurulacağı, yeni tüzük için değişiklikleri kapsıyordu...

Soru cevap kısmına geçildi.

— Benim bir sorum var! - diye somurtkan esmer bir adam yerinden fırlayarak kalktı. Astragan siyah börkünü sıraya vurdu. Bu Dayrabay idi.

— İşte şimdi inek konusu başladı! - dedi topluluk.

— Bu inek meselesinden kurtulacağımız gün gelecek mi acaba?

— Devamlı bunu söylemekle ne elde edecek?

— Uzaklardan gelen bir kişiymişsin, izniniz olursa arz etmek istediğim bir şikayetim var, - dedi Dayrabay temsilciye.

Dayrabay dilek ve şikâyetlere geçilmesini istiyordu.

— Dilek ve şikâyetleri bırakalım, önce sorular varsa alalım! - dedi birileri.

— Kesme, yoldaş, niçin sözümü kesiyorsun? Ben söylüyorsam, derdimi söylüyorum. Derdimi söylemekte özgürüm!.. Bu gazete ne diyor. Oku! - diye Dayrabay katlanmış gazeteyi cebinden çıkardı.

Soru kısmı bırakılıp Dayrabay'a herkesten farklı olarak söz vermek durumunda kalındı. "Kısa öz konuş, sorular kısmı bittikten sonra konuş" deseler, Dayrabay öfkesinden kuduracak. Çünkü, "ineğin intikamı" Dayrabay'ın yüreğinde bir yara olarak yer etmişti.

— Değerli yoldaş, "ineğin meselesi" diye toplum gülüyor. Topluma gülünç gelse de, bana hiç de gülünç değil. Ben yolsuzluklarla ilgili bir şeyi söylemeden duramam. Yüzlerine karşı inadına söyleyeceğim! - diye başladı Dayrabay.

— Kısaca anlat, - diye yine birisi laf attı.

— Aman be, şimdi söyleyeyim de... "Özgürlük" dedikleri nerede? Temsilci yoldaş, bunlara söyleyiniz: konuşmamı kesmesinler, - diye Dayrabay eskisinden daha beter öfkелendi.

Toplum mağlup olmuş gibi sessizliğe büründü.

— Değerli yoldaş, ben kendim fakirim. Dokuz sene Semenav'ın koyunlarına yalın ayak baktım. Yalansa, burada bulunanlar söylesin. Sovyet Hükü-

meti kurulduktan sonra biraz kendime geldim. Bir iki sığırım oldu, kendi-me ev yaptım. Kendim gibi yoksulun birinin kızıyla evlenip aile kurdum. Böylece 1929 senesinin başıydı galiba, şu Casıbaylar ön ayak olup "kalavniya (traktör koloniyası) olacağız!" - dedi. "Olun, olalım" dedik. "Kalavniya" olduk, 4-5 traktör geldi. Traktörü daha önce kim görmüş: taylar korkup anasının sütünü emmekten vazgeçti; süt inekleri korkudan kovadaki sütü döktü, kadınları ezdi. Köydeki hayvanların hepsi ürküp kırlara kaçtı. Traktör yeni bir şey ya, eski ile yeni birbirine uyum sağlayamadı diye gülüşüyorduk. "Kalavniya" olan 40 ev ile 68 evin arsası tamam. Bize arazinin bir yerden tahsis edilmesi lazım. Kara Tomar'ın başından itibaren çekelim demiştik, Caken ve akrabaları karşı çıktı... "Kendimiz de yoksuluz, dededen kalan topraklarımızı kimseye veremeyiz" - dedi. "Kalavniyaya giriniz" desek yoksullar ateş püskürüp yanaşmıyorlar. Bu köyde adı çıkmış Saduvakas var ya, o bozguncuların başı imiş, - dedik. Kara Tomar'ın başına traktörü getirip dizdik, o karşı çıkan yoksullar değnek ve sopalarını sürükleyerek geldiler. Bizden kavga edecek adam çıkmayınca, toprağı sürdürmeyeceğiz diyerek traktörün önüne uzanıp yattılar. Yatanları kaldırıp yoldan çıkardık. Bu söylediklerim yalan-sa, burada oturan Casıbay söylesin. Komünes¹ ya, gizlemez. Böylece traktör 20 kadar gün çalışıp 200 deste toprağı sürdü. Tohumun eksikliğini hazine giderdi. "Bu ekin çıkacak olursa, gırtlığımız kadar kazanca batacağız" - diye yüzlerimiz gülüyordu. Bir zaman sonra ekinler çıktı. Toplu halde bir yerden biçtik. Siloya yığdık. Tarttığımızda yedi bin put² tahıl çıktı. Buna inanır mısınız? Bu yoksulların bugüne kadar görmediği bir zenginlikti... Fakat bu zenginliği biz hiç görmemiş, elimizle hiç tutmamış gibi olduk. Sebebini de söyleyeyim, yoldaş, yedi bin put içinden 2500 putu önümüzdeki seneye tohumluk diye ayırdık, yüzde 35'ini "kalavniya" aldı. Yemek içmek için 12 puttan hisse düştü deyince "Kazakistan'ın sistemi farklıymış. Kazakistan'daki kolhoz grup üyeleri yılda sadece yedi put alıyormuş" sözü ortaya çıktı. "Yoksul hizmette yarışacaksın" - dedi. Yarıştık, iki üç puttan tahıl verdik. Bu tahılın parasını doğudaki Kızıl Ordu'ya bağışladık. Bunu içten gelerek samimiyetle yaptık. Az bir şeyimizin çoğunluğun işine yaradığına sevindik... Böyle otururken "ihtiyat fonu" denilen şey çıktı. Ona da hayır demedik, verdik. Nasıl olsa tohumluk hazır, yeme içme için bir şeyler buluruz, - dedik. Eldeki azıklarımız bitmişti. Satın alacak durum nerede!.. Üstelik grubumuzun şekli de değişti. Casıbay geçen sene "kalavniya"ya bizi soktuğunda, - sadece insan emeği ile iş makineleri ortak olacak, - demişti. İlçeden saç baş dağınık bir temsilci gelerek (kendisine "olağanüstü temsilci" mi ne - öyle bir şeyler demişti). "Hayvanın da ortak, canın da ortak, evin de ortak" - diye dıretti. Buzağı da, inek da orta malına dönüştü gitti... Mesele - hayvanların hepsinin ortaya düşmesi değil, şu tohumu bulmak da oldu. "Bu nasıl olur, ha-

ni bizim tohumluklarımız hazır mı ya?" - diye aramızda konuşuyoruz. "Yok, bulacaksınız!" diye temsilci baskı yapıyordu... Yine ilginç bir şey daha var; bende baş sayısı az. Bir evde sadece yengenle ikimiz yaşıyoruz. Adam sayısı az olduğu için, bir iki hayvanın, bir iki dönüm yerin olduktan sonra vergiye tabi oluyormuşsunuz, bir som³ 70 tıyın⁴ vergi düştü bana. Bu vergi belası çıkınca ve tohumluğu vergi memurlarına pay edince, bana 21 put tohumunu düşmesini mi? Şimdi Dayrabay eylemci ol bakalım! 21 putu ödeyip kurtulmazsan eylemcilik nerede? Canım burnumun ucuna geldi. Satın alacak param yok, eldeki iki ineğimi kolektif kayıt etmişti, yanına bile gidemiyoruz. Karımın baba ocağından getirdiği eski bir halım vardı, satacağım dediğimde, kadın bağırıp yanına bile yaklaştırmıyor. Şimdi ne yapmak lazım...

— Yahu bizim tohumluklarımız hazır değil miydi? Bu seneki tohumluklarımız nerede? Tohum deposuna 2500 put tahılı temizleyerek gece gündüz nöbet tutarak doldurmadık mı?.. - diyorum.

— Onunla işin olmasın, o ihtiyat tahılına hesap olundu. İlçe yönetimi öyle uygun görmüş, - diyorlar.

Dayrabay'ın morali bozuluyordu, "eylemcilik" bitiyordu. "Yeni sisteme sadık bir yoksul olacağım diyorsan, 21 putu öde ve kurtul" - diyor temsilciler. Aslanım, gücüm olsa, elimde olsa, Dayrabay Sovyet Hükümetine karşı gelen yoksul olur mu? Gücüm yetmiyor, bulunmuyor, o zaman ne yapacaklar, dönek mi olacağım?..

Evde duramadım. "Dönek yoksul olursun!" sözü yüreğimi titretiyor. Bütün gücümle arayayım, ne yapsam da "sadık" olmaya devam edeyim - dedim. Fakat, para yok, kim verecek, moralim bozulup evde oturuyordum, karım rahatsız etti.

— Azık bitti, yemek bul! - dedi.

Tohumun üstüne şimdi de azık aramak lazım!

— Yaya kalmaktan ölmeyiz, kahverengi ata karşılık kesimlik hayvan bul, -dedi kadın.

Ölmeden önce kahverengi atımı elden mi çıkaracağım ?.. Tam bunun ertesi günü çıkmazda otururken, Seyit gelerek:

— İneğini kontrata, - dedi.

— İnekte senin ne işin var? - dedim.

— Düzgün konuş, yoldaş, karşılık gösterirsen, alıcıya ineği vermezsen, hayvan hazırlığına karşı geldin diye mahkemeye vereceğiz, - dedi.

— Onun ötesinde vereceğin başka makam da var mı? - demiştim ki, kalem kâğıt çıkararak yazmaya başladı.

Mahkemeye veriyor zannettim. Mahkemenin ötesi hapisanedir. Hapishane de benim yatmadığım bir yer değil, atımı çaldı diye iftira atarak Esmammed beni 25 yıl cezaıyla hapse attırmıştı... Hapse girdiğimde, eski bir ta-

nıdığımız hırsız Koyşıgul oradaymış: "Beni hırsız diye gösterenlerden biri sendin, şimdi elime düştün mü?" diyerek Koyşıgul yumruğu yapıştırmıştı. O zamanki hapishane, o zamanki dayak gözümün önüne geldi, sinirli bir adamım, öfkelenirsem isyan ederim.

— Benim belam oldun, madem mahkemelik oldum, önce seni de benzeteyim, sonra mahkemeye gideyim! - diye Seyit'in üzerine çullandım.

Yönetimin memuruna karşı geldin diye ertesi günü beni burada oturan yönetim ilçe merkezine yaya sürdü... Hava soğuk ve fırtına. Rüzgâr önümüzden... Zayıf koyu doru atın sırtında Küsebay geliyor. Küsebay dediğim - şu oturan kişi, beni götüren bu... Üşüyüp dermanım kalmayınca:

— Şu köye gidip ısınalım, - diyorum Küsebay'a... Bunun bir inatçı tarafı var:

— Olmaz, acele götür demişlerdi, - diyen Küsebay bir türlü kabul etmedi...

Sinirleniyorum. Dönüp bakıyorum, Küsebay yana kaykılmış geliyor, elinde kamçısından başka hiçbir şeyi yok, bir zaman sonra geri dönüp atıldım, Küsebay'ı yere düşürüp koyu doru ata kendim bindim ve kaçtım...

İlçeye geldim. "Hapishane nerede?" - diye önüme çıkan herkese soruyorum. Yüzüme şaşkın ifadelerle baktıktan sonra hepsi geçip gitti. İdari memurlardan sorayım diye gelirken cüsseli, uzun boylu bir genç önümden geçip gitti. Elinde dosyası var. İdarecilerden biri bu olmalı diyorum, fakat benim daha önce görmediğim bir kimseydi.

— Evladım, hapishaneler ne taraftadır? - dedim, dönüp baktı ve:

— Öylesine mi sordunuz? - dedi.

Ben hapishaneye yatmaya geldiğimi söyledim.

— Zengin miydiniz, yatmaya yalnız gelmenizin sebebi nedir? - dedi.

— Yoksulum, evladım, Üçüncü köyün bir zamanların Dayrabay isimli eylemcisi benim. Yönetim üyesinden birisini dövdüm. Yolda beni götürmekte olan görevliyi atından attım ve atına bindim, böylece yalnız geldim, - dedim.

Yüzüme biraz bakıp durduktan sonra:

— Daireye gidelim, yürüyünüz, - dedi.

İlçe komite binasına götürdü, bir sandalye verip oturttu. Kendisi karşıma geçti:

— Şimdi başınızdan geçenleri anlatınız, - dedi.

Ben anlattım, o dinledi. Anlattıklarımı yazıyordu. Yoksa sorgu memuru muydu, benim ifademi almasının sebebi ne diye düşünüyorum. Fakat sorgucunun ifade alması farklı olurdu, ifade almadan önce ana, babandan başlayarak tüm sülaleni sorardı.

— Sizi tutuklamaya kimsenin hakkı yok, ben soruşturacağım, siz evinize dönünüz, - dedi o genç bir süre sonra.

Sevincimden gülmek istedim. Görevini sordum, ilçe komitesinin yeni gelen sekreteri imiş. Ondan sonra derdimi söylemeye başladım.

— Evladım, 21 put tohum bela olup yapıştı bana. Ödemezsem "dönek yoksul" olup görüneceğim. Beni şu "sadıklıktan" alsanız olmaz mı? - dedim.

— Fazla tahılınız varsa, ödeyiniz, bulamıyorsanız sıkıntıya düşmeyiniz, sadakat budur, - dedi.

Sözlü beyanata güvenemiyordum, yerinden kalktı ve bir gazeteyi alıp geldi: -"tohum isteyin diye yersiz baskı yapanlar varsa, bu gazeteyi okutunuz, bunun içinde parti merkez komitesinin kararı var" - diye gazeteyi bana verdi. O zaman verdiği gazete, - diye Dayrabay "Sovyet Köyü" gazetesini uzattı.

— Ben okuma bilmem, benim hakkımda yazılanlar bunun bir yerinde olmalıdır, - diyerek Dayrabay gazeteyi tutup temsilcinin yanına geldi.

Oradaki herkes lafa karıştı.

— Yoldaş temsilci, Dayrabay'ın şikâyetini dinleyecek misiniz, yoksa toplantıyı devam ettirecek misiniz? - dedi birisi.

— Böyle şikâyetler hepimizde var. Dayrabay'ı dinleyecekse, hepimizi de dinlersiniz, - dedi bir başkası.

— Benim teklifim - şikâyet durdurulsun, önce toplantı yapılsın. Hava kararıyor. Evde kendimizden başka hayvanları toplayacak kimse yok. Yürüymeyen, zayıf, hasta hayvanlarımız var, kötü bir mevsim, bir yerlere çarpıp telef olmaları mümkün, - diye biri endişesini dile getirdi.

Dayrabay çabalamakla birlikte, çoğunluk ağır bastı, şikâyet durduruldu, sorular başladı.

— Şu kolektiften çıkmak mümkün mü? - dedi birisi.

— Mümkün.

— Öyleyse ben çıkıyorum.

— Niçin?

— Çünkü, - diyerek konuşan adam öne doğru geldi: -Dayrabay'ın başına gelenler benim de başımda var, mal-mülkte özel mülkiyet olmuyor. Bu sene diktirip giydiğim yeni bir paltom vardı, buna bile sahip olamadım. Kayrabay isimli tanıdığımız "ilçeye gidecektim" diye ödünç aldı ve bir daha getirmedi. Daha sonra istediğimde: "işin olmasın, mülk ortak" dedi. O da yanlış. Dedem ölse kesmeyeceğim dediğim bir semiz ala tayım vardı. İyi bir aygırın nesliydı, büyüyünce iyi bir at olur diye düşünürdüm... Bir gün kadın dışarıdan feryat ederek eve geldi - "ala tayı götürüyorlar" - dedi. Koşarak dışarı çıktığımda, yönetimin adamlarını gördüm.

— Hey, durun niçin götürüyorsunuz, sebebini söyleyin, - dedim.

— Hayvan senin değil, kolektifin, yoksullara kesip dağıtacağız, - dedi.

Ne diyeceğimi bilmeden şaşırıp kaldım. Ala tay bağıra bağıra gitti, anası bağırıp çağırıp avluda duruyordu. İnsandan bile fazla kıymet verip büyüttüğüm

tay. Kesip etini yesem benim boğazımdan geçmez miydi? Benim mal-mülkümün ne kadar olduğunu buradakilerin hepsi biliyor. Sekiz sığır geçen sene vardı, bu sene de var. Güzün bir Rus'un ineğini satın alarak kestim. Bugünlerde evde et yok, iki sığırım buzağıladı, onun sütüyle besleniyoruz. Azığı bitmiş, aç oturan yoksul yok demiyorum, var olabilir, fakat ala tayın eti hakikaten bu yoksullara ulaşıyor mu? Biz gün boyu alnımızdan terler akıtarak çalışırken, o bedava yiyenler köyde geziyorlar, boş boş dolaşıyorlar...

— Onlar kim, açık konuşsana, - dedi yanındaki biri.

— Açık konuşmak gerekiyorsa, ne var konuşurum: Ercakıp'ı ne yapacaksın? Ercakıp iyi çalışıyor diye bilir misin? Gücü kuvveti yerinde iyi bir genç. Yazın çalışsa topu topu üç kişilik ailesine yiyecek bulamaz mı?! İşte böylelerini soruştursanız... Bu yüzden ben çıkmak istiyorum, - dedi.

— Yoldaş temsilci, - dedi kısa boylu sarı adam, kolektife zorla alınan kişiler ayrılabilir diye yazılmış gazeteye, bunu sizler destekliyor musunuz?

— Sonuna kadar destekliyoruz.

— Orta halli biri çıkmak isterse, kızmaz mısınız?

— Kızmayız.

— Öyleyse, ayrılıyorum. Niçin ayrıldığımı ben anlatmayayım, siz de soramayınız.

— Anlatsın, anlatsın, - diyen sesler çıkmaya başladı.

— Yoldaşlar, zorlamanın olmadığı konusundaki hükümetin sloganına dayanıyorum, zorlamaya hakkınız yok.

— Onun ayrılma sebebini ben anlatabilirim, - diye Casıbay yerinden kalktı.

— Anlatsın mı?

— Anlatsın.

— Casıbay anlatmasın, kendisi anlatsın.

— Hayır, Casıbay anlatsın!..

Biraz gürültülü konuşmalardan sonra Casıbay'a söz verildi:

— Yoldaşlar, ben başından itibaren anlatacağım, - dedi Casıbay burnunun ucu terleyerek.

— Bu kişinin ismi Aysarı, babası Canbuvra'dır. "Canbuvra ata binip idareyi eline alınca, halk kuzu gibi oldu" derdi yaşlılar...

— Babasında ne işin var?

— Casıbay'ın olduğu yerde bozgunculuk vardır!

— Casıbay kavgalı olduğu için söylüyor, - şeklinde konuşmalar çoğaldı.

— Hayır yoldaşlar, ben kavgalı olduğum için değil, bildiğim için konuşuyorum. Canbuvra'yı bilmiyorsam da, Aysarı'yı biliyorum. Nikolay devrinde Aysarı'nın altı sene muhtarlık yaptığını biliyorum; muhtarlık döneminde rüşveti hadsiz hesapsız aldığını biliyorum. Sadece ben değil, hepiniz biliyor-

sunuz bunu... Doğru şimdi orta halli diye aranızda aldınız, bunun hakkını verdi mi?, "Bozgunculuğun kaynağı bu" diye yoksulun arasına fitne sokup ortalığı karıştıran bu değil mi?.. Fitne yapmasa, niçin evinde gizli toplantı düzenliyor? İki taraflı koşuşturup Rus-Kazak'ın hesabını niçin topluyor?..

— Yoldaş, bir çift laf etmeme izin veriniz! - diyerek Aysarı yerinden kalktı. -Casıbay'ın beni mahvetmek istemesi sadece bugün değil, bundan on sene öncesinde de olmuştu, Allah koruduğu için hala ayakta'yım. Ecelim gelmezse, daha da yaşayacağım diyorum. "Kolhoz grubuna girip girmemek isteğe bağlı" - diye parti merkezi söylemiş, ben ona dayanıyorum... Şimdi ben gidiyorum! - diyerek Aysarı kapıya doğru yürüdü.

— Kendin gitmezsen, biz kovalım diye düşünüyorduk, - dedi Casıbay.

— Casıbay bu sözü hepimize söyleyebilir, ondan önce kendimiz gidelim,- diye Ömirzak kalktı.

— Ben de gidiyorum, - diye Cavke kıpırdandı.

Herkes yavaş yavaş kalkmaya başladı. Herkes birbiriyle bir şeyler konuşmaya başladı. İçerisi gürültüye boğuldu. Toplantının başkanı İristi ağzı açık, hayretler içerisinde:

— Yiğidim, ne oluyor? - dedi.

Huzursuz olan topluluk birbirinin peşinden çekerek altmış sekiz adamdan yirmi kadar adam kaldı. Casıbay'ın teri şakaklarından akmaya başladı. Kalan yirmi adamın sekizi parti üyesi, dokuzu komsomol. Parti teşkilatının, komso-mol teşkilatının bu topluma az da olsa etkisi yok muydu?

— Bu nasıl oldu, - dedi Casıbay şaşırarak.

— Nasıl olsun, Aysarı ile Saduvakas'ın kargaşası. Propaganda yaparak hepsini dalgalandıran onlar, - dedi Dutbay.

— Sizlerin yaptığınız propagandalarınız nerede? Örgütlediğiniz yoksullar nerede? Aysarı kadar olamadınız mı?.. - diye temsilci onları sıkıştırmaya başladı.

— Hayır, böyle anlamayınız, yoksa hata olur, - dedi Casıbay terini sile- rek: Bizim örgütlediğimiz yoksulumuz yok değil, yoksulun arasında bizim itibarımız yüksekti. Fakat bu kampanya ağır geldi. Tüm ağırlık yoksulların sırtına bindi. Suçu ilçede, ilçe yöneticilerinde buluyorum, - diyerek yapılan bir dizi yolsuzluğun olduğunu Casıbay ima etti.

Dayrabay eve endişeli geldi:

— Hey sizler niye oturuyorsunuz? - dedi.

— Ne oldu?

— Ne olsun: Saduvakas ile Aysarı halkı etkileyip kolhoz grubundan çıkın diye azdırıyor.

H E C E Ö Y K Ü

— Önce konuyu açan, ortalığı karıştıran sensin, Aysarı azdırmayın da ne yaparsın?!

— Bırak, Casıbay'ı yersiz suçlama, - diye Dayrabay karşı çıktı. Ben konuşuyusam, grup yönetiminin yolsuzluğunu söylemeye çalıştım. Her zaman da söylerim, İlçe komitesinde de söylerim... Gruptan çıkacağım diye bir şey söyledim mi?.. Niçin çıkayım gruptan?.. Kovsan da çıkmam!.. O Tınıbaylar nerede, onlar da karşı çıkıyor mu? - diye Dayrabay aceleyle dışarı çıktı.

Halk karmaşa içinde: içeriye bir girip bir çıkıyorlar. Geri gelenlerin artmasıyla halk tekrar toplandı.

— Yoldaş temsilci, gelecek olanların hemen hepsi geldi. Ben şikâyetimi dile getirip biraz öfkemi yatıştırdım. Geri kalanını ilçe komitesine anlatacağım. Siz işinizi başlatınız. 68 haneden 50 kişi buradayız. Bir kolhoza bu kadar adam az olmasa gerek, haydi başlayınız, - dedi Aliş.

— Aliş, bundan başka bende söz olur mu? Yoksullar grubunu geliştirme—den, partinin dediklerini yapmadan, Aysarı'nın dediğini mi yapacak zannet—tiniz? - dedi biraz düşündükten sonra:

— Yoldaş temsilci, ben partiye üye olsam olur mu? - dedi.

— Parti üye alacaksa, sizin gibi birini alır,- dedi temsilci.

— Öyleyse ben partiye üye oluyorum! Hey, Casıbay listene yaz: Dayrabay 1 Nisan 1930 tarihinden itibaren komünist oldu de. - Oradaki herkes güldü. Temsilci ortaya gelip kolhoz grubunun tüzüğünü okudu.«

Nisan 1930

Beyimbet Maylin: 1894 yılında Kazakistan'ın Kostanay Eyaletine bağlı Taraz ilçesinde dünyaya gelen Beyimbet 1913-1914 yıllarında Troisk şehrinde Vazife mektebinde öğrenim gördü. Daha sonra Ufa şehrindeki ünlü Aliye Medresesi'nde Tatar yazarları Muhit Gafuri, Galimcan İbrahimov gibi isimlerden ders aldı. Burada Başkurt şairi Seyfi Kudas ile sınıf arkadaşı oldu. Sağlığı bozulan Beyimbet medrese eğitimini tamamlayamadan evine döndü ve 1916-1919 yılları arasında öğretmenlik yaptı. 1919-1921 yılları arasında Sovyet Hükümeti'nin faaliyetlerine yardımcı oldu. 1925-1934 yıllarında basında çeşitli kademelerde çalıştıktan sonra 1934-1937 yıllarında Kazak Edebiyatı gazetesinin yazı işleri müdürlüğü görevini ifa etti. 1938 yılında vefat eden Maylin Kazak edebiyatına köy hayatını tasvir eden, sade Kazak vatandaşlarının günlük yaşamını konu alan 50'den fazla hikaye kazandırdı.

Köylü ağızıyla komünist

Rus ağırlık ölçüsü put: 16,2 kg

Sovyet döneminde rubleye verilen Kazakça isim.

Kuruş.

GABİT MÜSİREPOV*

Türkçesi: Abdulvahap KARA

GÖKYÜZÜNDE DÜELLO

Beyaz sarıklı, alacalı giyinmiş kara bıyıklı Hintli - Hindistan hava ulaşımı-
nın amblemi - sağ elini gövdesine koyarak kaldı, biz yolcular, uçağa bin-
meye başladık.

İngiliz uçağı gökyüzüne çabuk yükseldi. Delhi'nin her tarafında alev alev
yanan sığağı da kara bıyıklı ile birlikte yerde kaldı.

Sepserin temiz, berrak ve mis gibi havası olan uçak içerisinin bakımı iti-
na ile yapılmış. Sabahki temiz renk, hafif ve serin.

Birinci salonun birinci sırasında oturan yolcuların önünde küçücük bir
masa. Masa üstünde terleyen porselen kapta iki çeşit meyva suyu, plastik sa-
kız, kurşun kalem, kağıt ve zarf. Büyüklüğü iki avucu ancak doldurabilen gü-
zel kutularda iki iki konmuş sigaralar. Karşımızdaki duvarda sırayla dizilmiş
İngilizce basılmış dergiler.

İngiliz uçağı bizim "TU-104" uçağı ile karşılaştırıldığında çok daha yavaş
uçuyor. Buna rağmen gürültüsü yok, titremesi, uğultusu az. Bazen havayı te-
mizleyen klimanın hafif gürültüsü duyuluyor.

Ben Delhi - Kalküta - Hong Kong üzerinden Japonya'ya gidiyorum. Yo-
lum uzun. Aktarma yapacağım uçaklara tam zamanında yetişilirse, Tokyo'ya
kadar on saat uçacağım. Böyle olmazsa, iki gün uçmam da mümkündür. Bun-
dan önceki bir yolculuğumda Moskova'dan Tokyo'ya kadar 53 saat uçtuğum
da olmuştu.

Kravatı, ceketi üstümden çıkarıp evdeki gibi rahat oturmaya başladım.
Yeşil kutusu olan "Jambıl" sigarasını, ak kayınlı meydanda dans eden üç gü-
zel kızın resmi olan "Berezka" kibritini masanın üstüne attım ve ağzıma sa-
kız, elime de dergilerden birini aldım. Okuma yazma bilmeyen insanlar gibi
resimlerine bakıyorum. Reklam, reklam... Sabun, pudra, ruj ve makyaj mal-
zemeleri, Coca-Cola.

Bir ara gözüm Marilyn Monroe'nun resmine takıldı. O kısa bir süre önce ze-
hir içerek intihar etmişti. Monroe benim düşünceme göre, uzun süre parlaması
gereken bir yıldız idi. Şimdi kafamda birçok sorular dolaşmaya başladı. O gü-
zelliğiyle mi film yıldızı oldu, yoksa sanatıyla mı güzel oldu ? Yoksa bunun iki-
sini birden üzerinde toplayabilen kabiliyetiyle mi? Gazeteciler güzelliğinin mi,

H E C E Ö Y K Ü

yoksa oyunculuğunun mu peşine düştü? Gelişmiş toplum niçin ona düşman oldu? Şimdi artık onun intiharına o toplum pişman mı, değil mi? Şimdi bu soruların hiçbirine cevap yok. Bir yıldız parlayarak doğdu, çabucak söndü, unutuldu. Kendi doğdu, kendi öldü... suçlu yok, pişmanlık yok. Kıskançlık ayıp değil. Peşine düşmek ayıp değil. Bu toplumda unutulmak ayıp değil. Güle güle!

İlk sırada sadece iki yolcu oturuyoruz. İkimiz iki uçta, aramızda insan geçecek aralık var. Şimdi ben o adamın bana gözleriyle dikkatle bakmakta olduğunu hissettim. Japon mu, Koreli mi diyordur. Canı istiyorsa, baksın. Ben hala Monroe'nun ölümünü düşünüyorum. Tüm bir ülkeye zavallının güzelliği mi, olağanüstü usta oyunculuğu mu fazla geldi? Yoksa burjuva sinema sanatında bu ikisinden de yüksek tutulan başka özellikler mi bulundu ?

Komşum Rusça seslendi. Sol taraf kulağının tam arkasından güneş ışınları geliyor, kırmızımsı haleler şeklinde. Gözümüz serbestçe karşılaştı. Orta yaşta, uzun boylu, zayıf bir adam. Çok itinalı traş olmamış, kıvrır kıvrır bıyığı diken gibi dik. Mavi gözlü, gözbebeklerinde sarılık var.

Yolcu ile yolcu uluslararası kurallar aramaksızın doğrudan tanıştık. Yerden yedi kilometre yükseklikte konuşacak insana rastlamak bir yolcu için büyük bir mutluluk. Komşum benden ziyade tecrübeli olsa gerek, söze o başladı:

— Affedersiniz, Allah için söyleyiniz, siz Rusya'dan mısınız? - dedi. Rusça konuşmasında benim bilemediğim bir yumuşak aksan var.

— Evet, Sovyetler Birliği'ndenim, - dedim.

— Belki, ben sizi rahatsız ediyor olabilirim... fakat "Djembul" isimli sigaranız ile "Beryeska" isimli kibritiniz ilgimi çekiyor... Djembul nedir bilmiyorum, ancak "Beryeska!"... o, ben o müzik grubunu Paris'te görmüştüm. Ünlü bir gruptur! Değil mi?.. Ben Paris'te doğup büyümüş bir insanım, hala orada yaşıyorum. Fakat, ben kendim Rus'um!..

Paris'te doğup büyüyen adamın kibrit kutusundan gördüğü ak kayın ve dans eden kızlar aracılığıyla, çok önceden koptuğu vatanını hatırlaması benim çok hoşuma gitti. Belki, parlayan sadece gözleri değil, yüreği de titremiş olabilir. "Ben Rus'um!" sözlerini üzerine basa basa söyledi! Dünyada sevdiklerinden ayrılanlar az mıdır, bunların hepsinin içindeki en talihsizi de, kimsesizi de vatansız insan değil mi?!

Ben ona sigara sundum. Kızıl başlı kibrit çöpünü yakarak ateş sundum. O bana: - İzin veriniz, ben. - diyerek yanmakta olan kibrit çöpünü Avrupalı nezaketiyle benim elimden aldı, önce benim sigaramı yaktı, sonra kendi sigarasını yaktı.

— Bizde her tarafta çakmak kullanılır oldu. - diye biraz duraksadıktan sonra, - çok güzel bir sigara imiş... Affedersiniz, Djembul sözü ne manaya gelir? - diye sordu.

— Djembul değil, Jambıl. O Kazakların meşhur bir ozanının ismidir.

Yeni tanıştığım Rus komşum Birleşmiş Milletler'in Güneydoğu Asya halklarına ekonomik yardım komisyonunun görevlisi çıktı. Hint-Çin bölgelerini ziyaret edip dönecekmiş, en ilginçi:

— Ben Martinov'un torununun çocuğuyum, - dedi.

— Fakat soyadım farklı...

Benim yüzümdе hayret ifadesi belirse gerek, o bunu fark edince: - Evet, evet! Tam sizin aklınıza geldiği gibi Nikolay Martinov! - dedi.

G M t M ü m e p o v

Benim aklıma o anda gelen Martinov ise, yüz yirmi yıldır düşünen tüm insanların hepsinin lanetini almakta olan bir adamdı. Ve benim sadece aklıma değil, gözümün önüne de geldi. Yalnız da gelmedi; Martinov, Dantès, Lermontov, Puşkin... Dantès, Martinov, Puşkin, Lermontov, Benkendarf, I. Nikola... Natalya, Prenses Mary, Gruşnitskiy-Martinov. Gökyüzüne atılan mermi, yakınana gelip göğüsten atılan mermi... Zaman muhakemesi, muhakeme edilen zaman, zaman kanunu, kanunsuz zaman... Gözümün önü bulanıklaşmış gibi oldu.

Komşum benim tereddüt içinde kaldığımı fırsat bilip üst üste konuşmaya başladı: Evet, evet o! Nikolay Martinov, Lermontov'u vurmadı, öldürmedi Martinov! - dedi.

O zamana kadar saygılı konuşan komşum şimdi her cümlenin sonuna kocaman bir ünlem koymaya başladı.

— İnanınız bana! Emekli Binbaşı Nikolay Solomonoviç Martinov şair Lermontov'u vurmuş da, öldürmüş de değil! Onlar gurur için birbirine silah çektiler. Siz kendiniz yazar olduğunuz için büyük bir yazarı öldüren zalime lanet okuyup, nefret ediyor olabilirsiniz. Onu ben lanetliyorum. Martinov neslinin hepsi lanetliyor! Nikolay Martinov'un eli de, vicdanı da temiz olduğunu bundan da görmek mümkün değil mi?!

Sohbet çığırından çıkmaya başladı. Asilzade subay Martinov'un torununun oğlu cahil Kazak Müsrep'in torununun oğlunu düelloya davet ediyordu! Nerede diye sorarsanız, - gökyüzünde!.. Bu , reddedilmesi imkansız bir düello.

Ben içimden: "Ya Allah! Ya İrakliy Andronnikov!" dedim ve rekabete hazırlandım. Vuruşulacak mekanda Lermontov'un yerine Müsrep'in torununun oğlu, onun karşısında Martinov'un torununun oğlu duruyor hissettim.

Deminden beri onun söylediklerine dikkat ederseniz, ilk raundu onun aldığı görürsünüz. Lermontov gibi büyük yazarı öldüren zalimin yüzüne sürülen kara lekenin genetik olduğuna şüphe yok. Bu sebeple Martinov nesli-

nin yüz yirmi yıldan fazla bir süreden beri nesilden nesile düşünerek, savunmasını güçlendirerek elde ettiği siperi güçlü olmalıdır. O istikametinden ödün vermemeliydi. Onun kararlılığı ortaya da çıktı:

— Lermontov'u Martinov öldürmedi!

Bense, dar mekanda böyle bir olayla karşılaşırım diye düşünmemiş bir insanım. Bu yüzden hafızamı çabuk toparlayarak iyi hazırlandım. Alfabeyi öğrendikten sonra benim elime geçen ilk Rusça kitap Lermontov'un bir kitabıydı. Onu bana köyün Rusça okulunun birinci sınıfına giderken milli eğitim müfettişi hediye etmişti. Yarım yamalak, az maz anlamıştım ve o sırada ezberlediğim bir çok şiirleri hala hafızamda. Hem şair, hem iyi bir eğitimci Beket Ötetelevov sayesinde Lermontov şiirlerini erken yaşta sevmiştim.

Üstelik, 1941'de şairin ölümünün 100. yılının arifesinde Kazakça yayınlanacak şiirlerine önsöz yazmıştım. Elbette, şairin ölümüne neyin sebep olduğunu, kimin suçlu olduğunu aklım yettiğince derinlemesine araştırmış olmalıyım. Lermontov'un hayatını araştıranların içinde ben Andronnikov'u özel bir yere koyarım. Bu yüzden ben ona yüksek değer verip her zaman hatırlarım...

Böylece çatışma başladı. İlk salonda bizim düellomuza tanıklık yapacak Prens Vasilçikov da yok. Subay Glebov da yok; topu topu dört beş Avrupa—lı, Rusça bilenleri fark edilmiyor.

— Yüz yirmi yıl boyunca araştırmalara bakılırsa sizin büyük dedeniz Nikolay Martinov'u haklı gösteren bir vesikaya rastlamadım, - dedim ben.

İki görüşün karşı karşıya geldiği gibi, ikimiz de birbirimize keskin bakışlarla baka kaldık.

— Yine de bu sizin son fikriniz olmasa gerek... - diye o gülmüş gibi yaptı.

— Bizim tartışmamızın bir özelliği - iki tarafımız da son düşüncelerimizi öne sürerek konuştuk, - diye ben de gülmüş gibi yaptım.

— Paris sigarasından lütfeder misiniz?

— Teşekkürler, yine bir "Jambıl" lütfediniz...

— Lermontov Kazak mekteplerinde okutuluyormuş, ha, hatta...

— Okunuyor. Çevriliyor.

— Öyle mi?..

— Puşkin ile Lermontov'un Kazakça'ya çevrilmeye başlanmasına seksen yıldan fazla oluyor.

Böylece imalı küçük çatışmalar aracılığıyla birbirimizin güçlerini sınadık. Saldırı hızı, karşılama kuvveti, delil, ispat, öfke, sabır gibileri tartıyoruz.

Dış dünyada yaşayan Rus insanları arasında bizim ülkemizde meydana gelmekte olan büyük değişikliklerden hiç haberi olmayanlarına rastlanır. Kapitalist ülkelerin gazete ve dergilerinde neyi okursa, ona inanan, kör sıçan gi-

bi hayatın kulu kölesi olup kalmışlardır. "Kazak'ın kötüsü Rus olamaz" dedikleri gibi bunlar Avrupalı olamamışlar. Sanatla uğraşan, ilim peşinde koşanları dışında, fakat bunun gibilerin ufukları o kadar yüksek olmaz.

Komşum düşündüğüm gibi çıktı. Hemen ilk fırsatta ecdatlarından bahsetmeye başladı:

— Siz şimdi bilmeyebilirsiniz... Bir zamanlar Rusların yüksek rütbeli subayları Martinov'u tamamen haklı bulmuşlardı. Binbaşı Nikolay Solomono-
viç Martinov kısa bir süre hapishaneye düştüğünde, onun suçsuzluğunu ispatlayarak mecburen serbest bırakmışlardı. Buna karşı söyleyecek bir sözünüz olmasa gerek. O sırada bizim büyükannemize yazdığı mektuplar hala mevcuttur. Hepsi de Nikolay Martinov'un Lermontov'u öldürmediğini ispatlıyor. Çoktan toprak olmuş büyükannemizle tartışmazsınız. O evladının elinin temiz olduğundan şüphe etmemiştii. Hala tartışacak mısınız?

-Bence, bu delilinizi iki kısımda ele almak doğru olur... Prens Vasilçikov başkanlığında bir grup subayın Martinov'u suçsuz bulduğuna itirazım yok. Fakat bu grup Lermontov'un ölümüne ortak değil midir? O dönemde Rusya'nın önde gelen düşünce adamlarının biri bile Martinov'u suçsuz buldu mu? Suçsuz bulmadılar, hepsi suçladılar. İkincisi, büyükannenizi tanık olarak gösteriyorsunuz, onun Lermontov'dan nefret ettiğini herkes biliyor. Kızları Lermontov'u ne kadar çok seviyorsa, büyükanneniz de ondan o kadar nefret ediyordu. Ben bu durumun iç yüzünü araştıran biri değilim, fakat Vasilçikov grubunun da, sizin büyükannenizin de adil tanıklık edemeyecekleri aşıkardır. Büyükanneniz değil, büyükannenizin kızlarının tanıklığını ortaya koyabilseydiniz, benim kabul etmem daha kolay olurdu.

Büyükannesi ile onun kızları sohbetimize çok fazla konu olacağından çekinmiş görünen komşum sözün yönünü başka tarafa çevirmeye başladı. Fakat ben Martinov'un kızkardeşi Prenses Mary ile Gruşnitskiy'in görüşüne teslim olan Martinov'un kendi arasındaki rezil çekişmeye girmeye niyetim yoktu.

— Ondan sonra, - dedi Martinov'un torununun oğlu, - siz bilmiyorsanız ben söyleyeyim, Lermontov'u bir ağacın ardına saklanan bir Kazaçi vurmuş! Bunu bilmiyor muydunuz?

— Hayır, biliyorum o hikayeyi. Daha yakın zamanda mahkeme ve tıbbın otoritelerinin oluşturduğu bilirkişi heyeti bu hikayenin tamamen uydurma olduğunu ortaya koydu. Siz onu duymamış mıydınız?

Tartışmacımın bir özelliği - verilen cevabın da, sorulan sorunun da doğruluğu veya yanlışlığının üzerinde durmamasıydı. Onaylamıyor da, karşı da çıkmıyordu. Hemen atlayarak, başka bir şeye geçiyordu. Ben onu Rayevski ile Andronnikov'a doğru sürüklemek istiyorum, fakat o tarafa adımını bile atacak görünmüyordu. Lermontov ile Martinov'un çağdaşları Bulgakov ile

Elagin'e doğru çekmeyi denedim, bu ikisinin isimleri söylendiğinde komşu-
mun dili bağlandı sanki. İki kolunu birden sallayarak adlarını anmayınız on-
ların! - dedi.

— Tamam, anmayalım.

Komşum bundan sonra biraz gülümseyerek:

— Belki sizlere göre Lermontov ile Martinov'un arasında düello bile ol-
mamıştır. Martinov şairi takip ederek gizlendiği yerden ateş edip vurmuştur,
- dedi.

— Hayır, düelloda oldu.

— İkinin arasında altı adım mesafe olduğu ölçülmüş mü?

— Ölçülmüş.

— İki tarafın da tanıkları var mıydı?

— Vardı.

— Lermontov'un bu düelloda öldüğünü tartışacak mısınız?

— Hayır, fakat.

— Fakat dediniz, tartışmaya gireceksiniz! - diye komşum tekrar gülüm-
sedi.

— Mesele tartışma değil, gerçekleri görmektedir. Lermontov'un mermi-
sini gökyüzüne attığı biliniyor.

— Gökyüzüne mi attı, isabet mi ettiremedi, kim bilecek?..

— Peki. Öyle olsun. Fakat sizin dedeniz yanına gelip göğsünden vurmuş!
Yanına gelip vurmasa, mermi göğsünü delip sırtından nasıl çıkıp gidebilir!
Büyük şairi Martinov'un öldürdüğüne bundan daha güçlü delil olmasa gerek.

— Bunu kimse ispat edemez. Tanıklar Vasilçikov ile Glebov - öyle söy-
lememiş. Onlardan başka gören de yok!

— Doktor Barklay de Tolliy'in tanıklığını ne yapacaksınız? Tıbbi rapor-
lar şüpheyi mahal bırakmasa gerek!

— Kafkas Kolordu Karargahı incelemelerinden sonra, Teğmen Lermontov
düelloda öldü diye haber verdi. Bundan sizin de şüphe etmemeniz gerekir!

— İlk olarak, Kolordu Karargahının bu haberi epey geçtikten sonra haber
verdiği malum. İkincisi, o haber tıbbi bir delil değildir ki.

Böylece bizim teke tek vuruşmamız krize girmeye başladı. Yenen de, ye-
nilen de yok. Belki ikisinden biri olmalıydı, kabullenme yok. Komşum bir
ara tartışmalarda kullanılması yasak olan bir yönteme baş vurdu;

— Siz Rus değilsiniz, - dedi.

— Evet, Rus değil, Kazak'ım.

— Bu yüzden o dönemdeki düellonun ayrıntılarını bilmemeniz muhte-
meldir. Martinov ile Lermontov beraber okumuş ve aynı dönemin insanları-
dır. Ar ve namus konularında kendi görüşleri olan insanlardır... Sizin ve bi-
zim onların hiç birini suçlamaya veya karalamaya çalışmamamız lazımdır.

H E C E Ö Y K Ü

— Evet, ben Rus değil, Kazak'ım. Fakat Lermontov'la ilgili söylenip yazılanları bilen bir insanım. İkincisi suçlama - karalama sizin ve benim özel işimiz olmamakla birlikte, bilimin, toplumun yapması gereken bir iştir. Ancak Lermontov konusundaki bilimsel çalışmalar bu meselede boşluk bırakmamıştır. XIX. yüzyıldaki Rus halkının iki büyük yazarından birini - Dantes, diğerini Martinov'un öldürmüş olduğu tartışmasızdır diye biliyorum.

Tam bu sırada bizim sohbetimizi parlayan "Gümüş Araba" ile gelen öğle yemeği bozdu. Lermontov'un bir şiirinde betimlediği peri kızı gibi karınca belli, deve yavrusu gözlü bir Hint kızı "Gümüş Arabayı" sessizce sürmekteydi. Altın sandaletli yalın ayaklarının üstünün yumru olup, ayak bileklerinin kopacak gibi durmasına hayret edersin.

— Yemekten sonra sohbetimize devam ederiz, - diyerek komşum kendi yerine gitti.

Sandviç, muz, dantel gibi kesilmiş limon, portakal, başını gövdesinin içine çekip oturan serçe kadar tavuk eti... Buna benzer bazı şeyler ...

Deminki sohbetten sonra böylesine hoş yemeklerin bir teki bile bana lezzetli gelmedi. Sadece ağzıma attım, yuttum, yuttum. Martinov'un torununun oğlu da gözü pencerede, keyifsiz çiğniyordu.

Yemekten sonra sohbetimiz tekrar başladı. Bu defa biraz hüzünlü konulardan bahsettik.

— Martinov neslinin şair Lermontov'u ne kadar çok sevdiğini söylesem dinler miydiniz? - dedi komşum.

— Niçin dinlemeyeyim? Söyleyiniz.

— Söyleyeyim, bizim Paris'teki dairemizde, Rus geleneklerine göre en değerli yerde, camdan muhafazanın içinde Lermontov'un bir kitabı saklı durur. Onu Lermontov imzasını attıktan sonra Nikolay Solomonoviç Martinov'a bizzat kendisi hediye etmiştir. O kitap - bizim soyumuz için en mübarek ve toz kondurulmadan saklanan kutsal bir yadigar!.. Buna ne söyleyeceksiniz?

— Önce, buna tamamen inandığımı söylerim.

— Eğer Nikolay Martinov Lermontov ile düşman olsaydı, onun kitabı bu kadar kıymet verilip muhafaza edilir miydi?

— Bu söylediklerinize bütün kalbimle inanarak ben de kendi görüş ve yorumumu ortaya koysam kırılır mısınız?

— Kırıcı sözlerinizi hala bitirmemişseniz, söyleyiniz...

— Lermontov'un eserini kıymet vererek muhafaza etmenize hem inanıyor, hem iyi bir gelenek olarak takdirle karşılıyorum. Bununla beraber ailenizin bu kadirşinaslığı bizim tartışmamıza hiçbir katkı yapamaz. Niçin diyeceksiniz? İnsan psikolojisi üzerinde biraz düşünecek olursanız, Lermontov'un ölümünden sonra Martinov'un onun kitabına değer vermesi mümkün müdür? Hayır! Lermontov'un kitabını kutsal bir yadigara dönüştürmek onun

kızkardeşlerinin işidir derdim. Ve tabii şairin ölümünün yarattığı kargaşa durulduktan sonra.

Martinov'un meşhur şair ile düşman olmadığını, hatta onu öldürmediğini ispatlamak için de böyle "kadirşinaslığın" toplum için bir önemi olabilir tabii. Fakat ben onu söyleyemem.

Kız kardeşler bahsi ne zaman açılırsa, komşum bu konuya girmek istemedi. Bu yüzden sohbetimiz yine monotonlaşmaya başlamıştı, komşum yine hayret verici bir şey söyledi:

— Geçen sene ben Cenova'da Dantes'in şoförüne rastladım, - dedi.

— Dantes'in?

— Evet, Dantes'in! Bu da büyük dedesine çekmiş, süslü-püslü, hayatının üçte ikisini ayna önünde geçiren bir züppe imiş... Onun için Rusların büyük bir şairini öldürmek, torunlarına kadar gidecek bir övünç kaynağı gibiydi. Askeri okul öğrencisi Puşkin'i öldüren Dantes'in torununun oğluyum diye tanıştı. Tek övüncü - onu daha sonra Ruslar büyük şairimiz idi diye görmele—riydi ifadesini ilave etti.

Daha önce gözümün önüne bir gelip bir giden yüzler tekrar sıralanmaya başladı. Puşkin - Dantes, Lermontov - Martinov, Benkendorf, I. Nikola... İki büyük şairi öldüren kanlı katillerin torunları nasıl da rastlaşmışlar! Dantes'in torununun oğlu Martinov'un torununun oğlunu özel olarak arayarak bulmuşsa, onun da mantıklı bir tarafı var. Ben bu hikâyeye tamamen inandım.

— Cenova'da. Büyük bir restaurantta. Oturduğum masaya gelip kendini tanıttı... Öfkelendim... Kalktım ve gittim, - dedi komşum.

Bu öylesine söylenmiş bir ayrıntı değildi. Lermontov'un ölümünden "elleri temiz" Martinov torununun oğlu Puşkin'i öldüren zalimin torununun oğluyla konuşmak istememiş ve kalkıp gitmişti!..

— Dantes ile sizin büyükdedeniz Martinov bir zamanlar aynı birlikte askerlik yapmışlardı, değil mi? - dedim. Hangi birlikte oldukları aklımda değildi, onu söyleyemedim.

Bu sorunun altında yine bir maksat var mı diye düşünen komşum: - O tarafını bilmiyorum, - diye konuşmasını bitirdi.

Böylece sohbetimiz de sona erdi. Yenilen de, yenilen de yok, herkes kendi düşüncesinde kaldı. Sadece hayret edilecek tek şey - Martinov neslinin dört göbek sonra bile yalanlarından vazgeçmemiş olmasıydı. Hatta onları zamanla süsleyip püsleyip geliştirmeye de devam etmişler. Bu ne, nesil gururu mu, asilzadeler geleneği mi? Ne olursa olsun, bu masum bir saygısızlık değildir, elbette. Silinmez ve unutulmaz bir intikam duygusu sınıf sandığının dibinde durmaya devam etmiştir. Büyük suç lekesi Martinov torunlarında silinmeden bugünlere kadar gelmiştir.

Hong Kong havaalanında Martinov'un torununun oğlu gitmek için toplanmaya başladı. Böyle bir komşudan ayrılacak olduğuma ben de pişman değilim.

— Bir kutu "Beryeska" kibriti hediye edebilir miydiniz? Doğrusu Rusların doğasında hakim olan Rus kızları vatan hasretimi uyandırdı biliyorum. dedi o vedalaşırken.

Ben ona iki kutu kibrit verdim. O da bana Paris'te Fransızca çevirisi yayınlanmış olan "Kazak Askeri"ni gönderme taahhüdünde bulundu. Kitabı ya da posta ile mi gönderdi, ben hala almadım.

Sohbet bununla bitmiş olsa iyi idi, ne çare ki, konu daha sonra da devamı etti. O devam bu sohbeti kâğıda dökerken doğdu.

Japonya'da ben peş peşe yoğun işlerin içine girdim. Misafirperver Japon yazarlarıyla, ilim adamlarıyla geniş biçimde tanıştım. Ülkeyi gezdim. Bu yıl günlük sırasında Martinov'un torununun oğlunun ismini tamamen unutmuşum. Onunla karşı karşıya geldiğimizde tüm konuşmalarımız Martinov hakkında olduğundan, onun kendi soyadı hiç konu olmadı. Sadece ilk tanışmamızda bir kere söylediğini hatırlıyorum.

Sohbeti yazmaktan ümidimi kestiğim sırada, aklıma Irakli Andronnikov geldi. Benim yerden yedi kilometre yükseklikte gökyüzünde kiminle konuştuğumu, kiminle tartıştığımı, elbette Irakli'in bilmesi gerekirdi. Martinov neslinden onun bilmediği tek bir kimse olmamalıydı!

Hemen ona bir mektup yazdım. Böyle, böyle oldu, değerli Irakli Luarsaboviç... Gökyüzünde uçarken kiminle karşılaştığımı unuttum. Siz bilemezseniz, başka yardım alabilecek hiç kimsem yok... Martinov'un torununun oğlu olmakla birlikte, soyadını ana tarafından almış. Tişko mu, Şitko mu, öyle bir şey... Her nasılsa, u gibi bir harfle başlayıp yuvarlak o ile biten bir şey olmalıydı. Yoksa yuvarlak o ile başlayıp u harflerinden biriyle mi bitiyordu?.. Esasen Martinov Kiev'te evlendi ve büyük bir servete kondu diye biliyordum. Bundan başka ekleyecek en ufak bir şeyim yok... o torununun oğlunun ismini bulup yazınız.

Irakli Luarsaboviç - çok dikkatli bir ilim adamı. Kalp kırmayan bir arkadaş. O bana madde madde, konu konu Martinov neslinin tamamını yollamıştı. Sanki Cengiz Han veya Timurlenk'in nesillerinin şeceresi dersin! Hangisi ne zaman doğmuş, nerede ölmüş, ondan kalan kim var, kızları kiminle evlenmiş, hepsi hepsi...

Böylece rastladığım adam kim olup çıktı diyeceksiniz değil mi? Ben onu şimdi de söyleyemem. Ancak, Tişko da değil, Şitko da değil, başka biriydi...

— Öyleyse kimdi? - diyeceksiniz.

— Bilmiyorum.

Andronnikov'tan gelen cevabı ben her düzenli adamın yaptığı gibi, güvenilir bir yere saklamıştım... Çernişevskiy ciltlerine mi, Gertse'nin ciltlerine

H E C E Ö Y K Ü

mi sakladım, hatırlamıyorum, ama bir güvenilir insana emanet ettiğimi hatırlıyorum... Etrafımızda kitap okumayan tek bir kişi yok. Bunlar onlarca sayılabilir. Onlardan gizlemiştim. Şimdi hiç bulunmuyor.

Çocukları birbiriyle tokuşturup bir çok kere sıkıştırdım. Kimse görmemiş. En güvendiğim kişiler bile seslerini çıkarmıyorlar. Kiminle görüşsem de, suçlu ben çıkıyorum. İrakliy Andronnikov'a tekrar bir mektup yazmayı uygun görmüyorum. Bir buluşmamızda fark ettirmeden, önemsiz bir soru şeklinde sorsam, benim unuttuğumu anlayarak bıyık altından gülerek söyleyecektir, diye inanıyorum.

— Bulundu, bulundu!

Bu hikayeyi Rusça'ya çeviren yazar Aleksey Belyaninov'tan daha bugün bir telgraf aldım. O Andronnikov ile görüşmüş. Martinov torununun oğlunun soyadı Kvitko imiş...

— Kvitko! &

Gabit Müsirepov: 22 Mart 1902'de Kuzey Kazakistan Eyaleti'ne bağlı Jambıl İlçesinin Janakol köyünde dünyaya gelen Gabit 9 yaşına kadar köy mektebine devam etti. 1916-1921 yılları arasında Rus mektebinde eğitim alan Gabit 1923-1926 yılları arasında İşçi Fakültesi'nden eğitim aldı. Bir sene de Ombı Çiftçi Enstitüsünde eğitim gördükten sonra 1927-1928 yıllarında Buvrabay Teknik Okulunda öğretmenlik yaptı. Bundan sonra 10 yıl kadar basında çeşitli gazetelerde görev yaptıktan sonra 1938'den sonra sadece edebi faaliyetlerle meşgul oldu. II. Dünya Savaşı'nın sonunda yazdığı Kazak Baturu (Daha sonra Kazak Askeri) hikayesi ve 1953'te yazdığı Uyanan Ülke romanı büyük yankı uyandırdı. 1968'de yayınlanan "Karşılaşamadığım Çehre" isimli romanı Kazakistan SSC ödülünü aldı. Bir çok roman, hikaye ve piyesi bulunan yazar altı dönem Kazakistan SSC Parlamentosunda milletvekilliği ve bir sene Kazakistan Parlamento Başkanlığı görevi de yaptı. Üç kez Lenin Nişanı, iki kez Emek Kızıl Tuğ Nişanı almaya hak kazanan Gabit Müsirepov'un doğumunun 100. yılı münasebetiyle UNESCO tarafından 2002 Dünyada Müsirepov Yılı ilan edildi.

BOLAT KANATBAYEV*

Türkçesi: Ufuk TUZMAN

DENİZDEN ESEN RÜZGÂR

Kara güz. Grimsi siyah gökyüzü. Denizin üstünden sabah akşam siyah renkli deve şeklindeki bulutlar heyecanla göçüyorlar.

Sahil kumlarının ateşi çoktan sönmüş. Kuzukulağının yemişi kızarıp olgunlaşmış, yaprakları birleşmiş, rüzgârın ışıltısıyla, kötü bir şarkı tutturmuş. Ulu denizin mavimsi derin rengi solmuş, kara renkli kalın boyayla kaplanıp, ağırlaşmış.

Gürlemesi de başka türlü. Yaz mevsimindeki gibi gönlü köpüren, inatçı hali kalmamış. Derinlerden nefes alarak, dalgalar yükselip sertçe dökülüyor, sahildeki kaba kayalıklar iç çekerek, var gücüyle dövünüyor. Göğsü içeride sarıyor, daha sonra tekrar kederle içleniyor. Kayalık sahilin az ilerisinde, onlardan biri üzerinde siyah taştan örülmüş bir deniz feneri var. Dalgalar oraya da ulaşmış, siyahımsı mavnanın yerleştiği temel taşlarına köpüklerini saçarak, gerisin geri dönüyor. Onun ilerisinde güneşin ısıttığı, güzelliğini kaybetmiş balık teslimat yeri. Bu günlerde o sahilin yakınlarında başıboş gezen, etekleri dalgalara değmeyen, gürültücü martılar uçmaz.

Tepenin üstünde üç bodur ev hareketsiz, hayat belirtisi yok, sessizce sanki şekerleme yapıyor. Az ilerisinde yıkılmış evler, eski köprünün gerdanından kuma gömülmüş günlükleri, bir yanı esnemiş su taşıyıcı kuleler buranın bir zamanlar yerleşim yeri olduğunu haber veriyor.

Uçurumdan aşağıya uçacakmış gibi duran koyu renkli bir evde, çökmüş vaziyetteki Ulbolsın ninenin hayati öneme sahip dökme demir sobasından bir şeylerin yanık kokusu yayılıyor. Güz soğuğu kemiklerine işleyip hasta ettiği için ateş yakmaktan başka çaresi kalmamış. Beline bağlanmış şalını artık omuzlarına örtüyor. Paltonun üstünde burnunu göğsüne gömmüş, yatan tekir kedi ev ısındıktan sonra kalkıp, rahatça gerinerek, tatlı tatlı esnedi ve zıplarak pencereye çıktı. Daha sonra mırıldanarak, Allah'a sığınmış gibi yalınarak, abdestini almaya başladı.

Hava sisli. Denizin kesintisiz gürültüsü, her zamanki ezgisini fısıldıyor. Ocaktaki yabani otlar kimi zaman gürül gürül, kimi zaman çatırdayarak yanıyor. Az sonra ihtiyar çay içmek için oturdu. Sessizce sütsüz çayı uzun süre birden kafaya dikerek içti. Fakat kırışıklıklar gidecek gibi değildi. Sütsüz çayın

bereketi mi olur? Sağdığı tek tayını beslemekte zorlanmaya başlamıştır. Sadece o da değil, devesinin otlağı yetersiz, beli iki büküm haliyle, kolu uyuşarak, bir iki damladan fazla sağlamadığı için "Ey Tanrım! Bugünleri de gösterdin ya!" - diyerek, kederlenip, devenin çenesinde bağı, sırtından vurarak, deveyi kendi başına saldı. O mahlûk iki üç gün köyü dolaşmış, böğürerek, geniş otlak arayıp, bir habere göre, nemli yer ararken ortadan kaybolmuş. Uştap ninenin evinde birkaç oğlaklı keçisi var. Onlarla ilgilenmeye de ihtiyarın mecali yok.

Dün akşam saatlerinde migreni tuttuğu için erken yattı. Fakat gece yarısına kadar uyuyamadı. Kimi zaman endişeli bakışlarıyla dışarıyı süzdü, bazen de evin tavanına bakıp, gözüne uyku girmeden uzun süre yattı. Deniz de gece boyunca şarıl-şarıl endişeli çırpındı, huzursuzdu. Keyifsizce uyuyamadığını kedisi de sezmiş olmalı ki kaftanının sağ yanından girip, döşeğinin içini birazcık ısıttı. Mırıldanarak sıcaklık vücuduyla kimi zaman yüzüne yumuşak dokunuşlarla rahat vermedi.

Son zamanlarda ihtiyar kadının uykusu kaçıyor. Kocasını varken de uykusu bir türlü kanmazdı. Rahatsız kocasının yatarak, ona buna karışarak sataşmasına, öksürerek balgam tükürmesini de önemsemeyip, gözlerini uyku basıp şekerlerdi.

"Kedi gibi uyuşuk, mırıldanıyorsun hayatım. Canın içinde ya önemli olan da bu!"- diye yüksek sesle gülen kocası şu an Jılandı'nın yamaçlarındaki, dilini bile çıkarmamış vefat eden üç çocuğunun yanında sonsuz uykuda.

"Bugün günlerden Cuma. Biraz ekmek pişirip, ihtiyar Ötkil'e Kuran okutayım. İhtiyar yârim ile gözbebeklerimin kabri başına gidip, bugün çaput bağlayıp gelsem iyi olacak"-diye ihtiyar kadın içinden mırıldanarak, yerinden kemikleri çıtırdatarak zor kalktı ve tabakları toparlamaya başladı.

İhtiyar kadın iki avucuna doldurduğu unu tabağa dökerek, biraz elemiş gibi yaptı. Hamur tam yoğrulmamışsa da, kalınca açtı. İki kolu boşalıp, anında yoruldu. O haliyle bile olsa, vazgeçmeden siyah güğümü güçsüz kollarıyla kaldırarak, ocağın üzerine yerleştirdi. Yedi parça ekmeği zor pişirdi. Tabağa üstünü kapatarak koydu ve dışarıya çıktı. Denizden buz gibi rüzgâr delice esiyordu. Deniz üstüne kalın bir bulut çökmüş, dağılma niyeti yok, kaşları da çatık. Kadın yaşaran gözlerini de bir yandan silerek, deniz feneri bekçisi ihtiyar Ötkil'in evine doğru baktı. Eviyle arasında biraz kayalık mesafe var. İhtiyarı görebilseydi ellerini sallayarak, çağırmaya niyetliydi. Onun oğlunu da görmedi. Yanından ayrılmayan üç evin ortak köpeği Alamoynak ta görünürlerde yok. İhtiyar kadın çaresiz bastonunu takırdatarak, dik çıkışların kenarındaki izlerden yürümeye başladı. Şükür ki, şimdilik gözleriyle barışık. Yalnız ayakları biraz nazlanarak yürüyor. Kısacık mesafe ahret yolculuğu gibi geliyor.

Ötkil'in çitine kadar geldiğinden ayağına bir şey dolanmış gibi oldu. Bastonuna dayanarak, eğilip baktığında kedisini gördü. "Ey yaratan! Köpeğin

dirliği değil mi, bu da yalnızlıktan korkmuş!" dedi. Zor bela eğilerek, kediyi yerden aldı. Alamoynak onu boğazlar diye düşündü. Fakat Alamoynak onları canlı niyetiyle dikkate bile almadı. Sol kaşını kaldırarak, göz ucuyla meraklı bakışlarla yan gelip yatmaya devam etti. "Geçenlerde coşkulu denize karşı uluyarak, huzur vermemişti. Kıvrılıp yatıyor, aşını vermemiş demek vicdansız yaşlı Ötkil!".

Karanlık evin içindeki kambur ihtiyarı zor buldu. Bir kenarda pamuklu deri pantolonunu giymiş, tahta fındandaki otunu tüttürüyordu.

— Eee ihtiyar sen misin? Her taraf kayalık, düşersen kemiklerini yerden kim toplayacak? diye, sesini yükselterek oturduğu yerde kıpırdandı. Yaşlı kadın ihtiyarın şakasından hoşlanmadı.

— Sen toplamayı ver aptal! - diye sözünü kısa tutarak, eşige yaslanarak oturdu.

Daha sonra yüzünü ekşiterek, etrafını süzüp, mutfakta duran ıslanmış küçük torbaya gözü takıldı.

— Bu evden kızılkanat kokusu geliyor. Balık mı aldın? "Kana susamış gibisin, al sen de pişir de ye!" demek yok sende de.

— Allah korusun, balık değil, çöpü bile yok. Önceki gün Aktas'tan gelen balıkçılardan kalanlar işte! Dün de, bugün de koydaki suyun içinde bırakmıştım, yosunlanmış lanet olası. Küt kafalı mersin balığını ise diğer koyda her gün görüyorum. Birden göğsünü gösterip, yönünü başka yana çeviriyor sanırım. Dört ya da beş tane kanca atmak lazım.

— Boş ver, tozu dumana katma yine ihtiyar. Bugün ölümler için bir şeyler pişirmiştin, benim için gel Kuran'ını oku. Mezarlığa çaput bağlayacağım, okuduktan sonra giderken pişirdiklerimden götürürsün.

— Tamam, o zaman. Ölümlerin ruhlarını hatırlayarak, Kuran okumak sevaptır. Rahmet yağar derler doğruysa, diyerek, Ötkil bir süre düşünceye daldı.

Daha sonra:

— Sırası gelmişken Konus'tan haber var mı? diyerek, umursuzca sordu.

Yaşlı kadın cevap vermedi. Üç ev arasında haber ve mektup zaten herkeşe malum. Öğleyin kambur ihtiyar Ulbolsın kadını kendi gri eşeğine bindirdi. Yol üstünde yaşlı Uştap kadını da yanlarına alarak, büyük mezarlığa doğru yöneldiler. Yol boyunca üçü de dedikodu yaparak, bir zamanlar balıkların diyarı yurtlarını, eş, dost, akrabayı, rıhtımdaki gürültülü balık gemilerini, çay, şeker ve yiyeceklerini satın aldıkları Mırzabek'in dükkânını ve nice hatırlarında kalan ilginç anıları konuşarak ilerlediler.

İhtiyar Uştap rıhtımın diğer tarafındaki büyük balık fabrikası olan kasabada yaşayan damadı ve kızından söz etti. "-Taşınacağız", diye hasretlik çekse de, eski yurdunu, ecdadının mezarlarını bırakamayacağını yüksek sesle anla-

tarak gidiyordu. Ulbolsın kadının da kendi Konıs'ı ve torunları hakkında konuşası geldi. Fakat onlarla alakalı çok fazla bilgi sahibi olmadığını fark ederek, sessizliğini korudu. Aslında ayrı yerlerde yatsa da Konıs dendiğinde Ulbolsın'ın yüreğinde yeri başkaydı. Ne çare, Konıs okulunu boğazın diğer tarafındaki büyük şehirde bitirdikten sonra oralardan evlenerek, çoktandır deniz vadisindeki sevimli köyüne uğramaz oldu. Ulbolsın kadın gelinini bir kez görmüş. Kocasını öleli ise beş yıldan fazla oldu. Fakat o zamandan bu yana Konıs köyüne uğramadı. Ulbolsın kocasının ve üç çocuğunun mezarını zorlanmadan buldu. Üzerinde pelin otu bitmiş biri büyük, üç küçük tepeciğin yanında başörtülerini bağlayan kütük gibi iki yaşlı kadın ve sakalı dikleşmiş kambur ihtiyar dizlerinin üzerine oturdu. Kambur ihtiyar buhara makamında okumaya başladı. Ulbolsın kadının son günlerde ağlamayı bıraktığı göz bebeklerine yaş doldu. Sadece içindeki yangına kuru hıçkırıklarla kederlenmekte.

Göz yuvasındaki sayısız kırışıklık arasından zor seçilen gözleri birden derin düşüncelere dalıyor.

Sağlığında evi ve çevresine rahat yüzü göstermeden sabırsızlanan, en ufak bir şeye tepki gösteren keyifsiz sarışın ihtiyar, sığ çalılar arasında göze çarpmayan bir kenarda, üzerinde pelin otları bitmiş kararmış toprağın altında sessizce yatmakta. Oradaki martı gürültüsü, sağa sola çarparak çalkalanan ulu denizin üzerinde kayığıyla tak tuk ederek, talaş gibi yüzerken aramızdan ayrıldı. O hayatta iken var olan azgın dalgalar hala yerinde. Doğrusu deniz biraz çekilmiş, kayalık sahillere eskisinden daha da uzakta kalıyor. Yerel halkın "pıkit" adı verdiği balıkçıların av gereçlerini gizlediği yeraltı sığınakları, balık noktası, köprü, hepsi boş boş bir şekilde kıyıdan uzak kalmış. Denizin bu kıyılarında artık balık tutulmuyor. Rıhtımın öteki yanında balıkçıların yeni kurulmuş bir kasabası var. Balık fabrikası, okul, dükkânlar her şey orada. Bu eski kasaba halkının bazıları da oraya göçtü. Arada sırada tek tük balıkçı kayıkları bu koya da uğruyor. Yine de eskisi gibi açıklarda su üstündeki beyaz yelkenlileri görmek mümkün değil. Artık tüm kayıklar motorlu. Gürültüyle göze görünüp, anında ortadan kayboluyorlar. Şimdilerde balık yuvalarını gökyüzünden izleyerek tespit ediyorlarmış. Balıkçılar ise o yönde ağlarını kuruyormuş. Rahmetli kocası da sığ tepelerdeki at alınındaki yıldız gibi balıkçılara ustabaşı olmuş. Tan atar atmaz sabırsızca, halkın keyfini kaçırmış. O günlerde Ulbolsın genç bir kız. Teslim noktasında bileklerini sıvayarak, bir grup kadın ellerinde birer bıçakla balıkları tuzlarmış. Yorulmak nedir bilmez diler. İki yanağı ateş gibi, dört yana koştururken, kürek gibi tabanları sertleşmiş, yalın ayak dolaşırdı. Büyük cüssesi ve demir gibi sağlıklı olsalar da, hamile kalamadı. Çorak kadın lakabı verildi. Kocasını kimi zaman sebepsiz yere ayağının altına alıp döverdi. Ulbolsın böyle durumlarda kaşlarını çatmazdı. Kaderini sessizce kabullenir "gık" demeden tüm zorluklara katlanırdı.

Birgün eşi eve içkili geldi. Hayatta yapmadığı bir şey yaptı ve ilk kez eşine "Ulboldın", diye adıyla hitap etti. Kendinden on iki yaş büyük kocasının bu tutumu Ulboldın'ı da şaşırtmıştı.

— Ulboldın ikimiz de artık genç değiliz. Yarınımızın ne olacağını kimse bilemez. Kız kardeşimin çocuklarından birini yanımıza almak istiyorum. İkimize de bakar... Ne dersin?- diyerek sesi kesildi.

Ulboldın bir süre dondu kaldı. İç dünyasında her zaman içini kemiren kötü duyguları dışarı vurmada içine hapsetmeyi öğrenen Ulboldın bu sefer de sesini çıkaramadı.

— Sen... yoksa? Neden sevinmedin? Ne kadar yadırgasan da o kardeşim ya... Ulboldın o anda eşinin gözü önünde ilk kez efkârlanarak acı acı ağladı.

— Neden sevinmeyeyim ki? Canım. Çorak yaratan Tan.. Tanrı... ağacı hatta ağaçtaki yaprakları yeşertip meyve verdirir. A-aa-Ah-ah!..

— Kocası acımasızca döverek falakaya yatırdığında gözü bile yaşarmayan sadece izleyen Ulboldın o zaman kendini tutamayarak, ümitsizce ağladı.

— Oy-oy, bu Tanrının laneti, ne yapılabilir ki, boş ver artık - diyen eşi telaşlanıp, onu nasıl teselli edeceğini bilemedi.

Kocası ertesi günü kız kardeşinin üç oğlundan küçüğü olan Konıs'ı kucakladı getirdi. Ulboldın'ın kemikleri sızlayıp, içi yanarak, dizleri çözüldü. O zaman hayatında hissetmediği duyguları sezerek, sarhoş olmuşçasına mutlu olmuştu.

Küçük Konıs onlara kut getirmişti. Onun gelmesiyle Ulboldın hamile kaldı ve bir oğul doğurdu. Onun o andaki mutluluğu görülmeye değerdı. Hayatta yeniden gelmiş gibi gençleşerek, hayallerine kavuşmuştu. Fakat çocuğunun ömrü kısa oldu. Ondan sonra dünyaya gelen iki çocuğu da önceki gibi kefen giydi. Böylece ilerlemiş yaşında gördüğü üç muradından nasıl ayrıldığını bile anlamadı. Bu acımasız kaderi anlayamamıştı, inanamıyordu. Üç umudu, üç küçük tepeciğe dönüştü. Kat kat kara toprağın umudu oldu. Üç evladının ölümü onun yüreğine sonsuza kadar iyileşmeyecek bir acı bıraktı.

Konıs delikanlı oldu. Büyük şehirde okulunu bitirdikten sonra yuva kurdu. İskelenin öteki başında balık fabrikası açıldı, kasaba kuruldu. Jıngıldı'nın balıkçıları ise eski yurtlarını terk ederek, iskelenin diğer tarafındaki yeni kasabaya yerleşti. Kocasının öldüğünden beri Konıs'ta haberleşmemişti. Yakınlarının defalarca taşınma konusundaki ısrarlarına razı olmamıştı. Kayalıkların üstündeki köhne bakımsız evine, eski yurduna, tepede yatan evlatlarına kıyamadı.

Kambur ihtiyar Kuran okuduktan sonra dua ederek, ellerini yüzüne sürdü. Dizlerinin toprağını silkeleyerek yerinden doğruldu. İki yaşlı kadın ve ihtiyar daha sonra uzun süre mezarlığı dolaştılar. "Bu da falanca, yattığı yer cennet olsun, bu filanca ..." diye yüksek sesle konuşarak, kaygısızca otlayan eşeğe doğru yöneldiler.

H E C E Ö Y K Ü

Mezarlık ziyaretinin ertesi günü yaşlı kadın yerinden kalkamaz oldu. Ocakta ateş yanıyordu. Benekli kedinin miyavlaması, bir o yana, bir bu yana yaslanırken aklını aldı. Onun miyavlamaları yaşlı kadına bebek ağlaması gibi gelmişti. Kadının aklına evlatları düşünce, zoraki de olsa, hafiften tebesüm ettirdi. Bir zamanlar eski kasabanın tamamı göçmeden evvel bu kedisi yiğitliğe kalkışıp, iki-üç gün eve uğramamıştı. Bir gün akşam vaktinde alacalı kedi açık olan kapıdan emekleyip, kulaklarını bükerek vaziyette gizlice girdi. İp eğiren yaşlı kadın görünce ise "artık fark etmez" dercesine, kuyruğunu geriye doğru kıvrarak, sırtını yukarı kaldırıp, başını havaya dikerek, nazlanmaya başladı. Yaşlı kadın "öl, gök çarpası, e mi..." diye iterek işine devam ederken, sanki "ölü gibi" gözlerini kapatarak, uzanmıştı. Yalnız dostu benekli kedinin canı gezmek istemiş, mırıldanarak dolaşmasına bir bakın hele!

Aslında kedinin düşüncesi, niyeti kötü denemez. Bu akılsız mahlûk da kemikleri ağrıyan yaşlı kadını yalnız başına bırakıp gidemiyordu.

Erken saatlerde yaşlı Uştap çıka geldi. Büyük bir heyecan içindeydi, güzel giyinmişti. Damadı ve kızı taşınması için araba tutmuşlardı. O da vedalaşmak için gelmişti.

İkisi de bir süre dertleşerek, ağlaşıp kucaklaştılar. Ulbolsın'ı uzun süre kucaklamaya devam etti.

— Artık görüşür müyüz, görüşemez miyiz kim bilir? Hoşça kal, Ulbolsın'ım!..

Yaşlı Uştap gittikten sonra da ihtiyar kadın yerinden kıpırdayamaz oldu. Ocağa sırtını vererek, kambur ihtiyarın uzattığı çaya eğri kökü ile karabiber koyduysa da nafile eklemeleri tutmayan yaşlı kemikleri, cılız kalmış dirsekleri bir türlü iyileşmedi, cansız kaldı.

— Ya, yarın bir gün ben de taşınacağım. Artık deniz feneri bekçisine de gerek yok gibi görünüyor. Ne yapsınlar artık beni! Kendi kendine yansın. Mazot ta, tekne de artık olmayacak deniyor. Gidince akrabalarına söyleyeyim, sen de eğilip bükülmeden göç buralardan. Eski yurdu gözleyerek, canlı cenaze gibi oturacak mısın? Biçare, seni defnedecek kimseler kalmadı.

— E-e-e ihtiyar elbet bir yiğit çıka gelip, defneder artık! - diyerek, yaşlı kadın omuzlarının üzerinden deniz fenerini işaret ederek, sessizce gülümsedi.

— Ey, uğursuz aksi şey gülecek ne var? O insan değil, bildiğin demir, elektrik yansıtan bir demir!

— Demirse, demir. Sonuçta fener yanıp duracakmış, halka ihtiyaç yok demektir. Zamanı gelince biz de gömülmeden kalmayız.

"Sana çare bulunmaz desene" der gibi kambur ihtiyar kolunu silkeledi ve eğilerek, ayakkabılarını giydi ve:

— Akşama tekrar uğrarım- diye, şikâyet ederek dışarıya çıktı.

H E C E Ö Y K Ü

Yaşlı kadının sırtı neredeyse delinecek durumdaydı. Gece gündüz acı çekerek, yatağından kalkamadığından sadece gözlerinde can vardı.

Kalkmaya çalıştıkça tüm kemikleri ağrıyor, çivilenmiş gibi hareketsiz kalıyordu. "İnciklerimin yağı bitmiş, eminim"- diye, kendi kendine mırıldanıyordu.

Evin içine bir karartı çökmüş, kambur ihtiyarın yakarak gittiği ocağın ateşi soğumaya başlamıştı. Pencerenin önünde şımarık çocuk gibi mırıldanarak dizleri üstüne yumulan kedinin silueti zor seçiliyordu. Kadın "Karnın da iyiden iyiye acıktı, zavallı. Artık benden sana da fayda yok, hiç olmazsa dışarı çıkabilsen, en azından kıyıdaki balık artıklarını yiyip, hayatta kalırsın"-diye düşündü. Ayağa kalkarak, fener yakmaya gücü yetmedi. Evin içine iyice karanlık çöktükçe, yaşlı kadını belirsiz bir korku ve panik kaplamaya başladı. Huzursuz dalgalanan deniz sesi, kedinin yalvarırcasına miyavlamaları, her köşeye düşen karanlık; her şey yaşlı kadını yabancıymış gibi etkiledi. Rahmetli kocası, üç çocuğu, önceden kaybettiği ecdatları gözünde canlanmış gibi oldu.

Yaşlı kadın kurtulmak için yatağından titreyerek doğruldu, yüklüğe yaslanarak, biraz oturdu. Göğsü hızlı çarpıyordu, soluğu kesilecekmiş gibiydi. Göğsü çırpınarak, son bir gayretle lambaya zor uzandı. Titrek kollarıyla lambayı zor yaktı. Ateşin ışığıyla birlikte zifiri karanlık ta birden köşe bucak kaçtı. Vücudundan ter boşalarak, biraz bekledi. Sızlayıp ağrıyan inciklerinin uyuşması geçti, az da olsa canlandı. Elleriyle iki dizine yaslanarak, pencereye doğru yavaşça ilerledi. Evet, az da olsa yürüyebiliyordu.

Allah'a şükürler olsun... Titreyerek yürüdü ve ocağa bir iki kütük attı. Kemikleri un ufak olacak gibiyse de döşeğine dönüp yatağa yatmaktan korktu. Yataktan kalkamayacak, ebedi uykudan uyanamayacak gibi hissetti kendini. Yaşlı kadın gerçi çok uzun zaman önce bu hayattan ümidini kesmişti. Bunları düşünürken gönlünün karanlık köşelerinden belirsiz bir güç "Canım Konis'imı son bir kez görebilseydim, gözüm arkada kalmazdı" diye içlenerek hayale daldı.

Gecenin bir yarısı yaşlı kadın dışarıdan birilerinin yüksek sesle konuşmalarını işitti, avlunun dış kapısının açıldığını duydu.

Eve bir grup adam girdi. Yaşlı kadın birden konuşanlardan birinin Konis olduğunu düşündü, aksayarak kalkmaya çalıştı, az daha düşecekti. Gelen Konis değildi, ama onu tanıyorlardı. Onlar, Konis'in yaşadığı şehre yük taşıyan şoförlerdi. Uzaktan gelmişlerdi, sıcak yemek yiyip, dinlenmek istiyorlardı. Yaşlı kadının sönmek üzere olan ocağı tekrar canlandı, buharlar çıkan çay da hazırlandı. İçeceklerini içtikten sonra gençler muhabbeti koyulaştırdı, yaşlı kadın her birini hayranlıkla süzdü. Yaşlı kadın onlara eski yurttaki sadece kendisinin kaldığını, su kaynatacak hali kalmadığını, yakında diğer köye gidebi-

leceğinden bahsetti. Daha sonra "Evlatlarım, oğluma selam götürün"- diye, emanet ederek defalarca söyledi.

Karanlık güz. Gökyüzü gri renge bürünmüş. Denizin üzerinden sabah akşam koyu bulutlar apar topar geçmekte. Gürültücü telaşlı martılar, çığlık çığlığa.

Uçurum kenarındaki yıkık dökük tek ev büyük kayalıklara kaplumbağa gibi yapışmış görünüyor. Bacadan duman tütmüyor. Eski memlekete daha fazla karanlık çökmüş. Bir yerlerden bir it uluması duyuldu.

Kıyıda mavimsi, yeşilli deniz dalgaları tepecikler oluşturmuş, sonsuzluk şarkısını söyleyerek köpürmeye devam ediyor.»

Bolat KANATBAYEV SEDİRBAYOĞLU (1950-1998): 10 Mayıs 1950 yılında Türkmenistan'ın (SSCB Dönemi) Krasnovodsk Kasabasına bağlı Sülmen Köyünde dünyaya geldi. Havası acımasız ve kavurucu sıcaklığıyla bilinen bu ülkede geleceğin yazarı bozkır yaşamını her yönüyle öğrenerek büyüdü. Babası Sadırbay halk tarafından çok sevilen biri olarak, oradaki kolhozun uzun yıllar yöneticiliğini yaptı. Annesi Alua ise çok şey görmüş geçirmiş bir kadındı. Bolat Sadırbayev Krasnovodsk (bugünkü Türkmenbaşı) şehrinde 3 no'lu Kazak ilköğretim okulunu bitirdikten sonra Kazakistan Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesini kazandı. Üniversite yıllarından itibaren yazarlık yeteneğini kazanacağı bir takım çalışmalara katıldı. O zamanlar genç yazarların "hayatı her yönüyle araştıracağız!" düşüncesiyle uzaklardaki üretim sahalarına giderek, canla başla çalışılan bir dönemdi. Bolat Kanatbayev de kendi isteğiyle Mañgıstau'da bulunan petrol işçileriyle kol kola çalışarak, her türlü zorluğa göğüs gerdi. Çocukluğunda ve Mañgıstau Bölgesinde geçen yıllarda iç dünyasında biriken duygularını "Umudun Kanatlarında" adlı eserinin yanı sıra "Göçebe Bulutlar" ve "Ak Kumlu, Altın Sahiller" adlı kapsamlı iki kitapta topladı. Bu kitapta yer alan hikâyeleri okuyucusunu başarılı bir biçimde buldu. Gazetelerde edebiyatçılar ile eleştirmenlerin değerlendirmeleri yayınlandı. Bunlar düz yazıların en iyilerinden biri olarak gösterildi. Hayata gözlerini yumduktan sonra "Denizden Esen Rüzgar" adlı son eseri "Otırar Kütüphanesi" yayınları arasında basıldı. Bolat Kanatbayev Almatı'da çok uzun yıllar yayıncılık alanında başarılı çalışmalar gerçekleştirdi. Kendisini başarılı bir editör olarak kabul ettirdi. Kazakistan Yazarlar Birliği'nde danışmanlık yaptığı yıllarda edebiyatın gelişmesi için büyük katkılar sağladı. Kısa yaşamının son yıllarında Astana şehrine yerleşerek, Hükümet adına çevirmen olarak çalıştığı sırada geçirdiği kalp krizi sonrası hayatını kaybetti.

Jıngıldı, öyküdeki eski kasabanın adı.

DİDAHMET AfİMHANULI*

Türkçesi: Ufuk TUZMAN

AKKABA'NIN DALGALARI

Her gün aynıydı. Akşama kadar zaman geçmiyor, eve sığamıyordu. Sonra dışarı çıkarak, batmasına bir kulaç kalan güneşin yuvaya dönüşünü izliyordu. Güneş yuvaya dönünce, Karagaylı'ya o an karanlık çöktü. Yalnız evi çevreleyen orman tarafında hava bozmuş. Gündüz evin yanında akan Akkaba ise tüm gücüyle gürleyerek, coşkuyla haykırıyor.

Altınay dağ yamacındaki sessiz kara ormana göz süzerek bakmakta hala. Beklediği görünürlerde yok. Hemen o an önüne çıkacağını hisseder gibi. Yani, az da olsa bir ümitle her gün bu vakitlerde başıboş dolaşması her zamanki hali. Hal böyleyken sadece kuru ayaz esip, titretmeye başlayınca eve doğru yol alırdı. Bugün de o ormana baktıktan sonra derin bir iç çekerek, kapı koluna bilinçsizce elini uzattı.

Ev kapkaranlık. Ayağını yere dikkatlice basarak, başköşedeki masaya ulaştı. Bir kibrit yaktı. Gaz lambasını yaktıktan sonra, bir an gözleri karşı duvara takıldı ve yerinden sıçradı. Yüreği ağzına gelmişti. O duvarda yuvarlak aynada kendini görüp, çaresiz gülümsedi. Gülümseyerek, bir elini göğsüne koymuş halde aynadan kendi yüzüne dikkatlice bakakaldı. Aynada her gün kendine baksa da, son günlerde bu kadar zayıfladığını nasıl fark etmedi hayret? Esmer yüzü süzölmüş, çene kemikleri çıkmış. İki tarafını örten dalgalı siyah saçlarının arasında düz alnı incelmış. Ortasında ise birer çizgi belirmiş. Bu çizgiler göz kenarlarında da fark ediliyor. Değişmeyen tek yeri çehresine güzellik katan ince burnuydu.

Altınay moralsiz bir şekilde aynanın önünden ayrılarak, pencereden dışarıya bakmaya başladı. Hiçbir şey göremiyordu. Dışarısı zifiri karanlıktı... Sessiz, ıssız bir geceydi. Pencerenin perdesini kapatıp, keyifsiz bir ruh haliyle yatağına gidip oturdu. Gaz lambasının sönmek üzere olan aydınlığı çok az ışık veriyordu. Evin içerisi alacakaranlıktı. Gece bir yana öğle vakti bile rengi soluk olan ağaç duvarların şekli de iyice solmuştu. Karanlık çöktükçe ala renkli kirişler Altınay'ın gözüne yılanın sırtı gibi görünürdü. Bu görüntü onun gözünde kimi zaman canlanırdı. Öyle anlarda içini korku saran Altınay çoğu zaman kendini dışarıya atardı. Akkaba'nın ağıt yakan ince sesini duyar, teselli olurdu. Gündüz kötü geçen günün her anını o vakit unuturdu. Fakat

son günlerde Akkaba da başka türlü akıyor, önceki gibi ağlamıyordu, kırılğan değildi. Önceki gibi sadece flütün dar boşluğundan yayılan o sihirli ahenk kaybolmuş, her zaman akan dağ nehirleri gibi sabırsızca ve gürleyerek akıyor. İşte o anda sanki bu sedayla akıp, Altınay'ın kulaklarını tırmalıyor.

Otmaktan çok sıkılan Altınay, kapıyla evin başköşesi arasında gidip geldi. Az sonra aklına bir şey düşmüşçesine birden kitaplığına yöneldi ve kitapları tek tek aktarmaya başladı. Derken bir kitabı alıp, lambanın yanına gidip, kapağına baktı.

— Lanet olsun, adam gibi düzgün bir kitap yok ki bu evde - diyerek, defalarca okuduğu bu kitabı bir köşeye fırlattı. Kucakladığı diğer kitapları da masaya kadar taşıdı.

Tek tek bakmaya başladı. Hepsini en az bir kez okumuştur. Sararan yaprakları hışırdatarak karıştırıp, birçok kitap ve dergiyi gözden geçirdi. En son kitaplıkta kalan diğer üç kitabı da aldı. "Edgar Po.." "Dostoyevskiy...", "Karamzin." yazarlarına hızlıca bakıp, adlarına bile bakma gereği duymadı. Kitapları tekrar toplayıp, yerlerine yerleştirdi ve uyumak için yatağına geçti.

Bugün de sırtına taş batmış gibi bir o yana, bir bu yana dönüyordu. Uzun süre uyumaya çalıştı. Gözünü kapatması yetiyordu, o an heybetli atına binmiş Nurlıbek zihninde canlanıyordu. Bu hayalden kurtulmak istedi, kendince başka bir şeyleri hayal etmeye çalıştı.

Hemen uyuyamayacağını anlayınca üzerindeki ağır yorganı göğsüne kadar çekerek, bir süre hareketsiz yattı ve dışarıya kulak verdi. Ansızın yakınlardan bir at koşması duyar gibi oldu. Sanki evin yanına kadar yaklaşmıştı. Demir nalların sesleri duyuluyordu. Altınay yataktan fırlayarak, pencereden az önceki ormana doğru tekrar dikkat kesildi. Hiçbir şey yoktu. Etraf sessizdi. Akkaba'nın sesi dışında yabancı bir ses duyamadı. Başını bembeyaz kar kaplamış Darbı'nın zirvesinin sağ yanında alaca rengiyle Ay doğmuş. Dağ ve içindekiler yeni Ay'ın boz ışığında, gecenin kucaklarında sessizce uyuyor. Sadece bu sabah Nurlıbek'in gittiği Akkaba'nın çatık kaşlı nehir ağzı hala zifiri karanlık.

— Of, off... Dolaşırken canımın kemikleri acaba kurda, kuşa yem olur mu? Bu şekilde avlanacağın porsuk ta, kunduz da yerin dibine batsın!

Altınay ağlayacak gibi oldu, tekrar yatar yatmaz az önceki sesleri tekrar işitti. Tak tuk... Tak tuk... Yorgana sarılıp yatamadı, yatağından tekrar fırladı. Huzursuz eden ses yavaşça uzaklaşmaya başladı. Altınay hızlı nefes alıp vermeye başladı. Gerçekten korktuğu için mi, yorganın altına nasıl girdiğini anlayamadı. Tekrar aynı sesler tak tuk. tak tuk. Artık net duyuluyordu. O titreyen vücuduna avuçlarını bastırdı. Tık tık. Tık tık.

— Tüh, canımda can kalmadı, korkuttu! Yüreğimmiş deminden beri tekmeleyip duran "Korkak her şeyi çift görmüş" dedikleri bu olsa gerek.

. Gece yarısını geçti, kirpikleri hala kapanmadı. Nurlıbek'ten iz yok. Bazen o an, bazen ise her gün çobanyıldızı kendini gösterdiğinde dönmeye alışık. Gecikmesinin birçok sebebi var elbette. Söylediğine göre, bir gün yaralı bir ceylanın peşinden günlerce gidermiş, bir gün suda günün ilk ışıklarıyla balık avlarmış, bildiğim tek şey eve eli boş dönmekten utanması. Söylediği doğru olabilir, çünkü onun eli boş döndüğü çok azdır. Her zaman bir şeyleri eğere asmış, ya da sırığa bağlamış vaziyette eve döner. Getirdiklerini sabah erkenden o yana, bu yana çevirip Altınay'a göstermeye çabalar. Önceleri bu tür şeylere o da sevinirdi. Genellikle canlı renkli, değerli derilere gözü takıldığında kendini gerçekten de şanslı hissederdi. Neme lazım onun iyiliği de dokundu. Bazıları bir yakalık deriye bile muhtaçken Altınay kunduz derisinden dikilmiş yere kadar uzanan paltolar da giydi. Artık onda o heyecanlı haller kalmadı. Şimdi Nurlıbek'in kazancını önemseyerek, artık değer vermiyor.

— At artık şunu ortalığı kokutmadan - diyerek ne görse de, artık beğenmiyor, burun kıvrıyor. Altınay için bu renksiz yaşamın tüm anlamı Nurlıbek'in yükleri gibiydi.

— Bırak Altınım,- derdi böyle durumlarda yavaşça fısıldayarak Nurlıbek.

— Bu da para değil mi? dünyanın parası bu! Bu sakın yere niye geldik? Elbette para kazanmak için para. para.

— Para, para! Paradan başka değerli neyin var senin?! Altınay sert cevap verse de kinlenmezdi. Çünkü bu zayıf yiğide kızmak içinden gelmiyor.

Nurlıbek yağışlı günlerde genellikle evde otururdu. O zamana kadar topladığı, ayıkladığı derileri sessizce ortaya yığar, kendi kendine fısıldayarak, hesap çıkarmaya başlardı. O anda onun dikkatini dağıtmak Altınay için affedilmez bir günah gibiydi. Her zaman her şeyi duymayan Nurlıbek en ufak fısıltıyı bile duyar hale gelirdi. Fakat öyle zamanlarda Nurlıbek ne söylene de alınmazdı, tüm gün neşelenerek, keyfini kaçırmazdı. Genellikle her şeyi düşünerek, kaygılanmazdı. Öyle ki tüm ev işlerini bile o günlerde, o an hallederdi. Son birkaç haftadır gökyüzündeki bulutlar hareketlenmeye başladı...

Altınay derin bir soluk alıp, sağ yana döndü. Kulağının dibinde Akkaba'nın nağmesi duyulmakta. Bu nehrin karakteri de ilginç. Kışın içine kapanıp, sesi boğazına dizilir, evin dibinde kıkır kıkır gülen ince dalgaları baharın gelişile erkek deve gibi coşar, bir taştan diğerine sıçrayarak, gürlerdi... Bu Akkaba'nın eskiden kendine has güzel bir nazı vardı. Çekici kız gibi süzülürdü. Altınay kendi bildiği Akkaba'nın o günlerini dün rüyasında tekrar gördü. İlginç olanı ise sabah kalktığında gördüklerini anımsayınca tan vakti muhteşem göründü. Rüyalari genelde renksiz ve hayal olurdu, rüyalar geçmiş i o haliyle göstermezdi. Fakat dün gece altı yıl önceki baharı o haliyle, o gerçekliğiyle gördü...

. Nurlıbek ile veterinerliği birlikte bitirdikleri dönemdi. Serin bağıın içinde sadece ikisi vardı. Yıldızlar yanıp sönerek, ikisine de nur saçardı. Canına can katan meltem yeli Altınay'ın yüzünü öpüyordu. Nurlıbek saçlarını okşayarak, alnından kokluyor, hevesini alamadığı sıcaklık dudaklarına dudak katıyordu. Ağır başlı kıvrıkcık yiğidin hareketlerine o da karşı çıkacak gibi değildi, onun sıcacık kucağına sığınırdı.

— Aynaş - dedi Nurlıbek arzulu bir şekilde "peşimden gel". Gidelim uzaklarda bizim zengin yurdumuza. Biliyor musun, bizim topraklarımız çok bereketli. Kısa sürede hayatın başköşesinde yerimizi alırız. Gidelim. Gidelim.

Bunu düşünüyor muydu, yoksa düşünmüyor muydu belli olmuyordu, sadece başını sallıyordu... Şimdi de ikisini Akkaba'nın kenarında otururken gördü. Şu an yaşadıkları sıg ağaçlar arasındaki çam ev hala o günlerin kederini taşıyor gibi.

— Bizim ev - diyerek Nurlıbek uzaklara doğru daldı.

— Biliyor musun, kendimiz yaparsak kaç mal olur dersin? Çok, pek çok. Bak işte, orman işletmelerine ait olsa da bizim sayılır.

— Evet, evet bizim evimiz - dedi, o da. Nurlıbek'in kucağında sevincini gizleyemedi.

Sonra ikisi de birbirinin ardından coşkuyla akan Akkaba'nın kıyısında koşuşturdu. Koşup oynarken ikisi de suya girdi. Bembeyaz dalgalar sevgiyle onları okşarken, bunlar avuç avuç su damlalarını her yere saçtı. Bir an suyun üstünde oynayan güneşin bembeyaz ışıkları ıslanırken birbirlerini suya ittiler. Hemen arkasında gruplar halinde dalgalar bunları masmavi dünyaya tekrar çekip, kıyıya çıkacakları anda akıntıya doğru yöneltti. Bunların hepsini Akkaba sinirli olduğu için değil, nazlandığı için yapar derler... Altınay sadece kuş eti gibi pürüzsüz, suya batan çıplak vücudunu güneşte kurutur, Nurlıbek'in önünde uzanıp yatarı. Nurlıbek'in elinde de yarım kulaç boyunda bir kuray¹

— Ben sana "Akkaba'nın dalgalarını" çalayım mı? - diye sorarak, kurayı ağzına götürdü. O da kendin bilirsin dercesine gülümseyerek, başını salladı, boynuna asıldı. Nurlıbek hafifçe tıksırarak, çalmaya başladı. Kurayı çalan yetenekli yiğidin gırtlğıından çıkan ahenkli ses, ip ince kurayın gırtlğıına muhteşem bir tonla akmaya başladı. Önceleri sakın başlayan bu saz gide gide var gücüyle yükseliyor ve her zamanki gibi kükreteye başlıyordu. Bu saz ağıt yakıyor derlerdi, hayır Akkaba'nın ağıtıydı bu. Dağıdan dökölürken yeleleri dikilmiş bir aslan gibi kükrete bu nehri Altınay yeni tanıyor gibiydi. Evin yamacından akarken beşik gibi sallanırdı, bembeyaz dalgalar o beşğin bebeğı gibi hüngür hüngür ağlardı. Her yerde dopdolu nağme, her yerde müzik sesi. Ağaç, ağaç üstünde bülbül öterdi. Selvi ağacının dikenli yaprakları rüzgarla birlikte her çeşit saza dönüşüyor.

H E C E Ö Y K Ü

— Biz mutluyuz! - diyordu, Altınay haykırarak.

— Biz mutluyuz! - diyerek, dört bir yan yankılandı... Altınay Nurlıbek'i tekrar okşamaya başladı, kolu kasılana kadar boynuna asıldı...

— Bırak artık, canım, ne yani ilk kez görmüş gibisin. Darılma ne olur! Yorgunum rahat ver. Güçlü bileğini sıkıp, sonra gevşeten Altınay huzurunun düştten ibaret olduğunu fark etti. Keyfi kaçtı. Boğazına düğümlenen tuz parçasını yutmuş gibi içi acıdı, gözlerinden yaş geldi. Gözlerini ne kadar kapasada zorlandı, uyuyamadı. Gözlerini kırpmadan tan attırdı. Akkaba ise gece boyunca huzursuz yüksek sesle aktı, durdu.

Sabah kalkınca Nurlıbek'e uzun zamandır el sürmediği kavalına hasret kaldığı için tutturdu. O da çaresiz kavalı ağzına götürdü. Dişlerinin arasından diliyle kavalın üst deliğini yaladı, dar kamışa var gücüyle üflemeğe başladı. Kaval ağıta başlayamadı. Önce kısa bir süre manasız sesler çıktı, burun fısıltısı sazın sesini bastırıyordu. Bir an dar kamış dillendi, gürleyerek kendi ılık sesine kavuştu. Fakat o gece rüyadaki gibi yüreğini kıpırdatmadı, ürpertmedi. Kavalıdan tek tip bir ses çıkıyordu. Aynı tonda bir uğultu. Düz bir nağme. Kaval kasvetli bir güz sesi çıkarıyordu. Evin içerisine karlar yağıyor, sapsarı yapraklar dökülüyor gibiydi. Eskiden dağ geçitlerini kovalayıp coşkuyla akan Akkaba, artık kavalın içinde bereketsiz bir şekilde hapsolmuştu. Dalgalar mırıldanıyor, kıyısındaki kamışlar bağırsıyordu. Kısacası ev çılgık çılgıydı...

— Artık bu kadar zorlandığın yeter. Boğazın kurumuştur her halde, çay hazırlayayım sana - diyerek, Altınay ezginin sonunu beklemeden ayağa kalktı. Nurlıbek ise dişlerine kısırdığı kavalı çalar vaziyette yüzünde şaşkınlık ifadesiyle öylece kala kaldı.

— Doydun mu? Dedi o da homurdanarak. - Artık "toklunun eti toprak kokuyor" desene - dedi, bu onun sık kullandığı bir atasözüydü.

Nurlıbek kahvaltıya bile eyvallah etmeden somurarak dışarıya yöneldi. Daha sonra Altınay onun atının üzerinde ormanın içine doğru gittiğini gördü. O zamandan bu yana ses seda yok.

Sofrada tek başına dizlerinin üstüne çöküp kalan Altınay'ın boğazından bir şey geçmedi. Tatsız çaydan bir yudum içtikten sonra dışarıya çıktı. Etraf, tan vaktinin ışıklarına bürünmüş, her taraf berraktı. Göğsüne biraz ferahlık geldi. Baharın böyle ilk körpe anına bakarak, Altınay geride kalan kışı hatırladı. Kışı hatırlayarak, şu anki hale şükretti. Evin yakınındaki dağın bir köşesinden güneş birden görünür, diğer köşesinden bir anda kaybolurdu. Bir de sert ayazı uzun geceler boyu tüm bölge sessizce karşılardı. Buzlu karları güçlkle kaldıran, efkârlı ormana bakmaktan Altınay da boynu bükük, nice günbatımları yaşamıştı. Gecenin bir vakti dönen Nurlıbek'e de yalnızlıktan ke-derlenen gönlünden sitem ederken:

H E C E Ö Y K Ü

— Seni hangi tanrı alıp götürdü? Benim gibi ateş ve sudan mı geçiyorsun? Karnın aç, elbisen yırtık değil. İki elin boş. İnsan ondan usanır mıymış hiç! - diye, nasırlı elleriyle alnını okşadı. Yüreğinde biriken tüm şikâyeti ve sırlarını da birden söyleyesi gelirdi. Fakat gece demeden, gündüz demeden dağ, taş dolaşp, evine zor gelmiş ona, kudurmuş kurt gibi başının etini yemeyi doğru bulmuyordu.

— Acele etme Altınay, -derdi Nurlıbek. - Kasamızdaki varlığımızı zenginleştirelim, ondan sonra toplum arasında kaygısızca ömür süreriz.

Bu durumda topluma artık ne zaman karışacak? Otuz yaşını geçeli epey oldu. Bu yaşa kadar neyi gördü ki? Gerçekten onun bu yerde görmediği kuytu kalmadı, onun çıkmadığı zirve yok, onun basmadığı toprak kalmadı. Onun bilmediği ağaç ta, av da, kuş ta yok. Daha ne görsün?

— Canım benim başına bir hal gelmese iyiydi. Günahsız gönle gelmeyen düşünce var mı? Bu şekilde kötülüğe yakın olsa ne yaparsın? Şu anda da Altınay'a Nurlıbek kaç türlü hayalde görünüyor? O dikkatsizce ayı ile karşılaşmış, mücadele ediyormuş gibi geliyor, o feryatlar içinde zirvelerden düşerek gelecekmiş gibi, o soluksuz dipsiz derinliklere batıyormuş gibi hissediyor. Altınay'ın yüreği gövdesini tekmelemeye başladı. Berrak gökyüzüne bakıyor olsa da, güneşin yakıcı sıcağında havasızlıktan daraldı. Yorganını tekrar aşağıya doğru çekerek, rahat bir nefes aldı, önceki haline dönmeye başladı. Gece cansız sessizliğin kucığında. Sessizlik adına baş eğmeyen sadece Akkaba idi. Önceki yıl Akkaba gerçekten de çok farklıydı. Su doldurmaya gittiğinde ona çocuklaşarak taş atınca, dönüp dolaşp suyun buz tutmayan kısmı o taşı yutar, dalga geçer gibi kıkır kıkır gülerdi. Fakat o yavaş yavaş nazlı akıntıdan çılgına dönüştü. Bir gün eğilerek su alırken su onun kovasını alıp kaçtı, bir gün de elbisesiyle birlikte onu suya düşürdü. Gün geçtikçe sihirli ve güzel sesini kaybetmeye başladı. Altınay artık onu sevmiyor. Çünkü artık o değişmiyor, hep aynı ezgiyle akıyor. Onlar bu eteklerinde at koşturan kara ormanı Karagaylıya ilk yerleştiklerinde Nurlıbek te özeldi, bugünkü gibi çekip gitmezdi. Darbı'nın zirvesine akşam kızılığı çökmeye başlayınca, o da artık tabiatla vedalaşır, evine girerdi. Daha sonra geç saatlere kadar konuşur, hislerini sözlerle ifade edemeyince, tüm aşkını sadece incelen gözleriyle Altınay'ın yüreğine kazır, kavalını eline alırdı. Altınay ise hoşuna gider, bırak demez dinlerken uyuya kalırdı. Böyle sakın bir akşamda Altınay eskiden okuduğu Puşkin'in "Altın Balık" adlı kitabını hatırladı:

— Biz de mavi denizin kıyısında gibiyiz. Biz de ihtiyar karı koca gibiyiz, dediğini hatırladı. Nurlıbek'in ise yanıt olarak:

— Çok doğru, ihtiyar karı koca gibiyiz. İşimiz de ihtiyarlar gibi. Ben ormanın, sense hızarın bekçisisin. Genç olarak zorlanan biz değiliz. Mesleği-

H E C E Ö Y K Ü

miz gereği koyun veterineri olsaydık, gece gündüz hayvanlarla uğraşır, yaşımız gelmeden yaşlanırdık.- deyip kabullenişini hatırladı. Altınay:

— Eğer Akkaba'dan altın balık tutsaydın ondan ne dilerdin? - diye sorduğunu anımsadı.

— Tüm hayatımızca rahat ettirecek bol bol para dilerdim - demişti kocası hayale dalarak. Altınay ise:

— Ben her ikimizin de hiç yaşlanmamasını dilerdim, demişti o zaman. O altın balık Altınay'ın eline bugün düşseydi: "Sabah oluncaya kadar bir köy kondur, hiç olmazsa kurtar beni bu ıssızlıktan" - derdi. Neme lazım hepsi topu topu hayalden ibaret. 50 kilometre uzakta dağ eteğindeki köye yılda bir kez indiğine razı gelip, olmayacak şeyi istediğine de bak sen bu gönlün. Altınay ansızın köydeki annesini hatırladı. Geçen yaz onu Nurlibek annesine "arkadaş olsun" diye götürmüştü. İlk gün o Karagaylı'yı tamamen gezerek, Akkaba'nın kıyısında oturarak, "Güze kadar yanında kalacağım, yavrum" demişti de bir süre sonra çay gibi açık yüreği peynir gibi erimişti. Oranın havasının yetmişindeki ihtiyara yaramayışı, köydeki torunlarını özlemesi gibi sebepler gönlünce bahane oldu. Yavaşça döndü gitti. İşte o gün Altınay çocuk sahibi olduğu için ilk kez hüznünlendi. Tabiat bu güzelliği ona nasip etmedi maalesef.

Eve sabahın ilk ışıkları vuruyordu. Uykusuzluktan yüzü gözü şişen Altınay'ın kirpikleri kapanmıştı. Kapının tıkırtısına uyandığında Nurlibek kapıdan içeri yeni giriyordu. Ona keyifsizce bakan kocası sırtındaki torbasını indirip, ayakkabılarını çıkarmaya başladı. Yorgunluğu hissediliyordu, hareketleri yavaştı. Gözlerini tekrar tekrar ovuşturdu. O an başköşeye de oturmaya hali kalmamıştı. Kapının yanındaki sandalyeye çökekaldı. Uykusuz gözlerinden zerre kadar sıcaklık hissedilmiyordu, ölecek gibiydi. Yanakları hepten zayıflamıştı. Çoktandır bakımsız kalan saçları darma dağınıktı.

Altınay'ın yüreği erimişti. Aniden yatağından fırladı. Nurlubek'in yanına gidip, nasıl boynuna sarıldığını anlamadı bile. Dün geceki taşan küskünlüğü nerede kaldı bilinmez. Sanki bu küskünlüğü Nurlibek'in yüzü kaşla göz arasında yok etmiş gibiydi. Hiçbir şey olmamış gibi sıcacık avuçlarıyla onun yüzüne bastırdı. Gece çektiği uzun çilenin ardından onu böyle karşılayacağını bile bilir miydi? Bu kadına has bir boş bulunma mı, yoksa acıma duygusu mu kendi de anlayamadı. Nurlibek ise onun her hareketine sessizce razı olmuşçasına, öylece otura kaldı. Canı yok gibiydi. Aniden Altınay'ın onun eline gözü düşünce, vücudu titredi. Parmaklarının arasında donmuş kan lekeleri vardı.

— Bu da nesi, canım benim?! - Altınay şaşkınlıkla sordu. Nurlibek eline baktı ve aklına bir şey gelmişçesine hemen yanındaki böğrüne açılmış torbaya doğru uzandı. Hızlı bir hareketle düğümlemiş torbayı çözmeye mecali kalmadığından keserek, içinden yeni doğan bir kuzu gibi bir avı uzatarak dışarı çekti.

— Bu da ne? dedi Altınay önce ne olduğunu anlayamadı.

— Ne olacak yumuşacık kavurmalık diyerek, Nurlıbek elindeki avı önüne attı.

Altınay o anda ne olduğunu anlayabildi. Eğildi ve anladığı şey karşısında dona kaldı... Karaca yavrusunu... Boğazını kısa hançerle kesip düşürdü. Pıhtılaşmış kan içerisinde bembeyaz omuriliği görünüyordu... Kıl gibi incecik boynu olduğu gibi kandı. Boğazı da kan... Yumruk gibi başı da, parmak gibi bacakları da kan... Kanlar içinde sevgi dolu gözleri Altınay'a günahsızca bakıyordu. Göz bebekleri pırıl pırıl ona yalvarırcasına bakıyor gibiydi. O masum bakışlar birden Altınay'a bir fotoğrafını anımsattı. İlkokulu bitirdikten sonra çekindiği o fotoğrafta onun gözleri de öyle günahsız görünüyordu. Yetişkin olduğu zamanda o resme sürekli özlemle bakardı. Bakar bakmaz da duyulanırdı. Tam anlamıyla geleceğinde nasıl bir yaşamın beklediğini bilir gibi gözbebekleri parlardı.

Masum bakışlarıyla Altınay Nurlıbek'e doğru bakınca onun gülümsediğini gördü. Yüreği ağzına geldi. Böyle iğrenç haline hiçbir zaman şahit olmamıştı. Kurt gibi dişlerini bileyip ona bakıyordu sanki. Altınay ürkek halde çekinerek, yatağa kendini zor attı.

İki omuzu hıçkırıklarıyla titreyerek uzun bir süre yatakaldı. Bir an yaşları kurduğunda Karağaylıda geçen altı yılı gözünün önünden bir film şeridi gibi geldi, geçti. Tüm anıları içerisinde az önceki iki görüntüye yani, parlıdyan masum gözler ile Nurlıbek'in dışarıya vuran vahşi dişlerine hiç rastlamamıştı. Özellikle bu iki görüntüyü daha önce görmediğine son derece emindi. Tüm her şeyden baskındı bu resimler. Altınay o an anladı. Nurlıbek'i kaygıyla bekleyerek, tüm geceyi özlemle geçirmesi dünün hasreti boşunaymış. Geleceğine belirsiz bir umutla dalıp, bu kasvetli evde sıcaklık arayan kendisini aptal gibi hissetmeye başladı. Yeni fark etti, aşkım diye düşündüğü yıllarca kuru bir korkulukmuş. Artık az önce gördüğü bu iki resimden sonra bu duruma daha çok inandı. İnanmakla kalmadı onun hakkında hüküm verirdi.

Dışarı çıktığında, az önce horlayarak uyuyan Nurlıbek'in tekrar ormana doğru gittiğini gördü. O da köye doğru uzanan ana yola düştü.

Akkaba'dan geçince bir karaca önüne çıktı, korkuyla ona bakarak su kıyısından hızla kaçtı. Arkasından yalvarırcasına bakan gözleri yaşla doldu..

Didahmet AŞİMHANULI: 10 Haziran 1950 yılında Doğu Kazakistan Bölgesi, Katonkaragay kasabasına bağlı, Janaülgi köyünde dünyaya geldi. 1968 yılında fıngıstay ilköğretim okulunu bitirdi. Daha sonra Karayollarında işçi, Bolşenanm kasabasında sürücü kursu yöneticiliği, Eski Sovyet Ordusu'nda (1969-1971) asker, Almatı inşaat malzemesi fabrikasında taş ustası olarak çalıştı. Kazakistan Devlet

H E C E Ö Y K Ü

Üniversitesi "KazGU" nun Gazetecilik Fakültesinde öğrenciyken (1972-1978) Doğu Kazakistan Bölgesi'nin "Komünizmin Bayrağı" (1975-1976), "Leninci Gençlik" (1978) gazetelerinin muhabirliğini yaptı. Daha sonra devlete bağlı "Kazakistan Pioneri" (1978-1980), "Kazak Edebiyatı" (1980-1992) gazetelerinin İdari Müdürlüğü, "Zaman-Kazakistan" (1992-1993) gazetesinde baş editör yardımcılığı görevlerini yürüttü. 1993 yılından bugüne kadar uluslararası "Türkistan" gazetesinin baş editör yardımcısı, "El seceresi" sivil toplum derneğinin başkanı, "Orhun" yayın evinin baş editörüdür. Didahmet Aşimhanulı ayrıca, 1999 yılının Şubat ile Haziran ayları arasında özel davetle Astana şehrinin "Astana Akşamı" gazetesinin baş editörlüğü, 1993 yılından bu yana esas görevi dışında "Atamura" yayınevinde editörlük, Milli Güvenlik Komitesi'nin "Otan" (Vatan) dergisinde editör yardımcılığı, Kazak Devlet Milli Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi'nin öğretim görevlisi, "Habar-2" televizyon kanalının da yardımcılığını yürüttü. Nesir türündeki ilk öyküsü "Akkaba'nın Dalgaları" adıyla 1975 yılında "Komünizm Bayrağı" gazetesinde, "Arzuların Kanadında" adlı toplumsal derlemesi de 1978 yılında yayınlandı. 1981 yılında "Akkaba'nın Dalgaları", 1987 yılında "On Birinci Güz", 1990 yılında "Kamennaya Pad" (Taşlı Dip), 1998 yılında "Memleketini Özleyen Sarıatan", 2000 yılında "Dağın Sazı", 2006 yılında "Sarı Semaver" adlarıyla nesir türündeki kitapları "Jalın", "Jazuşı", "Elorda" ve "Raritet" yayınevlerinden çıkmıştır. Didahmet Aşimhanulı, edebi eserlerinin yanı sıra 500'e yakın köşe yazısının yazarıdır. 1986 yılından itibaren SSCB Yazarlar Birliği ve Gazeteciler Cemiyeti'nin üyesidir. İki kez "Jalın" Yarışması ödülü almış, 8. Uluslararası Genç Yazarlar toplantısı delegesi, Uluslararası "Alaş" Edebi Ödülü'nün sahibi, Basın-Yayın ve matbaa çalışmaları uzmanı olmuştur. Katunkaragay Kasabası'nın onursal vatandaşıdır. Bazı eserleri Almanca, Çince, Moğolca, Ukraynaca, Marice, Tatarca ve Kırgızca'ya çevrilmiştir. Bunun yanı sıra yazar A.Kurçatkin, A.Aşirov, H.Abdullin, T.Minullin, A.Lupan, T.Kulatov, P.Purevsuren, Krişnnabam Mall gibi birçok yabancı veya akraba topluluk yazarının hikâyelerini, E.İivaritın (Ajdaşa Piyesini), Amerikalı yazar Jack London ve İngiliz yazar John Golsuorsiy'in seçme eserleri kitabını (birer ciltlik) Kazakça seslendirmiştir. Moldavan drama yazarı A.Kariy'in "Zona" piyesi Didahmet'in tercümesi ile 1998 yılından bu yana G.Müsirepov adlı Gençler Tiyatrosunda gösterimdedir. Didahmet Aşimhanulı, kalabalık okuyucu kitlesi ile edebi sahada Öykü janrının ustası, stilist, yetenekli gazeteci olarak tanınmış bir kişidir.

Kuray, Orta Asya halklarına has kamyştan yapılmış bir tür dilsiz nefesli çalgı.

NURDAVLET BEBİHANULI AKIŞ*

Türkçesi: Ufuk TUZMAN

ÜZGÜN GÖZLERİN PARILTISI

Ağabey!"

Şu anki sözlerimi kâğıda aceleyle yazsam da, devamında ne yazacağımı bilememenin huzursuzluğu içimi uzun süre kemirdi durdu. Bu ani davranışımı haklı çıkarmak için sözü uzatmadan bir şekilde giriş yapmam doğru sanırım. Fakat bu şekilde de niyetimi anlatamadan toparladığım düşüncelerimi yeterince hissettirememeye kaygısı içindeyim. Sonra bir şekilde her şeyi kısa yoldan, içimde biriken yoğun ya da az olan duygu ve hislerimi bir solukta iletme istedim. Tekrar düşünerek, unutmadan önce gönlümdekileri aceleyle kâğıda dökerek, sizin dikkatinize sunmak istedim.

Bu işe kalkışır kalkışmaz tekrar yadsınıp, beyhude üzüldüğümü bir görmelisiniz. Bu niyetimi şu anda ne kadar zor gerçekleştirdiğimi bildiği için titrek kalemim de yürürken yalpalamakta. Öyle olsa da sizin suçlamayarak, benim can dünyamdaki karmaşık hareketleri yarım yamalak olsa da anlayarak, böylelikle bu yazdıklarım hoşunuza gitmese de, bir şekilde kabul edeceğinize inandığım için düşüncelerimi toparlayarak anlatmak istiyorum. Çünkü paltonun iç içe geçen bağları gibi hislerini karıştırmadan, hiç tanımadığın bir adama gönül ağrısını, kalbinin sırlarını hür iradeyle korkusuzca açmak her kızın elinden gelecek türde bir iş değil. O da bir yana yetişkin bir erkeğe, her şeyde öncelik bahsedilen kadın neslinin mektup yazması geleneklerimizde yok, bu yüzden benim bu abes girişimim bir şekilde yadırganarak, yakışsız bir davranış olarak görülmesi çok normal. Hatta günümüzde yirmi birinci asırda, "hepten yakın bildim, edepsizmiş" diye, sövmeyiniz ağabey! Eğer sizin yerinizde başkası olsaydı, ben böyle aceleci halime tevekkül eder miydim, kim bilir.

Bu ilkbaharda gönlümü verdiğim yiğidim Kaben, askere çağırılan bir arkadaşının veda gecesine beni koluna takarak götürdü. Düğün-dernek, oyun, eğlence denildiğinde, kanı kaynayan gençler değil miydik?! Gençlik ateşimiz gittiğimiz yerin uzaklığını bile görmezdi. Toplananların hepsi bizim yaşlarımızda, bunun yanı sıra sürekli birlikte zaman geçirdiğimiz tanıdıklardı. Yıyıp içmeden ziyade dans ve eğlenceye düşkün gençlerin buluşmalarında bağırtı-çağırtı, hareket sık görülen şeylerdi.

Bir ara vererek kurulu sofraya tekrar döndüğümüzde, sayımızın daha da arttığını fark ettim. Yeni gelen iki-üç delikanlıyla birlikte masanın başköşesine ev sahibi Botan'ın yanına yine bir genç oturmuştu. "Kocaman adamın bu gençlerin arasında ne işi varmış?" diyerek, içimden onun gençlerle oturmasından hoşlanmadığım bir gerçek. Çünkü yiğitler için geçerli değilse bile, kızlar için serbestçe oturup, konuşmak büyüklerin yanında utanıp sıkılma sebebiydi. Hal böyle olunca da önceki gibi Kaben'in kucağına oturup sarılmak ta mümkün olmayacağından, her zamanki edepi, nazik halimize döndüğümüzü fark ettim. Sadece biz değildik elbette, az önce kıkır kıkır gülüşen kızlar da kıkırdamayı kesti, bazı ağzı laf yapan yiğitler de tasasız sohbete başlamıştı sanki.

Başımızdaki düğüncübaşı sıradaki sözü aramıza yeni katılan konuya verdi. Ben de nezaketen fısıldamayı bırakıp, çaresiz kulak kesildim. Önceleri dışarıdan ortama yakışmadığını düşündüğüm, sessiz görünümlü bu yetişkin yiğit yerinden doğrularak konuşmaya başlayınca birden şakacı biri gibi görünmeye başladı. Küçük gri gözlerinde biriktirdiği gülümsemeyi konuşurken şakalarıyla süsleyerek, söylediği etkileyici dilekler bugün gibi aklımda. O duruşu, sözleri, görüşleri çoğu zaman düşüncesizce oturan bu ergenlik çağı gelmemiş gençlerin yanında şüphesiz bambaşka görünüyordu. Oradakilerin aynı zamanda hayranlık ve şaşkınlıkla onu izlediklerini fark ettim. Gençlerin gözüne giren, etkileyici ve ruhları büyüleyen bu sevimli konuk kim dersiniz!? O. Siziniz ağabey!

Herkes gibi ben de o an ilk kez dikkatli süzdüm, az öncekinden biraz farklı etkilendiğimi itiraf etmeliyim. Sizde daha önce tanıdığım hiçbir insanda karşılaşmadığım benzersiz bir özellik varmış gibi hissettim. O özelliğin tam olarak ne olduğunu söylemek, adını koymak, rengini belirtmek benim elimden gelmiyor. Kısacası siz bakınca kalbimin yerinden fırlamışçasına çarptığını biliyorum. Benim sakın gönlümü yerle bir edip, asabileştiren bu muhteşem şeyin nasıl bir kudret olduğunu o anda anlamaya, nasıl imkan bulabilirdim.

Sadece sen gidince, o da birkaç gün sonra "bu olanlar nasıl başladı?" diye gıdım-gıdım hatırlamaya mı başladım? İşte, o zaman hala zorluklarla tanışmamış, birden çarpılmanın ne olduğunu bilmeyen genç yüreğimin bir şeylerin ağırlığını hissederek, alışılmışın dışında bambaşka çarptığını da anladım. Kısa zamanda insanları kabullenmediğimi, kibirlenerek dolaştığımı, bana yaklaşmak isteyen gençler olduğunu fark ettiğimde bilinçli olarak gayretini boşa çıkarıp, cevap dahi vermeye tenezzül etmediğimi ve bu davranışım dolayısıyla da bazı kızların benden hoşlanmadığını da gizlemiyorum. İşte, benim anlayışında bu şekilde davranmak abes değil. Çünkü ardından o kadar kişinin beğendiği eli ayağı düzgün her bir gencin kendini beğenmeye, kendi güzelliğine başkalarının saygı duymasını sağlamaya hakkı var. Böyle

hoş olmayan karakterin soğukluğu o gecede de fark edilebilirdi. Burada özellikle bazı yiğitlerin yanında oturan iki-üç kızın varlığı fark ediliyor. Biri diğerinin koluna girmiş, hatta bazıları bir erkeğe sokulmanın tadına varmamış, diğer yaşlılarına bakıldığında onların elbette kendilerini hem tecrübeli, hem de şanslı sezinmesinden doğal durum yok. Bunların arasında benim saygınlığım hepten zirvedeydi. Benim Kaben'imın oradaki erkeklerin hepsinden farklı olduğu, onlardan bir basamak yukarıda olduğunu kim inkâr edebilir, eski kahramanlar gibi geniş omuzlu, uzun boylu, genç delikanlının esnek incecik beli, boylu-poslu oluşuna ne demeli?

Bir tarafa taranmış sığ kıvrıkcık saçları ve bembeyaz alnı, onun devamı olan ince düz burnu bir bütün halinde yakışarak, kendine özgü bir güzellik katıyor. Bunun yanı sıra Kaben'im bu küçük şehirde tanınan geleceğin sporcusu, serbest güreşte altın madalya sahibi. Kendine iyi bakarak, her zaman sporculuğunu koruyor. Aynı zamanda korumacı titizliğini dikkate almazsak, giyim kuşamı da son derece harika beceriyor. Şimdi öyle örnek bir genç hangi kızın olursa olsun, ulaşamayacağı bir hayal değil mi? Böyle bir yiğidin benimle olması birçok kız için kıskançlık kaynağı olmalı.

Güzellikler içinde, hiçbir canı yanına yaklaştırmayan, kendini beğenmiş bu genç gönlüm, sizi gördükten sonra bir boşluğa düşüp, alçaldı sanki. Fıfır-fıfır kaynayan gerçek eğlencenin tam ortasında oturmaya, keyifsizce, kederlenmeye başladım. Artık gülmekten, hareket etmekten de vazgeçtim. Kaben'in yanında da sessiz oturmaktayım. Sizin taraftan gözümü alamadan dönüp kaldığımı bir hayli süreden sonra fark ettim. Bu davranışımın ne kadar abes olduğunu fark edince tamamen kızarmış olmalıyım.

Fark etmediniz, bütün gece ben savaş hareketini yöneten bir komutan gibi gönül dürbünümü indirmeden sizi kontrol ettim. Az önceki bayağı davranışımın sonra kız nezaketimle tecrübeli bir şekilde hiç kimseye hissettirmeden sizin her hareketinizi doğrudan bakmaksızın göz ucuyla kontrol ettim. Siz benim gözümünden birer dakika gizlenerek, dışarı çıktığınızda veya yan odaya geçtiğinizde de tam yanınızda duruyormuş gibi ne yaptığınızı kendimde bilmediğim ruhani bir ışıkla hissetmiştim. Aklımın almadığı bir gücün etkisinden çıkamayan gönül ajanımı gece boyunca neden sizin ardınızdan gönderdiğimi kendim de anlayabilmiş değildim o zamanlar.

Böyle olsa da sizin hangi özelliğiniz ya da davranışınızdan ötürü size böylesine güçsüzce bağlandığıma bugüne dek uygun bir gerekçe bulamadım, üzgünüm. Belki sizin dış görünüşünüzde, ağırbaşlılığınızda bir özelliğinizi, başkalarına benzemeyen bir niteliğinizi görmüşümdür. Düşününce sizdeki güzellik, er kişiye yakışan çekiciliğiniz o kadar da dikkat çekici değildi. Çehresi, dış görünümü size benzeyen kişilere de çok rastlanır. Şu an ise onların hepsine tüm iyi niyetimi veremeyecek olmam da nesi?

H E C E Ö Y K Ü

Sizin açık, kibar karakteriniz, şakayla bütünleşse de, esasında düşünce dolu olduğu hissedilen sözleriniz hareketsiz, durağan duygu âlemine kıvılcımını saçar mıydı? Ruhuma değen istekli olağanüstü yangın o kıvılcımdan kaçarak, lava dönüştü sanırım.

Ya da... Hayır, hayır boşuna ne kadar koşuştursam da, o belirsiz sebebin çıkış noktasını tam olarak bulacak gibi değilim. Öyle olsa bile sizin gözlerinizin ışıltısıyla buluştukça, bakışlarınızı kaçırdıkça ruhunuzun derinliğiyle ilgili bilgiler edindim. Gözlerimiz ilk kez buluştuğunda, yaşıma göre ihtiyarlamış yorgun ve halsiz biri gibi göründünüz. Alev gibi karşılaşmış göz bebeklerimizin uzun bakıştığı an ise ondan sonrakiydi. İki yanağım birden ısınarak, kirpiklerimi kısıp, gözbebeklerimi telaşla gizledim. Hayatımda ilk kez cesaret edemeden gözlerimi kaçırdım, nereye saklanacağımı bilemeden şaşa kaldım. O durum bana sadece keyifsizlik ve belirsiz bir korku vermemiştir. Siz o gün insanın içini okur gibi, ruh gözü açık, düşünceleri derin akıllı biri olarak hafızama kazındınız. Ondan sonra gözlerimizin her buluşmasında sizin ruh halinizle alakalı bilgiler artarak, çoğaldı.

Gerçekten de huzurumu sarsarak, gönlümde fırtınalar koparan değişim sizin o kendine özgü düşünceleriniz olmalı. Belki de o düşünceler başkalarına göre hiç te önemsenecek gibi görünmeyebilir. O gözlerde daha önce hiç kimse fark etmediğim bir sıcaklığı ve genç ruhuma azık olacak bir hazineyi bulmuş hissine kapılarak, çok mutlu olduğumu da sonradan anladım.

Ben iç dünyamızı aydınlatan utangaç kültürlü gözbebeklerinizden ayrı kalmak istemediğimden, tekrar onların bağımlısı oldum. Sizin bu abes davranışımı elbette fark etmemeniz mümkün değil. Onun için gözlerinizi benim bulunduğum yerden sürekli kaçırdığınızı hissettim. Ayrıca umulmadık anda bereketli hazinenizi yani, kalp ve ruhunuzu koruyarak, gizlemeye çalıştığınızı da hemen anladım. Susuzluğumu giderecek, kazandığım bir ganimetten öylece ayrılmaya gönlüm elvermedi. Daha sonra dikkatim gözbebeğinizden size kaydı, duygu ve hislerinizi avuçlarınızdan bırakmadığınızı gördüm. Akıl ve duygularınızın karşılıklı mücadelesini utangaç gözbebeklerinize yakışmayacak şekilde, başkasına layık yalancı halinizi alıp, gitmek istediniz. Fakat bu uygunsuz bir davranıştı. Siz gönlünüzdeki fırtınayı gizlemede, duygularınızı dizginleyerek hapsedmede hepten yeteneksizmişsiniz. Ben öyle ki, sizin oturduğunuz yere bir-iki kez bakmakla kendi kendinizi tutmaya çalıştığınızı, içinizden nasıl direndiğinizi hissettim.

Ayrıca kendinizle ruh dünyanızı her türlü beşeri yalan âlemlerle kirlilemeden, tertemiz muhafaza ettiğinizi, anlamak mümkündü. Gözünüz ve çehrenizden, hatta hal ve hareketlerinizden de düşünce ve hisleriniz kendini fark ettiriyor. Bunu anladığımda mutluluk esintisi benim ruhuma da çiseleyerek,

H E C E Ö Y K Ü

saflık nurunu damlatmış gibiydi. Yanında kendine layık alımlı ve genç bir delikanlı oturan, dört yanı tamamen yirmilik kızların ilk kez gördüğü cüsseli erkeğe göz hakkı ister gibi dikkatlice bakması, eğer anormal bir durum değilse, ne faydası olacak bir davranış demişsindir...

Yabancı bir insanın iç dünyasını izinsiz keşfetmeye uzaktan gözünü diktirek bakmaya benim hakkım var mıydı? Böyle çirkin davranışa utanmadan kalkışmamın sebebi ne?

Bazıları gibi uygunsuz bir şekilde "Sizden hoşlandım" demeye dilim varmıyor. Öyle deseysen, benim yüreğimi damar gibi saracak, yaş ilerledikçe kırıldığını gösterecek çocuksu hislerime karşı en büyük ihanet olurdu. Artık bende yaptığınız etkinin "beğenme" kavramından ziyade, derin ve alnından tak diye vurmuş gibi açıkça söylenemeyen, tamamen nazik ve detaylı bir değişim olduğunu hissediyorum.

Saklamanın ne faydası var, Kaben'e kadar da el ele tutuştüğüm, kucaklaştığım kısacası beğendiğim delikanlılar oldu. Ben "beğendiğim" diyorum. Şimdi sizinle karşılaşarak, ikimizin arasında belirsiz, habersiz bir ilişki kurulduktan sonra bu ifadenin anlam olarak öylesine sıradan, basit ve zayıf olduğunu anladım. Benim gönlümü aydınlatarak, nurlandıran o duyguları sözle anlatmak mümkün değil sanki. Onun içinde huzurunu kaybetmemiş genç yüreğimi durup dururken zahmete sokan, boşa çabalatan bu değişime sebep olan gücün sırrın, tılsımın ne olduğunu ben size tarif ederek, boyutlarını anlatamam. Düşünce ve dil fakirliği bu olmalı.

Evet, içimdekileri derleyerek, sistemli şekilde anlatamadan hem söylüyor, hem saçmalıyorum.

O akşam Kaben'in kucağında ilk kez soğuk bir nem sezindim. İkimizin ilişkisinin ucuz bir heves arayarak, şehveti kovalayan hoppa, bayağı gençlerin yalan sevgisiyle sınırlı olduğunu, sadece dışarıya karşı güzelliğin canlılığı olmasa, ruhani anlayışsızlık içinde gerçek duygulara etkisi olmadığını anladım. Kaben'de günümüz gençlerine özgü güç ve yeteneklerin hepsi var, dediğimde onu tanıyanların hiçbirisi yalan demezdi. O yetenekleri bu kadar överek, büyük bir başarı kabullenmemi, kimi zaman kibirli oluşumun da bununla ilgili olduğunu neden gizleyeyim. Biz onunla sürekli bir birimizi arıyoruz, gün içinde defalarca telefonlaşıyoruz, buluşmadığımız gün de sayılı. Şehrin kafe ve restoranları bir yana, kulüpleri, konser salonlarını da birlikte gezdik. Birbirimizi sevmekle kalmadık, aramızdaki her şeyi paylaşıp, her şeyden de haberdar olduk.

Artık buradaki inanç ve anlayış, duygu ve hislerin hepsi de rüzgâra kapılıp uçup gitti mi? O ilginçliklerle vedalaşmak istemeyişimi ne yapmalıyım? Fakat. duygularımı sadece sizin varlığınız kaplayarak, hayatımı benimle

birlikte paylaşan yakınlarımı zorbalıkla uzaklaştırmakta. Öncelikle Kaben'den ayrıldım. Sebebini öğrenmek için ne kadar ısrar etse de, bu davranışımın sebebini öğrenemedi. İlk duyduğunda çok sinirlendi, elini kalbine koyup, yerlerde sürünerek, yalvardı. Daha sonra dünyanın tutkusundan vazgeçen pervasız can gibi umutsuzluk tuzağına düşerek gitti. Onun da, benim de birbirimize ne kadar düşkün olduğumuz sonradan belli oldu. Aradan bir hafta geçtikten sonra Narziya Kaben'in kolunda uzun boylu ince belli kızın tay gibi arkasından koşuşturduğunu görmüş.

Narziya benim en yakın arkadaşım. O can yoldaşıma bile son zamanlarda başımdan geçenleri dertleşerek anlatmışlığım yok. Bu benim sadece sır tutmaktaki kabiliyetimden değil, kişiliğimde eskiden gelen bir kibirlilik, öyle her saflık karşısında dilimi çözebileceğim bir davranışa imkân veremem. Belki bu davranışım doğru değildir. "Doğru değil" demek te ne demekse, en yakın arkadaşımdan sır saklamanın uygunsuz bir tedbir, bencillikten doğan egoistlik olduğu da ortada. Bu sırrımı duyunca Narziya'nın gözlerindeki hayret dolu bakışlarla "kötü niyetlisin" diyerek, alınacağına şüphem yok. Onun bu davranışı karşısında haksız çıkmamak için karşılık vereceğimi bilsem de, içimden kendim de bunu kabulleniyorum. Öyle ya da böyle düşündükçe en yakın dostundan sır saklamak, toplumun sık kullandığı "haramsın" (kötü niyetlisin) denilen bu itici kavram önünde bir rüşvet olduğu kesin sanki.

Yeri geldiği için söyleyeyim ağabey, o Narziya sizden bir türlü hoşlanmadı. "O kişinin gece boyunca küçük düşerek gençlerle birlikte oturması neyin nesi? Yaptığı büyük terbiyesizlikti" demişti gece hakkında kendi aramızda konuşurken. Ben de: "İki kardeşini kendi arabasıyla Botan'ın özel olarak alıp geldiğini söylemedi mi? Onları bırakarak, nereye gidebilirdi? Bir de uzaktan gelmişe benziyorlardı" diyerek sizi hiçbir sebep yokken savunmaya kalktım.

— Yok canım, boş versene. Ona arka çıkma - diyerek, Narziya vazgeçmedi.

— Koridorda Erikle öpüşürken, dışarıdan geldi girdi. Bizi görünce dışarı tekrar çıkmaya niyeti de yok. İtip kakarak, yanımızdan geçip gitti".

— Sizinki de doğru değil - diye ben de savunmaya devam ettim.

— Koridor böyle şeylerin yapılacağı yer mi?

— Görünüşü soğuk, tuhaf bir iticiliği vardı - dedi Narziya lafın altında kalmamak için. - Haklısın çehresi biraz sevimliydi. Fakat öyle olsa ne olur? Ne kadar büyüse de, edebin ne olduğunu bilmeyen böyle insanlara kanım ısınmıyor.

Gördünüz işte. Bu aralarından su sızmayan, hayata dair her şeyi paylaşan iki yakın dostun sizin hakkınızdaki düşüncelerinin ikiye bölünmesi idi.

Sadece bir düşünün. Yakın arkadaşım da olsa, sizin hakkınızda ters düşüncesi olan insanla can sırrımı nasıl paylaşabilirdim? Mükemmel vatandaş

H E C E Ö Y K Ü

terk ederek, o adama. böyle oldu demeyi. nasıl anlatabilirdim?.. hangi yüzle söyleyebilirdim?

İşte, öyle, böyle derken asıl söyleyeceğim bu değildi.

O günden sonra ben sizi tekrar bir kez gördüm. Gerçeği söylemek gerekirse, ilk belirsiz karşılaşmaya önce ben sebep oldum.

Yolunuzu hususi gözleyerek, farkında olmayan adam gibi önünüze çıktım. Siz önce bir an şaşırarak, hatta biraz donakalmış göründünüz. Daha sonra adımı söylediğinizde kalbim duracakmış gibi hissederek, sevindiğimi artık kabul etmeliyim. Kemiğe sinmiş karakter böyle bir durumda da kendi soyuna çekişirmiş demek. Sizin karşınızda heyecandan sesimi çıkaramadığımı, ağzıma bile almak istemiyorum. Başımı hafifçe salladığımı saymazsak, dilimin tutulmasını kabullenemedim. Bu yüzden her ikimiz de kısır bir cevap verdik. Sizin benimle içten konuşma isteğiniz olduğunu ipucunuzdan anladım. Fakat tekrar gurur ve özsaygımı (hangi özsaygı desenize) yine önüme engel gibi koyarak, sizin yönlendirici sözünüzden uzaklaşıp, aksi bir cevapla yetinerek, kur yapar gibi ortada kaldım. İkimizin yalnız kaldığımız tek zaman buydu. Bundan sonra bu imkân olur mu, olmaz mı? O fırsatı değerlendiremeden elimden kaçırdığımı görmediniz mi? Kısacası maalesef ikimizin sohbeti tutarlı olmadı. Sonraki karşılaşmamızda ise ruhani yoldan anlaşılan insanlar gibi mesafeliydik, konuşamadık. Buna ise benim kibirliliğim ve gururuma yediremediğim utangaçlığım sebep oldu sanki.

Bunun yanı sıra bizim birbirimizden can dünyamıza yaklaşamamaya, yabancı insanlar gibi soğuk ayrılışımıza hatta bundan sonra hiç karşılaşmamamıza ise siz sebep oldunuz. Çünkü yaklaşmaya o kadar gayretli, gayrette değil tutkulu olmanıza rağmen benimle açıkça konuşabilmiş değilsiniz. İç dünyanız benimkine o kadar yakın olsa da, yabancıymış gibi aheste, çekingen konuşunuz. O gece kendinizi hissettirdiğiniz şakacı, söz ustası, açık kişilikli halinizin nereye gittiğini de anlayabilmiş değilim. Neden böyle yaptınız, bilemiyorum, aslında ağzı laf yapan yetişkin bir insan değil misiniz? O karşılaşmamızda siz gözüme hayattan yeteri kadar mutluluk alamamış, sefil hayatın katliamında duygularını kaybeden kurumuş ruhlardan biri gibi göründünüz. O anki çaresiz ruh halinizi hiç unutamadım. Bu şekilde zayıflığınıza içimden sinirlenip, nefret ettiğimi, sizin karşınızda aldatıcı duyguların kurbanı olduğum için bolca hıçkırarak ağlamak istediğimi saklamanın gereği de yok. Ondan sonra benim acele kararım ise hemen tek taraflı gelişen ilişkiyi nihayetinde kesmekti. Başımı geriye çevirmemle sadece dudak ucuyla vedalaşıp, acele etmeden yürüyerek gidişim hala aklınızdadır sanırım. O anda siz benim arkamdan koşarak yetişip, bileğimden tutmak bir yana adımı söyleyerek durduramadınız bile.

Yine bazı ufak tefek durumları bu şekilde karıştırmaya başlayınca, sadece sizi suçlamanın gereksiz bir şey olduğunu o akşam anladım. Sizi suçlayıp,

H E C E Ö Y K Ü

eleştirmem bir yana, sizi gördüğüm gün gece boyunca sizi düşünerek, uyuyamadım ve buna hiçbir anlam da veremedim. Böyle mantıksızlık ta oluyormuş demek. Benim sizi zihnimden silerek, "tamamen unuturum gider!" diye umut etmemin böylesine bir döneklilik olduğunu kim bilebilirdi?

Biz çok uygunsuz ve zamansız bir anda, hiç umulmadık yerde kazara karşılaştık. Eğer dünyanın dört bir yanında aynı hukuka sahip bir kaderin öncülüğüne inansaydık, sizinle bu halde karşılaşmamıza imkân olmazdı. Bu yalan dünya ya da birbirimizin varlığını, hatta bir yerlerde iki ayrı hayat sürdüğümüzü hiç fark etmeden kendi halimizde yaşamamız tamamen mümkün olurdu. Bu kadar şeyden sonra yaşamdaki tüm beklentilerini, duygu ve hislerini oyunağa çeviren sahtekâr kadere olan kırgınlığın kendi kendine kazan gibi ortaya çıkmıyor mu?

Temeli tutarsız dar patikada olsa da, ummadık anda sizinle karşılaşmam benim için sınırsız bir mutluluk gibi göründü. Hafiften kendimi kaybedecekken aklımı başıma toplayarak, çok sinirli olduğumu hatırladım. Vücudumu saran acı bir keder, zehir gibi bir pişmanlık damağымda düğümlenen ağır duyguyu hıçkırığa dönüştürerek uzun zaman dura bilsem keşke.

Mutluluğымun sebebi, genç yaşımda gizlice özlemimi duyduğum, görme-sem de öyle olsa keşke diyerek, zayıf bir ihtimali ideale çeviren birinin benim yaşadığım bu fani dünyada olmasıdır. Benden ziyade bir gömleği önceden eskitmiş olsanız da, günlük yaşamınız, haliniz benimkinden tamamen daha farklı olsa da, çocukluk hayalimle zihnimde resmi önceden çizilmiş gerçek insanın yaşamda var olması benim için büyük bir teselli.

Üzüntümün sebebi ise... Ağabey, bunu telaşla anlatıp ne yapayım. Her şey ama her şey söylenmese de belli değil mi? Sadece hatırlatmak istediğim bunun hepsi yalnızca üzüntü değil, ikimizin hayatında (belki sadece benimkindedir) büyük zarar verecek, pişmanlık değil mi? Çünkü... belli bir hali açkladım sanırım, ben sizi bütün varlığımla yok olasıya sevsem de, zavallı dünya ne çare, yaklaşamıyoruz bile. Yakınlaşmak bir yana gözbebeklerinize zararsızca sürekli bakarak, elinizin üstünü okşayabilir miyim ki desenize!

Işıltınızı gözümden kavga dövüş kaçırdığım anda da, elbette siz kendinizi dizginleyerek, sabırlı olmaya çalıştınız. Yıllardır yaşadığınız evdeki eşinizi düşündünüz, ufaklıkları hatırladınız. Sadece arınızın önünde değil, yârinizin önünde de dürüst ve temiz kalmak istediniz. Aile, ahlak, insaniyet hakkında çocukluktan bilincinize sinmiş, çivi gibi sağlam kaidelerinizi bozmak, sizin açınızdan toplum önünde büyük suç gibi görüldüğünü saklayabilir miydiniz? Benim reşit olmadığımı, gülü açılmamış bir genç kız olduğumu, parlak geleceğimi hatırlayarak, kendi kendinize tereddüde düşerek, önlemek istediğiniz gün gibi ortada. Güzel ve mükemmel genç olan Kaben'i onun bana olan ilgisini de anımsamış olabilirsiniz. İki gencin sevgisine gölge düşüreceğinizi hissettiğiniz için ürkerek, çekinmiş olabilirsiniz.

H E C E Ö Y K Ü

Siz danışman aklınız ile toplumsal kuralların zayıf esiri olsanız da, benim hakkımda düşünmeden, beni arzulamadan ... nefsinize güvenim sonsuz. Bu da benim büyük. en büyük umudum. Bunu ben sizi ilk gördüğümde değil, bir şekilde solgunlaşıp değişen görünüşünüzden, kendiniz ve sesinizdeki belirsiz etkiden anladım. Bana doğrudan bakmaktan kaçarak, gözlerinizi cıva gibi hızlı hareket ettirmeniz gizlemeye çalıştığınız bazı sırlarınız olduğunu göstermiyor mu? Benim arkadaşlarımın, yaşıtılarımın bana adadığı saygı ve dilekler, bazılarının özel ilgisi grup içerisinde benim yerimi zirveye taşıyan gerçektir. Yakın arkadaşlarım her zaman saygılı olmaya çalışırken, hevesli bazı delikanlıların her biri fırsat kollayıp, bana birkaç sıcak söz söylemeye çalışıyor. Bu kadar şeyden sonra ben gururlanmayayım da, kim gururlansın?

Bunların hepsinin benim görünüşüme, gösterişime karşı duyulan saygı ve hürmet olduğunu siz de fark etmişsinizdir. İç dünyası sessiz, etkili, duygulu insanın kendine gönlü kayan genç güzeli gördüğü halde sakın kalması mümkün değil diyen inancımı açıkça sezdirmem bu yüzden.

Birlikte geçen bu süre boyunca duyguların başı ve sonunu bir araya getirdiğimizde, öncelikle kalbin içindekileri saflaştırıp konuşmak, ikimiz arasında bambaşka bir nezaket ve sırlara gömülen hislerin kalıplaşması zehirsiz bir dünya imiş. Tam şu an o nefsin ne olduğunu tanımlayıp, şekil vererek, kudretini kaçırmadan tadında bıraksak iyi olurdu.

Bunlardan sonra... bugüne kadar sizin iç dünyanızın sırdaşı, dostu olmanızın aynı benim gibi derinden düşünen atan kalp diliyle kabullenen birisini daha gösterebilir misiniz? Gösteremeyiz sanırım. Övünerek söylemeliyim ki, size de garip görünen yeterince anlaşılamayan özelliklerinizi bile tanıyarak öğrenen, böylelikle iç dünyanıza hem izinsiz, hem derinden bakabilen zamansız bir konuğum. Bu açgözlülüğüm için nasıl kızacağınızı da siz bilirsiniz.

Ben size yine bir sırrın ucunu göstereyim, yakın zamanda eşinizi gördüm. Nasıl, nerede karşılaştığımızdan, nasıl tanıdığımızdan bahsetmeyeyim. Sadece gizleyemeyeceğim şey onu beğenmedim.

Sizin gibi yakışıklı birine layık, hayal ettiğim kadından tamamen farklıydı. Darılmayın, karınızı gördükten sonra size çok acıdım.

Size merhamet ettiğimi düşünmeyin. Siz kadınlar konusunda şanssız, genel olarak olmayacak birisiniz. Söylediklerimin genç bir kıza yakışmayan bir düşünce olduğunu düşünebilirsiniz, sizin bileceğiniz bir şey. Fakat size çoğu şeyin kendi yüreğimin iması olduğunu tekrar belirtmem nasıl olur acaba...

O zaman küçük kızınızı da gördüm. Sadece güzel de değil, iki yanağı tombul, kara gözlü sevimli çocukmuş (Tü.. Maşallah diyeyim). İlk görüşte yüreğim ısındı. O çocuk gözüme bir şekilde ummadık anda rastladığım bir akrabam, karşılaşamadığım uzaktaki yakınım gibi göründü. "Neden benim de-

ğil?" diye kötü bir fikir de geldi aklıma. Ben onu eşinizden kalbimden parça koparılmış gibi kıskandım... Evet, kıskandım.

Yeryüzünde ne kadar adam varsa, o kadar kabullenme, o kadar duygu vardır. Birisi için diğerinin yaratıldığını çift duygulara sahip insanların birbirini bu kadar büyük bir dünyada yanılığa düşmeden bulmasının ne kadar zor olduğunu maddesel yöntemle de ispatlamak mümkün. Varsayım teorisi tam bunun için gerekli. Gerçekten âşık olarak bir araya gelmiş, ölene kadar o gerçek duygunun gücüyle yaşayanlar günümüzde neden bu kadar seyrek. "Birbirine yanık, âşık evlenenler? Öyleler hiç te az değil ya" diye isyan edersin. O âşıkların duygularının sonsuza kadar süreceğine garanti verebilir misiniz? Bizim hepten böyle zamansız karşılaşmamız da bunun delili sanki.

Eğer sizinle aramızda, aile durumumuz da birbirine uygun düşerek birlikte olsak acaba bu güçlü duygu aramızda kurulur muydu? Hatta ikimiz de kendi yaşlarımızda olsak, sadece siz dik başlı, eli kamçılı olsaydınız ben sizi aynı şimdiki gibi sevebilir miydim? Sizin üç çocuğunuzu ve ayı gibi korkunç eşinizi terk ederek, benimle evlenmeyi göze alsanız da, bizim mutlu olacağımız belirsiz. Öyle olsa bile benim size karşı sınırsız olan hislerimin o ilk anki gibi temiz, sessiz halini koruyacağına kim garanti verebilir? İçimden sizin bu şekilde hareket etmenizi dileyerek ağlayıp yalvarsam da, teklif etmeye dilim varmazdı. Sakinleşen zihnimin işareti bu.

Hatta her şeyden sonra çocuklarınızdan ayıran kişiye olan duygularınızı, o ne kadar güzel olsa da, ne kadar beğenseniz de, gücünü sonsuza kadar sürdüremeyeceği apaçık ortada.

Bu orta yolu, çözümü olmayan bir aşk. Bunun için hiç kimse de suçlu değil. Öte gitse, ortak suçlu kader.

* * *

Kız kalemini masaya bırakarak, sessizce yerinden kalktı. Daha sonra yavaşça pencereye doğru yöneldi. Yüzünü dışarıya dönen bu güzel heykeli dışarıdan pencere önüne bırakılan mankene benzetmek mümkündü.

Parlak gözlere o an dolarak, sıcak gözyaşı kalın kirpiklerden süzülerek, damladı. Gözlerin sürmelerini eriterek, bembeyaz yüzü çizilmiş gibi bölerek çeneye doğru akıyordu. Alt dudaklarını ısırarak sessizliğini koruyan, soluksuz süzölmüş kız hala az önceki cansız heykel gibi duruyordu.

Sadece iki kolunun güzel parmakları titreyerek kımıldıyor, huzur arıyordu. Gözlerine sadece yaş değil, üzüntü de dolan kusursuz güzel görünüşü ona rağmen hem gururlu, hem de bir başka güzeldi.

Bir iki adım sonra masaya tekrar dönen kız sonunda elini uzatarak, sabahtan akşama kadar karaladığı kâğıtları aldı. Parmaklarıyla sıkıdığı yazılı kâğıtları göğsüne bastı. Bir müddet öyle kalan güzel kendisinin gün boyu yazdığı emeğini, mektubunu küçük parçalar halinde acele etmeden yırtmaya başladı. Sonra pencerenin önüne gelerek, kar gibi beyaz kâğıt parçacıklarını dışarıya savurdu..

H E C E Ö Y K Ü

Nurdavlet Bebihanulı AKIŞ: 15 Haziran 1950'de Doğu Kazakistan Bölgesi, Torbağatay Kasabasına bağlı Pokravka (bugünkü Manırak) köyü yakınlarında göçebe çadırında dünyaya geldi. Babası Bebihan 1888, annesi Nurcemila Maybaskızı ise 1915 doğumludur. Bebihan'nın yaşlılığında doğan oğlu okula geç başladı. Doğduğu köye bağlı ilköğretimini bitirdikten sonra, çalışma hayatına kızıl ev yöneticisi olarak başladı. 1969-1973 yılları arasında Abay KazPİ Üniversitesi'nin Filoloji fakültesini okuduktan sonra Sovyetler Birliği ordusunda askere gitti. Uzun yıllar Devlet basın-yayın organlarının editörlüklerinde, yayınevlerinde ve ilmi sahada çok yönlü çalışmalarda görev aldı. "Kazak Edebiyatı", "Jıldız", "Kanun" gibi gazete ve dergilerin editörlükleri ile İbray Altınсарın adındaki Kazak Bilimler Akademisi'nde uzun soluklu görevler aldı. Halen Kazakistan Cumhuriyeti Bilim Bakanlığına bağlı Muhtar Avezov Edebiyat ve sanat enstitüsünde günümüz Kazak Edebiyatı bölüm başkanlığını yürütmektedir. Yazarlık yolundaki ilk desteği engin hayat tecrübelerine sahip olan babası Bebihan sağlamıştır. Yazarın yayınlanan ilk eseri 1972 yılında "Leninşil Cas" (Leninci Genç) devlet gazetesinde (Bugünkü Jas Alaş) yayınlanan "Kiyanda" (Yükseklerde) adlı öyküsüdür. Nurdavlet Bebihanulı Akış o günden bu yana aralıksız edebi çalışmalarını sürdürmektedir. Yazar bugüne kadar yayınlanmış ondan fazla edebi kitabın da sahibidir. Başlıca eserleri arasında; **"Kürmeui Kattı Tüyinder"** (), "Ündemeytin ul" (Sessiz oğlu), "Tan aldındağı dabıl" (Tan Vakti Öncesi Fırtına), "Ulı Gaşıktar Urpağı" (Yüce aşkların nesli), "Jatakhana kızdarı" (Yatakhane Kızları), "Urı kızdın tağdırı" (Hırsız Kızın Kaderi) v.b. adlı öyküleri günümüzün hayat şartlarını ortaya koyabilen, Kazak hikâyelerinin örnekleri arasına katıldı. Bu öykülerin ana düşüncesini birey ile toplum arasındaki çatışma ve çekişmelerin anlatılması oluşturmaktadır. Hangi konuyu içerirse içersin, yazarın eserleri derlemeleriyle, düşünsel berraklıkla ve edebi anlatımın gücüyle edebi seviyeye yükselmektedir. N.Akış'ın edebi hikâyecilikteki esas çalışma janrları kısa öyküler üzerine dir. Yazar günümüz Kazak Çocuk Edebiyatının da temsilcilerinden kabul edilir. Sovyetler Birliği döneminde Yayın Komitesi ile "Jalın" yayınevinin her yıl geleneksel olarak düzenlediği Edebi yarışmalarda da çok sayıda ödülün sahibi olmuştur. Yazarın bu yarışmalarda ödül alan edebi çalışmaları arasında "Jumbak izder" (Sır İzler), "Kaladağı oku jılı" (Şehirdeki Öğretim Yılı), "Kiyeli köldin karakşıları" (Kutsal Gölün Haydutları) adlı öykü ve masalları görmekteyiz. Gençlik ve çocuk öykücülüğü alanlarının gelişimine eserleriyle katkı sağlamaktadır. "Kiyırdan kelgen kögerşin" (Kenardan Çıkan Güvercin), "Ebdireden şıkkın kılış" (Ebdireden Çıkan Kılıç), "Küz hikayası" (Güz Hikâyesi) adlı eserleri de bu tarzda yazılan örnekler arasındadır. "Tan aldındağı dabıl" (Tan Vakti Öncesi Fırtına), "Batpaktı toğay basında" (Bataklıkta ormanın başında) adlı öyküleriyle askeri konuları işleyen sayılı Kazak yazarlarından biridir. N.Akış ayrıca, "Tekti avlettin tulgası" (Soylu Torunların Kimliği) adlı belgesel nitelikteki romanın da yazarıdır (2008). Yazarın başarılı çalışmalarını sürdürdüğü janrlardan biri de edebiyat eleştirileridir. Onun edebiyatımızın önemli sorunlarına ilişkin yazıları Kazak basınında her zaman yayınlanmaktadır. Bir çok derlemeye de yer almıştır. N.Akış adı günümüzde edebiyat araştırmacılarının ve edebiyat bilimcilerinin arasında anılmaktadır. 2004 yılında doktorasını, 2009 yılında ise doçentlik tezini başarıyla savunmuştur. "Zulmat jıldarı Kazak prozasında" (Zulüm yılları Kazak düzyazısı) adlı monografisi yayınlanmıştır (2005). Edebi eserleri okul kitaplarında okutulmaktadır. Yazar, Gençlerin "Jiger" Festivalinin Kazakistan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı yarışmalarında "Jambul" ödülünün sahibi, Uluslararası Eleştirmenler Cemiyetinin de diplomatıdır. Ayrıca, Kazakistan Yazarlar Birliği'nin yönetim Kurulu üyesidir. Eşi Botaköz Sultanbekkızı ise pedagoğdur. Abılayhan Dünya Dilleri ve Uluslararası İlişkiler Üniversitesinin öğretim görevlisidir. Yazarın üç evladı da yüksek tahsillerini yapmıştır. Küçük kızı Dina ABD'de Idaho Falls Devlet Üniversitesinde master eğitimi almıştır.

H E C E Ö Y K Ü

NESİP JÜNİSBAYULI*

Türkçesi: Ufuk TUZMAN

KERTOLĞAU¹

"Dombıracı General Askarov'un anlattıklarından"

Muhteşem dombıranın² kendisinden de güzel sesi keçe çadırın duvarlarını yalalayarak, dışarıya yayılıyor. Dombıracının şu anki ruh haline eşlik eden parmakların dans eden ilk çarpışı, üçlü vuruştan sonra üst perdeden birbirini kovalayarak, alttaki perdeye doğru kaydığında ise her hangi bir bedene sığmayacak kadar çok sır dombıranın melodisiyle ruhtaki kötülükleri çekerek, göğe yükseliyor. Yazın yaylaya çıktığında çocuk gibi sevinen kuzu ile oğlak, deve yavrusu ile taylar da kuyrukları havada koşmayı bırakıp, dikkat kesilerek dinlemeye başlamıştır. Evi çevreleyen kazılmış inlere iki ayağını birden sokan tarla faresi ve avdan yorulmuş benekli av köpeği de yorgunluktan dili dışarıya sarkmış halde eşige burnunu yaslayıp yığıldı. Yaşlılığın silinmeyen damgası gibi gözlerden akan yaş için sayısız sinek itişip kakışırken, onların bu eğlencesini umursamıyor, o güzel sese kulak kesilip, isteksizce nefes alıp veriyor.

Üf-f ta yer altından aceleyle gelen bozkırın deli rüzgârı da keçe çadırın kapaklarını çekiştirerek, içeri giremeyince, etraf hareketlenip, "tırnaklarına" bulaşmış muhteşem sazın sesini rüzgâr kavga dövüş alıp kaçıyor.

... Ocağına odunun iyisi dört dal sekseuil (Haloxylon/Saxsaul) koyunca iki omzundan hava almaya başlayıp, üfleyip püfleyen şişkin gövdeli sarı pirinç semaveri tam kaldırmak üzere olan Suluşas içine ateş düşüren sesi duyduğunda eteğine basarak olduğu yere çöke kaldı. "Yine aynı küy³!". Uzun kirpikleri güzel gölün kıyısındaki ağustos kamışı gibi titredi. Duyar duymaz beklenmedik bir şekilde sanki göl çalkalanmış gibi iri iri damlalar birbirini kovalayarak gözlerinden süzölmeye başladı. Silmedi. Silmeye fırsatı da olmadı. Tüm varlığıyla dombıracıya yalvararak, "Bırak, durdur artık bu çaldığın müziği. Kulun kölen olayım, bırak diyorum. Neden beni azap ateşine atıp duruyorsun?! Bırak dur... Allah aşkına durdur... aah, ahhh!".

Bundan öte kendini tutamayarak, hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. Oturduğu yere yüzükoyun yayıldı. Tüm sırlarını yer anasının kulağına fısıldamak istencesine, az önceki sözlerini alçak sesle tekrarladı. Gerçekten heyecanlandığında gerçeğin özü değil, taş ve demirden sağlam insanın yüreğini de dağlayan üzüntü ve keder, bu çalan parçanın gücüyle hepten küstahlaşan kader, indirip kaldırdığı kamçısıyla Suluşas'ı dövüyordu. Nasıl çarçabuk yıkıldıysa, yerden

de aynı şekilde çarçabuk kalktı. Hızla gözyaşlarını önledi. İpek mendil gibi hafifçe esen yel ıslak yüzünü anında kuruttu. Eşarısını düzelterek, kalçasını silkeleyerek, siniri yatışan semaveri sürürmesine eve yöneldi. Çadırın alnından aşağıya doğru sarkan kapı kapamasını kenarından açmasıyla, çadırın çatısını çitiratarak geren parçanın sesi onun eteğine çarparak dışarıya kaçtı. Oradaki apaçık sessizliği hançerle dilimlemiş gibi sıçrayan ses dombıranın öbeğine dökülürken, önceki durumun ardından düğmedeki gibi delikten tüm bedeni titreterek, bir küy akıyor. Eşikten içeri giren Suluşas bu ses kulağına değil, yüreğine girmişçesine dizlerini kırarak, yine çöke kaldı. Semaveri ise sadece kapıdan bakacak kadar cesaretini toplayan yetim çocuk gibi eşikte kaldı.

Kirpiklerinin tekrar yaş dolacağını hisseden Suluşas göz ucuyla çevresindekileri yavaşça süzdü. İki kızı iki uçta kıvrılmış oturuyor. Tam da bu küyün güçlü bir fırtınayı çağıracağını sezmiş gibi büyüğü iri gözlerle baktı. Küçük kızı tüm dikkatiyle başını bir yana yaslamış, ağzı şaşkınlıktan açık kalmış, burnu havaya kalkmış vaziyetteydi.

Başköşedeki dombıracının başı yere eğik. Elle yontulmuş düz bir ağaca benzeyen dombırası gövdesine yatay şekilde yapışık. Gözleri kapalı, sadece parmakları "his" denilen gücün arabasına koşulan erkek aygır gibi emir aldığı yöne doğru huzursuz vuruşlar yapıyor. İlk bakışta dombıracı uyuyormuş gibi. Sadece huzursuz kalkıp inen gövdesi üstadın yel körüğü gibi dalgalanarak, yalnızca onun yaşadığını değil, derin düşünen insan olduğunu da anlatıyordu.

— Sügir! Sana ne oldu, dur artık?!

— Suluşas yerinden fırlayarak, dombıracının gövdesine kendini attı.

— Allah aşkına dur artık! Ne günahım vardı o kadar azap çektirecek?! Bırak artık sultanım! Kulun kölen olayım, dur diyorum kanatlı atım benim! Allah aşkına!...

Göğsünü parçalayan keder bundan öte Suluşas'ın salıvermeden damağına taş olup dizildi. Hıçkırarak ağlayıp, Dombıranın çanağına yapıştı. Küy o an birden kesildi.

Dombıracı yerinden yavaşça kalktı. Yolunun üstündeki yüzü yaşla dolan karısının saçlarını bir kez okşayarak, dışarıya yöneldi. Çadırın kenar keçelesi açıldığında Suluşas onun ardında var gücüyle haykırarak, ağladı:

— Sügir! Günahım ne?! Benim ne suçum var?! Git, gidebildiğin yere git! Duam bu sultanıma! Git nereye istersen git! Allah alına yazdıktan sonra ben—den ne çare?! Ben izin veriyorum, git, git! Sağ salim dönsen yeter.

Az önce dombıracının dirsek dayadığı yastığı kucaklayarak kendini yere attı. Saçından tırnağına kadar kedere öyle gömülmüş ki güzel vücudu başköşede balık gibi zıplıyor...

Büyük kızı da onunla birlikte ağlamaya başladı...

Küçük kızı bu ağlayıp, sızlama karşısında hayretler içinde gözleri yuvasından fırlayarak, annesine baktı.

H E C E Ö Y K Ü

Dombıracı keçe çadırın bel sicimine bağlanmış, güzel göçebe atının sırtına babasından kalan eğeri koydu. Bu olayın haberini deli rüzgâr Arka'ya doğru alıp kaçtı.

* * *

— Hey, işe yaramaz Ali'nin solak oğlu, evde misin? Dışarıya çık!

Bir kulaç boyunda ağacından oyularak yapılmış, kınayla boyanmış sopa gibi dombırasının başını okşar gibi yavaşça çalan Sügir dışarıdan duyulan sesin bu köydeki yalnız at binicisi Darkenbay'a ait olduğunu tanıdı. Yalnız denme sebebi Darkenbay'ın gittiği yerde kavga da, tartışma da eksik oluyor. En sonunda onun bindiği attan mı, yoksa atın üstündekinden midir bilinmez, köyün itleri de düşman kesildi. Ölecekmiş gibi uluyarak, geçtiği yol üzerinde birbirlerine havlayarak zor susuyorlar.

Çağırıldıktan sonra biraz geç kalınca, babasının sövmeye başlayacağını bilen Sügir dombırasını kenara yaslayarak, dışarıya doğru koştu. Darkenbay kütük gibi hareketsiz duruyordu.

— Ne oldu, baban evde yok mu?

— Babamın evde olmadığını bilerek, beni çağırmadınız mı?

— Ya, evet çok konuşma... Köye vali bey geldi. Onun yalnızca tay eti yediğini duymuşsundur?!

— Buzağı eti karnını mı ağrıtıyormuş?

— Hay babanın!... Neyse, köy yakınlarında başka kısırak göremedim. Şu iki tayınızdan birini yıkarak, kurban et!

Darkenbay kamçısını evin yakınlarında otlayan tayı olan kısrağa doğrulttu. Hareketinde kendi ağılındaki malın sahibi gibi davrandığı seziliyordu. Aniden bunu ispatlarcasına kamçı değmiş gibi ala kısrak tayını da alarak, evden uzaklaşmaya başladı.

— Olmaz, ağabey, babam kızar. Tayı kurban etmek te ne demek, yazık yahu.

— Sügir sen nasıl bir yiğitsin? Ben düşünmeden bir şey söyler miyim hiç? Şu gün senin yaştın 25'i geçti. Başlık paran elde yok. Başlığın olması için öncelikle altına dört dörtlük bir at lazım. Gösterişli bir ata binerek, komşu köye bir gitsen, peh peh. Kendin hem de dombıracısın. Kızın en güzeli senin ki değil mi?! Öyleyse, sen o ala tayı kurban et, ben sana onun yerine hızlı bir at vereyim. Babana da aynen bunu söyledim.

— Ummadık yerden sağlıklı bir ata bineceğini hayal edince heyecanlandı. "Hem babasına da söyledim demiyor mu zaten?..".

— Kendiniz yakalayıp kesiniz. Tay'a ben bıçak kaldıramam. Eve tekrar girdi. Annesi de yoktu. Babasıyla birlikte komşu köye akraba ziyaretine gitmişlerdi. Dombırasını tekrar eline aldı. Sazın kulaklarıyla oynayarak, duygulu bir ton yakaladı. Yüreği bunu çalmak istiyormuş gibi. Yavaşça çalarak,

dertli saza öncelik tanıdı. Durup dururken feryat figan eden gönlü onu hayrete düşürdü.

Dışarıdan gürültü patırtılar gelmeye başladı. Darkenbay tayları kovalıyor mu ne, sesler duyuldu.

— Yakala, yakala! Alaca tayı yakala, o olgunlaşmış. Kahverengi taya dokunma! Alacalı, ala... Buraya yıkıp, keselim, yoksa boğuşmak zorunda kalırız.

Acı kişneme sesi duyuldu. Yaşamdan yardım isteyen hem yakarış, hem ısrarın sesi. Ala kısırağın sesi.

Annesinin bu kadar korkması karşısında ona ses veren alaca tayın günahsız ve saf yavru olması Sügir'in gözünden yaş getirdi.

Alaca kısrağ az öncekinden de acı kişnedi. Can alıcı çığlığı duyuldu. İnsanın dayanamayacağı acı bir çığlık. Sügir iki eliyle kulaklarını kapadı. Dombrası yere düştü. Alaca kısrağ tekrar haykırarak kişnedi. Acı feryat sadece evin duvarlarında değil, Sügir'in kafatasını da sanki delip geçti. Aklında sayısız düşünce çelişti. Kendisinin hata yaptığını, hemen giderek alaca tayı kurtarmak zorunda olduğunu anladı. Eklemleri birbirinden ayrılmış gibiydi. Yerinden kalkamadı.

Alaca tayın acı çığlığı duyuldu. "Öteden ziyade bugünün her zamanki gibi oyun olmadığını, dört ayağı taş gibi bağlanıp, yere yıkıldıktan sonra anlamış hayvan. Hemen gidip, hemen kurtarmak lazım tayı..."

— Al, Darkenbay kendin kes, parçalayan gözlerine kıyamam - dedi bir genç sesi boğuk çıkarak.

— Getir! Hey, seni güçsüz!... Bismillah...

Sügir yerinden fırlayarak kapıya vardığında Alaca kısrağ tekrar feryat etti. Hayatında duymadığı böyle kederli ses alnından vurmuş gibi Sügir'i yerine tekrar yığdı. Genç tay vücuduna bıçak değince çocuğun ağlamasına benzer bir sesle güçlü bir şekilde hırıldayıp tepindi.

— Tut! Tut diyorum, o alaca kısrağı yakalayın! Kazığı söküp gitmiş, hey, yakala dedim o kısrağı!

Sügir yerinden tekrar fırladı. O an etraftaki koşuşturma arttı: bu ses, kısrağın tayına doğru kazığı sürükleyerek koşan nal sesimi mi, Darkenbay'ın topladığı 5 delikanlının kısrağın hışmından korkarak eve doğru koşma sesi mi yoksa kendi kalbinin atışı mı, anlayamadı.

— Hey! Bunu yapan hangi cani?!-diye bağırان babasının sesini duyduğunda, kendini dışarı attı. Kapının önünde elindeki bıçaktan kan damlayan Darkenbay ayakta duruyordu. Alaca kısrağ hala can çekişerek, vücudu titreyen genç tayın boğazından akan kanı yalayarak, durdurmaya çalışır gibi etrafında deli gibi dönüp duruyor. Gözünden akan yaşı yeni kazılmış kazan çukuruna damlıyor. Babası ise atından inmiş, kalpağını yere çalarak, iki eliyle yanlarını tutmuş halde.

— Aleke (Ali), biz bu tayı sizin oğlunuzun izniyle aldık - diyerek, güve-
neceği adamı görmüş gibi oğlunu suçladı ve atına doğru hızla yöneldi.

— Oğlum, ne yaptın sen? Kendi bereketini, kendin neden kaçırdın? Eski-
den bu yana çocuğunun anasının gözü önünde kesildiği nerede görülmüş?
Hey, Darkenbay, aklın yoksa vicdanında mı yoktu senin, hayvan değilsin ya.
Tüh, tüh sana...-diyerek, babası daha fazla konuşamayarak, yalpalayarak ça-
dır eve doğru yöneldi. Yanından geçerken Sügir kendisinin suçsuz olduğunu
söylemek istedi, dili tutularak ağzını bile açamadı.

O gün gece huzursuz geçti. Altın gibi parlak gökyüzü bu yapılan kalpsiz-
liğe öfkelerini kusan gibi öğleden sonra kaşlarını çatıp, ardından gökyüzü hep-
ten kararmaya başladı. Sadece yuvasına dönmeden önce parça bulutların da-
ğıldığı bir delikten gün ışığının göz nuru görüldü. Sügir baktı, her zaman sa-
rı altın gibi eriyerek batan gün ışığı tam o esnada insanın kan çanağına dön-
müş gözüne benzer kıpkırmızı yanıyordu. Ala tay için ağladığından mı, insa-
noğlunun doğasındaki kalpsizliği düşünüp kederlendiğinden mi bilinmez çok
geçmeden sağanak yağmur gökten boşaldı.

Baba da, anne de tüm gün iç çekip, kederlendi. Annesi "Yavrum bu yap-
tığın neyin nesi?" demekten öte gidemedi. Tek çocuk, yanan çıra, dikkatsiz-
ce söndürmekten korkuyor ikisi de. Sügir de farkında, çok çocuklu evlerde
böyle durumda kurbağaya çevirip, dövse de fazla gelmez. Kendinin ise sade-
ce içindeki canı var. Maalesef tam da şu anki gibi damağı kesilip, nefes ala-
madan boğulacağını düşünememişti. Olay uzaklaştıkça közleniyordu. Ruhu
huzur bulacağa benzemiyor.

... Birileriyle boğuşarak, kan ter içinde uyandı. Sesi aşırı çıkmıştı, uyan-
dığında döşeginin başında anne ve babası vardı. İkisi de korkmuş.

— Oğlum hasta değilsin değil mi? - dedi tek evladına bir musibet bulaş-
masından korkan annesi. - Sen de bir tay için kör olası o kadar derlenip, ne
yapmaya çalışıyorsun, tek evladından da mı kıymetliydi?!

O halde iki ateş arasında kalan oturduğu yerde sersemlemiş eşine sataştı.

Sügir sessizdi başı aşağıya bakıyordu. İkisi birlikte iç çekip, onun yorga-
nını üzerine örttükten sonra yataklarına döndü. Onun yetişkin bir delikanlı ol-
ması o kadar ilgilendirmiyordu. O yüzden beşikteki çocuk gibi ilgi gördü.
Düş gördü, muhteşem ve sağlam bir dombırayı çalıyormuş. Sarsılmış duygu-
ları boyunduruk altına almış gibi bir küy derinlerden duyuluyordu. Normal-
de de dombıranın perdeleri üzerinde yarış atı gibi koşturan parmakları, gönül
kubbesinden kuş olarak havalanan bu küyünün kanat çırpışına yetişmekte
zorlanıyordu. Bir an, evet, bir an... off dışarıdan gelen bir yılının insanı kor-
kutan sesle kişnemesi... Yas tutamadan öldü. Dombıranın elinden nasıl ka-
yıp düştüğünü hatırlamıyor. Arkasına aniden döndü, tövbeler tövbesi alaca-
kısak orada! Gözlerinden yaş akarak, ona doğru koşarak geldi. O halde ya-

H E C E Ö Y K Ü

nına geldiğinde ezecek gibiydi. Sügir çok korktu. Kendini öyle savunmasız hissetti ki bir ara "baba" diye bağırmaya gücü zor yetti. O an uyandı. Yatağının başında yine anne ve babası birlikte oturuyordu.

— Sügir can, neden korkuyorsun oğlum?! - dedi ne yapacağını bilemeyen babası. Annesinin ise beti benzi atmış, dili tutulmuştu.

Sügir kayıtsız etrafında ne olup bittiğinden habersizmiş gibi ikisine de sırayla baktı. Tam o sırada keçe çadırın tam arkasından kederle kişneyen kısrağın sesi duyuldu.

— İşte, o, alaca kısrak o! - dedi Sügir sıtmaya yakalanmış gibi kesik kesik söylenerek. - Onun yavrusu öldü ya, yavrusu. Kahverengi tayı emzirmesi gerekiyor, sadece o zaman feryadı kesilir, ana o, ana.

— Alaca kısrak bir kez daha kişnedi, fısıldayarak, koşmaya başladı. Karanlıkta ise göz gözü görmese de gece toynağı değen her yeri dolaştı, belli ki tayını arıyordu hayvancağız.

— Kahverengi tayı alaca kısrak hemen kabullendi. Çok hastalanan Sügir ise o günden itibaren kahverengi tayın her iki kısrağı da birlikte emerek, hareket ettiğini keçe çadırın kenarından gözetledi. Gerçi gönlüne konduğu o gece rüyasında çaldığı küyü tekrar anımsayarak, dombırasını eline aldı. Çaldığı küy birden dombıranın çanağından dökülemedi. Tüm bedenini inleyen, çığlık sesi aniden taşa çarpmış gibi kesilse keşke, Sügir dombırasını kucağına yatay şekilde koyarak, duvardan dışarıya süzüldü. Önce alaca kısrağın karnından iki memesini de emen kahverengi tay kendi anasının karnına da tat almamış aç çocuk gibi dürterek girdi. Küçük karın hemen doydu, çocuk gibi oynayarak, etrafta doludizgin koşarak, tozu dumana kattı. Kahverengi anne kısrak kıskanmadı. Tayım gözümün önünde gezin yeter dercesine, kişneyerek, sakın duruyordu. Tersine alaca kısrak inatçıydı. Kahverengi tay kendi anasının yanında çok dolaşınca kazığa bağlı dizginini çekerek, inadını gösteriyordu. O gün seyrek kişnedi. Fakat bu kişnemeler o günkü acı çığlığının yanında şarkı gibi duyuluyordu.

... İki kısrağı da birlikte emerek, karnı şişmeye başlayan kahverengi tayı gördükçe Sügir de mutluluğunu içine sığdıramadan bambaşka heyecanlara kapıldı. Bedenini saran bir güç gibi nehir yatağını arayan bir his boğmaya başladı. Dombırasını eline aldı. Haykıran süslü bir ses keçe çadırın duvarlarından dışarı yayıldı.

Akşama anne ve babası gelince, Sügir gün boyunca ruhunun kubbesinden yükselip, dombıranın çanağını saran muhteşem ezginin tamamını sonunda çaldı. Annesi de, babası da derin bir sessizliğe gömüldü. İkisi de söyleyecek söz bulamadı.

— Bu çaldığın küy de hangisi oğlum? - dedi bir süre sonra babası sessizliği bozarak.

— Bu "Telkonır" (ikiz renk), baba. Alaca kısrağın kederi ile sevinci, iki anayı da birlikte emen tayın mutluluğu.

H E C E Ö Y K Ü

O gün koynunda buzu gizleyip, rüzgârla göçen çakırdikeni gibi apar topar gelen Darkenbay o günden sonra bir daha bu eve girmedi. Sügir'in kalbini tekrar yaralamayayım dedi mi bilinmez babası da ona tay için bedel almaya gitmedi. Tek evladının yataklardan kurtulmasına sevinerek, sarı yaprak gibi gezen Sügir'in gönlünü aldı. Tamamen iyileştikten sonra uzun zamandır niyetlerinde olan planı, evlenmeyi gündeme getirdiler.

Belirlenen gün gelmiş, anne ve babası kız istemeye gitmişti. Eve sırrını kucaklamış vaziyette Kıdırbay geldi. Kıpır kıpır olduğuna göre de bir havadis var gibiydi.

— Neler oluyor Sügir, başını bağıyorlar diye duydum doğru mu?

— Öyle kardeşim, yalnızın yolu incedir derler, anne babamın arzusunu yerine getirebilmiş değilim.

— Doğru düşünüyorsun, düğün ne zaman?

— Bugün anlaşılabilselerse, sonraki hafta düğün yapılacaktır.

— Hımm, tüh, denk gelmiyor.

Kıdırbay Sügir'in dombırasını eline alarak, çalmaya başladı. Dombıradan iyi küyler döküldü.

— Kıdır ne söylüyorsun? Neymiş denk gelmeyen şey?

— Fark etmez nasıl olsa sen gidemeyeceksin. Sen olmayınca biz de gitmeyiz zaten. Kendisi de bir esmer güzeli diyorlar.

— O kim? Güzelin burayla ne alakası var? Nereye gitmek gerekiyor? Adam gibi söyle şunu artık...

— Arka'da Baymırza denilen Nayman'ın⁴ Mafruza isimli müzisyen bir kızı varmış. Kendisi Arka'nın eşsiz bir güzeliymiş diyorlar. Eşsiz bir dombıracıymış. Onunla dombıra atışması yapmak bir maharet diyorlar. Grubumuzla onu bir ziyaret etsek demiştik...

— Gidiyoruz, hazırlanın!

— Ya senin düğünün ne olacak?!

— Evlilik hiçbir yere kaçmıyor ya. Döndükten sonra alırım karımı. "Kadın yolda, çocuk belde" demezler miydi atalarımız. Sadece birkaç gün anamla babamı bekleyelim. Onların müsaadesini alarak çıkalım yola.

— Dönürlükten yüzleri gülerek dönen ana-babasını Sügir sözlerini kesmeden dinledi. Varlıklı Nurbolsun'un Suluşaş denen kızını tanıyordu. Genç delikanlılarla saltanat kurarak, düğün düğün dolaşırken defalarca rastlamıştı. Dombıranın iki teline iki dünyanın şerrini sığdırıp çaldığında, o kızın defalarca gözlerine yaş dolduğu da olmuştu. Fakat biraz mutaassıp gibiydi. Düğünde eğlencenin sonuna doğru oynanan kız oyununa kalmadan, birkaç kız arkadaşıyla erkenden ayrılır evine dönerdi. O dombıra eşliğinde güzel şarkı da söylerdi. Görünüşü güzel, vücut hatları bir delikanlının isteyebileceği kadar keskin, ikiz örgülü uzun saçları baldırına kadar inen refah içinde yaşayan çok zengin bir adamın kızıydı Suluşaş.

H E C E Ö Y K Ü

— Tamam dedi en sonunda evlenirsem evleneyim. Ama bana on gün kadar zaman tanıyın. Arka'dan dombıracı bir kız çıkmış diyorlar. Onunla yetenek yarışı yapıp döneyim.

— Dügünümüz iki hafta sonra, Çarşamba gününe belirlendi. Gideyim diyorsan git, tabi. Seni durdursak ne olacak. Hevesi geçmeyen, kara toprağa ayağı basmayan uçan bir gençsen ne yapalım. - dedi babası ile anası gönül-süzlüklerini de gizlemeden. Ertesi günü altı yiğit atlarını hazırladı. Sügir ise, daha dün gece müstakbel kayınbabasının kendisine hediye olarak yolladığı, dikkat çeken alnı lekeli ata eğeri yerleştirdi.

Aynı köyden çıkmış bu altı delikanlı atlarını nereye bağlamışsa, tüm küy ve ses dinleyicileri orada toplandı. Onların at bağlayıp, konuk oldukları köyler o an büyük bir coşkuya kapılıp, ortam eğlenceli bir hale dönüşüyordu. Kuşun kanadıyla mı haber uçuruyorlardı bilinmez, yol üstündeki bir sonraki köyün genç kızları ile yiğitleri toplanıp, onları karşılamaya başladı. Sügir'in aklına Suluşas nasıl hemen yattıysa, öyle çabuk çıktı. Bunlar bir köyde konup, diğerinde gününü gün edip, Nayman Baymırza'nın köyüne onuncu günün öğle vaktinde zor vardılar.

Herkesin yaylaya göçtüğü bir dönem. Yeşili az olsa da, gösterişli görünen Arka'nın toprakları beyaz gömleğini mavisikle yeni değiştirmiş gibi güzeldi.

Belli bir düzende kurulan keçe çadırların sonundaki uçsuz bucaksız göle dayanmış keçe çadırın önüne vardılar. Suyu zengin, gürültüsü bol bir yaz obası.

Bu köyde de Sügir'in geleceğinden haberdar olanlar çıktı. Uzun kulaklardan duyulmuş. Ama kimler ve neden gelmişler açıkça kimsenin bilgisi yok. Sadece "Güney bölgesinden dombıracı altı yiğit yola çıkmış ve konaklayıp, geçtiği köyleri küy ve müziğe doyurmuşlar" diye bir dedikodu yayılmış. Gençler aniden Nayman soyundan Baymırza'nın çadırını sordu. Ayran istemeye gelirken kovayı saklamak niye, ne de olsa arzuladıkları güzel Mafruzza'ya kapı önünde rastlayarak, onu sınamak.

Büyük saraya benzer boz renkli çadırın dışı gösterişliydi. Onlar atlarıyla çadırın yanına gelseler de, içeriden kimse çıkmadı. Havalandırma keçelerini bugün dokumuş gibi duran süslü çadırdan saray içindekileri hapsetmiş sanki.

— Selamünaleyküm, Tanrı misafiriyiz!-diye, altısı birden çadıra girdi.

— Misafirseniz eğer başköşeye oturun. Tanrı misafiriyseniz atlarınızı terletip, uzak yoldan gelmiş olmalısınız. Susamışsınızdır, ben çay koyayım, diye güçlü bir ses geldi. Delikanlılara bu ses bir meleğin sesi gibi duyuldu. Evde kimseler yoktu. Sadece sağ tarafta çekilmiş, mavi atlas bir perde hafiften kırırdadı, yiğitler oraya bakana kadar ince vücutlu bir yetişkin büzülerek dikilmiş eteğini kaldırarak, koşarak dışarıya çıktı.

Altısı da başköşeye oturmuyarak kapıdan az hafif yüksek bir yere yan yana oturdu. Evin içinde yetişkin kızın elle çizilmiş gibi koyu renkli elışı duruyor.

Bezendirilmiş desenli keçenin üzerine serili, örtüler muhteşem. Çadır evin orta belinden aşağıya doğru sarkan goblenler göz alıyor. Goblenin etek kısmı ile kenarları sade bir desenle süslenmiş. Çadırın kubbe halatları ile duvar kafes halatlarının uçlarına kadar yumak bağlanmış nakışlar gözün yağlarını eritiyor.

"Aradığımız eve kaybolmadan doğru geldik mi?" der gibi, birbirine bakan gençler kendi oturdukları taraftaki duvara asılı dombırayı ilk seferde fark etti. Kıdırbay Sügir'e baktı. Sügir alın der gibi işaret yaptı. Yolda konuşarak, gelmişlerdi. Eğer atışmacı dombıra ustasıysa, onun dombırası her zaman çalmaya hazır halde durur. Dombıranın kulaklarını burarak, durmadan tellerine vurmak, öyle ustalar için bir kusur kabul edilir. Eline alır, almaz başlamalı. Şimdi o kız mutfakla uğraşıp, gecikeceğe benziyor. Kim bilir, söze başlamadan önce onların hünerlerini görmek istemiş te olabilir.

Kıdırbay eline alınca, dombıranın coşmak istediğini hissetti. Fazla tını aramasına gerek yoktu, muhteşem bir küyü çalmaya başladı. Sügir yerinden yuvarlanıp, keçe duvarın kenarından gizlice baktı. Semaveri ocağın başına götüren genç kız hala ateşi yakmamış, kulaklarını eve doğru kabartmış dinliyordu. Sügir Kıdırbay'a göz kırptı. Bu "genç kızın Mafruza olduğunun" işaretiydi.

Kıdırbay kendi sazı çalarken kızın eve gireceğine inanmamış gibi uzun tektardan sonra Kudaymendi'ye ancak verdi. Kudaymendi ise eline dombıra değince, ecdadıyla konuşmaya başlayan bir dombıracıya dönüşürdü. O Kıdırbay'ın tozunu attırdı. Cumabek, Carkınbay, Meldester de gerçek tanınmış dombıra ustalarıydı. Ellerine dombırayı alır almaz, küy desteleri ateş düşmüş kamışın yayılan alevi gibi çaldı. Beşinci delikanlı Carkınbay can dayanmayacak çarpıcı bir melodik küyü muhteşem yorumlayıp, süslü bitirince kız eve tekrar girdi.

— Hünerlerinize nur yağsın yiğitler, diyerek mercan gibi bembeyaz dişlerini gülümseyip, göstererek, "Parmaklarından bal damlayan, yüreklerinden ezgiler dökülen birer köyün ustalarıymışsınız. Gelir gelmez ziyaretinizin maksadını küylerinizle anlatıyorsunuz. Cevabımı küyle vermesem yakışmaz"

— Sügir dombıraya doğru uzanma niyetindeki elini geri çekti. Kızın sezgilerinin güçlü olduğuna şüphe yok. Atlarını birlikte bağlayan altı gençten sonuncusu sıradan olmamalıydı, önce beşine birlikte kement geçirip, cevaplamakta niyeti. Kıyıda ki genç dalın yüz budağı arasından en düzgünü seçilip kesilmiş gibi narin parmaklar dombıranın sapında kelebek gibi kıvrak oynamaya başladı. Dombıra ise kendi sahibinin parmaklarını sezmiş gibi güçlenerek, bazı uyuşukluklarından sıyrılıp, inatçılık ediyordu. Alt dudağını biraz büken, kızın ince yüzüne kızılboya çalınmış gibi ateşleniyor. Kırlangıcın kanadına benzeyen kaşlarının, az aşağısındaki göl gibi iri gözlerinin üstüne çatı gibi eğilmesi çok yakışmış. Soyulmuş yumurta gibi boğazı ile ak kuğu misali boyunu görünmeden kendine âşık eden ruh güzelliği ve hafif kımıldadıkça titreşen göğüslü vücudun ten güzelliği arasında altın bir köprüye benziyor. Fakat bunların her biri dombıranın gırtlğından çıkan o muhteşem küyün sesiyle kıyas-

H E C E Ö Y K Ü

landığında önemsiz kalıyordu sanki. Kız küyünü bitirirken ondan evvel kıza kafa tutarak küy çalan beş delikanlının başları eğik, gözleri ateş saçıyordu.

Küyün sonunda kız dombırayı Sügir'e uzatarak:

— İşte, konuğum senin sıran artık. Kendimiz altı kişiydik, birimize ayırmıcılık yaptı deme, ayırırsam beni her tarafa sürükleyen kanatlı duygularımın dizginlerini sen ayaküstü yakalayabilirsin umudundayım! - dedi doğrudan.

Sügir şaşıtı kaldı. Güzel kız az önce çaldığı güzel küy ile beş delikanlıyı ellerine dombıra aldığına pişman etti. Bu yanılıyla hepsi geldiği yoldan köyüne geri dönse de olurdu. Ne çalsa acaba? Uzun süre düşünecek zaman yok. Küy atışması ise bir sözle söylemek gerekirse, rekabet. Geç kaldıysan yenildin demektir. Bu seyahate çıkmadan önce Sügir'in sonunu getiremediği için yarım bıraktığı bir küyü vardı. Onu mu çalmalıydı? Ne kadar usta olsan da daha önceden halka mal olmuş küy ile bu kıızı etkileyemezsin. "Ya küyün tamını çalamazsam ne yaparım?". Kıza baktığında yerinden kalkıp, dışarıya doğru yöneldiğini gördü. "Cesaret!". Dombıranın tellerini dört parmağıyla iki perdeden bir anda değiştirdi. Dombıra "dınğ" sesiyle yavaşça nefes aldı. Hala uzaklaşmamış kız o an sesi duyarak, birden arkasına baktı.

— Bacım ben solağım, dedi Sügir temize çıkar gibi. Kız kapı eşiğinden geçerek, kıs kıs gülümsedi. Gerçekten güldü mü, alay mı etti hiç kimse anlamadı.

Sırt üstü devrilen pehlivana benzedi. Fakat kıza sinirlenerek kalkıp gitmeye kalksa, yiğitlik nerede kaldı? Dombıranın tellerine vurunca ayarının sert yapıldığını fark etti. Biraz gevşetmeli sazın kulağını. O zaman küyün güzelliğinin hissedilmesi gerek.

Delikanlılar şimdi ne olacak der gibi hüznlenerek yüzlerini asmış oturuyorlar. Öyle ki aralarında Sügir'in de var olduğunu bir an unutmuşlardı. O an kıızı dizlerine çöktürecek bir küy çalınmadığı takdirde, altısının da bu evden değnekle kovalanan akılsız çocuk gibi çıkıp gidecekleri apaçık ortada.

Sügir çadırın kenarından yine gizlice dışarı baktı. Kızın eve doğru kulak kabartıp, sessizce oturduğunu fark etti. Başladı küyüne. Önce tüm dünyayı bir bedene sığdırmak istercesine muhteşem bir heyecan dombıranın çanağından hıçkırarak, dışarı fırladı. Hemen yavaşlayan alttaki tel vuruşunu, ondan daha güçlü sesi çıkan üstteki telle birleştirdi: tata-tata-ta, ta-ta-tata-tam, ta-ta-tata-ta, tat-tata-tam... Küy yavaş, ağırbaşlı, düşünceli başladı. Dizginleri tutan Sügir'in kendisiydi. Küyü bir yandan muhteşem ve kalıplara uygun çalar-ken, diğer yandan çaldığı küyün hala tamamlanmamış kısmına nasıl devam edeceğini düşünüyordu. "O kısma gelince ne yapacaksın?! Parmakları hüznü küyün devamını getirsem iyi olurdu. Tam o yerde ayağından kan akan yaralı at misali sürünerek geçmek zorunda kalmak, ölüm demek."

Küyün başladığı andaki melodisinin acı kısmını bir kez daha tekrarlayarak, orta perdeye alçaldı. Vuruşları biraz daha hızlandı. Kürek kemiklerinin terlediğini hissetti. Güzel küyün devamını kovalayan düşünceleri parmakla-

H E C E Ö Y K Ü

rından daha hızlıydı. Şimdi... Orta göbekte zıplayarak, üç perde yukarı çıkınca, orada çift telin tam bir melodik anını yakalayıp, farklılaşıyordu. Tam da suyu bulandırmayan bir atın yürüyüşü dersiniz, Sügir hızını aldı. O an dinleyenlerin vücudu ateşe düşmüş demir gibi eriyecek gibiydi.

Delikanlıların bu harika küy karşısında ağızları açık kaldı. Dışarıda rüzgâr esmeyi, kuş uçmayı bırakmıştı sanki. Sadece uzun boyunlu eşsiz güzelin okşaması gibi, bilinçsiz bir duygu denizinde kalmışçasına, kalkıp gitmek istersin.

Dışarıdaki kızın yerinden aniden doğrulup, çadıra doğru baka kaldığını Sügir fark etmese de, öyle olacağını bekliyordu. Sazın gerdanından aşağıya doğru parmakları kayarak, şık bir perde yakaladı. O an kızın eşikten içeriye doğru girdiğini fark etmese de, hissetti. Hisseder hissetmez, parmaklarını yüksek perdeye doğru çekip, sesi ondan öte geliştiren yerini uzun soluklu çaldı.

Dombıranın sesi dilleri bağlamıştı. Sadece o an kızın ince boyunlu başını sağında kırırdamadan otururken gördü. Küyün bu kısmında dombıranın perdeleri az olduğu için sesleri koparıp geçişleri yapmaya beş parmağı yetişmedi. Sügir o bölümü çalarken sürekli zorlanıyordu. Şimdi de çok fazla risk aldığını düşündüğü yerdeydi. Önceki bölümleri nazlandırıp tam da o perdelere gelince, kızın elleri kırlangıcın kanatları gibi dombıranın sapına yanaştı. Sügir kendi beş parmağını dans ettirerek, altıncı parmak ihtiyaç duyulduğunda kız tam da o perdeyi bularak, yeri geldikçe bastı.

Bundan sonraki kısımda küyün ilk bölümünü çalarak, büyük gerdana geri dönmek gerekiyor. Fakat Sügir bunun için aceleci davranmadı. Çünkü o bölümden başa dönecek olursa kızın parmaklarına da kısa bir süreliğine ihtiyaç kalmayacaktı. Onlardan ayrılmak istemiyordu. Sol elinin dirseğini biraz kaldırmıştı ki, bileği nefesine ve yüzüne dokunarak, oturan kızın sol göğsüne çarptı. Göğüsleri dolgundu. İnce boyuna duyguları yayılarak akmaya devam etti. Kız da bedenini geriye çekmedi. Dombıra ise ikilinin altıparmağından dökülen etkili küyü köpürterek dört bir yana yayıp, uçsuz bucaksız boz kırıya doğru dörtlüye koştı.

Delikanlıların önünde utanan Sügir küyün devamını çalmaya başladı. Artık enerjisi ilhamına ayrı bir güç kattı. Parmakları dombıranın perdesi üstünde sürekli dans ederken saçaklardan çağlayıp dökülen yağ suyu misali, kulağı suya kandırıyor. Büyük perdeden ne zaman çıkacak der gibi kız da kızarak oturuyordu. Az önceki titreten rahvan seslere sıra geldiğinde elleri kendi kendine dombıranın çanağına uzanarak, gerekli perdeleri hemen buluyor. Bu seferki ses öncekilerden daha açık, öncekinden titrek, öncekinden duygulu, öncekinden aşık şekilde duyuluyordu. Sügir küyün vuruşlarını yavaşlatmadan aniden kesince, kız kalkmaya kalkışmadan olduğu yerde yan oturuşuyla kala kaldı. Nefesler tutulmuş, çıt bile çıkmıyordu. Sügir işte o zaman onun yüzüne iyiden iyiye baktı. Dolunaydan daha güzeldi. İncecik boynundan ak alnına kadar tabiat ressamının elinden çıkmış gibi kusursuz bir heykel. Özel-

H E C E Ö Y K Ü

likle güzel yüzünün tamamına yansımasa da dağılan közlerin içindeki bir çift gözyaşı nasıl da yakışıyor.

— Yaratana nasıl bir güzelliştir bu? Böyle bir küyü sadece Sügir çalabilir! Fakat ne zamandır kemikleri çürüyen Sügir nereden gelir? - dedi kız, içini yakan ateşten kendi yanmak istemezcesine, ah çekerek.

— Genç güzel neden öyle dediniz, o sizin özlemini duyduğunuz Sügir kemikleri çürümedi işte, karşınızda duruyor! - diye ilk Kıdırbay'ın dili çözüldü.

Kız önce irkildi. Gözleri mükemmel bir şekilde büyüdü. Kirpiklerine ilinen az önceki bir çift göz yaşı uçuşuruma düşerek kayboldu. Gül gibi dudakları üşengeçlikle açılarak, öylece durdu ve:

— Ne dersiniz? Sügir bizim zamanımızın adamı mı? Küylerini dinledim, kendimden bir asır önce yaşamış ecdat diye ruhaniyetine sığınarak gezerdim. Evime Sügir mü geldi? Baba3 baba! diye hararetle fısıldadı.

— Baba! Baba evimize Dombıracı Sügir geldi! Evine bereket geldi, ayağı uğurlu geldi, baba! Sügir geldi, akıllı dombıracı geldi, baba!

— Rüzgâr mı duyurdu, köylü mü haber verdi, köyün sakinleri olduğu gibi eve toplandı. Koyun kesildi, kıymız köpürtüldü, şarkıcı, küy ustası herkesler toplanıp arkasından şenlik başladı.

"Güneyden Sügir denen küy ustası gelmiş!", "Sügir geldi diyorlar!", "Ünlü Sügir gelmiş!", "Küy ustası Sügir denen küy ustası severek çaldığımız yaşlı adam değil, otuzuna girmemiş yiğitmiş, o Sügir Baymırza'nın kızı Mafruza ile küy atışması için özel gelmiş". Mafruza yenilmiş, o Sügirle evlenecekmiş!" denilen sözler ateş gibi yayılıp, son buldu. At ve yaya gelinebilecek her yerden toplandılar. Köyde bir günlük konuk ağırlama için hayvanını kurban eden cömertler ve yiğitler az değildi. Onların her biri birbiri ardından Sügir ve arkadaşlarını misafir ederek, el üstünde tuttu.

Aradan bir ay geçti. Arka'nın at mesafesindeki yerleşimleri Sügir'i dinledi. Büyükler dualarını esirgemedi, onun gibi olsun diye çocuklarının ağzına tükürttü. Eğlence ve şenliklerden bir ay geçtiğini fark etmeyen altılı baş başa kaldıklarında bir memleketleri olduğunu hatırladı. O ana kadar sırlarını paylaşmamış olan Sügir ve Mafruza birlikte geçirmedikleri önceki yaşamlarının boş olduğunu anladı.

— Ben Sügir'e ömür boyu eş olmak için söz verdim, dedi Mafruza anne ve babasına. Onlar buna şaşırılmamışlardı. Annesi ağlamaya başlayınca, babası konuşmaya başladı:

— Evladım, sen benim hem oğlum, hem kızım oldun! Beşik kertmen var olduğunu biliyorsun. Öyle olsa da Sügir gibi bir seçilmişse seni vermiyorum diye nasıl söyleyebilirim. Birbirinizden de hoşlanmışsınız, mutlu olmanızı diliyorum! Dünürlerle ben anlaşıyorum, malım kurban olsun onlara. Bir dileğim var. Seni Sügir'in yanına verip göndermem. "Naymanların varlıklı Baymırzası" denen adım var, üç cüzün tamamı bilmese de, Argın, Nayman, Kığçak,

H E C E Ö Y K Ü

Kongrat boylarında adım bilinir. Seni büyük bir düğünle veririm. Düğününe at mesafesinde kim var, kim yok herkesi davet edeceğim. Sügir de kendi köyündeki herkesi alıp gelsin. Bu benim artık göreceğim son şölen olacak, evladım. Bunu benden esirgemeyin. Sügir'e git ve böyle söyle.

Mafruza Sügir'den müjdesini istedi. Sügir de yanındaki 5 yareninden müjdesine karşılık talep etti. Fırtına gibi giderek, kuş gibi dönmeye söz verdi, hepsi yola koyuldu.

— Sügir sen döneceksin değil mi?!- dedi üzengisine yapışarak, Mafruza.

— Neden öyle diyorsun, canım?! Sensiz Sügir'in sabahı olur, güneşi doğar mı hiç, güzelim benim!...

— Sağ salım git ve dön sultanım. Ben yolunu bekliyorum... Dur, o akşam geldiğin gece çaldığın küye ne ad verdin!

— "Altıparmak" olsun, o küyü benim beş parmağım ile senin bir parmağın çalmamış mıydı?

— Dinle beni, o küyün adına "Kertolgau" diyelim, kendi de şık bir küymüş?!

— Peki, güzelim bu küyün adı "Kertolgau" olsun, çok güzel bir admış, senin de aklında olsun, bu sana ithaf ettiğim küyümdür. Herkes böyle bilsin.

— Atlarını mahmuzladılar. Mafruza üzeniği koparırcasına tutuyordu, zor ayrıldı. Şalının bir ucuyla elini sallayarak, diğer ucuyla ince belli kız göz yaşlarını sildi. Yiğitler köyden çıkarken atın başını boşladı. Bir aydır köyden çıkmamış, dört nala koşmamış kısırakların omurgaları yağlanmış, şişmanlamaya başlamıştı. İlk anda birbirinin kuyruklarını dişlese de, fazla uzamadı. Kulağının arkasından ter çıkan kara göçebe atı diğerlerine yetişti. Sügir atın yularını tekrar eline alarak, dostlarıyla birlikte yola devam etti.

— Seçtiğin yârinde eksiklik yok, göçebe atın yaratılıştan yarış atı, bizim gibi dostların var, Sügir, Allah izin verirse, mutlu insansın, dedi yürekten yiğitlerin biri.

— Söylediklerinde haklısın Çarkınbay. Altımdaki atı, kızını geri verirsem zengin geri alır. Fakat yanımda sizler, Mafruza yârım olsun yeter, Allah'tan başka bir şey istemem!

Bir insanın mutluluğu beş-on yiğidi rahatlıkla ısıttığı zaman değil mi, altısı da altın bulmuş yolcu misali uçarak geliyor. Arkalarından kovalayan Arka'nın sıcak rüzgârı bunların mutluluğunu köylerine erkenden götürüp, müjdesini almak istercesine, her tepenin başına uğrayıp öfkeli esiyor. Başı ile sonu bilinmeyen, yeryüzünün yaratıcısına bakan parlak göz gibi dolup taşan gölün, bir ucundan diğer ucuna varmak kolay değil. Onun sonrasında ise ucu bucağı görünmeyen sap sarı bir bozkır.

— Yiğitler, aşımız da suyumuz da bol. Bugün bu gölün kıyısında konaklayalım, dedi Sügir. Delikanlılar hep beraber bunu kabul etti. Güneş yuvasına hala batmamış. Akşam olmak üzereyse de güneşin solmuş ışığı yere çap-

H E C E Ö Y K Ü

raz düşüp, göle yansıyarak, etrafında çeşitli boncuklar oluşturmuş. Duyguları harekete geçirecek bir an. Yiğitlerin dördü yemekle uğraşırken, Kıdırbay'ı yanına alan Sügir göl kıyısında dolaşmaya başladı. İkisi de kamışlı bir yerde durup, bir kenara oturdu ve suya ayaklarını soktu. Sügir eline dombırasını aldı. Bambaşka bir ilhamla yeni bir küyü düşünerek çalmaya başladı. Kıdırbay hareketsiz kaldı. Küyün gücü onu da kıyıya yapıştırdı. Sügir'in gözleri kapalı. Parmakları iç dünyanın derinliğinden duyguları sayesinde verilen emirleri sorgusuz sualsiz yerine getirerek, canlı dans ediyor. Çaldığı küyün güzelliği insan gönlünün mutlu bir ruh halini yansıtıyor. Kıkır kıkır gülererek seviyor, sevinçten nazlanıyor, mutluluğunu haykırıyor, düğününe çağırıyordu. Sadece küyün sonunda dombıracı üstteki perdedeki bazı özlemleri tınıları buluyor, sevdiğinden kısa bir süre için de olsa, ayrı düştüğünü ilan ediyor.

Kıdırbay küy bittikten sonra başını kaldırdı. Sügir de sessiz, sadece kırıpkirlerini kırpmadan Gölün karşı tarafından kapkara taş gibi düşmekte olan karanlığı izliyor.

İkisinin oturduğu yere üç ak kuğu yüzerek gelmiş. Kıdırbay onları yeni fark etti. Dördüncüyü ne kadar aradıysa da göremedi. İkisinin konuştuğunu fark eden ak kuğular tekrar açığa doğru uzaklaşarak, yüzmeye başladı. Çift ak kuğu öne geçti, yalnız ak kuğu ise gagasıyla suda iz bırakarak, oyalandı.

— İlhamın kanatlansın, Sügir. Bugün muhteşem bir küye şahit mi oldum? diye, düşünüyorum.

— Doğru, dostum, bu mutluluğu bulunca coşan gönlümün bir resmi. Kısa süreli ayrılıktan dolayı, kalbimde bir sızı da var.

— Öyleyse, küyün adı "Salkıma"⁵ olsun!

— Varsın olsun!

... Bunlar köye yaklaşınca onları bir grup insan karşıladı. Aralarında Sügir'in babası Ali de vardı. Yüzü soğuktu, yalnız evladının sağ olduğunu gördüğüne sevinmesi dışında içindeki buzlar kolay eriyeceğe benzemiyor. Aniden yanına alıp ayrıldı. Eve girince şakalaşarak, söze başladı.

— Sügir, ikimiz o zaman anlaşmamış mıydık? Bu da ne demek? Beni her iki köyün önünde de ahmak yerine koydun sen. Düğüne karar verdiğimizizi kendin de biliyorsun. Ne yani, varlıklı Nurbolsın benden korktuğu için mi kızını veriyor sandın? Seni bu bölgenin seçkin hünerli vatandaşlarından biri olarak tanıyormuş. Sana karşı saygısı bu. Ama işte, o vatandaşının yaptığı ortada. Evladım, siz gideli bir buçuk ay oldu. Milletin önüne çıkacak yüzümüz yok, annenle evden çıkamaz hale geldik.

— Baba, ben kendime yakışan bir yar seçip geldim. Sadece sizlerin hayır duası lazım. Nayman beyi Baymırza'nın Mafruza adlı kızıyla hayat boyu yoldaş olmak için ant içerek, sözleşerek geldim. İzin verin yarın Mafruza'yı almaya tekrar gideyim.

— Sen niye boş boş duruyorsun?!

Sügir babasının çehresinin tanınmaz şekilde değiştiğini görüp korktu, başını yere eğdi.

— Sen niye boş boş duruyorsun, diyorum?! O zaman beni burada gömerek, git! Ay, evladım, kendin gördün, Nurbolsın ile dünür olmadık mı, sözleşmedik mi?! Seni dünyanın o ucuna kız bulman için mi gönderdim? Argınların ağaçtan ata binmiş bir kızı mıydı gördüğün? Bırak, evladım, "Zengin olunca, bağırma mı lazım" demişler, yalnız çocuk olsan da, bugüne kadar yaptıkların yeter. Yarın dünüre haber göndereceğim, yarından sonra çarşambanın kut'unda gelini getireceğiz! Son sözümü dedim, hükmümü verdim!!

Sügir taş kesilip, olduğu yere çöktü. Kirişin bir yanının ağır bastığını hissetti. Öfkelense de, öfkelenmese de değişen bir şey yok. Babasının dik kafalılığı ortada. Ya söylediğini yaparsın, ya her şeyi kopar.

Sügir tüm ümidini kaybederek, dışarı çıktı. Kıdırbay da eve girmeden, düşünceli dolaşıyordu. Tüm olayı olduğu gibi ona anlattı. Onun olaylardan az çok haberi olsa da, bu çıkmazdan yol bulup kurtulamadı.

— Suluşas'a gidelim, dedi hala tutundukları son dal kırılmamış gibi "belki kızı ikna ederiz. Benim gördüğüm kadarıyla akıllı yetişkin bir kıza benziyordu".

Bu fikir Sügir'in de aklına yattı. "Ne olacak, ikimiz birlikte anlatırsak kız da anlayacaktır. Belki büyükleri durdurabilir." O gece ikisi de at bindi. Tan ağarmadan kızın köyüne vardılar. Kıdırbay'ın yakın yeğenlerinden birini kıza gönderip, Suluşas'ı çağırttılar. Ertesi gün evlenecek kız yalnız bırakılır mı hiç, yanına yengesini alan Suluşas dışarıda buluştu. Sügir ve Kıdırbay'ı tanıdı.

— Suluşas, dedi Sügir vaktin dar olduğunu biliyordu. "Büyüklerimiz bizi uygun görmüş. Ben senin başını ağrıtmayacağım. Fakat hayat boyu benim yar olarak, sözleştiğim biri var. Sen de sevdiğinle birlikte olmak istemez misin? Öyle birisi vardır herhalde?"

— Var, O sensin!

Sügir dilini ısırды. Kendinin affedilmez bir hata yaptığını anladı, çok pişman oldu.

Çarşamba günü Suluşas Ali'nin evine gelin olarak geldi. Sügir ve çevresi uyuşmuş gibi sessiz kaldı. Düğün dağıldı. İkisi baş başa kaldı. O zaman gözleriyle yeri kazarak, dile geldi. İnsanın elinden çıkan kaderin işine ikisi de baş eğdi.

Genç gelinin misk kokan vücuduyla ay sonuna dek Sügir'i etkilediği bir gerçek Çok geçmeden Mafruza'ya olan özleminden uykusundan irkilerek kalktı. Akşam vakti olmak üzereydi. Zamansız uyumuştı. Vücudu halsizdi, birisi iyice dövmüştü sanki iyileşecek gibi de değildi. Başını koyduğu yastığı koltuğunun altına yaslayarak, yan yatmaya başladı. Bedenini gerdi dinçleşemedi. İç dünyası bozulmuş ayran gibi ekşimiş, kusacağı geldi. Başı ise zonkluyordu, beyninin yerine ayran konulmuş gibi hiçbir şey düşünemiyor.

Suluşas onun bu halini aniden fark etti.

H E C E Ö Y K Ü

— Sügir, sana ne oldu? dedi, başını tutarak.

— Öylesine, Suluşaş, öylesine olmalı... dombıram nerede, bana uzatsana onu.

Derinlerden dinlemek için fışkıran pişmanlık yangını dombıranın telleri— ne değmeden döküldü. İnsan ruhuna ait bir üstünlükle bir günü bir gününe eşit olmayan, hızlı geçen zamanın şenlik-eğlence sarhoşluğuyla dinleyeni aniden zehir kustururcasına, tasa ve acıyı nasıl süzdüğü belirsiz, bir ses kah— rederek, damlamaya devam etti, damladı.

Sügir'in yüzü alev alev yanarak, ateşi yangına dönüştü.

— Dur, Allah aşkına, bu ne acıdır, tekrar alevlenen?! - diye Suluşaş onun dizlerine kapandı.

Deste deste dökülen muhteşem küy sesi tam buradan kuma sinen su misa— li aniden kesilip, sustu.

— Bu yaptığın ne Sügir, ben sana mutluluk vermemişsem de, acı da getirmedim ya. Bu çaldığın dombıranın çanağına kurşun döktürmüş gibi dehşet bir acı bu. Bırak, Sügir, çatımızı sallama, acıyı çağırma eşiğimize!.. Suluşaş hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Gıkını çıkarmadan dombırasını duvara yasladı ve dışarıya çıkıp gitti. Yü— zünün baktığı yöne gitti.

Bir gülden, bir güle zıplayan kelebek gibi, kırlardan aşarak uzaklaştı. Kö— yün silueti gecenin mavi perdesinden kaybolmaya başlayınca durdu, yere çöke kaldı. Gözlerini kapattı. Suluşaş'ın güzel yüzünü gördü, düşündüren sözlerini duydu. Doğruluğunu kabullendi. Ata anasının cana yakınlığını gördü. Akılsız çocuk gibi herkese toprak atan kendisine kahretti. Bu davranışların iyilik getirmeyeceğini anladı. Tam da toprak yerine dönerek, gökyüzü yerine tekrar yükseldiği, yıldızların titremeye başladığı, rüzgârın saçlarını okşayarak oynadığı vakitte birden yine aklına Mafruza geldi. Dünyası yine alt üst oldu. Yerinden fırlayarak, eve doğru koşmaya başladı. Evden babası çıkarak yularına yapıştı.

— Sügir, oğlum, dinle beni! Başköşeden ziyade, tek ayağım çukurda. Al— lah bizle alay etmesin. Biliyorum, uzak yola gitmek üzeresin. Sabırlı ol evla— dım. Bak eşin gün sayıyor. Yaradan kendi yar olsun, torunumu koklayarak, öl— mek istiyorum. Hem de o torunum iki yaşına gelene kadar, atını eyerleme. On— dan sonra dizginlerine hiç kimse yapışmaz, evladım. Bu dileğimi yerine getir!

Nefesi daralan babası eve tekrar girdi. Sügir atının çadır bağından çözdü— ğü dizginleri sım sıkı tuta kaldı.

İlki kız oldu. Aksakallı Ali'nin mutluluğu derelerden döküldü. Kızı iki ya— şına geldi, ertesine Sügir atını eyerledi...

Bu sefer yalnız gitti. Yanında hiç kimseyi götürmedi. Yol boyunca defalar— ca eline aldı. Yeni bir küyün hayalinin geleceğini hissediyordu. Kafasının için— de yankılanıyor, tam da dombırasını eline alınca aklından kaçıp gidiyordu. Vi— cudunda gümbürdeyen küy sesi tanıdıktı. Biraz kaygılı, özlemin zararına çeken

H E C E Ö Y K Ü

yürek sızısının inleme sesi. Bir an aklına düştü. O zaman uykusundan uyandığı gün rüyasında duyduğu küyün muhteşem melodisiydi kafasında çalan ses. İşte, o hoş ses şimdi dombıranın çanağında çınlıyor, perdelerinden dökülüyor...

Sakin bozkır birden sessizliğinden silkindi. Kanadını üç çırpışta en yüksek zirveye çıkan mavi gönül kuşu etrafına küy zenginliğini kıskanmadan dağıttı. Hıçkırarak, patlayan yanardağ duygu akışına sığmayarak, şarıl şarıl döküldü. "Zavallı, insanın içine sığan özlem bazen bu büyük dünyaya neden sığmaz ki? Böyle anda insanoğlunun gözüne âlemin yaratıcısıyla da mücadele etmeye hazır gibi görünüyor. Sadece deli gönül çağlayan deniz ve mutlu okyanus; eskisi gibi seven, eskisi gibi yanar halde duruyor..."

Küyün dombıra sesi bu düşünceleri içinde beşik gibi sallıyordu. Sügir kendinden geçerek, bu sınırsız ve uçsuz dünyanın açıklarında ak kuğu gibi yüzüyor. İç dünyasında fırtınalar koparak, dolu savruluyor gibiydi. Parmakları o hislere itaat ediyordu.

Sadece Mafruza değil, onun bu kadar çok özlemi iki telden gözyaşı ve kederi bir melodi eşliğinde döktürüp, geçmişine olan özlemi, hayata dair kıskançlığı, hala kendisinin görmediği, belki de hiç göremeyeceği, fakat gönlünde üç yıldan bu yana, siyahtan ziyade ak, maviden ziyade kırmızı ağırlıklı güzel bir dünyanın hayalini kurmak, bunu düşünüp pişmanlık duymak, onu arzuladığını açığa vurmak, şarkı söylemek, heyecanla küyü çalmak. İnsanoğlu bununla da güçlü olabilir mi?!

Dombıracı başını kaldırdı. Küyü de kederinden biraz olsun arınıp, hayata döndü. Altındaki bir yavaşlayıp, bir hızlanan alaca kısrağa benziyor. O yolculuğunu düşünerek, onu bekleyen ümit ve şüpheleri bol günleri hayal ederek, yüreğindeki ümitleri yeşertti. Mafruza'ya gitmiyor muydu?! Evet, bundan üç yıl önce birbiriyle ant içip, sözleşen saf aşkıyla tekrar konuşmaya geliyordu. Belki, Mafruza da oralardan bir başkasının yâri olmuştur, belki de çoluk çocuk sahibidir. Varsın olsun, ona lazım olan Mafruza'yı bir kez olsun görüp, o zaman nereden geri gelemediğini kendi ağzıyla söyleyip, vedalaşmak sadece. Sügir'in dileği sadece buydu. Hangi atanın kızı hangi memlekete gelin gitmiş, bunu bilen zaten kazak köyleri değil miydi, çok gezmedi. Baymırza'nın yalnız kızı Mafruza'nın gelin gittiği memleketi tahmin edip, buldu. Uzaktan gelen yolcuyu tanı misafiri kabul edip, başköşeye yatırdılar. Sügir akşam olunca, sohbet sonrası dombırasını kucaklayarak, dışarıya çıktı. Keçe çadırdan taş atma mesafesindeki yerde yavaşça soluklanan yüksek bir tepeye çıktı. Gece yarısı olduğuna bakmaksızın nereden geldiği bilinmeyen ılık rüzgar bunun yüzünü okşayarak, tanımış gibi hafif hafif esiyordu. Dombırasının nota ayarı uzun sürdü. Sonra yol boyunca yüreğini dağıtan küyü haykırtarak çalmaya başladı...

... Mafruza ise iki üç gündür kaygılı ve keyifsizmiş. İyi ya da, kötü haberin nereden geleceğinden emin olamıyordu. Bugün ise tamamen mutsuz bir günüydü. Erken yatmıştı, uyku tutmuyordu. Kocası ise çoktan masallar ülke-

H E C E Ö Y K Ü

sine varmıştı. Gecenin karanlığı çöktükten sonra yatakta uykusuzluk çekmekten daha büyük işkence yoktur. Çok yorgundu, yeni yeni gözleri uykuya dalacakken, çok uzaklardan bir dombıra sesi kulağına çalındı. Önce inanmadı. "Gecenin geç vakti dışarıya çıkıp, dombıra çalan kendini kaybetmiş kim var bu civarda? Bırak, öylesine hayal sanırım". Dombıranın sesi az sonra keçe çadıra yavaş yavaş tekrar geldi. Aniden yatağından fırladı. Dışarıya fırladı. Keçe çadırın kapısından atlatan küy kasvetliydi. Karanlık havada kanatlanıp, uçan dombıranın güzel sesi kendisini arayıp buldu. Küy bir başka hüznü, insanın canını alırcasına özlem doluydu.

Yerinden kıpırdayamadı. Küy bitene kadar soluk almaya korktu. Son ses kirpiikteki yaş gibi kesilince, kendisinin de ağladığını fark etti. "Aman tanrım bu kim? Gerçekten de Sügir mi? Sügir dışında böylesine küy çalabilen kim var ki bu civarda? Hatta tüm yalan dünyada! Vardır ama... Bu Sügir!".

Küy tekrar çalındı. O küy, aynı vuruşlar, aynı özlem. İthaf ettiği kişi duymamış olabilir diye aynı ilham, tekrar çaldı. Yutkunacak kadar bir sessizlik sonrasında tekrar üçüncü defa çaldı dombıracı.

Mafruz a anlamıştı. Bu gelen Sügir idi. Bu küy kendisiyle dertleşmesi idi kahramanın. Fazla düşünmeden eve girip, başköşede asılı duran dombırasını alarak tekrar dışarıya fırladı. Köyün aşağısındaki kırdan aşarak, pamuk gibi yeşil çimenin üzerine diz çöktü. Dombırası ayarlıydı, hemen çalmaya başladı. Ne çaldığını kendi de tam olarak bilmiyordu...

Sügir ise üçüncüsünü bitirdikten sonra rahatlayarak, yan yattı. Yıldızların titreyerek gökyüzüne selam verişini izlemeye başladı. Kalp atışı gibi aceleyle çalan bir dombıra sesi duyuldu, aklını yitirmiş adam gibi o sesin geldiği yöne doğru koştu. Yüz kere düşüp, yüz kere kalkarak oraya ulaştığında küy üçüncü defa çalıyordu. Çölde aklını yitirmiş gibi tek başına oturan Mafruz da kurt gibi dolaşan Sügir de birbirini kucaklamak için niyetlendi.

— Geldin mi dombıracım! Dedi Mafruz soluğu zor çıkarak.

— Geldim, geldim şarkım! Dedi Sügir aşkını sıkı sıkı kucaklayarak. İkisi de şafak sökerken ayrıldı.

— Artık seni ziyaret edeceğim, dedi Sügir özlemle.

— Bu "Yolcunun uğurlu sesi" adlı küyüm. Sana, hayata olan aşkımı dile getiriyor bu küy. Bu "Yolcunun uğurlu sesi" küyünü bayrak gibi açarak geleceğim yanına özledikçe. Hayatımın nuru!

— Benim de cevabım bu olsun, dombıracım! Senin bu küyünle yolladığın arzu ve istekleri ben kendimce yorumlayarak, kendimce uçurdum sana. Bu aynı küyün kızın çaldığı örneği olsun. Geldikçe beni o küyü çalarak ara. O küyle çağır kendine, ben de kendi küyümle cevaplayacağım, Sügir'im, Sultanım!

Sügir çobanın evine doğru, Mafruz da kendi evine doğru gitti.

Sabah erkenden yola çıkan dombıracı, önceden tanıdığı göle gelip geceledi. Şafak atarken korkutucu, bilinmeyen bir sesle uyandı. Gölün yüzeyinde bir kar-

gaşa. Dört ak kuğu gruplarına müdahale eden bir ak kuğuyu yaklaştırmadan kovalamakta. Her fley bir yana hayat dostundan ayrılmıfl zavallı, yalnızlıktan korksa gerek diğerk dördünün arasına sığınmaya çalıflıyor. Gruptakiler kanatlarıyla tokatlayıp, difleyerek yaklaştırmaya niyetleri yok. Yalnız ak kuğu, gruba haykırarak, gökyüzüne bakıyor. Gagasıyla suya dalgalar çizerek, içindeki yarıyı duyuruyor. Hayat yoldaflı gök kubbeden gelip yanına konacakmıfl gibi. Beklemekten yorulunca az önceki dört ak kuğudan medet umuyor. Dördü birden aynı anda yalnız doğru, onu parçalayıp yemeye hazır gibi davranıyorlar.

Sügir birden yalnız ak kuğuya arka çıktı. Onun bafına gelenlerin ağırlığını hissetmiflçesine onunla birlikte üzüldü. Açıkta oynayan dört ak kuğuya bakarak, dombirasını çalmaya bafıladı. Ak kuğular dombıranın sesini duyunca kıyıya yaklaftı. O dört ak kuğu da tamamen kıyıya yanaftı. Bafıllarını kibirle eğerek, su kenarında ileri geri hareket etmeye bafıladılar. O anda bir gürültü koptu. Suya çarpma sesi birden Sügir'in de dikkatini çekti. Yalnız ak kuğu dostlarının bu mutlu hallerini içine sindiremeyerek dördünden de kaçtı. Yeri göğü kaplamak üzere olan kapkaranlık örtüye aldınıfl etmeden korkusuzca gökyüzüne yükseldi. Sügir'in gözleri de o yalnız ak kuğuya tutunarak, onunla birlikte uçtu. Yalnız ak kuğunun bu beklenmeyen hareketi köyüne varana kadar Sügir'in gözü önünden hiç gitmedi. Hatta, dıfları çıkmak için bir yol arayarak, gönöl hükümdarlığında parmakları yoluyla dombıra çanağına dö-küldü. Meflhur "Ak kuğu" küyünün çıkıflı da budur...

Suluflafl sabırla karflıladı. Herfleyden önce sağlıklı olduğuna sevinmiflti. Saç örgüleri dalgalanan kızı koflarak, boynuna atıldı. Köylüler özlemle selamlafıtlılar. Bir an gönöl pencereleri belirsizlik perdesiyle örtülenlerin ruhunagün doğdu. Hayatın "görebilsem" sevinci ve üzüntüsünün yan yana durması flafırtıcı. Etrafına huzurla baktı. Doğumu yaklaflan karısı Suluflafl'tan güzeli yok gibi göründü gözüne. Belinden kucaklayarak, kendine doğru yaklaftırdı. Gün ışığı mütevazı keçe çadırın kapı penceresinden içeriye bolca sızdı. Sügir dombıra çaldı kızı dans etti, Suluflafl yemek hazırladı.

... Kıfl sert geçti. Yoksula da, varsıla da aynı öfkesini döken kar fırtınaları yavafl yavafl sakinleflerek, bafı çeken at gibi kıftan yıpranarak çıkan Sügir ve ailesi yaylaya göçmek için aceleci davrandı. Yerde buzlar çözölürken, sıcak aydınlık günefl yüzünden değıl, toprak iflaret verdi denildiğinde tüm köy topyekun yaylasına çıktı. Sadece bir dişi deve yavrusu dıflında malı olmayan Sügir ve ailesi çıkmazdaydı. Birden göçemeyecekleri ortadaydı.

— Sügir, flöyle yapalım diyerek, Suluflafl yüzünü Sügir'e çevirdi. Sen iki kız ile yükün yarısını alıp yaylaya göç. Difli devenin yavrusunu da buraya bağla. Ben burada kalayım. Sonra deveyi serbest bırak o yavrusunu arayarak buraya geri dönecek. Kalan yükü ben o zaman yükler yaylaya gelirim.

Sügir kabul etti. Difli deve yavrusu olmadığını hissetmifl gibi yüklenirken böğürmeye bafıladı. Daha yola çıkmadan hayvan can dayanmaz bir feryat dökmeye bafıladı. Onu yaylaya varıp, yükünü çözdükten sonra görmeliydiniz.

H E C E Ö Y K Ü

Birden silkinerek, yavrusunun bağı kaldığı kışlığa doğru fırtına gibi uçmaya başladı. Uzun uzun böğürerek, gücüne güç katıp koşuyordu.

... Sügir iki teli çift vuruşla çaldığı yeri dişi devenin kışı geçirdikleri köye giderek, yavrusuna yanaştığı kısım olarak hayal etti. İnce boynunu tamamen eğerek, süt içmek için annenin altına sığmaya çalışıyor. Karnı doyar doymaz deve yavrusu zıplayarak koşturmaya başladı. Bir kez daha yavrusundan ayrılacağına düşünen dişi deve de onun arkasından koşuşturuyor. Hem saflık ve mutluluktan, hem de korku ve sahiplenmeden endişe eden yavru deve ve annesi tekrar yan yana gidiyor. Sügir'in parmakları da bu güzel anı haykırarak, onları ses gücüyle aynen resmediyor. İki telden birlikte çalındığında benzer ses çıkarınca, bu mutluluğu tam anlamıyla sezerek, tüm varlığıyla çalmaya başladı.

... Yavru tekrar arkasına bakmadan koştu. Oyunu herhalde koşması olmalı. Dişi deve onu tekrar kovalamaya başladı. Korktuğu, telaşlandığı için olmalı. Sügir yavru ve annenin bu sevinçli anlarını da gözleyerek, küy duvarını inşa ediyor. Sadece ananın yavrusunu kucaklamasına, yavrunun ise anasının gövdesine sığınmasına şahit olarak, dişi deve böğürmeyi bıraktı artık dediği an küyün sonu da geldi. Dombıracı da geniş gönlünü tekmeleyen bazı insani üzüntülerine yer vererek, kanatlı at misali yayılan açık seslerin dizginini gergin çekerek, sakin hale getirdi, daha sonra ise tekrar hızlanarak birden tamamen durdu.

* * *

Kıdırbay'a gitti. Yaşıtı değil miydi, siniri yatışmamıştı, zayıf defne atını verdi. Eyer ve takımı evinde vardı. Atını sakın bir şekilde eyerledi. Eve girerek, kızlarının alnından kokladı. Suluşaş'ın saçlarını okşadı. Daha sonra dombırasını kayışa bağlayıp, atını mahmuzlayarak Arka'ya doğru yöneldi.

Tanıdığı çobanın evine konuk oldu. Gece kararırken evin dışına çıkarak, "Yolcunun uğurlu sesi" küyünü çaldı. Çok geçmeden Mafruza da kendi küyünü çalarak, cevap verdi. İkisi de kırdı buluşarak, arzularını tatmin etti. Şafak sökerken ikisi de vedalaşmaya başladı.

— Sügir, seni ilk gördüğümde çaldığın "Kertolgau" küyünü çalsana, dedi aniden Mafruza.

Sügir atından inmedi. Küyünü atının üstünde döktü. Küy biter bitmez gözleri büyüyen Mafruza:

— Bu "Kertolgau" bundan sonra ikimizin kertolgau'ı, şertolgau'ı (keder salıncağı) olsun, Sügir! Bedenime seni düşündükçe biriken kederi bu küyü çalarak özlemimi azaltırım. Sen öyle yap. Bu bizim son buluşmamız olsun. Sorma, sorma ne olur! Ben kadını, onun için de on yıldır senin bu ziyaretlerine kan yutarak, yollayan yârin için yüreğim parçalanıyor. Zambak gibi çocuklarına karşı yüzümü perdeliyorum. Bundan dolayı tüm özlemimi bu "Kertolgau'ına" sığdır ve benim için sonsuza kadar kalsın. Ben özlediğim o küyü çalarak, özlemimi azaltırım, küylerin sultanı!

Sügir zıplayarak attan indi. Yeşil yere oturarak, "Kertolgau" küyünü tekrar çaldı. Önce geniş dünyayı bedenine sığdırmak isteyen muhteşem bir coşku dombıranın çanağından hıçkırıklarını dökmeye başladı. Hemen titreyen alt vuruşa, üzüntüyü hissettiren üst telin vurgusu katıldı. Tata-tata_-tata-ta-ta-, tata-tam, at-ta-tata-ta-tat-ta-tata-tam... Dizginleri çekmedi, serbest bıraktı. Ses dombıradan çıktığı gibi yüreğin derinliğinde sonsuz özlem yattığını hissettiği için mi, yoksa küy tepeden tırnağa bilinci kaybettiğinden mi, çok acı bir feryat olarak duyuldu. Sadece orta ağızdan yukarıya çıkarak, iki tele birden basarak, titreten yere geldiğinde Mafruza da ilk tanıştığı gün olduğu gibi sol tarafına çökerek, "Kertolgau'ı" ikileyerek çaldı.

Bunlar yerlerinden kalkarak, biri evine, diğeri kıra doğru yöneldiğinde "Kertolgau"ın güzel sesi tüm dünyada çalan zil gibi halka halka yayılıyordu..

Nesip JÜNİSBAYULI: 10 Aralık 1950 yılında eski Taldıkorğan Bölgesi, Karatal Kasabasına bağlı Köpbirlik köyünde balıkçı bir ailede dünyaya geldi. İlköğretimini tamamladıktan sonra Eski Sovyet ordusunda askerlik yaptı. Kazak Devlet Üniversitesi, Gazetecilik Fakültesini üstün başarıyla tamamladı. Kazak Beden Eğitimi Enstitüsünü açık öğretimle tamamladı. "Leninci Genç" Gazetesinin Spor köşesini yönetti. Daha sonra "Spor" Gazetesinde baş editör, "Otan Medya Grup" LTD.ŞTİ'nin (Bu ticari şirket "Bozkır ve Şehir" ile "Strana i Mir / Başkent ve Dünya" Gazetelerini kapsar) Genel Müdürü olarak görev yaptı. Jünisbayulı, K.C. Gazeteciler Cemiyeti üyesi, K.C. Yazarlar Birliği üyesi, Uluslar arası Spor muhabirleri Birliği "AIP" üyesi, Asya Spor Gazetecileri Birliği Yönetim Kurulu üyesi, K.C. Spor ustası, K.C. Yüksek Milli Şurası Başkanı, K.C. Antrenörü, "K.C. Beden Eğitimi ve Spor Gelişimine katkıları dolayısıyla" liyakat sahibi, Kazakistan Cumhurbaşkanının 2000 yılındaki "BAK" sahasındaki ödülün sahibi, Gazeteciler Birliği Ödülünün sahibi, S.Berdikulov Spor muhabirleri ödülünün sahibi, K.C. Milli Olimpiyat komitesinin "Başarılı Yılın Gazetecisi" ödülünün sahibi ve spor konulu 20 civarında kitabın yazarıdır. Nesip Jünisbayulı'nın yazdığı edebi eserler de okuyucudan layık olduğu değeri görmektedir. İlk eserlerinden olan "Üçüncü Raund", "Köyden Çıkan Şampiyonlar" adlı belgesel tarzındaki öykülerle Kazak sporcularının zor ve ilginç kaderlerini çekici bir üslupla yazdı. 2002 yılında "Elorda" basımevi tarafından yayınlanan "Babamın Kamçısı" adlı edebi derlemeleri, 2005 yılında ise "Kursuz Güreş" hikâyesi yazıldığı dönemdeki seçkin eserler arasına girmeyi başardı. Yazarın "Ringin Kaderi" adlı öyküsü, birinciliğin kimseye verilmediği "Jalın" yayınevinin edebi eser yarışmasında ikincilik ödülünü aldı. Nesip Jünisbayulı'nın örnek bir aile yaşamı var. Eşi Saule Amanbayeva yüksek tahsilli uzman, Kazak Devlet Üniversitesi mezunu, dört çocuk annesi ve altı torun sahibi. Kızı Tolkın babasının izinden giderek, Kazak Devlet Üniversitesi Gazetecilik Fakültesini bitirdikten sonra, yıllarca "Habar" Televizyon Kanalı'nda çalıştı. Bugün ailesiyle başkent Astana'da yaşamaktadır.

Kertolgau, Sözsüz Kazak Halk müziğidir. Kazakların millî çalgısı dombırayla çok çalınan bir eserdir. **Dombıra,** Kazak halk çalgısı (saza benzeyen iki telli/misinalı bir çalgı aleti).

Küy, Dombırayla çalınan geleneksel sözsüz Kazak müziği.

Nayman, Kazaklarda büyük bir boy adı.

Salkıma, Kazak Türkçesinde sevinç, mutluluk anlamına gelir.

H E C E Ö Y K Ü

ÖMİRJAN ABDİHALİK*

Türkçesi: Gülnar KARA

TOPRAK

Bozkır. Eskisi gibi. Üzerine sis çökmüş hüzünleniyor. Serap olup özlüyor. Yağmur olup ağlıyor. Ağlıyor ve göz yaşlarını kendi içine akıtıyor. Kök salıp büyümüş, aynı renge sığmak istemeyen doğaya hayat veren, her şeyin başının kendisi olduğunu düşünerek kendini avutuyor. Şimdi ise kar altında donmuş titriyor. Bozkır, üzerinden karlarını silkeleyecek, bütün vücudunu silkindirip, soğuktan büzülen vücudunda kan dolaşmasını sağlayacak, etrafı gürültüye boğan kalabalık ordunun geçmesini umut ediyor. Ancak kaybını arayanlar ve atlı haberciden başka zafer bayrağını dalgalandıran cihangir tümenler gözükmüyor. Yer, tabanı altı iki karış beyaz deriden, koncu tavşan derisinden yapılmış, ucu kalkık, başı süslenmiş çizme izinin seher vakti yavaş yavaş yağın ve dünkü izlerin üzerini kapatan ilk karın üzerine bugün ilk düşen iz olduğunu hissetmedi. Bütün hayali göğsünü kanlayacak gürültülü at toynağı. Seher vakti Han sarayından çıkan yalnız iz, ordugahın güneyindeki tepeye doğru uzayıp gidiyor. İzin sahibi Börte idi. Kağan olan eşinin tüm seferlerinden zaferle dönmesine alışık olan Börte bugün çok huzursuzdur. Kürkünün içine boynunu sokarak hafif titremiş gibi oldu. Ulu Han'ın ordusunun gittiği tarafa bakmıştı, her tarafı bembeyaz kar kaplamış. Güneye göz gezdirdi ve "açgözlülük" diye iç çekti. Sonra dünkü rüyası aklına geldi. Temuçin'le ikisi aynı bu tepenin üzerindeymişler. Temuçin bir şeyler söyleyerek güneyi gösteriyordu. Börte göz ucunda bunlara doğru gelen kurdu görmüş, "Temuçin!" diye bir adım geri çekilerek kocasının arkasına saklanıyordu. İki gözü kurtta. Temuçin kurttan gözünü ayırmadan "yaralanmış", dedi. Börte merak ederek ileri doğru adım atmıştı bacaklarının arasından su gibi kan akan kurt ikisinin yanından hızla uzaklaştı. Batıya doğru gidiyordu. Börte kurdun arkasından bakarken Temuçin'in bileğinden tutmak istemişti eli havada kaldı. Ürkererek dönüp baktığında Temuçin'in yerinde koyulaşmış kan pıhtısını gördü. Rüyasından korkuyla sıçrayan Börte, şimdi tepe üzerinde Tanrı'ya yalvarıyordu. Güney ve batıya tekrar tekrar göz gezdiren Börte ömrü at üzerinde geçen hayat arkadaşının kanla açtığı dünyayı kanla temizlemek istemesine akıl sır erdiremiyordu. Şöhret ve iktidarı kılıç yardımıyla elde eden Temuçin'in asıl maksadını Börte hiçbir zaman bilemedi. Bazen sefere çıkmadan boş yatmayı doğru bulmayıp yürüyüşe çıkmasını kendi isteğiyle değil, başkalarının

"Oklarının yettiği yer burasıdır. Artık bir yerlere gidemez" gibi sözlerden korktuğundan mı diye düşünüyordu. Yoksa sadece düşkünlük mü? Atının toynağının değdiği yer gözüne görünmese de gönlünde eksik bir şey mi oluyor? Ulu Han'ın neden bu kadar dünyaya hükmetmeye düşkün olduğunu anlamıyordu. Temuçin artık Börte'nin eşi de değil. O, Büyük Han. Börte ise bu küçük toprakların küçük hükümdarı. Kendisinin görmediği yere Börte'nin emirleri ulaşıyor. Geniş bozkıra dağılmış göçebelerin iç işlerini Börte çözüyor. Yar döşeğinde ne zamandır yalnız uyduğunu hatırlamıyor bi-

Omurjan Abdihak

le. Temuçin'in kokusunu bile unutmuş. Tanrının alnına yazdığı eşinin ak yolu ve emirlerine sadakat var sadece. Ancak yatsa da kalksa da eski gençliğindeki Temuçin'i özlüyor. Tepe üzerinde dipsiz düşüncelere dalan Börte güneye tekrar uzun uzun baktı ve "Doyumsuzluk" diye derin derin iç çekerek geri döndü. Geldiği ize basmamaya dikkat ederek saraya doğru yöneldi. Dönerken çıkarken yaptığı izlerine gözü düştü ve "Temuçin'e tekrar kavuşturacak, onu geri getirecek iz olsaydı. Eskilere döndürecek." diye düşündü. Yalnızca kendisine ait olan Temuçin'i kaybettiği aklına gelince canını yakan yalnızlık ulumaya başladı. Börte üşümeye başladığını şimdi anladı. Gece gördüğü rüyanın etkisinden kurtulamadı, nasıl yorumlayacağını bilemeden saraya girdi. Yarım açılmış keçe kapıdan içeri girdiğinde gözü baş köşedeki Han tahtına düştü. Uzun uzun baktı. "Temuçin ikimizin arasındaki fethedilemeyen kale bu tahttır. Sahibi olmadan da ürkütüyor, ruhunu eziyor. Yakın gelirsen canını alacak gibi. Tüm dünya bu tahtın önünde hükmünü bekliyor gibi. Kimseye sır vermeyen, küçük bir şüphe uyandıran canlıyı kendi kanında boğarak huzura kavuşsa da dünyayı gezip Tanrı'nın hükmüne kılıçla saldırmak istiyor gibi. Börte için taht Ulu Han'ın emrinde değil, Han tahtın emrinde gibi geldi. Kendi düşüncelerinden irkilen Börte tahttan gözünü kaçırdı. Yanında gümüş testiyle eğilen köle kadını gördü ve yüzünü ılık suyla yıkadı. Tahtın sağ tarafındaki ayı postunun üzerine oturdu ve kahvaltı yapmaya başlamıştı, dışarıdan at toynağının sesini duydu. Hemencecik kapıdan bıyığı ve sakalı kırağı tutmuş haberci girdi ve sağ elini göğsüne koyarak başını aşağı eğdi ve yüzünü yerden kaldırmadan "Hanımım! Ulu kağan!" dedi ve sustu. Börte'nin buğday renkli yüzü bembeyaz oldu ve kaşlarını çatarak "Söyle!" dedi. Haberci yüzünü kaldırmadan "Hanımım! Ulu Kağan şehit oldu!" dedi. Börte vücudunu buz gibi soğutan kara haberden taş kesilmiş oturuyordu. Biraz sonra dudakları zorla kırırdadı ve "Kurt" diyebildi. Kısa kirpiklerini kapattığında iki damla yaş bembeyaz ol-

muş yanaklarında iz bırakarak aşağı yuvarlandı. Ulu Kağan'ın cenazesini getiren kalabalık ordu Han sarayının etrafına yerleştirse de gece karanlığına gömülmüş ordugahın sessizliğini bozamadı. İki gün konakladıktan sonra kırk kişi Kağan'ı gömmek için yola çıktı. Cenazenin başında yavrusunu yedeğine alan beyaz devenin üzerinde Börte'nin kendisi. Belirlenmiş mekana ulaştıktan sonra duraklayan cenaze alayı Ulu Kağan'ı deveye yükleyip getirdikleri hazineleri ile birlikte gömdü. Börte bozlayan devenin seslerine aldırış etmeden yavrusunun boğazını kestirdi ve Han ile birlikte gömdürdü. Börte'nin emriyle birlikte getirdikleri at sürüsü Han'ın mezarı üzerinden üç defa geçirildi. Saraya döndükten sonra Büyük Han'ı gömme merasimine katılan 40 bahadırı ayrı ayrı kendisine çağıran Börte, Kağan'a sadakatini ispatlaması için kendisinden başka bir bahadırı öldürmelerini emretti. Han'ın son mekanını görenlerin hepsi öldürüldü. En sonuncusu Börte'nin kendi eliyle ikram ettiği kızı içmişti. Çok geçmeden o da Kağan'ının peşinden gitti. Bozkır. Eskisi gibi. Ne gençleşti, ne yaşlandı. Bozkırın seyrek saçlarını dalgalandıran sıcak rüzgar esiyor. Göz ucunda gözü aldatan serabın içinden beliren nesne yaklaştıkça daha net görünmeye başlıyor. Bozlayan sesi geniş bozkırın gözünü yaşartarak, tek yavrusuna olan özlemiyle kalbi sızlayan deve, yavrusunun öldüğü yere doğru koşuyor. Üzerinde Tanrı'nın yar ettiği eşinin yattığı toprakları ziyaret ederek canını yakan özlemini gidermek isteyen Börte. Ulu bozkırın sıcak rüzgarı yüzü toprakla örtülen sırrı durmadan fısıldıyor. &

Ömirjan Abdılhalık: 21 Ağustos 1980 tarihinde dünyaya geldi. El Farabi Üniversitesi'nde Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Birçok gazete ve dergide hikayelerini ve yazılarını yayımladı. Hikayeleri yurt dışında birçok dergide yayımlandı. Azattık Radyosunun Kazakistan bölümünde çalıştı. Halen Almatı'da gazetecilik yapmaktadır.

H E C E Ö Y K Ü

ESRA DEMİRCİ

İHTİMAL

^Adım Nurhayat! Hayatın gerisinde, kıyısında, ucunda kalmış biriyim. Renksiz, saydam, kırılğan."

Hayri, buzdolabının kapağında durmaz o sürahi. Bunu sana nasıl anlatacağım. Bunu sana anlatabilme ihtimalim var mı? Sana neyi nasıl anlatacağım konusunda ne zaman emin olabildim ki! Nezaketli bir söylem işe yaramıyor. Saldırgan bir tavır aldığımda ise kendime yabancılaşıyorum. Sana seslenmek için kendime yabancılaşmam şart mı Hayri?

* * *

Bu adam, her sabah aynı saatte bir sigara yakıyor pencerede. İçine çektikçe çekiyor mereti. Ucundaki kül uzadıkça uzuyor. Nasıl oluyor da düşürmeden sonuna kadar içebiliyor diye şaşıyorum. Birkaç kez denemedim değil. İtirafetmeliyim ki, tüm girişimlerim başarısızlıkla sonuçlandı. Bu adamın bir kül tablası yok. Külü, düşürmeden ne kadar uzatırsa ömrü de o denli uzayacakmış gibi bakıyor sigarasının ucuna. Külün kaderle bir ilişkisi olduğunu düşünüyor olabilir mi?

* * *

Hayri, sen televizyondaki o spikeri ağzı açık dinliyorsun her defasında. Beni bir kez olsun öyle dinlemedin. Hep dinler gibi yaptın. Başınla verdiğin onaydan öte geçmedi hiç sohbetin. Aslına bakarsan ağzımdan çıkmış, çıkacak hiçbir cümle ile ilgilenmiyordun. Onlara değer verip anlamaya çalışmak yerine çoğu kez yok saydın. İşte bu yüzden, binlerce kelimem alacaklı senden. Tonlarca cümlem, karanlık bir sokağın köşesine pusu kuran yankesiciler gibi yolunu gözlüyor. Ellerine bir geçirecek olsalar üzerine binecekler. Boğazını sıkacak, nefesini daraltacak, gecenin karanlığında bir vampir kesilip kanını emecekler. Cümlelerimi ne ara vahşileştirdin Hayri!

* * *

Bu adamda garip bir durgunluk var. Pencereden dışarıya değil, sürekli aşağıya bakıyor. Çoğu kez gözlerini diktiği noktaya çeviriyorum bakışlarımı. Aşağıda kimse olmuyor. Bu adam birine bakmıyor. Kimseye seslenmeyecek birazdan. Doğrusu, kimseyi de umursamıyor. Ne bahçeyi, ne çiçekleri önemsiyor gibi bakıyor. Onu bu hâlde seyrederken, yüzündeki garip ifade çiçek açsın istiyorum. Fikrinde bir yeşil huzur belirsin. Ama olmuyor. Aklımdan geçenleri hissetmiş gibi çekiyor perdeyi. Akli sıra bana tavır alıyor ya, aslında huzura set çekiyor elleri.

Senin sabit bir insan olmandan bıktım Hayri. Her sabah aynı askıdan, aynı ritmik hareketlerle gömleği alıp üzerine geçiriyşinden, ütüsünden emin olduğun halde, dikişine şöyle bir göz gezdirmeden pantolonunu giymeyişinden. Traş setinin yerini, parfümünün markasını, kol düğmelerinin şekillerini değiştirmemekte ısrar edişinden. Sen buna düzen diyorsun, bence bu düpedüz delilik! Değişiklik iyidir, dediğimde yüzüme sırtarak bakışın bile aynı. Gülerken yüzünde oluşan anlamı gömlek değiştirir gibi değiştirseydin ütüleyebilirdim. O zaman düz ama yalın bir başka anlam çıkardı ortaya. Hatta arada yıkar, temizlendiğine emin olduğumda tekrar eski yerine asardım. Bakışındaki imayı kurutabilir misin Hayri?

* * *

Aman Tanrım, aklını kaçırmış olmalı! Bu kez pencereden bakmıyor da, yarı beline kadar sarkıyor. Hayır, aşağıda bir şey yok. Ne çimen, ne çiçek, ne ağaç değil derdi. Öylece sarkıyor. Sirtında kambur olan dertleriyle belki. Ya da dile getiremediği sözlerin yüküyle eğiliyor. Bu adamın cümleleri olmalı; içindeki harflere eğilmekten kamburu çıkan cümleleri. Evet, onlar itiyor olmalı arkasından. Eli kalem tutuyor mudur acaba? Eğer öyleyse, cümlelerinden beklemediği vefasızlığı mı yaşıyor? Peki ama, bunu hak edecek ne yapmış olabilir? Cümleler, ona hayat verenin canına kastedebilir mi? Yazarken aklına böyle bir ihtimal gelmiş midir? Sanmam. Hangi yazar, kelimelerinden bir katil yaratmak ister ki?

* * *

Hayri, sana her yemek hazırlayışında elim ayağıma dolanıyor. Soğanlar pembeleşirken yanmasın, omletin kıvamı şaşmasın, beyazı iyice pişerken sarısı pişmeden üzerinde öylece kalsın diye bilsen nasıl çabalıyorum. Ama sen eve tok geldikçe, masanın üzerindeki herhangi bir aksesuardan farkı kalmıyor mesela cevizli salatanın. Ağzımın acı yağında kavrulan soğan dilimi yakıyor. Gözlerimin beyazına karışıyor yumurtanın sarısı. O pişmiyor da, gözlerim nasıl yanıyor. Beyninin havanında, ceviz ezer gibi eziyorsun kalbimi. Bir akşam da eve aç gelsen, içimdeki tüm enstrümanlar harekete geçebilirdi. İçimdeki müziği kim kapattı Hayri?

* * *

Epeydir sigara da içmez oldu. Sadece aşağıya sarkar halde pencerede durduğunda eline ne geçiyor? Boş bir sepet gibi aşağıya sarkıp, dolu bir halde yurkarı çekilmek mi dileği? Bunu kim istemez ki? Boşken dolmayı, noksan iken tamamlanmayı. Ama böyle olmaz! Yerle yeksan olduğunda eline ne geçecek? Öylesine aşağıya sarkıtılan boş bir sepetten farkı kalmayacak o an. Hiçbir zaman dolmayacak, eksikliğiyle ölecek. Ölüm, evet gerçek olan bu! Ama unuttuğu bir gerçek daha var; hayat! Adımda geçen ama hep uzağıma düşen hayat! Basbayağı konuşmaya çalışıyor(um) seninle, kulaklarını tıkamasan ya!

H E C E Ö Y K Ü

Dört nala yaşama Hayri, biraz dur da soluklan. Yıllardır bitmeyen işleri sıralamakla meşgul zihnin tempo tutmaktan yorulmadı mı? Ama sen böylesin değil mi, amaçların doğrultusunda yaşayamazsan ölürsün. Noksansın Hayri, tamamlansak ya! Birbirimize verdiğimiz sözleri nikâh masasında mı unuttuk? Gidip alacak olsak üzerinden yıllar geçti. Üzerinden yıllar geçince olgunlaşmış mıdır o vaatler? Üzerinden asırlar geçse de değişmeyeceksin Hayri. Hareketli beynine inat dümdüz kalacaksın. Ben sana seslenmekten vazgeçtiğimde ölmüş olmanı diliyorum. Cesedin makbule geçer belki. Börtü böceğin yemi olduğunda benim için ne ifade edeceksin? Sahi, sen niye bir gün şu balkondan aşağı sarkmıyorsun ki? Aşağıda olup biteni hiç mi merak etmiyorsun Hayri?

* * *

Onunla konuşmak istiyorum. Aşağıda ne aradığını sormak, kamburundan laf açmak, cümlelerini çekiştirmek... Arkasında görünen masaya dokunmak, sandalyeye oturmak, hep aşağıya diktiği gözlerinin içine bakmak... Sen sepet değilsin be adam, sarkarak dolamazsın, demek. Yarın sabah bunu yapabilir miyim; küçük bir ihtimal! İhtimal ihtimaldir oysa, küçüğü büyüğü olmaz. İhtimal küçükse sevilip, büyükse sayılmaz. İhtimal demek biraz kuşku demektir hatta. Endişeye kapılmak, işkillenmek demektir. Şimdi uyuyor olmalı. Uykuda kuşkunun işi ne! Uykuda endişeye yer yok! Ama ya uyanıksa? Hatırı sayılır cümleler kurmaya çalışırken, bir kelimedede takılıp kaldıysa? Birazdan pencereye çıkıp "Bu kelime burada şık durmuş mu sence?" diye soracak olursa? "Kelimeleri de hıçkırık tutar, geçmesini bekle," desem inanır mı bana? Bir ihtimal!

* * *

O gece rüyamda durgun bir göl vardı. Sonra kıyısında bir adam belirdi. Şiir okumaya başladı; sesi tok, vurguları acıklıydı. Beni fark etmesin diye, bir ağacın arkasına saklanmıştım. Arkası bana dönük hâlde hareketsizce duruyordu. Okuduğu şiir bittiğinde, o hareketsiz hâlden beklenmeyen bir çeviklikle, aniden kendini göle atıverdi. Şaşkındım, bu kez suyun altından geliyordu sesi. Şiirini okumaya kaldığı yerden devam ediyordu. İçimdeki korkuyu yenip göle yaklaştım. Kendini suya bıraktığı o noktadan göle baktığımda, gördüğüm şey beni hayrete düşürdü. Önünde durduğum, sonsuz bir gökyüzüydü. Bir bulut değildim, ne de bir yıldız. Ama göğün yanı basındaydım. Şiir bitmişti!

* * *

Bu ambulans sesi nereden geliyor Hayri? Benim sana kızdığım o gece, karşı apartmandaki adamın kendisini 8. kattan aşağı bırakması da neyin nes-i? Ahım ters köşe mi yaptı? Serzenişim komşu evine girmiş olabilir mi? Eğer öyleyse, o adamın hakkını nasıl ödeyeceksin? Gidip ona diyemezsin de şimdi: afedersin, senin yerine ben ölmeliydim.&

H E C E Ö Y K Ü

MEHMET KAHRAMAN

ÇOK UZUN BİR SAHNE

Şehirden uğultular yükseliyor. Dalgalar halinde yukarı tırmanıyor. Kıvrılıyor. Kaç değişik şekle giriyor. Nerede başladığı, nerede bittiği belli olmayan imkânsız titreşimler kalıyor kulaklarda. Parlayan, yansıyan camlar çok geride. Hava sıcak. Bakınca, dağın yamaçlarından buhar fışkırıyor. Ocakta pişen bir yemeğin buharını andırıyor. Her yanını ter basıyor ikisinin de. Göz göze gelmiyorlar. Yan yana da gelmeyecekler ama aralarında ortak bir nokta var: Çocuk. Birbirlerini bağlayan bir bağ o. Asla koparamayacakları. Yadsıyamayacakları. Önceleri başka bağlarla da bağlıydılar. Görünmeyen, ama varlığı herkes tarafından bilinen. Sıcak gözlerine iniyor. Derin bir of çıkıyor ağızlarından. Ne hava ama diyor kadın. Bunaltıcı diye ekliyor adam. Gölgede bile durulmuyor. Ağaçların gölgelerine sığan sevgililerin kösnül nefesleri karışıyor atmosfere. Adam kırılman mutlulukları düşünüyor. Bir dönem mutlu olduğu günleri. Şimdi çok geride onlar. Hatırlasa da bir işe yaramayacak. Yine de unutulmuyor. Unutulmamasının pek çok sebebi var. İlklerin tadı hep damaklarda diye söyleniyor. Kadın çocuğun başını okşuyor. Çabuk biten bir günün akşamını yaşıyor sanki. Hiç farkına varamadığı... Özenle tavanına astığı avizelerin parlayan ışığı altında adamakıllı oturamadı. Avize boşlukta sallanıp duruyor onun sisler ardındaki zihninde. Hayatı nerede başlayıp nerede bitti, bilmiyor. Yeni başlamıştı daha, duvarlarına resim bile asılamadan, eskimişti. İlkler, diyor kadın. İlklerin ne çok acısı var damağında.

Şimdi böyle olmayabilirdi. Olması gereken şeyler neyse onlar olurdu. Neydi olması gerekenler? Neden olmamışlardı? İlk gece nasıl uyumuşlardı öyle. Yaratıcı bir bağın getirdiği güvenle... Böyle olmayabilirdi. Nasıl olması gerektiğini düşünüyordu kadın. Erkeğin hoş geldin dediğini duymadı. Gözleri ilk bakışı arıyordu. Neden sonra hoş bulduk diyebildi. Çok beklettik. Adam çocuğu dizlerine oturttu. Önemi yok. Nasılsın? İyi görünüyorsun. Kadın titreşen görüntülerin yükseldiği dağa bakıyordu. İyi... Bildiğin gibi. Ne kadar iyi olursa... Geldiğin için teşekkür ederim, dedi adam. Gelmezsin anıyordum. Gelirim, dedi kadın. Tuğrul da zaten seni sorup duruyordu.

Sormayı unuttum, ne içersiniz?

Soğuk bir şeyler olabilir.

Limonata!

Ben dondurma istiyorum baba. Hepsinden olsun. Çikolatalı, çilekli, limonlu, vişneli.

Arkadaşlarına seni anlatıp duruyor dedi kadın, seni soruyor, diye yineledi. Çocuk sessizce oturuyordu. Hayır anne, babamı sorup durmuyorum, dedi hırçın bir sesle. Bunları konuşmuştuk seninle dedi çocuğa. İşlerin ne zaman bitecek diye üsteledi çocuk. Adam, kadına baktı. Bir anlık göz göze geldiler. Adamın aklına verebileceği bir cevap gelmedi. Söylediği her söz yalan olacaktı. Biliyordu. Kendini yanıltıyordu verdiği cevaplarla. Ürpermişti. Çocuk ona bakıyordu. Gözleri kısılmıştı. Elini çocuğun başında gezdirdi. Suda yansıyan ışık gibiydi gözleri çocuğun. Hangi sırları barındırıyordu orada kim bilir.

Garson siparişleri masaya bıraktığında adamın kafasında cevapsız sorular birikiyordu.

Ben de yiyebilir miyim?

Hayır, hepsi benim bunların.

Dikkat et üstüne akmasın, çıkmaz sonra.

Ben çocuk değilim anne!

Çocuk değilsin dedi kadın, ama çocuk gibi hareket ediyorsun. Yan masadan yükselen kahkahalara baktı. Dolmuş kül tablası, kola bardakları, yan yana iki paket sigara, çakmak oracıkta büyük bir görevi ifa ediyormuş gibi heybetli, kendiden emin duruyorlardı. Ne kadar da sahici görünüyorlardı. Eğreti olan yalnızca kendisi miydi? Buharlaşarak eriyip giden, havaya karışan ve günden güne yok olan; şuh kahkahalar onu çıldırtmaya yetiyordu. Bak ben ne kadar mutluyum pozları. Senin gülüşünü aldım. Çaldım senden mutluluğu. Mutluluk denen şey neydi? Kendisi uçurumun dibindeyken, başkalarının yükseklerde bir yerlerde olması mı? Kafasının içinde yüzlerce küçük bacaklı böcek geziniyordu. Yok etmek istiyordu onları elinde olsa, öldürüp parçalamak, her parçayı ayrı ayrı çukurlara atmak.

Çok değişmişsin, dedi adam erimiş sesiyle. Evet, aynı kalınmıyor. Yeni şeyler denemek istedim. Yenilikler iyidir. Eskilerden bıktım artık. Hep aynı şeyler, biraz farklılık heyecan katıyor hayatıma. Alışmaya kadar vakit geçiyor. Saçların yüzünü açmış. Kadınlar yeniliklere saçlarından başlarlar bilirsin, çünkü... ilk onları atmak kolay gelir. Keşke bütün değişimler de saçları kestirmek kadar kolay olsa. Ete kemiğe karışan alışkanlıklardan bir anda kurtulmak imkânsız değil mi? Bunları sen mi söylüyorsun? Senin için sorun olmaz sanırdım böyle şeyler. Ne de olsa geleneklerin adamı sayılırsın. Değişmek istediğim dönemler olmuştur. Ama yine de alışkanlığın getirdiği rahatlığı da inkâr edemem. Alışkanlıklarınla çok mutluydun. Öyle diyordun ya! Doğru. Yadsımıyorum onları. Alışkanlıklarımı seviyorum. Onlar hayatımı kolaylaştırıyor. Buna rağmen denediğim yeni şeyler de olmuyor değil. Bir tek

H E C E Ö Y K Ü

bana alışmadın. İnsan bir iki kez gördüğü şeylere bile alışıyor da yanındaki-
ne, her akşam yatağına girene alışmıyor. Ya sen? Alışabilmiş miydin? Ben,
yapa geldiğimiz şeylerden... nesnelerin alışkanlığından bahsediyorum. Ne
fark eder? Çok şey... Her şey hep aynı yerindeler. Kullandıkların, eşyaların,
onları biliyorsun. Uyku sersemi olsan, ya da gece ışıklar olmasa sözgelimi,
nerede ve nasıl bulacağını biliyorsun. Hatta o kadar ki onlar seni buluyor.
Çok sıkıcı. Sana göre... Herkesin beklentisi farklı. Ne de olsa onların dili yok.
Sana karşılık veremezler. Fırlatıp atsan bile sesleri çıkmaz. Kimse kimseyi
fırlatıp atmadı. Ama dediğin de doğru, çünkü onların insana batan dilleri yok.
Onlara alışmak kolay. Onlarla hayatını paylaşmıyorsun ki.

Çocuğun mis gibi kokan, banyodan sonraki ipeksi saçlarıyla oynuyor
adam. Ona olan borcunu düşünüyor. Şurada park var, seni oraya götürüyüm
mi? diye soruyor. Çocuk hiç düşünmeden itiraz ediyor: Ben seninle kalmak is-
tiyorum. Adam, çocuğun ağzından çıkan kelimelerin burgu burgu yükselişini
tanyor. Sesini iyice yumuşatıyor, güzel vakit geçirirdin, diyor. Ben yalnız ka-
lırım, diyor çocuk. Omuzları eziliyor. Gözleri düşüyor. Gitmem. Söz veriyö-
rum. Benimle oynamıyorsun. Sarılmak istiyor çocuğa. Bu sarılmanın zayıflık
belirtisi olacağını düşünerek kendini engelliyor. Bir dondurma daha söyleye-
yim mi sana diyor. Bugünlük yeter diye araya giriyor kadın. Boğazı ağrır.

Ben bir tane daha istiyorum.

Her şeyi anlıyor, diyor kadın. Bu yüzden sürekli seni soruyor.

Sen ne diyorsun?

Ne diye bilirim ki? Söylediklerime inandığını sanmıyorum. Çok korku-
yor. Her şeyden korkuyor.

Bir volkan fışkırırken çıkardığı kor alevler yanıyor kadının içinde. Yanı-
yor. Zihnine çağrışımlar hücum ediyor. Her şeyden korkuyor diye yineliyor
içinden. Sırtına hafif bir rüzgâr dokunuyor. Titriyor. Akşam yemeklerinde
sadece ikisinin oturduğu sofrayı hatırlıyor: çekişmeler/ dargınlıklar/ uzun
suskunluklar/ patlamalar/ ithamlar/ yılgınlıklar/ sorular ve cevaplar/ sonra
hep sorular. Boğazının düğümlendiği anlar. Geçmeyen lokmalar... Biri-
ken öfkesiyle seslenmek, bağırarak, ortalığı yıkmak istiyor. Nasıl bir hayatı
yaşadığı... Kolay olur mu sanmıştı? Kapı kapanmıştı ve kapalı kapıya bakıp
kalmıştı. Akşam yemeğini hazırlıyordu. Çocuk çok acıkmıştı.

Daha çok küçük, dedi adam, çocuklar... Lafını tamamlayamadı.

Herkes güvende olmak istiyor.

Her akşam onu düşünüyor. Yatağının yanındaki komidinin üzerinde res-
mi duruyor. Yatarken, sonra sabah kalkınca bakıyor hep.

Özlemin ne demek olduğunu biliyor. Kalbinde küçük kıpırtılar duyuyor
tek kişilik yatığına yatarken. Çoğu kez buna bir ad koymaya çalışıyor, fakat

H E C E Ö Y K Ü

tam olarak ne diyeceğini bilemiyor. Neyin nesiydi bu kımıldanmalar? Sanki karıncalar geziniyor göğsünün üstünde. Hiç yaşamamış olmayı diliyor böyle durumlarda karanlık tavana bakarken. Aralarındaki sevgiyi neden çoğaltmamış olduklarını sorup duruyor. Çoğalmayan şey azalır. Günün birinde. Sıkılıyor, nefes alamıyor. Nefes alabilmek için sık sık balkona çıkıyor. Saatler ilerlemiş, karanlık ortalık, koyu bir karanlık. Çoğunlukla. Tek tük ışıklar yansıyor evlerden. Sigarasını yakıyor ardından. Kadın sessizce onu izliyor, gözlerini gözlerine dikip, derin kara bir kuyuya bakar gibi. Sigarasını ayaklarının altında eziyor. Hep böyle oluyor işte, sevişmelerin ortasında bir yabancıya bakan gözlerin yabansı duruşunda kaybolup gidiyor; tenini saran sıcaklığın gevşediğini, buruştuğunu duyuyor, terli terli nefeslerinin içine giriyor, bir yerlerde kurumuş bir dal parçası çatırdıyor. Yemek yerken, konuşurken, televizyon seyredirken, kitap okurken, müzik dinlerken hep o gözlerin kısıkcı altında sanki. Bu şekilde bakmasan bana. Sürekli soru sorup durmasan. Ama olmuyor, gözlerini kaçıramıyor kadın. Çünkü diye başlayan cümlelerle kendini yeniden ve tekrar tekrar var etmeye çalışıyor. Samimiyetini, inandırıcılığını, hevesle yaptığı her şeyi birileri kendine bakarken yapamıyor.

Hep böyle oluyor işte, olması gereken buymuş sanki.

Oysa görmeden edemiyordu onu. Yüreği dalgalanıyordu karşılaştıklarında. Duruluyordu onu görünce. Tanıdığı herkese ondan bahsetmek istiyordu. Annenin karşısına her geçişinde onun adını söylüyordu. Onun gözlerini arıyordu orada. Kendindeki bu değişim görünsün, belli olsun istiyordu, daha söylemeden. Sende bugün çok büyük değişiklik var demişti arkadaşları. Nasıl kıpır kıpırdı yüreği. Annesi de fark etmişti. Kız yoksa sen... Utanmıştı. Yüzü kızarmıştı. Yok bir şey anne, diye itiraz etmişti. O gece huzurlu bir uyku uyumuştutu. Sonrasında hızla kendiliğinden olup bitmişti her şey. Kendi bile şaşmıştı bu hıza. Kafası karışmıştı. Zıtlıklar arasında gidip geliyordu. Gün yaşlaştıkça düşünceleri de ikircikleniyordu. Annesi fark etmişti gözlerindeki katılığı. Sönmüş yıldızlar gibiydi. Mat. Korkuyorum anne demişti. Anne kız yatağın üstünde oturmuş sarılmışlardı. Her genç kız yaşar bu duyguları demişti annesi. Bir tarafta evinden ayrılmak, diğer tarafta sevdiğin. Sevgi her şeyi tamir eder. Ya içindeki şey sevgi değilse? Birinin hayatına giriyordu sonuçta. Kendi hayatına da birisi girecekti. Her zaman yaptığı şeyler, alışkanlıkları, sonra ötekini alışkanlıkları... Kendine izah etmekte güçlük çekiyordu.

Ne kadar ayrıntı varsa kafasında karmakarışık, kimi zaman da bir o kadar basit, ama bu basitliğin getirdiği tedirginlikle doluydu. Duvarları yıkılmış bir ev imgesi düşüyordu zihnine. Boğazı yanıyordu. Oyalanmak için önündeki sudan içti. Adam o arada çocukla konuşuyordu. Çocuk büyük kıtlıktan çıkmış birinin aç gözleriyle adama bakıyor, söylediği sözlerin yaprak gibi kulak-

larında çıtırdadığını duyuyordu. Başka sözler de vardı kulaklarında çocuğun, hiç çıkmayacak, unutsa bile hatırlanmaya el verişli bir durumda tekrar ilk duyulan anın hissini yaşayacak.

Kadın saatine baktı. Tekrar suya uzandı. Adam çocuğu kucaklamış dizlerinde zıplatıyordu. Daha erken, dedi kadının saatine baktığını görünce. Kadın konuşmadı. Adam tekrar çocuğa baktı. Geç oldu, dedi, yapacak işlerim var. Biraz daha otursaydın, diye üsteledi. Başka zaman. Yapacak işlerim var. Bunun doğru olmadığını biliyordu. Israr etmedi. Kadın çantasını omzuna astı. Gitmemiz gerekiyor Tuğrul, dedi. Biraz daha otursaydık anne, dedi çocuk. Herkese ayrı ayrı mı söylemem geriyor diye çıkıştı. Arkasını döndü, birkaç adım attı. Bekledi. Dağın yamaçlarına doğru kaydı bakışları. Ağaçlar şekillerini yitirmişti. Çantasından kâğıt mendil çıkarıp alnında biriken terleri sildi.

Bana bir öpücük ver, dedi adam çocuğa. Çocuk yanağını uzattı. Kucaklayıp öptü çocuğu. Yere indirdi. Kadın çocuğun elinden tuttu, geldikleri yöne doğru yürüdüler. &

AYŞE BAĞCIVAN

ZİYARET

Firari biri gibi girdi şehre. Ürkekti. Yakalanma korkusu muydu bedenini saran? Korkuyla yürüdü ıssız, kimsesiz sokaklardan.

Oysaki o bir hayaletti. Hayaletler görülmez ve yakalanamazlardı. Bulutlara doğru yükseldi. Aşağılara baktı. Şehre... Ben geldim diye ünledi; ey şehir ben geldim! Sesi yankılanmadı. Kimsecikler onu duymadı bile. Aslına bakar—sanız şehir bu kadar yüksekten o kadar suçsuz, o kadar masum görünüyordu ki... Hani aldanmışlıkları olmasa şehir kanacaktı. Bir kere daha aldanacaktı. Çirkin hayatlardan ve dar sokakların karanlıklarından çıkan bir "ah" gibi iç—ten ve yürektendi şehrin daveti. Lakin o sadece bir hayaletti.

Yeryüzünde idi.

Görülmeyen olmanın vermiş olduğu rahatlığı hissettikçe rahatladı.

Azaldı korkuları.

Yürümek korkuları azaltan bir şey midir?

Yürüdü. Yürüdükçe genişledi. Hulku açıldı.

Dindi.

Şimdi bütünüyle rahattı artık. Korkusuzdu. Tedirginlikle korku arası duraksadığı anlık tepkimeleri miydi dinen?

Sokaklar eskimiş. Hem de çok eskimiş. Caddeler genişlemiş. Önceye ait ne varsa öncede kalmış. Hafızasındaki şehir kendi gidişiyle yok oluvermiş gibiydi sanki. Bir şeyler ararmışçasına oradan oraya savruldu durdu. Kalabalık caddelerden, ışıkları abartılı yerlerden geçti. Vitrinlerin şaşıa ve riyakârca bakışlarını sezdi. Eski bir cumbalı evin önünde durdu. Süzüldü içeri. Eski cumbalı evin içinde de ünledi. Önceki gibi bir naraydı bu. Naralandı apaçık. Fakat narası duyulmadı gene. Yankı yapacağını umduğu sesinin bu değişkenliğini düşündü ve fakat akıl erdiremedi. Ünledikçe ünledi. "Ben geldim işte ben geldim." Kapıdan içeri girmekte olan adamın yüzüne çarpmadı bu ses. Yankı bulmaması bir yana umursamadı bile adam. Bir tek televizyon karşısında umarsızca oturmuş ihtiyar kadın sezdi bu davetsiz misafiri. İhtiyar kadının dermansız dizlerine yüklendi apansız. Birden kalkmak istedi. Kalkamadı. Koltuk değneğinden destek alarak ve biraz da inleyerek ayağa kalkmayı ancak başırdı. Biliyordu bu gece bu evde her ne kadar görülmeseler de birileri vardı. Hayalet fark edilmişliğin huzuruyla ve birazda yılların özlemyle

H E C E Ö Y K Ü

baktı yaşlı kadına. Yaşadığı her bir keder, ömründen geçen her bir yıl çizgi olmuş konmuş yüzüne. Elleri buruşmuş, gözleri koca bir asır görmüşlüğü yorgunluyla küçülmüş... Hayalet hiç böyle hayal etmemişti meğer ne çok zaman geçmişti. Evin odalarında gezindi. Özlediği bu odaları sakın sakın gezindi. Odaları kokladı bir süre. Dokunmak istedi. Dokunamadı. Eski bir yaşamışlığı hatırladı. Duvarlar aynı duvarlardı. Buna sevindi. Duvarlar bakımsızlıktan rutubetten eskimenin verdiği garip hüznle baktılar ona. Fakat hala yapılışlarındaki ilk günkü alın terini ve hatıraları saklıyorlardı duvarlar işte.

Hiç değişmeyen ve eskimeyen sadece bir resim kalmıştı odada vitrinin camına takılmış. İlk evlendikleri zaman belki de işte tam da bu günlerde o günleri yâd etmek için çekilmiş bir resim. Baktı. Uzun uzun baktı bu fotoğrafa. Daha da bakacaktı belki ardından bir ses duymasa ve irkilmeseydi. Biraz önce içeri giren adamın sesiydi bu ses, kalın tonajlı bir ses yani oğlunun yani tek dünya yadigârı kendi parçasının... Oğlu resimle konuşuyordu, özlediğini ve sevdiğini söylüyordu. Hayalet hani tamda hayalet gibi duruyordu oğlunun karşısında. Öyle renksiz öyle sessiz... Oğlu bir buse kondurdu resime. Hayalet binlerce söz fısıldadı geceye.

Sanki hâlâ bu evde yaşıyormuş gibi cumbaya geçti, sokağı izledi. Yaşarken de böyle dalar giderdi sokağın ucundan görünen uzayıp giden yola doğru. Sebepsiz bir kedere bulandı gözleri. "Zaman" dedi kendine "zaman bizden mi çalmış yoksa hep gelmekte olana mı yaklaşmış; zaman tuhaf şey tuhaf yaratılmış..."

Tekrar cumbalı evin odalarında gezinmeye başladı. Büyük salona süzüldü. Örümcek tutmuş tavana ve üzerini toz kaplamış gramofona baktı. Kuru parmaklarını gramofonun ve koltukların tahta kıvrımlarında eski bir dostu kucaklar gibi gezdirdi. Odada bulunan her nesneye birer canlı varlıklarmış gibi özlemle dokundu. Dokunmadı aslında. Fakat o gene de dokunduğu hissine kapıldı işte. Şaşaasını yitirmiş kurmalık duvar saatine, beyaz bir çarşafı örtülmüş cam masaya, asılı duran tabloya, kalınlığını ve yumuşaklığını ve biraz da modasını yitirmiş halıya, her nesneye ayrı ayrı dokundu. Neden artık bu odayı kullanmadıklarını düşündü. Anladı ki cumbalı konağı eski ziyaretçileri olanlar ve şen şakrak günlerindeki ihtişam terk etmişti. Bir sessizlik ve kimsesizlik hissi hâkimdi konağın ruhunda. Konak da tıpkı kendisine dönmüştü. Benden sonra bana dönmüş bir konağım varmış meğer ardımda bıraktığım! Hayıflanmaların ardı arkası kesilmedi.

Merdivenin melodiye andıran gıcırta sesine doğru süzüldü. Yaşlı kadın merdivenleri emeklercesine ağır ağır çıkıyordu. Ruhu acıyarak baktı kadına. Bir şeyler mırıldanmak istedi sonra kadının hemen yanında belirdi. Kadın odasına girdi. Gözleri gibi fersiz ışığını yaktı. Perdeler, eski kadife kaplı

H E C E Ö Y K Ü

mahzun duruşlu tekli koltuk, oymalı ayna odadaki her eşya ışığın yanışıyla çıktı bir bir ortaya. Yerleri hiç değiştirilmemiş hala aynı fakat geçen zamandan paylarını almış olarak duruyorlardı odada. Kadın fark etmişti hayaleti. Bildik ve hiç düşmeyen bir nem kapladı kadının küçülmüş gözlerini. Hayalet, kadına baktı kadın odadaki bir boşluğa doğru dalıp gitti. Kadın konuştu sesi duyulsun istercesine konuştu. Ne yöne doğru konuşması gerektiğini kestiremeden konuştu konuştu konuştu. Bu sözler hafif ılgıt ılgıt hayaletin yüzüne çarptı. Hayalet bir şeyler söylemek istedi sesi boğazında titredi. Yaşlı kadın ağlama ırmağına daldı adeta. O ırmağın serinliğine kapılıverdi bir anda. Huzur denilen şey böyle bir şeydi galiba.

Hayalet, yetim bir çocuğun elinden ekmeğin alınışını andıran bir mahzunlukla ayrıldı konaktan. Cumbaları ve bütün hatıralarını öperek, acı dolu bir ayrılıkla ayrıldı.

Gecenin içinden süzülerek geçip gitti.&

AKİF HASAN KAYA

KUŞ ÇOCUKLARI

Üç kişiydiler. Yürüyorlardı.

Güneş kavuruyordu.

Önlerindeki toprak yolun tozu her yana savrulmuş, her şeyi incecik bir tül gibi örtmüştü; ağaçlar, çalılar, yapraklar... İnsanların yüreklerini bile toz kaplamıştı.

Sessizlik; sinsi, ürküten. Ürküten; sinsi bir sessizlik.

Yalnızca, sineklerin yapışkan vızıltısı... Bazen, uzaktan uzağa vahşi hayvan homurtuları. Yürekleri ağza getiren, korkuları körükleyen.

Unutulmuşluk; kimsenin umursamadığı... varlıklarını, yokluklarını kimsenin hissetmediği... üç kişi. Biri kucığında, biri sırtında iki çocuğuyla; anı ne yürüyor.

Hayvan sesleri artınca duruyorlar. Kadın, daha bir sıkı sarılıyor kucagındaki çocuğuna. Çömeliyor. Sırtına sardığı baygın. Başı yana düşmüş. Ağzının kenarından salyalar akmış, uzamış...

Öylece bekliyorlar.

Sesler azalınca, yeniden doğrulmaya çalışıyor. Sendeliyor. Bacakları dermansız. Başı dönüyor. Açlıktan olduğunu biliyor. Az daha sabretse... Yemek kampına varabilse. Zar zor doğruluyor. Ayaklarını sürüye sürüye yürümeye çaballıyor.

Geri gidiyormuş gibi hissediyor; yol, yürüdükçe daha bir uzuyor sanki...

Torbasını yokluyor. Bir avuç haşlanmış mısır olsa? Torbanın dibinde, görmediği, unuttuğu. Umutla arıyor. Yeniden, yeniden yokluyor. Yok. Boş... Yalnızca toz...

Kucağındaki çocuk da kendinden geçiyor. Başı geriye sarkıyor, ağzı aralık. Kadın yola bakıyor; incecik, kızıl bir toz uzayıp gidiyor. Bacakları dermansız... Kendine cesaret vermeye çalışıyor; az daha, az daha...

Derken, uzakta bir toz bulutu görüyor. Hemen yoldan ayrılıp, çalıların arasına saklanıyor. Silahlı gerillalarla dolu bir cip geçiyor önlerinden. Nefesini tutuyor, yüreği ağzında. Saklanıyor. Görülürse.

Cip, az ötede duruyor. Güneş gözlüklü biri etrafa bakıyor. Neyse ki onu görmüyor. Çekip gidiyorlar. Neyse ki.

Bir yanda vahşi hayvanlar... Bir yanda gerillalar... Ölüm kol geziyor... Her şey çocuklar için, birkaç lokma için... Yola çıktığına pişman oluyor. Çıkmasa ne yapacaktı?

Devam etmek istiyor. Doğrulabilse. Bir kalkabilse. Çocuklar gittikçe ağırlaşıyor. Susadı. Pet şişeye bakıyor. Dibinde birkaç damla su kalmış. Dudaklarını ıslatıyor. Yakında kaynak var ama oraya gidemez. Silahlı adamlar.

Üstündeki fazlalıkları atıyor. Hafiflemek istiyor. Boş torba, pet şişe...

Zar zor yola koyuluyor yeniden. Çocuklar yürüyebilse. Ama nasıl? Nerdeyse üç gündür açlar.

Ayakları gitmiyor. Yol uzuyor. Sıcak artıyor. Çocuklar ağırlaşıyor. Baş dönüyor. Açlık. Bir avuç mısır olsa... Susadı. Güneş tam tepede... Yakıyor. Çocuklar. Ayakları dolaşıyor. Tökezliyor. Toz. Sinekler. Mısır, bir avuç... Su. Akbabalar dönüyor. Her şey dönüyor. Durmuyor. Bir türlü durduramıyor. Ayakları? Kendine kızıyor. Yorgunluğuna kızıyor, açlığına kızıyor. Az daha sabretse. Gitmiyor kör olası bacaklar. Kesildi. Yemek kampına ne kaldı ki... Hesaplayamıyor. Kafası karışık. Azıcık mısır olsaydı... Hiçbir şey umurunda değil artık; ne vahşi hayvanlar, ne gerillalar. Ağlamak yolu kısaltmıyor, gücünü azaltıyor. Kimsesizliğine ağlıyor. Çaresizliği! Sabır! Az daha... Biraz Daha. Yok, olmuyor. Yürüyemiyor.

Yol kenarındaki bir ağaca yöneliyor. Az dinlense, gölgelense. Gücü, kuvveti yerine gelir mi?

Dizlerinin üzerine düşüyor. Sonra, tozlar uçuşuyor... Tozlar bulut oluyor; bulutlar kuş... Kuşlar çocuk oluyor; çocuk kuşun kanadında... Sürü sürü kuşlar... Cıvı cıvı, neşeli kuşlar... Annenin yüreğinden havalanıyor... Karınları tok, mutlu, huzurlu uykulara doğru uçuyorlar... Annenin avucunda bir kuş tüyü...

Sıcak rüzgârlar yine yüzünü yalıyor. Çocukların inlercesine sayıklamalarıyla kendine geliyor. Ne kuşlar kalıyor, ne de huzurlu uykular... Toz genzini yakıyor. Gerçekler canını yakıyor.

Kucağındaki çocuğu dizlerine yatırıyor. Böyle devam edemez. Yoksa üçü de... Bir şey yapmalı? Yapmalı...

Çocuklar baygın. Anne yüreği titriyor.

Çocuklar... Sırtındaki? Kucağındaki? Yalnızca birisini taşıyabilir! Yoksa üçü de.

Toz her şeyi örtüyor; bütün yoklukları; açlıkları, çaresizlikleri...

Çocuğu ağacın altına yatırıyor. Öylece bırakıyor. Mecbur!

Yalnızca birisini taşıyabilir! Yoksa üçü de...

Dönüp dönüp bakıyor. Ayakları hep geri gidiyor.

Devam etmeli.

Edemiyor. Gidemiyor.

Dönüp dönüp bakıyor.

Yürüyor.

Uzaklaşıyor.^

AYLA ŞENEL

TOMBUL SAAT

İmediyemiz önceleri öyle ilgi çekmişti ki yalnız amcamın evinde değil, Xlköydeki diğer evlerde bile dolaşmıştı. Buraya her gelişimizde sepetle getirdiğimiz taze meyve, sebzeyi, şehir ekmeğini, pazen kumaşı solda sıfır bırakmıştı. Şimdiyse gözden düşmüş gibi evlikteki terekte kapların arasında öylece duruyordu. Babaannem, sinek pislemesin diye üzerine bir de örtü örtmüş, iyice unutulmaya terk etmişti. Anneme onu gösterecek oldum: "Gördüm, aman ne yaparlarsa yapsınlar, kullanmazlar dedim ama babanın işgüzarlığı..." dedi. Oysa ne hevesle almıştı babam.

İlk günler, yanına yaklaşınca örtünün altından gelen çıt çıt sesini duyabiliyordum, bir süre sonra o da kesildi. Kutusuysa, ondan daha çok işe yarıyordu. Amcam içine paslı çivilerini doldurmuş, orayı burayı tamir ederken elinden düşürmez olmuştu.

Öğretmeninkini saymazsak, köye giren ilk çalar saat olmalıydı ama dediğim gibi artık onunla ilgilenen yoktu. Köyde yaşam, akrep yelkovana göre değil alışkanlıklara, ezana ve güneşe göre ayarlanıyordu. İçimden onu terekten alıp imama götürmek geliyordu. Acaba, caminin damında elini kulağına atarak ezan okuyan Sarı İmam, bir çalar saati olmadan ezan vaktini nasıl ayarlıyordu?

"Onun golunda saati var." dedi amcam.

"Tamam da" dedim, "Sabah ezanına nasıl uyanıyor?"

"Sen merağ etme, şimdiye kadar nasıl uyandıysa gene ööle uyanır." diye kestirip attı.

Tepesinde halkası, başının iki yanındaki mantar şapkalarının altındaki zilleri, çıplak bacakları ve yusuvarlak yüzüyle tombul bir kıza benzeyen saatın, terekte kaderine terk edilmesine gönlüm razı olmuyordu. Onu kıymetini bilmeyenlerin elinden alıp bir işe yaratmalıydım.

Üçüncü sınıftan beri, yaz tatilinde köye geldiğimde, köyün tarlaya, harmana gidemeyecek kadar küçük bebelerini etrafıma toplayıp mektepçilik oynatırdım. Bebeler öğretmenleri olmama hiç itiraz etmez, kuzu kuzu peşime takılırlardı. Oyunumuzun en zor kısmı, mektep yerinin bulunmasıydı. Köyün içindeki tek düzlük, köyün meydanıydı. Ama gelen geçen çok olur diye orada oynayamazdık. Tek çaremiz, üzerine ot yığılmamış ya da sergi serilmemiş

alçak bir dam bulmaktı. O yıl, bakkal Durdu'nun damını seçmiştim. Köyün evleri, kaya dediğimiz tepenin eteklerinden yukarı doğru kademe kademe yükselen tek ya da iki katlı taş yapılarıydı. Durdu Emmi'nin bir göz dükkânının alçakta kalan yüzü köyün meydanına, arkası Durdanegil'in evine bakardı. Arka taraftan, toprak dama kolaylıkla tırmanır orada oynayabilirdik. Çok rahat bir yer değildi ama harman zamanı olduğu için köy ıssız, gelen geçen az olurdu.

Büyükler işe güce dağılıp zaten bir sabah bir de akşam gördükleri bebeklerini iyice unutunca, peşime taktığım altı yedi sümüklü bebeyi damdaki mektebe götürüyordum. Köyde, bir işe koşulmaya uygun olmayan çocukların en büyük avantajı, ayakaltında dolaşmadığı sürece, her istediğini yapmakta özgür olmasıdır. Gün boyunca, kirlenmek, ıslanmak, saklanmak, kaybolmak, bağırarak, kavga etmek ve hayal gücünün eriştiği her oyunu oynamak serbesttir. Bu durum işime yarardı, karışan görüşen olmazdı.

Yatılı mektepti bizimkisi, tıpkı babamın anlattığı kendi yatılı mektebi gibi... Günümüz uykudan uyanma ile başlardı. Toprak dama yan yana yatıp uyku numarası yapan bebekleri, babaannemden yalvara yakara aldığım koçun yedek çanını çingirdatarak uyandırır, dama taşıdığım ibrikteki suyla ellerini yıkattır, burunlarını sümkürtlür, üst başlarına çeki düzen verirdim. Sıra derse gelirdi. Kara tahtamız ve tebeşirimiz yoktu, dama çizdiğim büyükçe bir dikdörtgenin yüzeyi kara tahtamız, uzunca bir çöp de tebeşirimizdi. Dersimi, etrafıma topladığım talebelerime, toprağa harf ve şekiller çizerek anlatırdım. Tıpkı şehirde gittiğim okuldaki gibi beden eğitimi, resim, matematik derslerimiz, hatta ders aralarımız vardı. Teneffüs vermezsem, bebekler çabucak sıkılıp gitmeye kalkar ya da ders sırasında, karşı pencerede oturan Cinli Durdane'ye sataşmaya başlardı. Teneffüs zilimiz yine bizim koçun çanıydı.

Durdane, camsız, yüksek pencereyi dörde bölen demirlerin ardında kimi zaman yüksek sesle ağlayarak kimi zaman ise dipsiz bir sessizlikle tek başına oturup dururdu. Uzun sarı saçları keçeleşmiş, üstü başı yırtıktı. Ne zaman yırtıyordu elbiselerini; hiç görmedim. Bebekler paçavralar arasından bazen memelerinin görüldüğünü söylüyorlardı. Boynuna bir tomar çuval ipi, boncuk, tespih takmıştı. Bu kendine has kolyelerinin arasında don lastikleri bile vardı. Hali biraz tedirgin ediciydi ama ona her baktığımda acır, dünyada ne kötü anne babalar var diye düşünmekten kendimi alamazdım. Zavallı kızı perişan halde bir odada hapis tutuyorlardı. Benden büyük görünüyordu, yaşını bilmiyordum. Sorduğumda babaannem; "On dört on beş var, senden dört beş yaş büyük, gocaman kız. Cini duttu mu ortalığı gatar garıştırır, Sarı İmam okuyup üflemeden gendine gelemes, aman deyim sakın yanına yanaşma." demişti. Bu sözlerin etkisiyle ondan uzak duruyor, ders yaparken görmezden geliyordum. Daha doğrusu öyle yapmaya çalışıyordum. O da bizi görmezden

geliyor ya da görmüyordu. Bebelerin, pencerenin altına gidip "Durdane, ha-di memelerini göster" diye bağırdığına bile kızmıyor gibiydi. Dilsiz miydi acaba? Değilmiş... Cin tutunca, bağırmaya, abuk subuk kelimeler söylemeye, üstünü başını yırtmaya başlar, anasıgil de onu alıp evin altındaki davarlığa kapatırlarmış.

Babaannem; "Koçun çanı kopmuş, davarın avluya girdiğini duyamıyorum, sendekini ver gayrı." diye çanı elimden alınca, bilmeden, terekteki saatin kaderini çizmiş oldu.

Mektebimde artık, çan yerine bu saati kullanacaktım. Örtünün altında durup durmadığını kimse anlamazdı nasıl olsa. Sabah alır, işim bitince geri yerine koyardım. Bebelere onu tanıtmakla başladım işe. İçlerinden, harfi rakamı bilen bir ikisine, saat öğretme çabalarım sonuç vermeyince, benim tombul saatin işlevi, koçun çanınıninkine indirgenmiş oldu. Dert etmedim, her ne olursa olsun, talebelerimi saatin düzenli tring... tring... tring... sesiyle uyandırmak, ders bitişinde zilin ardından bebelere "Teneffüs!" ya da "Paydos!" demek, kendimi tam bir öğretmen gibi hissetmemi sağlıyordu. Çanın zayıf çingirtisini pek de ciddiye almayan bebelerin, zil çaldığında dikkat kesilip komutlarını takip etmeye başlamaları, saatin işe yaradığının bir diğer göstergesiydi. Tek korkum, mektebimizin önünden geçenlerin onu fark edip bilerek ya da bilmeyerek beni ele vermesiydi. Dediğim gibi Allahtan harman zamanıydı. Arada bir, köyün beli bükülmüş yaşlılarından biri, damın yanından geçerken elini gözünün üzerine koyup ufka bakar gibi bize bakar ama ne yaptığımızı anlamazdı.

Talebelerimden başka, zilin sesinden etkilenen biri daha vardı; Durdane. Saati mektep hayatımıza dâhil edişimizden kısa bir süre sonra, zil çalmaya başladığında cinli kızın heyecanla ellerini çırpmaya başladığını ve zilin sesini taklit ettiğini fark ettim. Zil susunca, susuyor, gözünü, damda bir taşın dibine koyduğum saate dikip bekliyordu. Benim tombul saat Durdane'nin, pencere önündeki yüz yıllık yalnızlığına son vermişti. Her gün, arkamda talebelerimle dama ilerlemeye başladığımda gözünü saate dikip beni takip ediyordu. O alkışlasın diye, mektebi paydos edip çocukları saldıktan sonra, saati kurmaya, penceresine doğru kaldırıp çaldırmaya ve saatle birlikte "tring, tring " deyişini izlemeye başlamıştım. Biri duyacak diye korkuyordum ama onun heyecanı beni de heyecanlandırıyor, kamçılıyordu.

Bunu anneme anlatmak için can atıyordum ama suçum ortaya çıkacak, saati elimden alacak diye yapamıyordum. Bebeleri ders için bir türlü toplamadığım bir gün, etrafta kimse yokken, saati alıp Durdane'nin karşısına geçtim, zili kurdum kurdum çaldırdım, o da her seferinde ellerini çırpıp zil sesi çıkardı. Ayrılırken birden, demirlerin arasından elini uzatıp; "Aba, aba" diye saati gösterdi. Cinli kız benimle konuşmuştu. Şaşkınlığım geçince; "Vere-

mem" dedim, " Kırarsın." Bağırarak ağlamaya başladı, hiç beklemiyordum, korkup hızla oradan kaçtım.

Ertesi gün onu her zamanki penceresinde göremedim. Mutlaka saatin ardından çok ağlayıp bağırmış, babaannemin dediği gibi davarlığa kapatılmıştı. Nasıl bir yerdi bu davarlık? O gün mektebi paydos eder etmez, gizlice evlerinin arkasını dolandım, evin kayaya bakan tarafında olmalıydı. Yanılmışım... Ancak bir köpeğin girebileceği büyüklükteki pencereden güçlükle gördüğüm Durdane, loş bölmede pencerenin karşısındaki köşeye büzülmüş sürekli "tring, tring, tring" deyip ellerini çırpıyor, ardından da iç çekerek ağlıyordu. "Durdane!" diye birkaç kez seslendim hiç ilgilenmedi. Beni duymuyordu ama saati duyacağını biliyordum. Onu görse kim bilir ne kadar sevinecekti. İçimde, bunu denemek için dayanılmaz bir istek duydum ve tabi şeytana uydum; elimdeki saati kurup tam çalarken pencerenin deliğinden içeri doğru uzattım. Heyecandan titriyordum. Boynumu geriye kayaya doğru çevirmiş, saati tutan elimi içerideki tehlikeye sokmuştum. Çok geçmemişti ki bir el saati kavradı, saat elimden giderken, kalbim de güm diye bir yerlere düştü. Zilin sesi bölmenin içinden gelmeye başlamıştı. Şimdi ne olacak, bu zil nasıl susacaktı? Cesaretimi yeniden toplayıp içeri baktığımda, kızın iki eliyle kavradığı, tring tring tring, diye durmaksızın çalan saatle davarlığın içinde dört döndüğünü gördüm. Bir yandan da kesik kesik, heyecanlı çığlıklar atıyordu. Birilerinin bu çığlıkları duyacağı kesindi ve bana ardıma bakmadan kaçmaktan başka yol kalmamıştı. Şimdi herkes bu işi benim yaptığımı anlayacaktı. Zaten mimliydim, bir merak uğruna saati de Durdane'ye kaptırmıştım. Evde başıma geleceklerden korktuğumda hep yaptığım gibi doğru Neriman ablalara sığındım.

Durdane'nin yarattığı fırtınanın bana yetişmesi çok vakit almadı. Annem kolumdan silkeleye silkeleye eve soktuğunda, olayın üzerinden yarım saat bile geçmemişti. Doğruca büyük odanın köşesindeki mindere kafamı gömüp kulaklarımı parmaklarımla tıkadım, onun söylenip söylenip yorulmasını bekledim.

Benden sonra kızının çığlıklarına yetişen annesi, çalmaya devam eden saati elinden zorla çekip almıştı. Bu olay Durdane'yi, kim bilir ne kadar kızdırmıştı. Kızına yaptığı yetmiyormuş gibi bir de beni anneme şikâyet edince, ondan daha çok nefret ettim. Anneme de kızındım ama o kadar değil, çünkü dövmemişti. "Allahtan amcan harmanda, yoksa bacağını ayırırdı. Bir daha da o saati zor bulursun." dediğine bakılırsa, olay kapanacak, tombul saat evlikteki sandığın köşesine tıklılacaktı. Bunlar iyi haberlerdi.

Kurtulduğumu sanmakla yanılmışım; akşam yemekte yengem dilini tutamadı ve olanları ballandırarak anlattı. Köyün en sinirli adamı diye bilinen amcam çok kızdı: "Sende akıl olsa Cinni Durdaneynen aynı çuvala girmezsin.

Bilmiyon mu delireceğini de zili çaldırıp eline verdin? Mektepcilik oynuyok diye Durdu'nun dükkânını da adamın başına geçirmişsiniz, tavandan dükkânın içine patır patır toprak dökülüyormuş. Aybaşıda baban gelsin, versin gızının cezasını." dedi. Susamadım; "Ne yapsaydım? Madem bu kadar önemliydi, babamın emek semek aldığı saati bir niye bir köşeye attınız." dedim, daha çok sinirlendi: "Köşeye ne atmadık. Çoluk çocuk eller, bozar, gözden uzağa galdır, dedim anama." diye bağırdı çağırdı. Her boka burnumu soktuğundan tutun da ne şımarıklığım kaldı ne gevezeliğim. Ağlayarak kalktım sofradan. O beni azarlarken annem de gıkını çıkarmamıştı ya, en çok bu zoruma gitmişti. Bozulmasın diye saklamışlarmış... İnanmamıştım. Onlar ne derse desinler, yüzüne bile bakmadıkları bu saat için bana yaptıklarını yanlarına bırakmayacaktım. O gece yatağında ağlarken, kendime intikam sözü verdim.

Sonraki günlerde mektebim, ders saatlerim, teneffüslerim, düzenim aksadı, oyunumuzun tadı kaçmıştı bir kere. Sonunda mektebi kapattım. Kafam, alacağım intikamda ve göremediğim Durdane'deydi. Onu kapattıklarını düşündüğüm davarlığın küçük penceresine sıkı sıkı ot tıkamışlar, içeriden hiçbir ses gelmiyordu. Karanlıkta nasıl duruyordu o zavallı? Sonunda dayanamayıp babaanneme soracak oldum: "Sen daha akıllanmadın mı? Çok özlediysen seni de onun yanına gapatak." diye azarladı. O kız nasıl olsa bir gün oradan çıkacaktı. İşte o zaman bu vicdansızlara yapacağımı biliyordum. Nitekim çıktı da...

Bir sabah, onu yeniden gördüm. Saçlarını oğlan çocuğu gibi sıfıra vurmuşlar, üstünü başını temizlemişler, pencerenin önüne oturtmuşlardı. Yüzü gözü açılınca ne kadar da güzel olmuştu. Kıldan, çöpten kolyeleri ise yine boynundaydı. Her zamanki, hiçbir şeyi görmeyen bakışlarıyla uzaklara dalıp gitmişti. Koşarak penceresinin altına gittim. "Durdane iyi misin? Seni döv-düler mi?" dedim, hiç duymadı. El salladım, bakmadı, uyuşmuş gibiydi. Aca-ba Sarı İmam mı okuyup üflemişti? Umudumu kesmiş, dönmüş gidiyordum ki arkamdan; "Aba, aba, a b a ." diye seslendiğini duydum.

Heyecanla geri döndüğümde kızın, tek kolunu parmaklıktan dışarı bana doğru uzatmış elini açıp kapatarak "Aba" demeye devam ettiğini gördüm. Ya şimdi yine bağırsa diye kalbim güm güm atmaya başlamıştı. Ama bağırma-dı. Belli ki saati istiyordu. "Çok mu istiyorsun?" dedim, sustu ama elini daha çok uzatarak yalvarırcasına bana bakmaya devam etti. Saat onu mutlu etme-se bu kadar ister miydi hiç? "Tamam kız!" dedim, "Getireceğim saati ama zi-lini çaldırmayacağım, sen de bağırp çağırmayacaksın ona göre!" Eve koştum, babaannem, annem, yengem harıl harıl yemek pişirmekle meşgul, saat de tahmin ettiğim gibi sandığın köşesindeydi. Kaptığım gibi dışarı çıktım, ahır girişinde çiviye asılı çuval bağlarından birini çekip doğruca duvarın arkasına geçtim. Günlerdir kurulmadığı için durmuş olan saati, kurdum. İpi te-

H E C E Ö Y K Ü

pesindeki halkaya geçirip bağladım. Eteğimin altına saklayarak doğruca kızın penceresine yöneldim.

Nasıl olduysa beni taa uzaktan fark etti. Yine elini pencerenin dışına uzatıp aynı sözcükleri tekrarlamaya başladı. Saati havaya kaldırıp ona gösterdiğimdeki heyecanı ise tarif edilemezdi. Elini çırpırmaya başlar, bağırır diye bu kez zili çaldırmadım. Elim dudaklarımda sus işareti yaparak yanaştım. Koca bir taşı oflaya puflaya pencerenin altına çekip boyumu uzattıktan sonra sıra, saati kızın boynuna takmaya gelmişti. Ama Durdane bir türlü eğilmiyordu ki takayım. Oturduğu yerden kurulmuş makine gibi sadece "aba aba" diye saati istemeye devam ediyordu. Bir gelip geçen olur diye zaten yüreğim ağzımdaydı. Baktım olmayacak, saati kızın eteğine bırakıp çıktığım taştan indim. Daha ben iner inmez saati kapıldığı gibi boynuna geçirdi. Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım. Çok sevinmişti. Heyecanla kesik kesik nefes alıyor eğilip boynunda sallanan saate bakıyordu. Birden "tring, tring, tring" demeye başladı. Galiba saatin çalmasını istiyordu. "Olmaz "dedim "Bunu bulduğuna şükret. Çıt çıtlarını dinle, o da güzel." Elim kulağımda, başımı eğerek saati dinliyormuş gibi yapıp "İşte böyle dinleyeceksin" dedim telaşla. Orada daha fazla kalamazdım. Geri dönüp bağırdım; "Onun adı tombul saat, sakın hiç kimseye verme tamam mı?" Anlamış mıydı bilmiyordum ama ben görevimi başarmış kendime verdiğim sözü tutmuştum.

Bu sefer Neriman ablamlara falan gitmedim. Eve dönüp bir köşede, kopacak kıyameti beklemeye başladım. Kıyamet akşam koptu... Durdane'nin anası kapıya geldi. Demek kızı ve saati ancak şimdi fark etmişlerdi. Bu da, Durdane gündüz çığlık atmamış demektir; içim sevinçle doldu. "Biri boynuna sizin saati takmış, sallanıp duruyor, elinden alamadık vermiyor bacım, gönlünü edebilirsek sonra alıp getirek noolur." dedi. Annem "Serpiiii!" diye çığlığı bastı, böylece amcam da olaya dâhil oldu. Yine aynı bağırış çağırış, azarlamalar... Hiç ses çıkarmadan başım yastığa gömülü söylenenleri dinledim ve yemek yemeden yatağa girdim. İçimde bir mutluluk, zafer kazanmış olmanın gururu vardı. Ne derlerse desinler, ne düşünürlerse düşünsünler kötü bir şey yapmamıştım. Onlar o saati hak etmemişler, benim bu yaptığımı ise, bal gibi hak etmişlerdi.

O günden sonra tombul saat Durdane'nin onlarca kolyesinden biri; belki de en sevdiği oldu. Onu boynundan kimse alamadı, umudu kesip vazgeçtiler. Sadece, saati durduğunda yeniden kurulmasına izin verdi. Çıt çıt sesleri ona iyi gelmişti, kulağına dayayıp sallandı; sallandı sakinleşti.«

H E C E Ö Y K Ü

AYLA COŞKUN CEREN

BENİM ADIM P ...

Bu evi seviyorum. Sabahın ilk ışıkları önce benim yüzüme vuruyor, gözlebrimi kamaştırıyor. Yaşama sevinci veriyor bana. Evimizin mutfak ve salon tarafı güneye, diğer odalar batıya bakıyor. Güneşin her halini görüyorum neredeyse. Geriniyorum, uykumdan uyanıyorum iyice. Yemek zamanı geliyor, iştahım her zamanki gibi yerinde.

Biz sakın bir aileyiz. Evimiz sakın. Mahallemiz sakın bir semt. Ne kavga olur ne gürültü. Neydi o daha önce yaşadığım yer. Kalabalığın keşmekeşin içinde. Her akşam sarhoş naraları, araba kornaları, gürültü patırtı.

Orada da pencere önünde olurdum çoğu zaman. Aslında sıkılmazdım, geçen geçen insanlar keyiflendirirdi beni. Onlar beni fark etmezdi tabi. Hele elele geçen sevgililerin hissettiği heyecan, dünya pespembe gözlerinde. Hayaller kurarak birbirlerine daha sokulmalar kızların cilvesi, oğlanların o kendinden emin tavırları.

Hızlı hızlı adımlarla işine gelen giden insanlar, işçiler, esnaflar, memurlar, öğrenciler. Pencereyi açınca mis gibi ekmek kokuları gelirdi burnuma. Evet, benim iştahım her zaman açıktı, o yüzden böyle tombulum. O fırını severdim. Yaz kış sıcak ekmek kokusu doldururdu odamı. Sabah müşterileri çok olurdu fırının. Her gün aynı saatte simit, poğaça almaya gelenler vardı. İşe gitmeden, okula gitmeden ayaküstü atıştırılan bu nimet, insanı mutlu eder. İnsanlara neşe verir değil mi?

Öğlen vaktine yakın semtin delisi gelir pencere önüne. Deli Alaattin diyorlar ona. Bazen bana bakar anlamlı, korkarım. Bazen kıvılcımlar saçır gözleri. Bir şeyler anlatmaya çalışır, anlayamam dilinden. Bazen mahzun bakar ağlamaklı, bazen anlamsız. Kırklı yaşlarında kıvrıcık saçlı, zayıf bir vücuda sahip ama hafif dolgun yüzlü, şöyle bir silkinse kendine çeki düzen verse aslında yakışıklı sayılabilecek biri. Pantolonunun paçaları yırtık, ayaklarında lastik bir ayakkabı, yazın ince emprime bir gömlek, yakası kir pas içinde, kışınsa üzerine geçirdiği eski, siyah bir palto caddede gezer durur. Bir aşağıya bir yukarıya seğirtir. Bazen arabaların önüne geçer, kim ne verirse hayrına. Soluğu yolun solundaki Murat büfede alır. İçtiği tek sigara vardır. Muratti. Paketi açar özenle, eğilir pantolonun paçalarını içine soktuğu çorabından çakmağını alır, belediye durağındaki direğe yaslanır derin bir nefes çeker sigarasından. Sonra bir daha, bir daha, bir daha.

H E C E Ö Y K Ü

Akşam yedi sekiz gibi hafif hafif boşalmaya başlar cadde kış günlerinde. Gözlerimin aradığı tipler vardır günün belirli saatlerinde. Akşam saatlerinde valilik binasının önünden Şükriye teyze görünür elinde naylon torbasıyla. Diğer elinde bastonu. Şehrin neresinde oturduğunu bilmiyorum. Kimi kimsesi yokmuş. Gittikçe kamburu çıkıyordu galiba. O kadar zayıf ki bir deri bir kemik. Kısa boyu gittikçe kısalıyor ya da bana öyle geliyor durduğum yerden bakınca. Çöp tenekelerini karıştırdıça üzülüyordum onun haline, keşke elimden bir şey gelseydi.

Bazen kulak misafiri oluyordum kadınlara, erkeklere, çocuklara. Kadınların muhabbetleri güzel oluyor, bol dedikodu çeşnili, genellikle zayıflık, rejim üstüne. Çoğu eşinden şikâyetçi. Kimisinin kocası evine geç geliyor, kimisi çocuklarıyla ilgilenmiyor, kimininse gözü hep dışarıda. Geçmiş zaman, şişmanca iki hatunun sohbetine kulak misafiri olmuştum. Hafif sarışın olan, "İyi bir şey olsa koca koyarlar mıydı adını" demişti arkadaşına.

Galiba ben sıkıntılı olmasına rağmen caddedeki evimi seviyordum. Hareketli geçiyordu orada günler. Geceleri in cin top oynarken caddedeki sessizliği dinlemeyi seviyordum. Sisli kış akşamlarında gökyüzünden tane tane düşen karları seyretmek mutlu ediyordu beni. Işıklarla kar tanelerinin dansını seyretmek güzeldi.

Bu evde sıkılmıyorum. Misafirlerimizi seviyorum. Hafta içinde televizyon seyredilmemesi çok hoşuma gidiyor. Hafif bir müzik dinliyoruz akşamları.

En çok banyo saatlerini seviyorum. Suyum kirlenince nefes alamıyorum, hareket edemiyorum, sabahları cama vurarak ev sahiplerimi uyandırmayı seviyorum. Bence yerimi değiştirmeliler. Ne de olsa burası onların yatak odası...

Ha bu arada benim adım Portakal. Evdekiler Portiş demeyi seviyor. Ben de onları çok seviyorum. Dört senedir beraberiz. Bir Japon balığı daha ne kadar yaşayabilir ki? «

H E C E Ö Y K Ü

SEVGÜL YILMAZ

KÖR KURŞUN

İkinci defa yanılmıştı. Bir de çıkıp insanların hatalarından ders çıkardıklarını söylerdi kimileri. Ders çıkarmış olaydı aynı hataya ikinci defa düşme gafletinde bulunur muydu!

Aynı davada ikinci yanılışıydı. Suç kimindi? Bunu sormaya ne hacet! Aynaya bakmamaya yemin etmişti, baktığında tek suçluyu görmek yakıyor—du canını. Bile bile lades, var mıydı daha ötesi.

Tamam söylemişti söylemesine içinden geçenleri de yüreğinde bir ümit, yeşermeye hazır bekliyordu öylece. Açtı açacaktı ümit çiçeği her söylediğini onaylamasaydı. Boşuna bekledi...

Sen senin hayatında kal, ben benimkinde, demişti. İkinin de ayrı bir hayatı olduğunu bir hafta önce bilmez değildi ya! Ne değişmişti bir haftada, ak—lı bir bunu çözemiyordu.

Olur, demesi kabullenmesinden değildi ki başka yapabileceği ne vardı? Haklısın, sen başından beri haklıydın zaten, derken bile beklemeyi sürdürmüştü. Boşuna beklemeyi. Görüşmek iyi bir fikir değilmiş! Bu kanaate nereden vardığını alaycı bir tonla sormak da aklından geçmemiş değildi doğrusu ama... Madem öyle düşünüyordu ne demeye çok iyi bir fikir olduğunda ısrar edecekti ki!

Taaa o zamanlardan biliyordu sevmekten bihaber bir adam olduğunu. Ben ters adamın biriyim, derken aslında evet sen aynen söylediğin gibi birisin demeyi de çok istemesine rağmen işi şakaya vurmayı yeğlemişti. Hep yaptığı gibi. Kurtuluşu böyle buluyordu. Şaka yapacak hali olmadığını hissettirmek istemiyordu karşısındaki sevmeyi bir türlü öğrenememiş bu adama.

Belki daha baştan bu adımı atmamak en iyisiydi ama adım atılmıştı bir defa. Aslında işleri buraya taşımayı hiç istememişti, istemek bir yana hiç düşünmemişti buralara varacağını. İki eski dost olarak karşılaşmış olacaklardı ve dost sıfatı çoğu duygularını örtmek için kafi gelecekti. Ne kadar haklıydı sı—rarla hatırlatmaya çalıştığı anılarını zihninde gömülü oldukları yerden çıkarmayı hiç istememekte. Hep hiç hatırlamıyorum'un kolaylığına sığınmıştı. Hatırlamayacaktı da. hatırlatmak için bunca çaba sarf etmeseydi.

Ne olmuşsa olmuştu çeyrek asır önce. İnsan çok gençken hareketlerine bir ölçü koyamıyor ki. Özgürlüğü çılgınlıkla karıştırdığı zamanları oluyor. İttiği ilk ve tek birayla sarhoş olduğunu hatırlatmasının bunca zamandan sonra bir alemin var mıydı! Hem ne olmuştu sarhoş olmuşsa? Sağa sola mı sataşmıştı,

H E C E Ö Y K Ü

ona buna laf mı atmıştı, küfürler mi savurmuştu etrafa? Kendi halinde oturmuştu oturduğu yerde. Yüzünü al basmış, hareketleri gevşemiş, dili peltekleşmişti tamam ama kendini kaybetmişliği yoktu. Aklı başındaydı, ne söyle—diğini de aradan akıp giden bunca senelere rağmen bugün gibi hatırlıyordu. Hep söylemek istediği ama daima içinde tuttuğuydu. Seni seviyorum.

Deli adamın biriydi daha o zamanlardan. Bir kere yüzü düşmeyegörsün! Kırk sene dil döksen yeniden ısıtmanın imkanı mı olurdu. Kime çektiğini kendinin de bilmediği o damarı tutmasın bir kere. Onca zamanı akıtmıştı üzerinden, yaşı da kemale ermişti ya ,hiç olmazsa insan dünya düzenine ayak uydurur da bir parça değişirdi . Sözünün eriydi ya!

Değildi, sözünün eri asla değildi. Sözünün eri olmuş olsaydı, istediğin müddetçe yanında olacağım, demişti daha bir hafta önce, nerdeydi şimdi? Ona bu kadar ihtiyacı varken neredeydi?

Başını gömdüğü kitabın sayfalarında cümlelerin arasına diktiği gözleri hiçbir şey görmüyordu. Saatlerdir aynı sayfada aynı satırdaydı. Sevgiyle başlayan cümlede takılı kalmıştı gözleri. Sevginin ne olduğunu düşünüyordu. Her seferinde ilk defa seyrediyormuş gibi ve çok severek izlediği o filmde sevgi emektir, diyordu. Sevgi emek vermekse seven kimdi? Anlayamıyordu.

Seneler önce okuduğu bir kitaptı elindeki. Bir defa daha okumak isteme—si oradaki karakteri belki ona bu kadar benzetmiş olmasındandı. Kitabının arasına gizlemiş olduğu fotoğrafın bulunduğu kısmı aralayıp baktı. Kapkara gözlerin karşısında titrediğini duyumsadı, eli ayağı kesilmiş gibiydi. Hiç gül-meyen yüzüne baktı, bu heybetli adamın içinde bir duygu yeşereceğine, barınabileceğine inanmak ne kadar da zordu. Rüzgarlı Bayır'daki karakter say-falardan sıyrılmış kendine bakıyor gibi hissetti. Sayfayı kapattı, kitabının sayfaları arasına soktu yine kafasını. Onu düşünmeyecekti artık. Mademki kesmişti bütün alakasını. Emek vermeye yanaşmıyordu, hiç vermemişti ki za-ten. Çeyrek asır önceden biliyordu başına gelecekleri. Tecrübe en acımasız ama en iyi öğretmendir, diyenlerin karşısına dikilecek bir yüzü yoktu ki...

Kitabı, okuduğu sayfayı işaretlemeye gerek duymadan hırsla kapattı. Ne demeye düşünecekti onu! İki sözünden biri üç günlük dünyaydı; öyleyse ne demeye üç günlük dünyasına bir kendini sığdıramamıştı. Altmış kiloluk bir kadını yüreğinin bir köşesine sığdıramamıştı ya! Kapılarını kapamış kendini de o kapıların ardında bırakmayı yeğlemişti. Öyle olsundu! Hani ellili yaşla-ra merdiven dayamıştı, hani hiçbir şey umurunda değildi? Bundan sonra ne kadar yaşayacağı bile belli değilken düşünecek ne vardı? Kim söylemişti bunları? O değil miydi yoksa!

Kalkıp televizyonu açtı, kitaplara sığınmanın bir manası yoktu. Okuduğu her bir karakterde ondan bir davranış, bir söz, bir kelimeye rastladıkça canı yanıyordu. Bunu da atlatacağı bir zaman gelecekti elbet. Atlatıncaya kadar aradaki o zamanı hep uyuyarak geçirse... Bir uyansa ve acısı hafiflemiş olsa.

H E C E Ö Y K Ü

Bilim adamları her bir şeyin çaresini buluyorlardı da buna bir çözüm bulan yoktu. Bu sızıyı geçirecek bir ilaç. acilen.

Müzik dinlemek istedi . Açılacağını umdu. İngiliz Lordlar döneminin kıyafetleri içinde genç bir kadın şarkı söylüyordu.

Seninle bir daha aynı yolda yürümem

Seninle yürüyene yolda tuzakların var

Bir daha asla dokunmam tenine

Senin teninden önce duvarların var

Yok canım imkanı yoktu, yukarıdan her şeye hakim olan bile alay ediyordu onunla. Onca şarkı içinde şansına çıkan şarkıya baktı. Ağlamamak için kendini zor tutarken bahtına bu şarkı çıksın! Bu kadar olurdu ancak. Televizyonu öfkeyle kapadı. İyi ki papatya yoktu, yolacağı her yaprak sevmiyor diyecekti olsaydı.

Bilgisayarını açmayı hiç istemiyordu. O kadar alışmıştı ki açtığında onu karşısında bulmaya, şimdi boş bir pencereye bakar gibiydi ekranın parlaklığına bakarken. İçi yanmıyordu, içi acıyordu. Oradan gelen bir merhaba ayledir gününü, ondan önce gönlünü aydınlatmıştı. Yaşama bağlamıştı, bir sonraki günü bekleme azmi vermişti ona. Şimdi ışığı sönmüş karanlıkta kalmış gibi çaresiz, eli kolu bağlıydı. Her açtığında orada bulacağını biliyordu, yoksa bile mutlaka geleceğini. Kaç gündür gözü gönlü boş.

Uyuşmuş gibiydi, canı hiçbir şey yapmak istemiyordu. Bıraksalar kimse—ler dokunmasa günlerce aylarca uyusa. çökkünlük içinde tükeniyordu. İsteksizlik damarlarında geziyordu, istenmemişliği küçük yüreğini değirmen taşı arasında kalmış buğday tanesi gibi eziyordu. Hiçbir yerde duramıyordu. Hiçbir yere gitmek istemiyordu. Sadece yok olmak istiyordu o kadar. Bir zerre olmak. zerre olmak bile bugün fazla geliyordu ona.

Ben en baştan haklıydım, aklın yolu birdir, demişti en son. Aklı yoktu, aylardır başında hiç olmamıştı. O aklıyla değil yüreğiyle sevmişti. En başından beri haklıydı madem neden bırakmamıştı yakasını? İstedliğini söyletinceye kadar az mı uğraşıp didinmişti. Senin için bir anlamım yok, altı ay öncesine kadar beni hatırlamıyordun bile, derken içini nasıl oyduğunun farkında değildi. Olsaydı, o bile bunları söylemeye insaf ederdi. Hatırlamasaydı neden aramıştı öyleyse onu? Hatırlamıştı elbette, aralarındaki özel bağın hatırlatılmasına gerek yoktu, o bağ hiç kopmamıştı. İçinde saklı olanları hiç söylemedi. Her bir kelimesi sivri dilli hançer gibi battığı yeri deşerken sadece onayladı onun söylediklerini. Haklısın, en baştan beri sen haklısın. Yanlış fikirdi, hepsi her şey yanlıştı, deyip sıyrılmıştı işin içinden. Kolayına gelmişti böylesi. Tamam dedi, anlaştık, artık görüşmeyelim. Burada bırakalım.

Artık olmayacak hayatında, bir merhabası gelmeyecek. Onu bunca sene sonra bulmuşken o benim hayatım dediği hayatına devam edecek. Uzak duracaklar birbirlerinden, silecekler birbirlerini telefonlarından rehberlerinden. An-

H E C E Ö Y K Ü

laşma öyle. Eli varmadı silmeye, kıyıp da adının üstüne bir çarpı koyamadı, insan sevdiklerine bir çizgiyle veda edemiyor ki. Eli gitti birkaç kere, olmadı yapamadı, çekti ateşe değmiş gibi elini geri. Kalsın varsındı yerinde. Adını orada görmek de güzeldi. Silindiğini biliyordu, adı gibi emindi, adının üstünün çizildiğinden. Öyle söylemişti ve sözünün eriydi, dediğini yapardı. İçi kıyıldı.

Günlerdir tek bir cümle bekledi ondan. Pişmanım, sana ihtiyacım var... Hiç düşünmeyecekti. Ben de diyecekti o kadar, sorgulamayacaktı, tereddüt göstermeyecekti. Üçüncü kere yarı yolda bırakılmayı bile göze alacaktı. Biliyordu söylemeyeceğini, geri gelmeyeceğini. Alışmalıydı.

Sokağa çıksa belki kendine gelirdi. Kör kurşunla vurulmuş bir bedeni taşıyamayacağını fark ettiği için yine divana bıraktı kendini. Uzanıp gözlerini tavana dikti. Konuşmalarını bir daha tazeledi zihni. Her bir cümlesi bir kör kurşun, tam noktasını bulup on ikiden vurmuştu yine. Acısı bildik tanıdık. Çeyrek asır öncesini yaşadı bir kere daha.

Deli danalar gibi dört döndüğü o gün. Kıyamet günü... Nerelelere koşmuştu bulabilmek için o adamı, açıklamak için bir çift sözü vardı, dinletinceye kadar uğraşacaktı kendini. Bulabilseydi! Bulacağını düşündüğü her yere kaç kere gittiğini bu gün de hatırlamıyor. Yoktu, yok olmuştu, yoklara karışmıştı. Sanki hiç yaşamamıştı oralarda. Evinde yok, üniversitede yok, kahvede yoktu. Her biri diğerine göre dünyanın öbür ucu. Bıkmadan usanmadan dinlenmeden kaç kere her birine koşturduğunu bilmiyordu. Akşamları etmişti o gün. Hava kararmaya başlayınca pes etmiş, boynu bükük evine dönmüştü. Bir daha hiç görmedi onu. Gizli bahçesinde açan nice çiçekleri vardı, vermeye zaman değil onu bulamadı.

Seneler boyunca aynı kabusun içinden uyandı çoğu geceler. Hep aranıyor, hep aranıyor, başlarda biliyor aradığının ne olduğunu, yıllar geçtikçe aranan yok olsa da araması hiç bitmiyor. Her gece kan ter içinde yastığı gözyaşlarından ıslak uyanıyor can havliyle. Yüreği ağzında, tam elini uzatmış buldum diyecekken karanlık basıyor. Yıllar boyu aynı kabus gecelerinin yoldaşı oluyor. Çeyrek asır gecelerine musallat bir rüyanın esaretinde yaşıyor.

İçinde dört döndüğü oda birden durdu. Zihni durdu. Ne demişti bir hafta önce? İstedğin müddetçe yanında olacağım! Aynen böyle dememiş miydi? İstiyordu yanında olmasını. Her şeyden çok istiyordu. Verdiği sözü hatırlatırsa? Evet, evet... Hani bana bir söz vermiştin diye açsa konuyu? Belki, kim bilir, ufacık bir ihtimal de yok mu? Telefon etse? Ya numarasını görünce açmazsa? Mail gönderse? Sessizliğe bürünürse ne yapacak? Bir çıkar yol bulmak için çıldırmasıya bir azimle çalışmakta zihni. Ne söylese geri döndürebilir verdiği karardan? Hiç bilmiyor! Verdiği karardan yirmi beş yıl geri adım atmadığını anımsıyor sonra. Bir çeyrek asır daha? Ömrü var mı? Zaman yeter mi? Bilmiyor. Bildiği tek şey yüreğindeki dayanılması imkansız o sızı. Kör kurşun atıldığı yerde sızım sızım sızılıyor.^

H E C E Ö Y K Ü

NECİB MAHFÛZ

Türkçesi: M. Mücahit ASUTAY

GÜLBAHÇESİ

Bu olayın üzerinden çok zaman geçti. Hatırladığım kadarıyla gül bahçesinde otururken muhtar anlatmıştı bana. Uzun süre ortadan kaybolduktan sonra Hamza Kındîl'e rastlamışlardı. Cansız bedeni boş arazide öylece duruyordu.

Kesici bir aletle boğazından yaralanmış bir halde bulundu. Cübbesi ve gömleği kurumuş kanla boyanmış, sarığı biraz uzağa atılmış haldeydi. Saati-ne ve parasına dokunulmamıştı. Cinayetin hırsızlık için işlenmediği kesindi. Resmi organlar araştırma ve soruşturma için olaya el koydu. Haber mahallede saman alevi gibi yayıldı. Kındîl'in evinden bağrışmalar yükseldiğinde komşular, gerektiği gibi yaparak bu feryatlara ortak oldular. İnsanlar birbirlerine bakışıp durdular. Sokağa korku ve gerginlik hâkim oldu. Bazıları içlerinde bir rahatlama duymakla beraber suçluluk duygusuna benzer bir şeyler de hissettiler. Sütçü Dekrûrî amca muhtarın kulağına fısıldarken, bu hisleri şöyle açığa vuruyordu:

— İnatçı ve huysuz olmasına rağmen cinayete kurban gitmesi beklenenden çok daha büyük bir şey.

İmam şöyle cevap verdi:

— Allah dilediğini yapar.

Savcılık, Kındîl'in düşmanlarını soruşturdu. Bu araştırmanın ulaştığı şey ise daha puslu ve kapalı bir hava oldu. Dul karısı: Mahallenin dışındaki ilişkileri hakkında hiçbir şey bilmediğini söyledi. Hiç kimse maktûl ile mahalle halkından biri arasında düşmanlık olduğuna dair şahitlik etmedi. Aslında hiç kimse işe yarar bir şahitlikte bulunmamıştı. Polis, muhtara sorgulayıcı bir şekilde bakıp şöyle dedi:

— Anladığım tek şey, maktulün hiç arkadaşının olmadığı.

Bunun sebebini sorduğunda, muhtar şöyle cevap verdi:

— Onu huysuz ve sıkıcı olarak görürlerdi. Sebebini hiç düşünmedim.

Araştırmalar bu arazinin, Hamza Kındîl'in meydandaki işine gidip gelirken geçtiği bir yer olduğunu gösterdi. İşe giderken veya dönerken kimse onunla beraber bulunmuyordu. Herhangi bir kişiden şüpheleniyor musunuz? Şeklindeki klasik soruya ise herkesin kesin bir şekilde olumsuz cevap verme-

sine rağmen kimse kimseye inanmıyordu. Fakat işler bu şekilde gelişti. O zaman ortaya çıkan şu ki bütün mahalle ona gizlice düşmanlık besliyordu. Muhtar şöyle dedi: O az buçuk eğitim almış biriydi. Gazetelerden okuduğu kadarıyla, dünyada meydana gelen ilginç olayları anlatır, insanları şaşırtır, dikkatleri çekerekdi. Böylece içinde bulunduğu her meclisin başkışisi haline geldi. Toplumda, insanların sadece devlet adamlarına ve kabadayılara layık gördüğü bir yer işgal etmeye başladı. Bu durum insanların canını sıktı ve onu öfke ve haset dolu kalplerle izlediler. Bir gün mezarlık hakkında akıl ve mantık dışı bir söz söylediğinde durum gerginliğin zirvesine ulaştı. Konuşurken şöyle demişti:

— Mezarlığa bakın mahallemizin en güzel yerini işgal ediyor.

İnsanlar ne demek istediğini sorduğunda, şöyle devam etti:

— Bir düşünün, mezarlığın kuzey tarafında evlerin olduğu bir mahalle, güney tarafında da bir bahçe olsa nasıl olur!

İnsanlar görülmemiş bir biçimde kızıp, köpürdüler. Onu azarlayıp tartakladılar, ölülerin saygınlığını ve onlara karşı sadakatin korunması gerektiğini hatırlattılar. Kındıl'ın sözlerine en şiddetli tepkiyi gösterenlerin başında gelen Beyyûmî Zalat bir daha mezarlıkla ilgili konuşmaması hususunda onu uyarıp, sesini yükselterek şöyle dedi:

— Biz evelerimizde sınırlı az bir süre yaşarız oysa kabirlerimizde kıyamete kadar kalacağız.

Kındıl sordu:

— Ama insanların da hakları yok mu ki.

Zalat hararetli bir şekilde sözünü keserek:

— Ölülere gösterilen saygı dindendir.

Din hakkında tek bir kelime bilmediği halde işte böyle fetva verdi Zalat. Ortalık tam sakinleşecekti ki muhtar valilikten, belli bir süre sonra mezarlığın buradan kaldırılacağını bildiren ve insanları, arazinin ileri kısmında bir yere, yeni bir mezarlık kurmaya çağıran bir kararın yazılı olduğu bir evrak aldı. Bu kararla Kındıl arasında hiçbir ilişki yoktu. Bazıları zanda -ki zannın bir kısmı günahtır*- bulundu. Çoğunluk ise şöyle dedi: Kındıl devleti etkileyecek kadar güçlü değildir. Yine de her halükarda bir tür uğursuzluk bu. İşin Kındıl'le bir ilgisi olmamasına rağmen, herkes, olanları, Kındıl'ın söylediklerinin bir sonucu olarak yorumladı. Kındıl ise bu karardan sonra sevincini gizlemedi. Buna katlanamayan insanların öfkesi ve kızgınlığı bir kat daha arttı. Erkeklerin naraları ve kadınların çığlıkları arasında muhtarın etrafında toplandılar. Muhtar etrafındakilere ölümler hakkındaki saygısının ve sadakatının onlardan az olmadığını, mezarların dikkatli ve korunaklı bir şekilde başka bir yere taşınacağını söyledi. Buna karşılık mahalleli ısrarla, mahalleyi ve ahaliyi bir lane-

H E C E Ö Y K Ü

tin kuşatacağını söylediler. Muhtar, devletin kararının kesin olduğunu ve kararın uygulamak için hazırlanmalarının kendileri için en iyisi olacağını vurguladı ve dönüp gitti. Zalat anırmaya benzeyen bir sesle bağıırıyordu:

— Böyle bir şeyi küffar devrinden beri duymadık.

Devlete karşı olan kızgınlık ile Kındıl'e duyulan öfke birbirine karıştı ve tek bir öfke haline geldi. Zalat Beyyûmî dışarıda geçirdiği bir gece, geç bir saatte mezarlığın ortasından evine dönerken, küçük sebilin yanına geldiğinde, kefene sarınmış bir iskelet kendisine göründü. Zalat olduğu yerde donakaldı, aklı başından uçup gitti.

İskelet şöyle dedi:

— Ölülerini unutanlara yazıklar olsun! Onların sahip olduğu tek değerli şey olan bir kabri onlara çok görenlere yazıklar olsun!

Zalat mahalleye döndüğünde kulaklarında ölüm fısıltıları çınılıyordu. Aslında herkes, onun, Kındıl'in katili olduğunu biliyordu. Korktukları ve aslında onun tarafını tuttıkları için hiç kimse bu sırrı açıklamadı. Derler ki bu gerçek emniyet amirinin kulağına da gitmişti ama o da atalarının gömülü olduğu bu mezarlığın taşınmasına karşı olduğu için dosyayı faili meçhul olarak kayda geçirdi. İşte böyle heder oldu Kındıl'in kanı.

Muhtar derin bir ah çekerek sözünü noktaladı ve biz bir zamanlar eski mahallemizin mezarlığı olan gül bahçesinde oturuyorduk.&

YUNUS DEVELİ'YLE FRENK HAVASI VE ÖYKÜ ÜZERİNE SÖYLEŞİ: "ÇOCUKLUK, YALNIZCA ÖYKÜLERİMİN DEĞİL, HAYATIMIN HAZİNESİ."

Konuşan: Firdevs CANBAZ YUMUŞAK

— *Öykülerinizde yazmak hep çileli bir iş, hatta 'savaş' olarak tanımlanıyor. Öte yandan 'savaşın sizin öykülerinizde bir yandan olumlanan bir anlamı da var. Bu konuyu biraz açabilir misiniz?*

— Hayatın kendisi de benim kişisel hayatım da çileli çünkü. Bir de buna başlı başına bir işkence olan yazmak eklenince, iş topyekün bir çileye, hatta sizin deyiminizle 'savaş'a dönüşüyor. Üç zor oyuncu aynı masada buluşunca böyle savaş çıkıyor işte.

Çünkü; hayat, bu haliyle hiçbir üst kimlik taşımayan sade bir insan için bile zor. Ama bu, hayatın bizatihi varoluş gerçeği itibariyle söz konusu olan bir zorluk değil. Tanrı, zalimce bir hayatın içine atmamıştır çünkü insanı. İnsanların elleriyle işledikleri yüzünden dünya bu hale gelmiştir. Zalimlerin, sömürücülerin marifetiyle çekilmez hale getirilmiş bir hayattan bahsediyoruz. Hayır, Tanrı'nın yarattığı hayat değil bu. Çünkü O'nun yarattığı bir hayatla baş başa kalabilmiş olsaydık, böylesi çilelere maruz kalmayacaktık. (Elbette onun da kendine özgü bir çilesi olacaktı ama o başka bir şey.) İşin bir de insanın zoruna giden başka bir yanı var. Bunca zulme, haksızlığa, gözyaşına tanık olmak ve fakat çaresiz kalmak. Belki de asıl bu çaresizlik insanı çileden çıkarıyor. Masaya öfkeli oturuyorum o nedenle ve yazı da bir savaş alanına dönüşüyor ister istemez. Genelde hayatı ve özelde de benim hayatımı çileye dönüştürenlerle; yani zalimlerle, onlara kayıtsız kalanlarla, yaşayıp gidenlerle, keyfi yerinde olanlarla, çocukluğumu bile bana çok görenlerle savaşıp duruyorum ve bu atmosfer kaçınılmaz olarak yazılarıma yansıyor. Elimde değil, bu atmosferi üzerimden atarak bir şey yapamıyorum. Bu benim hikâyem sonuçta.

Öte yandan, birilerinin dünyaya yutturmaya çalıştığı bu 'barış'ın tamamen bir aldatmaca olduğunu düşünüyorum. Evet, o nedenle bu kirli barıştan yana değilim ve bu anlamda 'barış' sözcüğü beni rahatsız ediyor. Çünkü bu kelime bende kan ve gözyaşını çağırıştırıyor. O nedenle savaştan yanayım, savaşı öz-lüyorum. Savaşın, bütün yıkıcılığına rağmen dünya için bir umut olabileceğini düşünüyorum. Tabi ki, kirli barışçıların tezgâhladığı kirli savaşlar değil kas-tettiğim. Dünyayı sulha ve sükûna götürecektir bir savaşın bir gün olacağına ve

H E C E Ö Y K Ü

insanlığın ancak böyle bir savaşıla adil zamanlara kavuşabileceğine inanıyorum. Çünkü bu kirli barışçıların bir vicdanları olduğuna ve bir gün onun sesini dinleyebileceklerine ihtimal vermiyorum. Ne ki, yeryüzünde fitne varsa, zulüm varsa, bir Müslüman'ın savaş hayalleri kurmasından daha doğal ne olabilir? Asıl bunu düşünmemek, bunun hayaliyle yaşamamak bence problemlidir. Barışlarıyla dünyayı kana bulayanlar, savaş sözcüğünü telaffuz etmememiz için her türlü hileye başvuruyorlar. Artık medeni bir çağda yaşadığımızı ve sorunları savaşla değil, barış yoluyla çözmemiz gerektiğini yerleştirmeye çalışıyorlar bilinç altımıza. O nedenle de olası gerçek savaş ihtimallerini kirli senaryoları ile "canavarca" göstermeye çalışıyorlar dünyaya. Akıllara ziyan imaj çalışmalarıyla bunu başaracaklarını sanıyorlar. Oysa upuzun dünya tarihi yeni bir tanımlamaya ihtiyaç duymayacak kadar her şeyi açık seçik gösteriyor bize. Kim, kimdir? O nedenle herkes biliyor ki, olup bitenler kimi masa başlarında tezgâhlanan kirli senaryolardan başka bir şey değil. Öldüren, yıkıp yok eden bu barışa, dirilteceğine inandığım bir savaşı tercih ediyorum.

İşte, yazmayı kendimden bir parça görünce, masaya kendim oturunca, daha açıkçası suflör kullanmayınca yazı yazmak cidden bir çileye dönüşüyor benim için. İşin hinliğini bir türlü öğrenememem de cabası. Kalemimden çıkan her kelime, her cümle yüreğimden kopup geliyor. Yüreğimse bir hayli yaralı olduğundan sonuç böyle oluyor. Ben ve hayat ve yazı birlikte oturunca masaya savaş çıkıyor...

— *Öykülerinizde yazmaya çalışan bir öykücü hep ön planda. Bu konuyu üstkurmacaya bir imkan tanıması noktasında mı tercih ediyorsunuz, yoksa konu mu kendisini dayatıyor?*

— Yazan, yazamayan, yazmaya çalışan, yazarak çalışan, yazarak yaşayan, yazdığı için yaşayamayan, yaşadıklarından ötürü öfkelenen, kızan, yazan, yani hayatla yazı arasındaki gerilimli ilişkiyi sonuna dek yaşayan ve yazan bir öykücü, evet, benim öykülerimde ön plandadır.

Fakat bu karakter ne üstkurmacaya bir imkan tanıması noktasında tercih edilmiştir ne de bir masa başı çaresizliğinin neticesi olarak kendini dayatmıştır.

Belki bu tematik yönelim, söz konusu iki ihtimalin toplamı olarak ama bu iki ihtimalin de dışında, benim 'kendini de konu edinen bir öykücü' olmamla açıklanabilir.

Çoğu kez, yazı makinesinin başında düşünen, taşınan, acı çeken, öfkelenen, konuşan, yazan bir öykücü iseniz ve bu öykücüyü bir 'karakter olarak' metninize taşıyorsanız, bu size, meselelerini kurcaladığınız entelektüel ve metafizik sahalarda daha rahat bir üslup sağlayacak ve daha geniş bir alan açacaktır.

— *Öykülerde çok açık göndermeler var; Necip Fazıl, Nuri Pakdil, Hüseyin Su, ismet Özel, Maveria, Edebiyat... Bu isimler ve dergiler sizi nasıl besledi ve besliyor?*

— Gençliği, yetmişli yıllarda bu ülkeye düşmüş bir Müslüman delikanlının, biraz da sanat-edebiyat ilgisi varsa, zorunlu olarak bu kısacağı isimler ve adreslerden bazıları tabi bunlar. Kuşkusuz insan açlığına, susuzluğuna göre bir yön arar kendine. Neye açsa ona yönelir. Ben de gide gide buldum bu adresleri. Elbette her bir ismin bugün durduğum yer itibariyle üzerimde hakkı var. Sesimi, gönlümü, öykülerimi beslediğim kaynaklar bunlar. Ama burada Nuri Pakdil ve *Edebiyat* dergisini özellikle vurgulamam gerekir. Lise son sınıfta (1975-76) *Edebiyat* dergisiyle öylesine başlayan tanışma, sonunda benim hikâyemin şekillenmesinde ana yön tayin edici oldu. Çünkü insan bilgiye bir şekilde ulaşır, kendini bilgi bakımından belli bir düzeye getirebilir, ama eğer duruş sahibi ve tavır adamı olmayı beceremezse, o bilginin bir kıymet ifade ettiğinden söz edemeyiz. Yazık ki, bugün Müslümanların en temel sorunlarından biri bu 'duruş' meselesidir. Müslümanlar bir türlü olmaları gereken yerde ve durmaları gerektiği gibi duramıyorlar. Başka yerlerde ve başka şekillerde duruyorlar. Belli ki, zihinsel bölünmüşlükleri yaşam pratiklerine yansıyor. İlkesel olarak karşı olduklarını söyledikleri pek çok şeyle, pratikte onların taşıdığı hastalıkları görmezden gelerek, umursamayarak, hem de hayatlarının bir parçası haline getirecek kadar iç içe yaşıyorlar. Kendilerine söz dinletemiyorlar, nefislerinin terbiyesizliklerine karşı koyamıyorlar. Çünkü kendilerini kuvvetli sarsıntılara karşı tahkim etmiş, beslemiş değiller. Bu nedenle 'emrolundukları' gibi duramıyorlar ve yazık ki, onların bu duruş bozukluğu örnek Müslüman yokluğu nedeniyle mevcut kısır döngünün değirmenine su taşıyor. Garip olansa, her Müslüman ağzını açtığında peygamberinden övgüyle bahsederken, onu kendine bir gurur vesilesi sayarken, onun peygamber olmadan bile Mekke'de "Emin" olarak bilindiğini övüne övüne anlatıyor. Oysa böyle bir gururun tarihsel bir gerçeklik olarak ifade edilmesinin ötesinde bir anlamı olması gerekir. İşte işin bu tarafındaki sorumluluğu kimse üzerine almak istemiyor. Yaa, gördün mü sen benim peygamberimi? Peki beyefendi/hanımfefendi ya siz? Öyle olunca da memleketimden garip Müslüman manzaraları çıkıyor ortaya. Oysa Müslümanların Tanrı'ya karşı canlarını pazarlık konusu yapmak gibi bir tercihleri yoktur. Çünkü bu canın tek alıcısı vardır ve O da bunu cennet karşılığında satın almak istemektedir. Ama bütün bir canı! Evet, örneklik sözle değil, tavır iledir ve bugün Müslümanların acil sorunu budur.

Yunus Develi

H E C E Ö Y K Ü

Doğrusu ben kendi adıma bir duruş sahibi olmayı, ilkeli yaşamayı, ilkele-
rimle örtüşmeyen hiçbir şeyle barışık olmamayı, yani bu bilinci bu adrese
borçluyum.

Ama galiba şunu söylemesem eksik olacak: Sonuçta bu isimler, bu dergi-
ler, başka isimler, başka dergiler... beni asıl adrese götüren birer işaret lev-
hası oldular. Bana bir yol gösterdiler, bir yeri işaret ettiler. Çünkü nihayetin-
de insanın besleneceği tek ve asıl kaynak Tanrı'dır. İnsan vahiyle buluşma-
dığı sürece, ondan beslenmediği, kana kana içmediği sürece dünyadaki yeri-
ni ve duruşunu sağlıklı hale getiremez. Çünkü duruş sahibi olmak ancak ahlâ-
kî yetkinlikle kazanılabilecek bir şeydir ve bunun için Allah'ın ahlâkî ile
ahlâklanmaya gerek vardır.

— *Çocukluk, öyle anlaşılıyor ki öyküleriniz için tükenmez bir hazine. Öte-
yandan anlatıcının çocukluğunu anlattığı öykülerde konuşan sahiden de bir
çocuk. Çocukluğunuzu öykülerinize nasıl çağırıyorsunuz?*

— Çocukluk, yalnızca öykülerimin değil, bütün bir hayatımın hazinesi.
Benim yol arkadaşım, hayat arkadaşım, öykü arkadaşım... Onunla bir kader
birliğimiz var. Sonuna kadar birlikte, el ele yürüyeceğiz. Kâh top oynayaca-
ğız, kâh uçurtma uçuracağız, kâh geceleri çıkıp şehrin caddelerinde devrim-
ci yürüyüşler yapacağız. Bazen o elimden tutup beni yeniden siyah önlüklü
günlerime götürecek, bazen ben onun elinden tutup, işte o senin sarışın çocuk
böyle bir hayata düştü, diyerek acılarıma, hüznlerime ortak edeceğim onu.

Bu nedenle anlatıcının çocukluğunu anlattığı öykülerde konuşanın sahi-
den de bir çocuk olması doğal. Çünkü öykülerimi yazarken çocukluğumu ça-
ğırarak zorunda kalmıyorum hiç. Az önce de söylediğim gibi biz onunla hiç
ayrılmadık, hiç kopmadık birbirimizden. İtiraf etmem gerekir ki, tuttuğum
günden beri iki eli hiç bırakmadım ben. Biri Tanrı'nın, diğeri de çocukluğu-
mun eli. İşte o nedenle o da benimle birlikte oturuyor masaya ve kâh kâğıt is-
tiyor benden, kâh kalem, silgi. Arada bir gözlerini dikey yazdıklarım ve
sen ne yazıyorsun öyle ahab, diye takılıyor bana. Seni yazıyorum, deyince
müthiş keyifleniyor. Büyüyünce ben de yazar olacağım, diyor. Peki sen ne
yazacaksın diyorum, seni diye karşılık veriyor. Gülüşüyoruz. Hoşuma gidi-
yor böyle söylemesi, eğilip bir güzel öpüyorum yanaklarından. Sarışın saçla-
rını şöyle bir okşuyorum. Biliyor musun diyor sonra, babam bile böyle öpme-
di beni. Üzülme, artık o günler çok gerilerde kaldı, diyorum. Sonra ben yazı
makinem, o da önündeki kâğıt ve kalemine geri dönüyor. Yazımızı bitirin-
ce aşağıya inip top oynayacağız biraz. Söz verdim çünkü ona.

Hayır, çağırmıyorum. Çünkü çağıracağım bir mesafede değil o.

Ama yeri gelmişken burada bir şeyi paylaşmak istiyorum. Bir gün olma-
dık bir yerde elimden kurtulup bir çocukluk yapacak, diye korkuyorum! Çün-

H E C E Ö Y K Ü

kü geçen gün sohbet ederken bana sitem etti biraz. Neden bazı şeyleri erteliyorsun, diye sordu.

— *Öyküleriniz anlatım tarzı ve ironik üslubu ile dikkat çekiyor. Ironik anlatımı bir şeyleri gizlemek için mi, yoksa daha çok dikkat çekmek için mi tercih ediyorsunuz? Postmodern anlatım teknikleri ve geleneksel hikayeciliği buluşturmak gibi bir arzunuz olabilir mi? Zaman zaman iç içe geçtiği görülüyor çünkü...*

— Sadece ironik anlatımı değil, yazının ana unsuru olan dil'i bile, bir şeyleri gizlemek için kullanıyor olabiliriz. Dil'in, açıklamaya ve göstermeye değil, gizlemeye ve örtmeye yaradığını söyleyen filozoflar var biliyorsunuz. Fakat ben ironik anlatımı bir şeyleri gizlemek ya da bazı şeylere okuyucunun dikkatini çekmek için kullandığımı sanmıyorum. Çoğunlukla gayet spontane, kendiliğinden olan bir şey bu. Yine, postmodern anlatım teknikleriyle geleneksel hikâyeciliği buluşturmak gibi bir arzum, planım da yok. Evet, zaman zaman bu ögeler iç içe geçiyor olabilir; ama bu da bir plan ya da kurgu neticesinde değil, metnin doğal akışı içerisinde, kendiliğinden oluşan bir durum.

Zaten ben, yazarların, ironik anlatım yaparak bir şeyleri gizlemek ya da postmodern yöntemlerle geleneksel unsurları buluşturmak gibi 'teknik' konularla -en azından metnin yaratım aşamasında- ilgilendiklerini sanmıyorum. Bu daha sonraki bir iş; metin ortaya çıktıktan sonra, çoğunlukla da yazarın değil, kuramcının/eleştirmenin yapacağı tesbitler bunlar.&

FİRDEVS CANBAZ YUMUŞAK

YUNUS DEVELİ'NİN *FRENK HAVALARI*
ÜZERİNE NOTLAR

renk Havaları, adındaki ima ile kitaptaki yirmi iki öykünün herbirinin *r* modern hayattan nasıl beslendiğine ve dahi yaralandığına işaret eder. Kitap, "Frenk Havası" adlı öykü ile başlar ve son öykü "Final Havası" ile başa döner ve kurgu tamamlanır. Yazar, kitapta öyküler arasında ve hatta *Kumercin*'deki öykülerle ilişki kurmakla kalmaz, bütün bir kitabı tek bir kadere bağlar sanki. Zamanın 1997 olarak işaret edildiği "Final Havası"nda 28 Şubat'a göndermeler vardır. "O gece öyle bir telefon gelmeseydi, belki de 'Frenk Havaları' diye bir kitap olmayacaktı. Ve tabii ilginç bir final de olmayacaktı. Çünkü Frenk Havası 1, 'Yok, buraya sadece 'seni affetmeyeceğim Aliciğim' yazacağım.' cümlesiyle bitmişti." (119). Gerçekten de ilk öykü "Frenk Havası" bu cümlelerle son bulur (12). İlk öyküde anlatıcı, çalan telefonu açtığında karşıdaki ses, "Üç Frenk Havası"nı okumaktadır. Tarih, 7 Mayıs 1997'dir. Yunus Develi öyküleri sadece kendi öyküleri ile değil başka metinlerle de metinlerarası ilişki kurar. İsmet Özel şiirleri bu isimlerin başında gelir. Bu ilk öyküde, *Kumercin*'de yoğun olarak işlenen bir durumla, yine öykü yazmaya çalışan bir anlatıcı ile karşı karşıyayız. "Evet evet! Sen bu 'şehrin insanı'nı bir öyküde kullanmıştın ve o öykü bir dergide yayımlanmıştı. Sonra bir nedenle o dergiye bir daha yazı göndermemiştin. Galiba bir iki de tatsız telefon konuşması olmuştu aranızda. Sen misin bize yazı göndermeyen? İşte biz adamı böyle gece yarılarında, üstelik de arka caddeden geçen kurtaranın verdiği ödevleri yaparken ve bir tarafta çocuk, diğer tarafta anne ağlayıp dururken, hem de şiirle taciz ederiz, tamam mı?" (12). Söz konusu "şehrin insanı" Özel'in "Üç Frenk Havası" adlı şiirinin ikinci bölümünde bir leitmotiv olarak vurgulanan "şehrin insanı"dır. Kitaptaki öykülerde tekrar edilen bir başka ifade "iyi çocuklar" dır. Anlatıcı aslında bu "iyi çocukların" hikâyesini anlatır. Kendisinin de içinde bulunduğu, aynı dünya görüşünü paylaşan dostları için bu ifadeyi kullanmayı tercih eder.

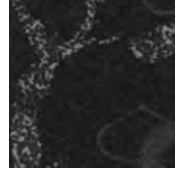
Kitaptaki öykülerin hemen hepsinin aynı anlatıcının, ve hatta anlatıcının da, üstkurmaca tekniği ile dile getirildiğine göre -mesela yazar, anlatıcı konumunda olduğu "Ninni" adlı öyküde konuşurken Kumercin'deki kendi yazdığı bir öykü için "İyi ki 'Sıradakiler'i bu kitabı okumadan yazmışım, diye düşündü" gibi bir ifade kullanır (25)- yazarın kendisi olduğunu söyleyebili-

riz. Öykülerdeki anlatıcının aynı kişi olduğunu düşünmemiz için de yeterince ortak nokta ve ilişki vardır. Mesela anlatıcının saçları ile ilgili duyguları ve rahatsızlıkları sıkça tekrar edilir. "Arkadaş" öyküsünde "Nereden öğrendiyse, akıllı uslu adamlardan bir şey çıkmaz, diye düşünüyordu. Oysa o, bir şeyler çıksın istiyordu. Çünkü bir şeylerin çıkması gerekiyordu ve bunu da ancak saçları uzun, dağınık birileri yapabiliyordu." (19) diye düşünen anlatıcının, "Gönlümde Açmadan Solan" öyküsünün anlatıcısı ve aynı zamanda "kahramanı" gibi saçlarıyla ilgili memnuniyetsizliği dikkat çeker: "saçları ipinceydi, hemen dağılıveriyordu"

(35). Öte yandan öykülerdeki anlatıcının çoğu zaman içine kapalı ve iletişimi zayıf birisi olduğu da vurgulanır: "İllâ ki bir şeyler konuşmak gerekiyordu. Ne olursa olsun, önemli değil. Yeter ki laf olsun. Allah kahretsin! Öyle ayaküstü, laf olsun kabilinden şeyleri de hiç bilmezdi." (21). *Kumercin'de* "Sıradakiler"deki anlatıcı, "Evet, bu yaşıma gelmişim ve hâlâ öğrenememişim şu yaşamak denen şeyi." der (33). "Çarmıha gerin beni ve siz de kurtulun ben de" (40) diyen bu seste Oğuz Atay'ın ironisi ve kurduğu mağdur kimliğin izleri vardır. Atay da sıkça anılan İsa, Develi'nin "Ninni" adlı öyküsünde anlatıcının yorgunluğu tarif edilirken anılır. Onun yorgunluğu "İsevi bir yorgunluk"tur (25). Atay'la ilgili benzerlik bu kadarla kalmaz. Develi'nin öyküsünde Oğuz Atay'ın anlatım tarzının inceliklerine de rastlanır: "Aslında bir gün üzerimdeki tüm iyilikleri bir bir ödesem, diyordu. Bir gün çocukluğumun elinden tutup tek tek çalsam kapılarını" (37-38). "Kule"de ise Atay'ın *Tehlikeli Oyunlafda* üzerinde epey kafa yorduğu "oyun" meselesine, Atay'ın üslubuna benzer bir üslupla eklemeler yapılır: "Rahat edin canım insanlar, ben artık kuleme çekildim! Bir de 'oyun' konusu vardı. Çünkü en az insanlar kadar, bu oyun meselesinin de payı vardı kule yapmasında. Oyunu fark etmişti çünkü . Bir gün oyundan çıkacağını biliyordu. Yapayalnız kalacağını da. Başından beri bir problem vardı çünkü. Bunu hissediyordu. Diğerleri bir şekilde dalıp gitmişti oyuna ama, o nedense çoğunlukla bir kenarda beklerken buluyordu kendini. Onların oyunlarını izlemekten de zevk almıyordu. Galiba oyunun bizzat kendisiyle ilgili bir sorunu vardı. Bir huzursuzluk işte. Onlar, eğlenip keyif alıyordu bu oyunda ama o, acı duyuyordu. Bu, acıklı bir oyundu ona göre. Hayat oyunu!" (113). "Kendinden, aklından hatıta Tanrı'dan bile kuşkulandığı zamanlar oldu. Öyle ki, kırgın bir şövalye gibi hissettiği oluyordu kendini kimi zaman." (114)

GECE DANSLARI

•YUNUS DEVELİ

Yine *Kumercin*'de "Pembe Renkli Kitap"ta dile getirilen "Aklının ortasında hep gitmek, nereye olursa olsun kaçıp kurtulmaktan başka bir düşüncesi olmayan biri" (27) ifadesi de anlatıcının bütün öykülerdeki genel özelliklerinden biridir.

Develi öyküsü başka metinlere sıkça gönderme yapan bir zenginliktir. "Ninni"de "Asr Suresi"ne ve Ali Çolak'ın *Mavisini Yitirmiş Yaşamak* adlı kitabı da "Mavisini de, utanmasını da yitiren bir yaşamak vardı çünkü ortada" cümleleri ile gönderme yapılır. Yine İsmet Özel'in "Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar" şiirine cellad, "Cellâdına gülümsemeyecek" (46) gibi ifadelerle işaret edilir. *Mesnevi* de sık sık anılan bir başka metindir. Bu öykünün en önemli cümlesi ise şudur

herhalde: "Tanrım! Ne zor şeymiş şu insanın kendini avutması. Beşik sallamaktan bitkin düşmüştü. Nihayetinde bir bebek beşiği değildi çünkü salladığı. Koskoca bir adam boyu boyunca uzanmış, nazlanıyordu. Sallamayı kestiği an, ağıdı basıyordu" (26).

Yunus Develi öyküsünde sürekli öyküsünü çağıran, kolay yazamayan, yazıyla sıkıntılı bir ilişkisi olan bir anlatıcı ile karşı karşıyayız. Bu konunun anlatımı üstkurmacaya imkan tanınması noktasından da özellikle tercih edilmiş ya da bu konunun anlatılmasının ihtiyacı öykülerde yoğun olarak görülen bu tekniğin sık sık kullanılmasının sonucunu doğurmuş olabilir. Bu konu *Kumercin*'deki öykülerde de sıkça işlenmişti. Yine, "İz" adlı öyküde, saatlerce öyküsünü çağıran anlatıcı için Hüseyin Su'nun "Gülşefdeli Yemeni"sine sığınmak da çare olmaz (30): "Ama daha bitmemişti. Bu hikâyenin daha güzel olması için anlatılması gereken bir final bölümü vardı. Hikâye dediğin, iz bırakmalıydı şöyle. Hem de yıllar boyu silinmeyecek türden bir iz!" (32). Bu iddianın Yunus Develi öyküsü için de geçerli olduğu açıktır. "İz" kitaptaki sırayla kendinden daha sonraki birkaç öyküyle ilişki içindedir. Yunus Develi, parçalı bir hayatı öykülerle birleştirmek çabası ve arzusundadır. "Gönlümde Açmadan Solan" da yoğun olarak görülmeye başlayan anlatım tekniği tarzı ile Develi öyküsü dikkat çeker. Anlatıcı kimi zaman 1. Tekil şahıskan hemen ardından 3. Tekile geçer. Bu iki anlatım tarzını birlikte kullanım anlatımı dikkat çekici ve dinamik kılar. Bu tekniğin daha sonraki tüm öykülere hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Yunus Develi öyküsünün anlatımında ironi vazgeçilmez bir unsurdur. Kelime oyunları ile ironi pekiştirilir. Anlatıcı, nikâhının kıyıldığı günü anlatılırken "bu nikâhla kendisine 'kıyıldığını' düşünmektedir: "Sonra nikâh memuru defterini bir güzel dürüp uzatmıştı ona. Ben adamın defterini işte böyle dürerim, der gibi bir bakışı vardı def-

teri uzatırken. Biz burada ne defterler dürdük küçük bey, diyor da olabilirdi" (39). Kimi zaman pastiş ve parodiye de başvurur: "Sana dün bir çatı katından bakmıştım aziz hayat!" (36).

Kitaptaki öyküler birbiri ile ilişki halindedir. Sadece konular değil kavramlar ve imgeler de tekrar edilir ve birbirini tamamlar. "Bir Çamlıca Türküsü"de Develi öyküsünde sıkça kullanılan bir kelime ve imge olan "savaş" hakkında bazı değerlendirmeler yapmaya başladığını görürüz: Anlatıcının "İçer bir savaş alanından farksızdı"r. "Mahalle Kavgası"da bu değerlendirmeler artarak devam eder: "Savaş aslında kimi zaman haklıyı, haksızı, doğruyu, yanlış ayıran bir olay olduğu için biraz da olumlanmaktadır. "Aslında acilen bir dünya savaşı gerekiyordu, şöyle adam gibisinden. Ama bu barış paranoyası (aslında ortada paranoya filan yoktu, resmen yutturmaca vardı) hayatın bu en hakikatli denge unsurunu gözden geçiriyordu. .. Ama çok onursuzca şeylerdi bunlar. Yalnızca 'savaş' kelimesini telaffuz etmiyorlardı, o kadar. Nedense savaştan müthiş korkuyorlardı. Çünkü savaş kelimesi onlarda hep kötü şeyleri, kötü anıları çağırıyordu" (51). "Ama korkunun ecele faydası yoktu. Savaş bir gün dönecekti sürgünden. Barışın zulmü bitecek, savaşın adaleti başlayacaktı" (51). Aslında "savaş" ima edilen ahlâki dolayısıyla Develi tarafından onaylanır bir şeydir. *Kumercin'de* yine bir öykünün yazılış hikâyesi "Pembe Renkli Kitap"ta öykü, anlatıcının savaş vermesi ile ancak ortaya çıkmaktadır; yazmak zorlu bir savaştır: "Oysa günlerce hazırladığım oluyor kendimi bu savaş için. Hep mahsus-tan yaşıyor ve içten içe bu savaşa hazırlıyorum kendimi. Evde fırtınalar estiriyorum kimi zaman akşam olunca" (27). "İçer bir savaş alanı" (27). "Gecenin tanıklığında süren sessiz ve fakat çetin bir savaş vardı ortada. Bütün tarafların iç içe girdiği, eğer uzaktan bakılabilirse tıpkı bir arap saçını andıran bir savaştı bu. Kimi zaman şiddeti artan, kimi zaman anlık bölümlerle duruveren ve birden alevlenen bir savaş. İçlerinden biri arada bir 'kendimi yeneceğim bu akşam, çaresiz' diye bağırıyordu. Sonra diğerlerinin homurtuya benzer karşılığı yükseliyordu buna karşı. Ne biçim bir savaştı bu Tanrım!" (27-28). Öykünün sonuna doğru "savaş sahnesi yeniden yerleri almışlardı. Sesler yeniden başlamak üzere idi ki, oturduğu yerden kalktı ve 'yaşasın kazandım' diye haykırdı birden. Artık sonuna gelmiş bir kağıdı daktilodan çıkarırken yüzünü bir görmeliydiniz"(28).

"Eşikteki Derviş" adlı öyküdeki anlatıcı "Mavera ve Edebiyat dergileri ile olan bağı onun sayesinde daha bir güçlenmişti. Necip Fazıl'a, Nuri Pakdil'e

Yunus Develi

FRENK HAVALARI

H E C E Ö Y K Ü

ilişkin anlattıkları önemli bir ayrıcalıktı onlar için." derken aslında referanslarını, kimlere, hangi hareketlere eklemenebileceğinin adresini açık bir şekilde verir. (66). Necip Fazıl ve Sezai Karakoç mısralarına da öykülerde rastlanır (71). Birbirinin devamı öyküler bunlarla bitmez. Yarım kalmış bir öykü izlenimi veren "Akşam Gezmesi", hemen ardından gelen "Avlanmaya Dair Bir Resim Çalışması"nda "Sonra, orada bir yarım öykü var çekmecedede... Kitaplığın karşısına geçip yeniden dakikalarca bakması gerekecek. (Bu cümleden yazarın yarım kalmış öyküsünün kitaplarla ilgili olduğu sonucu çıkarılabilir)" denilerek "Akşam Gezmesi"ne gönderme yapılır (73). Bu öyküde yine *Kumercin'de* ilk aşkının ve çocukluğunun anlatıldığı "Lâcivertti Mahcupluğum"a anlatıcının ilk aşkı Reşide'nin adı da anılarak "Evet, lacivertti mahcupluğu!" (74) ile gönderme yapılır. Öyküler birbirine eklenmeye devam eder. "Kule"de anlatıcının "kırgın bir şövalye" gibi hissettiği söylenirken "Kırgın Şövalye" işaret edilir. "Atölyeden Sesler"de yine bir yazı hikâyesi okuruz: "Şimdi bir öykü yazacağız. Yazalım. Yazalım, demekle olmuyor işte. Yazamayız. Neden?" (101). Ve yazının başında dile getirildiği gibi "Final Havası" ile kitap kendine döner ve tamamlanır.

Yunus Develi öyküsü, yazmanın bir mesele olarak ele alındığı, çocukluğun ince hislerinin anlatıldığı, hassas insanların yaşamla uyumsuzluğuna eğilen öyküler. Öte yandan ironik anlatım tarzı ile dikkat çekerken Çehov'u hatırlatan, beslendiği kaynakları okuyucuyu yormadan ele veren, üstkurmacaya ilgi duyanların çok seveceği öyküler.^

ARZU KAPLAN

MODERNİZME SANATSAL BİR BAŞKALDIRI: FENER BEKÇİSİNİN RÜYALARI

Fener Bekçisinin Rüyaları; modernizmin insanı yalıtın, sığlaştıran, tek tipe .T dönüştüren, yalnızlaştıran yapısına saldırı niteliğinde ilki çerçeve olmak üzere otuz öyküden oluşur. Bizi "farkına varmaya" çağıran bu öykülerin temasını oluşturan asıl unsur, modern yaşamın ruhumuzda açtığı gediklerdir. Modern zihniyetin teknolojik gelişim adına görünenin ardındaki derin manayı silmesine başkaldıran yazar, "rüya" metaforu ekseninde bilinçaltına ittiğimiz değerlere dönüş çağrısında bulunur. Bu çağrısını okuyucuya yol göstererek değil, okuyucusunu yol arkadaşlığına davet ederek yapar. Öykülerinin ücra köşelerine sindirdiği bu dönüş çağrılarını şu şekilde sınıflandırmaz mümkün:

1- Öz'e Dönüş

"Fanus'u Yakarken" adlı ilk öyküyle fener bekçisinin macerası başlar. Fener bekçisi; dünyanın aydınlanmasını, insanın modern yaşamın kaotik ortamından kurtulmasını isteyen bir düş seyyahıdır. Ama bunun için daha önce kurtulması gereken bir şey vardır: Kendisi. Özüne ihanet ettiği için kendiliğini öldürmek ister fener bekçisi. Fanusu yakmak yerine odunları şömineye atan yani dünyayı aydınlatmak yerine kendini ısıtmayı tercih eden biri insanlığa ihanet etmiştir çünkü. Bir yandan da haklı gerekçeleri vardır fener bekçisinin. Açtır, üşümüştür. Madem dayanamayıp odunları şömineye atmıştır, insanlık için başka bir şey yapıp hatasını telafi etmelidir. Çanı çalmalıdır. Herkese bu sesi duyurmalıdır. Bu sesle af dilemelidir.

Öz'üne dönmek, maddiyatçılığın egemen olduğu bir dünyada imkânsız denecek kadar zordur. Her şeye fiyatına ve görünüşündeki albenisine göre değer kazandırılmak istenmesi, bir fabrikadan çıkmışçasına aynı tip insan yaratılmasını gerekli kılar. Modernizm çarklarına kapılan bireysel farklılıkları kazanında öğüterek amacına ulaşmaya çabalar. Herkes, piyasayı ele geçirmiş bir avuç insanın sahte mutluluklarına ve banka hesaplarını kabartmalarına hizmet etmelidir. İnsanlar bilinçlerinden fitratlarının gerekleri silinerek, bir bunaltının içine atılmalı ve "Paran kadar mutlu olursun!" klişesi yangın çıkış kapısı olarak kazanılmalıdır zihinlere. Bir tüketim çılgınlığı alıp başını gitmeli, son damlasına kadar tüketilmeden yakaları bırakılmamalıdır insanların.

Ali Ural

"Müşteri" öyküsünde bu tüketim çılgınlığına direnmenin zorluğuna işaret edilir. Satıcılar, linç etme girişiminde bulunmak için evden dışarı adımını atmayan fener bekçisinin evini kuşatırlar. "Kâğıttan Bir Çan" adlı öyküde emek vermeden para kazanmanın insanları ne kadar cezp ettiğini görürüz. Öz'e dönüş temasının işlendiği öyküler arasında "Fotoğrafçının Gördüğü" ve "Eğik Bir Omzun Meyvesi"'ni de anmalıyız. Yazar, "Fotoğrafçının Gördüğü"nde "Göstermek ve görmek istediğiniz ben, ben değilim." dercesine fabrikasyon tekleşmeye başkaldırır. "Eğik Bir Omzun Meyvesi" adlı öyküde ise bu kutsal yaşamın sadece beş seçeneğe indirgenecek kadar değerinin düşürüldüğüne ilginç bir kurguyla dikkat çeker.

2- Düşlere Dönüş

Yazar öykülerin tamamında kahraman anlatıcı bakış açısını kullanarak hem kendini sorguya alır hem de düşlediği dünyanın resmini çizer. Sorguya alarak "ben"inden kurtulmayı amaçlar, rüyaları ile de kendi ellerimizle kirlettiğimiz, çekilmez hale getirdiğimiz yaşama başkaldırır. Bu bağlamda rüyalar, gündelik yaşamımıza sokmayıp bilinçaltımıza atılan fitratımızın bir haykırıdır, varoluş gayemizi bize tekrar hatırlatan bir çığlıktır. Makineleştirmiz, robotlaştığımız bu dünyada insani tükenişlerin bir sitemidir. Hz. Yusuf kıssasında olduğu gibi bizi zindandan kurtaracak olan rüyalarlardır.

Fener bekçisi; kızıl bereyi başına geçirir, oyunları fanusa atar, fanusu tutuşturur, aynaların isini siler, çanı yerine asar, topun barutunu tazeler, bitki yağından mumları raflarda istifler. Bu yedi eylemi gerçekleştirdikten sonra bir kedi ağzında nadir bir kuşla gelip fener bekçisine (yazara) bir aylık hapsi müddetince yirmi dokuz rüya (öykü) hediye eder. Çerçeve öykü ile birlikte toplam otuz rüya vardır kitapta.

Otuz, bir aydaki gün sayısının yanı sıra Simurg'a¹ ulaşabilen kuşların sayısına da işaret eder. Simurg, tasavvufta yedi çetin vadiyi aşarak kemale ulaşan, Allah'ı yansıtan aynada kendini seyredeabilen insan-ı kâmilî simgeler. Modern zihniyetin getirdiği bunaltılar ancak kemale eren insanların varlığı sayesinde aşılabilecektir. İnsan, nefsinin bitip tükenmek bilmeyen arzularına gem vura-bildiği ölçüde modern yaşamın ağır faturalarını ödemekten kurtulabilecektir.

Yazar, rüyalarımızı yaşamının yolunun bize sunulan bu kutsal yaşamı doğru yorumlamaktan geçtiğini hatırlatır. Bu rüyaları ona armağan eden na-

dir kuş, varoluşun bütün anlamını kanatlarında taşıyarak dünyaya "sancı" tohumlarını atacak, insanlık büyüğü bozulan dünyada yaşamaktan rahatsızlık duymaya başlayacaktır. Yazarın müebbet hapse hüküm giyen bir mahkûma söylediği gibi "Her Şey Güzel" olacaktır. Simurg, kendini küllerinden tekrar yaratmayı başarabilecektir.

3- Doğaya/Doğala Dönüş

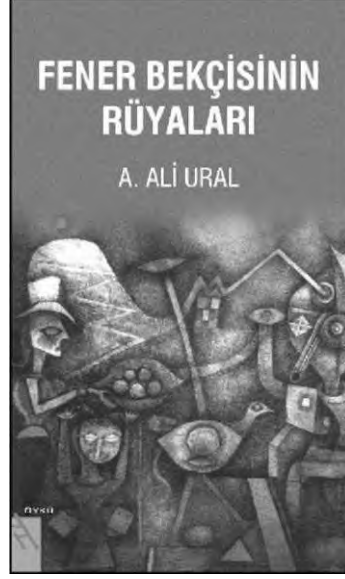
Modernizm, hem demir ve beton yığınlarına çevirdiği doğadan kendi çıkarları doğrultusunda nemalanmayı amaçlar hem de insanın estetik algısını körleştirerek doğanın ruhu sağaltan ve dinginleştiren manzarasını silik bir fona dönüştürür. Oysaki bir mikrokosmos olarak tanımlanan insanoğlunun makro plandaki izdüşümü kâinattır. Bu yüzden insan, huzuru için gerekli olanakları barındıran doğaya ihanet ederek varoluşunu gerçekleyemez. Mutluluğu doğaya karşı olmakla değil; ancak doğanın içinde kendine bir varlık alanı oluşturmakla bulabilir. Bu yüzden fener bekçisi doğaya dönüş temalı birçok rüya görür.

"Yaz Rüyalari" adlı öyküde tabiatın bozulmasından duyulan derin üzüntü anlatılır. "Bahar Bayrakları Altında" adlı öyküde ise gündelik haberlerde boğulmaktan etrafımızı saran güzellikleri göremeyişimiz eleştirilir. "Sonbaharın Avucundan Düşen" öyküsü, doğaya kulak vermeden bir başka insanın sesini duymamızın mümkün olamayacağı gerçeğiyle yüzleştirir bizi. "Pahalı Tebessüm"de robotlaşan, mekanikleşen insana gönderme yapılır. "Yürüyen Fotoğraflar", doğanın genetiğiyle oynamamızın bedelinin ağır ödendiği fikri üzerine kurgulanmıştır. "Turuncu Baston"da gürültüden kendi iç sesimizi duymamızın mümkün olamayacağı ve bunun bizi yaşamsal duyarlılıklara karşı körleştireceği sezdirilir.

Doğaya dönüş temalı bu öykülerde kelimeler renklere boyanıp doğanın eşsiz güzelliği gözlerimizin önüne serilir. Fener bekçisi, "İmzasız Tablolar" başlıklı rüyasında nadir kuşla karşılaşmadan önce gördüğü en son manzaranın da etkisiyle kırmızının hâkim olduğu tablolar çizer. Belki de böylelikle bizi evrenin yaratılış nedenine, aşka davet eder.

4- Söze/Yazıya Dönüş

İnsan, sözcükler vasıtasıyla evreni anlar ve anlamlandırır. Söz sayesinde bir kalıba dökülen ve bu sayede genişleyen düşüncesi onu yaratılmışların en

üst seviyesine çıkarır. Ünlü dilbilimci Ferdinand de Saussure'ün dediği gibi dil ile düşünce bir kâğıdın iki yüzü gibidir. İkisi aynı şey değildir; ancak birbirlerinden de ayrılamazlar.² Yani insan dilini geliştirerek pekâlâ düşüncesini geliştirebilir. Wittgeinstein'in "Dilimin sınırları dünyamın sınırlarıdır." tespiti de bu doğrultuda söylenmiştir.³

Edebi dil ise bu anlamlandırma sürecini kutsal bir forma sokar. Sanatçı duyarlılığı ve hassasiyeti ile kurulan üst dil, insanı tinsel tabakaya (Geist)⁴ taşır. İnsanın kendisine bu sözcükleri öğreten yaratıcısını bilmesi ve tanıması, diğer bir deyişle Simurg'a ulaşabilmesi için edebiyatın ışığına ihtiyacı vardır. Buna karşılık modern yaşamın hâkimiyetini devam ettirebilmesi, az düşünen ama çok tüketen bireyler sayesinde mümkündür. İşte bu yüzden fener bekçisi, sözün büyüünün tekerrar kazanılması gerektiğine dair rüyalar da görür. Fanusa atılan odunların tutuşması, belki de edebiyatın yüreğe düşürdüğü ateşle mümkün olabilecektir.

"İmza" adlı öyküde yazar enflasyonunun alıp başını gittiği; dolayısıyla yazının gizemini kaybettiği üzerinde durulur. Edebiyatın bir sektöre dönüşmüş olması eleştirilir. Adeta "Bakın ben parlamanın yolunu buldum. Siz de parlamak istiyorsanız benim kitabımı alıp okuyun. Muhakkak parlarsınız." sloganları atarak yazıyı pazara düşüren zihniyete dokundurur. Aynı zamanda bu pazarın tüketicisi durumundaki bilinçsiz okurlar da yazarın "kaza okları"ndan nasibini alır.

"Hayatım Roman" adlı öyküde ise okuma alışkanlığı olmadığı halde yazıyı popülerliğin bir aracı gibi gören düşünceye gönderme yapılır.

"Kedili Öykü"de yazara eşlik eden diğer kahraman, muhtemelen birinci öyküdeki ağzında nadir kuşla gelen kedidir. Bu kedi, fener bekçisinin rüyasına girer ve başlığını taşıyan yazının satırları arasında gezinir. Tabiri caizse yazara el verip, karanlıkta görmesini sağlayan fosforlu gözlerini de hediye ederek gözden kaybolur.

Orman Parçası" başlıklı metinde ise "papağan" imgesi kullanılarak modernizmin amacına hizmet etmesi için oluşturduğu düşünmeden konuşan, kelime dağarı mümkün olduğunca azaltılmış çokluklar üzerinde durulur.

5- Çocuk Sağlığına Dönüş

Kirlenmemiş ve bozulmamış benlik algısının varlık alanı bulduğu dönem, çocukluk dönemidir. Çocukluk, şairin dediği gibi gökyüzüne benzer. Hem koruyucu bir melek gibi insanın peşini bırakmaz hem de bakışlarını ona yönelten herkese huzur verir. Modern zihniyetin ince hesaplarından haberdar olunmayan çocukluk döneminde o saf neşe, o kendine özgü yaşama sevinci henüz yitirilmemiştir. Bu yüzden uzak bir hatıraya dönüşse de çocukluk, kendisine sığınanları bağrına basar ve onlara teselli verir.

"Etrafımda Büyüyen Daire" adlı öyküde çocukluk döneminden uzaklaştıkça artan can sıkıntısı üzerinde durulur. Her geçen yılla yaşama bir can sıkıcı daire daha eklenir. "Korkunç Oyuncak" adlı metinde ise modernizmin çocukluğu dahi hedef alan akıl almaz zihniyeti mercek altına alınır. Kapitalizmin para kazanmak adına yaratılışın gereklerini hiçe sayması, çocukları kârlı bir piyasa malzemesi olarak görmesi eleştirilir. Yarının gençleri olacak çocukların yaratıcılık yeteneklerinin, bazıları maddi güce kavuşsun diye göz kırpmaksızın heba edilebilmesi kâbustan başka bir şey değildir. Ama buna rağmen umutludur yazar. "Her Şeyin Bittiği Yerde" adlı rüyasında sayıkladığı gibi: *"... Merhaba başlayan her şey merhaba! Yeniden ocağa konulan kazan. Şimşir ağacından oyulan kaşık. Aşımıza tuz atmaya mı geldin? Gençlik bitmedi, çocukluk bitmedi, bitmedi bayram."*⁶

6- Öteki'ne Dönüş:

İnsanın öteki ile birlikteliği ilk işlenen günah yüzünden ayrılıkla neticelenmiş, sonrasında birbirlerini aramaya mahkûm edilmişlerdir. Sonuçta Tanrı'nın onları affettiğinin bir göstergesi olarak kavuşmuşlardır. İşte ilk insandan bu yana insanın öteki'ni bulmaya çalışması güçlü bir kod olarak bilinçaltına işlenmiştir. Özellikle tasavvufta kullanılan "ayna" metaforuyla anlatılmak istenen öteki'nden hareketle kendimizi tanımlayabileceğimizdir. Öteki, ayna tutucu işleviyle kişide benlik algısının oluşumunu sağlayan pozitif bir değerdir. Diğer bir deyişle öteki, kişinin ben'ini bulmasına ve kendiliğini ontolojik anlamda keşfetmesine katkıda bulunur. Bu yüzden öteki ile kurulan ilişkinin niteliği baz alınarak kişinin insani değerlere ve kendisine ne derece saygı duyduğu anlaşılabilir. İnsanın ben'ini bulması ancak bir başkasının varlık alanını önemsemesiyle mümkündür.

Modern zihniyetin öğretileri ise bunun tam tersini empoze eder. Amaca ulaşmak için her yöntemi mubah gören bu anlayış, bir başkasının yahut daha geniş çerçevede bir toplumun varlık alanını pekâlâ ihlal edebilir. Fazla düşünmeyip çok tüketen, özgünlüğünü yitirmiş, farklılıkları zenginlikten ziyade gariplik olarak gören yığınları oluşturarak daha çok genişleme imkânı bulan modernizm, bir girdap gibi herkesi içine çeker. Kimi yine bir sektöre dönüşen terapi merkezlerinde mutluluk satın alır; kimi ne kadar parası olursa o kadar güçlü olduğunu düşünür, kimi herkesin kendi derdine düşüp bir başkasını fark etmediği bu dünyada yaşamak zorunda kalmanın ağırlığını taşır omuzlarında.

Yazar, ben ve öteki arasındaki bu sorunsalı da çözülmesi gereken bir problem olarak işler öykülerinde. "Damardan" isimli rüyasında adeta "Damarıma dokunmayın, kanıma girmeyin!" feryatları atarak tekleştirme politikalarından nasiplenmemeyi ister. "Yorgun Adama Yer Döşegi" adlı öyküde

bir başkasının yaşamasının dahi umurumuzda olmadığını ironik bir üslupla gözler önüne serer: Bir tarafta böyle bir dünyaya anlam veremediği için intihar etmeye teşebbüs eden bir adam, bir tarafta bu maceraya tanık olma şansına erişerek yaşamlarını anlamlandırabilen heyecanlı kalabalık... "Mavi Krematoryum "da bencilliğin bir başkasının en doğal isteklerine bile tahammül edemeyecek kadar son haddine vardığını görürüz. "Sirkin Son Gösterisi" isimli metinde ise para kazanmak uğruna insanoğlunun hayvan fitratıyla dahi oynamaktan çekinmediği tezi işlenir.

Zaten fener bekçisinin gerçekleştirdiği yedi eylemden biri de aynaların isini silmek olmuştur. Aynaların daha net görüntü verebilmesi için temizlenmesi gerekir. Diğer bir deyişle bir başkasını anlayabilmek için kalbimizin cilalanması, nefsanî ve puslu düşüncelerden arındırılması gereklidir. Zaten Simgü da aslında bir ayna değil midir?

7- Maneviyata Dönüş

İnsanın ahlakî ve insanî değerler çerçevesinde hareket etmesini sağlayan vicdanın yaşatılabilmesi için sürekli maneviyatla beslenmesi gerekir. Oysaki modern yaşamın öğretileri her nefsin bir gün muhakkak tadacağı ölümü dahi öldürmüştür. İnsanları körleştirip gaflete sürükleyen bu anlayış, deforme edilen bir din algısını da beraberinde getirmiştir. Cennetten kovulmanın öcünü alır gibi Tanrı da insanların vicdanından kovulmuş, insanlar iradenin ve yapabiliyor olmanın verdiği sarhoşlukla bir nevi tiranlaşmıştır. Muhtemelen insanın nefsi ve vicdanı arasında geçen "Dik Dur" isimli diyalog metinde bu iki iç ses çatışır. İnsanoğlunun yanılsamalarının ele alındığı bu metinde Tanrı'ya teslim olmak ve O'nun tarafından her zaman "Görüldüğünü Fark Etmek" en büyük zaferdir, savı işlenir.

Yazar, "Metroda Ney" öyküsünde ise ayağa düşürülen manevi öğelere bakışlarımızı çevirir. Modernizmin akıl almaz bir biçimde manevi öğelere bile al atıp bunları ticari metaya dönüştürdüğü gerçeğiyle yüzleştirir bizi. Mevlâ'nın simgesi olan ney, modern zamanlardan önce bir kuyumcuyu nasıl mülkünden geçirmişse şimdi nasıl olur da bozukluklarla yetinebilir? Bu içler acısı duruma haykırır yazar: *"Ne işin var burada! Bütün çalgılar serbest, çalgı değilsin sen! Yasak sana ruha değmediğin yer. Ne işi var nefsinin demir yılanların yanında, sürünsünler bırak, yedi kat gökte yerin varken. Üstüne yürürken değirmenler, bükemezsin boynunu. Boynunu bükmek bir eli yerde diğer eli göğe çevirene düşer. Bozukluk senin neyine iflas ettir sarrafları. Dinle, bu ney nasıl şikâyet ediyor. Nasıl anlatıyor ayrılıkları..."*⁶

"Bir Gün Daha Yaşamak" adlı öyküde ise yaşamın bizlere sunulan kutsal bir armağan olduğu ama bizim bunun farkında olmayıp günlerimizi heba ettiğimiz teması vardır. Bir gün yirmi dört dilimli bir portakala benzetilir öyküde.

Ertesi gün idam edilecek birisi için son gün ne kadar da değerlidir. Oysa bizim bitmeyeceğini sandığımız kasa kasa portakallarımız vardır. "Sahi nerede"dir?

Kitabın son öyküsü olan "Ölü" adlı metin, "İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar." hadis-i şerifinin bir açılımı olarak değerlendirilebilir. Rabıta-ı mevt yapan bir derviş gibi köşesine çekilerek sessizliğe gömülür yazar. Çünkü okuyucusuna rüyalarını hayra yordurmak zamanı gelmiştir.

8- Çıkarım

Fener Bekçisinin Rüyaları, modern zihniyetin bunaltılarına karşı bilinçaltına itilen değerlere işaret eden bir eserdir. Rüyalarda görülen nesnelerin yorumlanırken farklı manaları ifade etmesi gibi öyküler de çok katmanlı kurgulanmıştır. Rüyaların ruhu öykülere bu şekilde giydirilerek birden fazla tabir yapma şansını okuyucuya kazandırmıştır. Doğru ve anlaşılır bir okumanın gerçekleşebilmesi için öykülerin kişisel ve kavramsal düzlemde ziyade simgesel düzlemde⁷ değerlendirmesini zorunlu kılmıştır.

Fener bekçisi, dünyanın gidişatından memnun olmayan bir prototiptir. Bilinçaltına ittiğimiz değerlerin kapısını açan diğer anahtar sözcükler "rüya", "ayna", "nadir kuş", "doğa", "çocukluk" ve "yazı"dır. Bu anahtar sözcüklerin işaret ettiği manaları ve çağrışımları daha iyi anlayarak kişinin kendini tanıması sağlanabilir. Çünkü ancak kendini tanıyan ve varoluş nedenini anlayan bireyler büyü bozulan dünyanın düzelmesine katkı sağlayabilir.

Yazar, şair yönünü de eserine aksettirerek metaforlarla öykülerine derin açılımlar yükler ve tekrar cümlelerini adeta nakarat gibi kullanarak şekil açısından da ahenk kazanmaya çalışır.

Özellikle betimleme yaparken renkleri bir ressam gibi kullanma gayretinden olan yazarın şekil bakımından özenli, içerik bakımından dopdolu bir eser meydana getirdiğini söyleyebiliriz. Çünkü nesirde şiirselliği ve simgesel düzlemli yakalayan bir eser okuyucusuna açık açık yol göstermez ancak tesiri yüksek olduğu için zihinlerde derin izler bırakır.*»

Zavotçu, Gencay; *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006, s. 449.

Buran, Ahmet; *Dil ve Edebiyat*, Külliye Dergisi, Ocak 2002, s.8.

Güven, Şahin; *Kuran'ın Anlaşılması ve Yorumlanmasında Çokanlamlılık Sorunu*, Denge Yay., İstanbul 2005, s. 26.

Korkmaz, Ramazan; *Aytmatov Anlatılarında Otekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Türksoy Yay., Ankara 2004, s. 151.

Ural, A. Ali; *Fener Bekçisinin Rüyaları*, Şule Yay., İstanbul 2011, s. 66.

Ural, A. Ali; *Fener Bekçisinin Rüyaları*, Şule Yay., İstanbul 2011, s. 89.

Korkmaz, Ramazan "Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri Üzerine Bazı Öneriler", *Scholarly Dept and Accuracy a Festschrift to Lars Johanson*, (Lars Johanson Armağanı), Grafiker Yay., Ank. 2002, s. 273.

ÖMRÜN YAZI

Berat Alanyalı

Bilgi Yayınevi

Tin Kovuğu'ndan sonra ikinci kitabı *Ömrün Yazı'nı* yayınlayan Berat Alanyalı oldukça nitelikli bir öykü dünyası kurar. Dilde, kurguda, atmosfer yaratmada öykü türünün gereklerini sergiler. Sözcük kullanımında titiz, duygu aktarımında başarılıdır.

Aşk, tüm öykülerde merkezdedir. Aşk, mesafe ve hüzn demektir. Aşklar, daha çok kaçırılmış aşklardır, bir seraba dönüşmüştür.

Hayatı en ince, en duyarlı yerinde yaşayan kahramanların son tutamakları bu incecek dalları da kopunca boşluğa düşerler. Hayatın en kritik anında bir doğum, ölüm anında hayat neredeyse geriye doğru sarılır ve her şey yeniden yorumlanır. Bir başka deyişle tümüyle kaybetmişlere bakar Alanyalı. Ama duygu yoğun öyküleri ne rağmen melodram sığınağına düşmez.

"Ağustos" ve "Aşkın Kardeşi Yalnızlık" öykülerinde, çocukluğa, küçük anı kırıntılarına bakar anlatıcı. Etrafındaki kırılmalara, sevinçlere, sinemayla iç içe hayata bakar. Alanyalı öykülerde, akıcı, aksamayan, kusursuz bir dil kullanılır. Lirik, şiirsel bir dille neredeyse hiçbir olay anlatmadan, sadece fotoğraflardan, çağrışımlardan yola çıkarak ilk gençlik izlenimlerini ve aşkın değişik görünümelerini kurgular: "Düştüğü yere esrar katar gölgeler; mânâları idrake hemen teslim etmeyen sık örtülerdir. Hayatın, içinde sürprizler saklayan, ihtişamlı gamzeleridir. Gölgeler yoksa, hayatın gizli, şaşırtıcı parçası kalmamış demektir."

"Yaz Artığı Bir Güzde" kentin boğuculuğundan kaçıp bir köye yerleşen sanatçı, aydın

topluluğunun fotoğraf sanatı üzerinden, anıları, hayata ve özellikle zamana bakışları hikâye edilir. "Lekenler, Patenler"de idealist bir baba, uzak köylerde öğretmenliği kabullenir ama çocuğu karla kaplı yollardan dolayı doktora gidemez ve ölür. Buna şahit olan diğer kardeş ise artık doktor olacaktır. Ama şimdi o da herkesten, her şeyden kaçmaktadır.

"Ada Vapurları, Dayılar, Bahçeler" öyküsünde anne acısı yaşayan küçük bir kızın izlenimleri aktarılır. "Sonbahar Karesi"nde, bir fotoğrafçı kızın, doğaya, hayata bakışı ve ölümü... "Pencerede" çok sevdiği kızı öldükten sonra pencerede ölümü bekleyen kadının iç konuşmaları öyküleştirebilir.

"Kalabalık Bir Hayat"da, emekli bir sekreterin tümüyle hayatını değiştirmesi hikâye edilir. Öyküdeki kurgu çok ustalıklıdır. "Akla Yazılan"da, ileri yaşlardaki kahraman, evine gelen bir kadının, kendinden hikâye istediğine inanmaktadır. Bu kadın kahramanın bir arkadaşına göre holigramdır. Ama öykünün sonunda, kadının bir hizmetçi olduğu anlaşılır ve Hayati Bey hizmetçiyi bir şarkıcıya benzetmektedir.

Berat Alanyalı *Ömrün*

Yazı 'yla kalıcı bir öykücü olacağının değerli kanıtlarını sunuyor.^

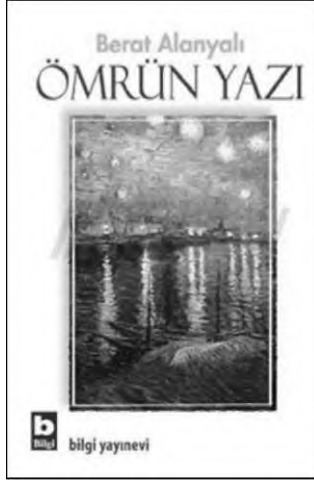
NECİP TOSUN

KARIŞIK ODALAR

Tuna Lütfü Yukay

Merdiven Yayınları

Karışık Odalar yazarın ilk kitabı. Edebiyat yolculuğunun başlarında bulunan Yukay, şiir ve kısa yazılar kaleme alarak başlamış

yazmaya. Hocası Ali Ural'ın yönlendirmeleri ile öyküyle yoluna devam etmiş. Eserleri; Hece Öykü, Dergâh ve Karabatak dergilerinde yayımlanmış.

Şule Yayınlarının Öykü Dizisi içinde basılan *Karışık Odalar*, geçtiğimiz mayıs ayında okuyucu ile buluştu. 15 öyküden oluşan kitap, 125 sayfadan ibaret. Bu, kısa sayılabilecek öyküler çarpıcı içerikleri ve akıcı dilleri ile bir çırpıda okunabilecek özelliğe sahipler.

Yazmak konusunu işlediği iki öyküsü dışında yazar, varoluş meseleleriyle uğraşmıyor. "Nereden geldik, nereye gidiyoruz, bu modern insanın hâli ne olacak?" gibi sorularla doğrudan ilgilenmiyor öykülerinde. Büyük sorgulamalar ya da eleştirilerle de bakmıyor hayata. Tuhaf olayları olduğu gibi yazıp şaşkınlık uyandırmak derdinde sanki. Hatta bu, Yukay için bir dert değil de bir keyif işi. Öyküler ardı ardına okunurken yazarın arkadan muzipçe bize güldüğünü, yazarın de bayağı eğlendiğini hissediyoruz. Elbette her türlü yazma işi yorar ve bazen bunaltır. Yani yazar keyfinden dört köşe değildir yazılarını yazarın. Ama Yukay, yazmanın bu kendine has zorluklarının farkında olmakla birlikte bizi böyle şaşırtacağını bildiği için alaycı bir mutluluk içinde görünüyor. Yazarın ne hissettiğine dair bunca varsayıma nasıl ulaştığını merak ediyor olabilirsiniz. Bunu birkaç öykünün kahramanından bahsederek izah etmek isterim:

Bunlardan ilki "Yılan Taci". Tacettin, doçent unvanlı emekli bir akademisyen. Hayatını yılan öldürmeye adanmış bir adam. Biz onunla bin yüz kırk dokuzuncu yılanını öldürdüğünde tanışıyoruz. Tacettin'in gençliğinde yanlışlıkla öldürdüğü ilk yılanın eşini öldürmeden rahat edemeyeceğine dair duyduğu saplantılı inancı ile nasıl bir girdabın içine sürüklendiğini izliyoruz. Örnek vermek

istediğim ikincikahramanise "Akaraofobik"

isimli öykünün kahramanı. Akaraofobik; akar, böcek ve solucan gibi küçük canlılardan korkma hastalığına yakalanmış kişi anlamına geliyor. Adı da temiz anlamındaki Tahir olan kahraman, bu hastalığın pençesinde tıpkı Taci gibi bir girdaba kapılmış sosyal hayatını ve hatta özel hayatını mahvetmiş bir adamdır. Bu adamların saplantılarını anlatırken biraz da alaycı bir tavır takınan yazar, "hayatımızdaki her şeyin karşısında durup sadece inanmak istediklerimize inanırız ve bu durumda başkalarının bizi değiştirmek için yapabileceği bir şey yoktur"u ima eder.

Günlük hayatın uç noktalarını ele alan yazar, bir insanın köşeye sıkıştığı anları başarılı bir şekilde betimlemiş. "Düşmeyiniz "adlı öyküde köşeye sıkışmış olan kahraman, akşam yemeğini fazla kaçırmış sarımsak ve soğan yemekten de geri durmamış bir belediye otobüsü yolcusudur. Bir de beğendiği bir hanım gelip yanına oturunca sıkıntısı daha da büyür. Çevresine verdiği rahatsızlığın farkında olan kahraman, otobüs kalabalıklaştıkça neredeyse mide fesadı geçirmektedir. Onun ineceği durağa kadar yaşadığı sıkıntıyı anlatan bu öykü başarılı bir durum tespitidir.

Öykülerin bazıları ise cinayet anını ve o anı hazırlayan sağlıklı ruh hâlini ya da öfke ve kaygı durumunu, kahraman anlatıcı ile bize aktarır. "Kahraman" belki de bunlardan en ilginç olanı. Bu öykünün kahramanı ruhuna dar geldiğini düşündüğü bedenleri ortadan kaldırarak bu ruhları özgürleştirdiğine inanır. Sakatlanmış kuş, kedi gibi hayvanları hiç acımadın, hatta bu iyiliği yapmaya kendini mecbur hissederek öldürür. Elbette sıra insana da gelecektir. Sonunda engelli bir çocuğun bedenini de ortadan kaldırmaya kalkışır. Bu acayip düşünme biçimi diğer öyküler de olduğu gibi burada da bir iç tutarlılık içinde sunulmuş.

Kahraman kendini öyle güzel savunuyor ki ilk

anda "bir yerde haklı tabii" dedirtiyor okuyucusuna. Cinayet öykülerinden biri de "Kül Tablası". Adından da tahmin edilebileceği gibi cinayet aleti bir kül tablası. Bir aile içi facianın kısa oluşum sürecini ele alan bu öykü de cinayete teşebbüs eden kahraman anlatıcısının kaygı eşiğinin sınırlarında gezdirir bizi.

Aslında konusuna değindiğim yukarıdaki öyküler gibi kitaptaki diğer öyküler de sıradışı, günlük hayatın normal akışına sığmayan olaylar ve bu olayların kahramanlarının tuhaf ruh durumlarını anlatır. Bu tuhaf adamların bazılarını bekleme salonunda bir araya getiren psikiyatri polikliniği, öykülerin ortak mekânı. Kahramanların bir kısmı kendi istekleri ile bir kısmı da ailelerinin ısrarı ile psikiyatraya giderler. Ancak içlerinde bu yoldan şifa bulanına rastlanmaz. Farklı öykülerin kahramanları birbirlerini o salonda şaşkınlıkla gözlemlene imkânın dahi bulurlar. Kendi tuhaflıklarını farkında olmadıkları için diğerlerine acıyarak bakarlar. Ancak biz biliriz ki kendisine acınılan kahraman başka bir öyküde kendini normal karşısındakini tuhaf bulmaktadır. Bu gayet insani durumun tespiti de kitabın gizli küçük ayrıntılarından biri.

Korku ve şizofreni de kitabın *karişik odalarında* duran mevzulardan. Yukay, bu konuları da yukarıda ele aldığımız diğer konuları da işlerken uzun betimlemelere yer vermemiş. Yalın bir şekilde *olay* anlatmış veya durum bildirmiş. Besbelli ki gereksiz ayrıntılardan kaçınmış. Bunu yaparken bağlantıları koparmamış. Gizemli bir giriş yaparak merak duygusunu yerleştirdikten sonra bu duyguyu dikkatlice işlemiş. Sonra da beklenmedik bir sonuçla ya da "Şimdi ne olacak?" dedirterek son noktayı koymuş.

Ağır sorgulamaların olmaması, acııcı dili, "Vay, böyle bir şey de mi varmış?" dedirten şa-

şırtıcı olayları nedeniyle farklı ve bir ilk kitap için cümle yapısı ve kurgusu itibarıyla oldukça başarılı olan bu öykü demeti bizi günlük hayatımızın dışına çıkarabilecek bir güce sahip. ^

HATİCE BİLDİRİCİ

AMA SİZDEN DEĞİLİM

Nihan KAYA

Granada Yayınları

Ama Sizden Değilim, Nihan Kaya'nın yeni öykü kitabı. İlk öykü kitabı *Çatı Katı*, 2004 yılında Dergah Yayınları'ndan çıkmış ve bu kitapla Türkiye Yazarlar Birliği Öykü Ödülüne layık görülmüştü.

Kitapta uzunlu kısıtlı 14 öykü var. Ancak, *Ama Sizden Değilim* kitapta bir öykünün adı değil. Yazar öykülerin genel havasına uygun bir isim tercih etmiş ve çok da iyi yapmış. Kitabın ismi, öykülerin genel atmosferine uygun düşmüş.

Öykülerin hemen hepsinin birbiriyle bağlantısı var. Kitap tematik bir bütünlük de arz

ediyor. Arka kapak yazısında da zaten bu durumdan söz edilmiş. Yazar, aynı sokakta yaşayan insanların birbirine değen hikayelerini sade bir dille ve çok sağlam kurgularla anlatıyor. Öykülerin atmosferi okuyucuyu sürekli içine çeken bir yapıya sahip. Olay örgüleri hem kendi içinde hem de tematik bütünlüğü destekleyecek ölçüde sağlam. Ayrıca her öykü birbirinden bağımsız. Yazar alttan alta kurduğu ustalıklı cümlelerle metinle-

ri birbirine bağlıyor. Bu açıdan hem okuyucuyu yormuyor hem de okuyucu yazarın bu incelikli oyunlarını keşfettikçe keyifleniyor.

Kitapta Bedia, Letafet, Münasip, Eray, Nisan, Tahir Efendi gibi öykü kahramanları

H E C E Ö Y K Ü

özelinde bir dünya kuruyor yazar. Münasip Efendi'nin ölmüş karısı Bedia'ya olan aşkına sık sık şahit oluyorsunuz. Bu şahit oluş hep zıtlıklar üzerinden ve ironik bir dille verilmiş. Ayrıca Münasip Efendi'nin yine komşularıyla yaşadıkları değişik öykülerde karşımıza çıkıyor. Kitabın en neşeli öyküsü; Pasaklı. En hüzünlü öyküsü ise Radyo.

Tahir Efendi'nin Tarih Kitapları öyküsünde Tahir Efendi, dürüst bir esnaf olarak çıkıyor karşımıza. Ancak iyi niyetinin kurbanı oluyor. Yanında çalışanlar tarafından dolandırılıyor. Finalde evinde biriktirdiği tarih kitapları bile birer ikişer misafirler tarafından yürütülüyor. Bütün bu olup bitenler yazar tarafından okuyucunun gözüne sokmadan, metnin tamamına yayılmış bir atmosferle alttan alta ustalıkla verilmiş. Bu durum hemen bütün öyküler için geçerli.

Pakize öyküsünde, yaşı geçkin dul bir kadının oğulları ve komşularıyla olan öyküsünü okuyoruz. Kahramanımız Letafet Hanım, yaşlı olmasına rağmen genç gibi yaşayan biri. Eğlence merkezlerine gidiyor, yurt dışı seyahatlerine çıkıyor, takıp takıştırıyor, sürüp süruşturuyor... Kocasından kalan paraları keyifle harcıyor. Oğullarına ise zırnık koklatmıyor. Bütün bunları da kocasına hıncından yapıyor. Kocasının gençliğini zehir ettiğini, eve kapattığını ve kendisine para vermediğini söylüyor. Üstelik bunları kocasının mezarında söylüyor. Kocasının mezarını sık sık ziyaret ediyor. Hatta onun kadar mezar ziyareti yapan yokmuş. Ama bu ziyaretleri kocasına dua etmek için yapıyor. Gezip tozduğu yerleri anlatmak, alımlı, rujlu, ojeli halini göstermek için yapıyor. Zaten Letafet Hanım, "Ben bu adamı en çok mezarda seviyorum" diyor. Letafet Hanım kocasının kendisine musallat bıraktığını söylediği beş oğlundan şikayetçi. Sürekli kendisini rahatsız etmelerinden ve paraları istemelerinden muzdarip. Oysa o yalnız kalmak ve gezip tozmak istemektedir. Çocuklarına bin bir mazeret uydurularak para vermez. Kızı olmadığı için çok üzgündür. Çünkü kızı olsa kendine benzeyecektir. Oysa oğullar mendebeur babalarına benzemektedir. Sonra yolda Pakize'ye rastlar. Onu dışı sanır

ama kedi erkek çıkar. Veterinerler bile inanmazlar Letafet hanım'ı. Ona göre bütün veterinerler yanılmaktadır. Kedisine pembe kurdeleler, tokalar alır. Sonra Pakize, komşusu Münasip Efendi'nin gözü gibi koruduğu petunyayı parçalar. Finalde, Münasip Efendi ve Letafet Hanım'ın atışması var.

Nihan Kaya, ikinci öykü kitabı için uzun bir ara vermişti. *Ama Sizden Değilim'i* okuduktan sonra bu kadar beklemesine değdiği ni düşündüm. Sizlere de iyi okumalar. ^

AKİF HASAN KAYA

EVLERİN YÜREĞİ

fienay Eroğlu Aksoy

YKY

Evlerin yüreğini okumaya başlar başlamaz bir "çığlık" kopuyor kulaklarınızda, gırtlakları zorla alınan kadınların hikayesi, hiç ses olmadan sadece bir nefes belirtisi kadar bir varlık.

"Sonraki gün bu kirli odada gözlerimi açtığımda gırtlığım delinmişti. Ellerim, bu bilinmez çukurda gezindi günlerce, korktu, titredim, kana bulandı, görüntümü aklıma çizmeye çalıştı... Evet, kızıl bir çukurdu parmağımın usul usul kaybolduğu yer. Hâlâ göremedim ama biliyorum, çığlığımı o kızıl çukura gömdüler" diye bağıyor, "hıçkıramadan, hıçkıra-rak" ağlıyorlar Şenay Eroğlu Aksoy'un *Evlerin Yüreği* isimli kitabının ilk öyküsünde.

İkinci öykü, "Abis" ise bir cellat öyküsü. Alıştım zanneden ama aslında işine alışamayan ve bu yüzden de evlenemeyen bir cellatın ilk başladığı zamanı, nefesi tükenmesi gerekenleri susturan kişi olmanın ağırlığını anlatıyor yine kırık bir duruşla; "Bizim burarlarda ayırmazlar aileleri, yaşarken sarılamayan yaralar, toprakta küllensin diye koyun koyuna yatırılır annelerle kızları, babalarla oğulları. Kimi zaman mezarlığa girer, taşla-

rın aralarında dolanırım; sarı, arsız otlar uzamıştır her yanda. Benim mezar yerimse, çekilmiş bir diş yeri gibi çökük, babamın yanında" diye devam ediyor.

Evlerin Yüreği'nde tam on sekiz öykü var. Her biri okuyanı ilkin şaşırtır durumda, yürek okumak o kadar kolay değil Şenay Eroğlu Aksoy için, meşakkatli.

Evlere sadece dışarıdan bakmayacağını, duvarları bile konuşturacağını haber veriyor aslında.

Dışarıdan bakınca içeride neyi gördüğünü anlatmak, sonra da içerden bakıp dışarıda neyin görüldüğünü anlatıyor yazar. Yüreğimizin, bir de içimizi yakan acıların bizde ki karşılığının nabzını tutuyor. Bazen bir sır saklamak zorunda kalırsınız, aynaya dahi bakarken asla içinizden geçirmemeniz gereken büyük bir sır... işte o kendine bile söyleyemeyeceğin sırları "Evlerin Yüreği"nde neredeyse her öyküde cesurca dile getirmiş Aksoy. Yazarın bu cesareti yer yer rahatsızlık verse de, öyküye yüklediği sosyolojik değer bunu alt etmemizi sağlıyor. Sözelimi; bir hayat kadrının sosyolojik algısının yine çok açık bir dille anlatıldığı "Sis" öyküsünde olduğu gibi. "Arka Bahçe" isimli öyküde, evli bir adamdan hamile olan kadın bir de çaresizliğini karnında ki çocuğun bahtsızlığıyla birleştirince; "Saçlarını gözlerimin önüne devirip kesiyorum uç-

larından, ses çıkarmadan ağlıyorum kendime, karnımdakine. Makas elimden düşüyor. Irmak kenarına inmesek, uzanmasam altına, evine varmasam, duvarlarını kendime boyamasam, ad vermesem sokak köpeklerine, peki hiç sevmese bir kız bir adamı, hem de hiç sevmese. Yitip gitsem şuracıkta. Karnımdaki ağlamasa, sesini kimseye duyurmasa.

Arka bahçeye, arka bahçeye gömsem. Sen, bildikçe tükenen, konuştukça eksilenim. Sus!" diye hem büyük bir sır ifşa ediliyor hem de büyük bir acı.

Bu kadar cesaretin, şaşkınlığın yanında öykülerde yarım kalma, tamamlanamama hali gözden kaçmıyor, öyle derin bir nefes tutarak okumak ve ardından o bekleyişe değmeyecek bir son, en çok "Uzak" isimli öyküde açık ediyor kendini.

Şenay Eroğlu Aksoy'un bu cesur tavrının altını çizmek gerekiyor. Daha derine indiğimizde, bu cesurluğun sosyolojik ve psikolojik bir pencereden baktırdığını da gözden kaçırmamak gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu kadar gerçek, ancak bu kadar net içimde anlatılabiliirdi.

Evlerin Yüreği, Şenay Eroğlu Aksoy'un ilk kitabı, öykülerinin *Kitaplık*, *Notos*, *Özgür Edebiyat*, *Sözcükler* isimli dergilerde yayımlandığını da ekleyelim. İyi okumalar dilerim. ^

ZEYNEP DELAV

